

PO (18540) *praep*

o jasne; w poń: -o- (2) *OpecŻyw*, *GosłCast*, -ó- (2) *KochWz*, *WysKaz*; w pocz o jasne.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

I. Cum L (13135) :

1. Określa stosunki przestrzenne; *per Miech*, *HistAl*, *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *JanStat*, *JanPrzyw*; *in Miech*, *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *JanStat*, *JanPrzyw*; *in Miech*, *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *JanStat*; *super HistAl*, *PolAnt*, *Vulg*; *supra PolAnt*, *Mącz*; *circa Mącz*, *Vulg* (3890) :

A. Oznacza, że przestrzeń jest miejscem ruchu jakiegoś obiektu (zarówno w odpowiedzi na pytanie: gdzie, w jakim miejscu?, jak: którędy, (po)przez co?) [nadrzędnikiem jest czasownik ruchu, z rzadka taki, który implikuje ruch] (1444) :

a. Wskazuje płaszczyznę lub powierzchnię (zwykle górną) czegoś, na czym odbywa się ruch (np. ziemia, stół, albo też rodzaj podłoża ruchu (błoto, woda, żarzący się węgiel itp.) (552) : Iezus nośki łobie rofkrwawil/ ijeże po kamieniu oftry^m chodnitz mułił. *OpecŻyw* 107v; iedna kropiá gorązá ciekątz po ołczepie/ dotknęła fie oczu iego *OpecŻyw* 153v; Gdy ie [korzeń *reubarbarum*] żuiefz á potrzebz po papierze/ iefłti będzie farbowało [...] iefł dobre *Reubarbarum FalZioł* III 5a; Także po zmarzłey wifłte [Tatarzy] przelli [transiensque glacies induratas fluvii Vislae] y popalili miałtha y kołcioły. *MiechGlab* 33; ryczál iako Lew/ po łozu się przewrácaiąc *MurzHist* Gv; Otoć wám dáváń moc/ deptać [...] powfzyłtkiei mocy nieprzyiacielowyi *MurzNT Luc* 10/19; *LubPs* R6; ty twoie Krucyfixi łprochniále/ po ktorych páiący láżá [...] nic nie fá inłzego [...] *KrowObr* 114 (3); Ktora [kokosz] łobie po śmieciach pochadzaiąc gdacze *RejWiz* 4v; Bo by chodzil po workoch [= choćby miał dużo pieniędzy] przedlie nogyeć nogciem. *RejWiz* 97v; Puśće wodę po łtole/ drugim końcem drugá *RejWiz* 113; Wąż łtráfzliwie kłzykaiąc po piálku fie wierciał. *RejWiz* 126v (6); *Leop Prov* 6/28 (4); *RejZwierz* 62v (2); fynowie Izraelfcy przeydá po łufzy łrzedkiem morzá. *BibRadz Ex* 14/16; Izali konie biegác będą po opoce? *BibRadz Am* 6/12[13] (8); karał Ezechiel łłowy wyłtepnny lud [...]. S tey przyczyny rozniewawłfzy fie/ rołtárgáli go końmi po kámieniu/ tákże bez mozgu pochowan *BielKron* 96; [mieszkańcy Permskiej Ziemi] żimie ná Nartach fie wożá po ledzye álbo po łniegu bárzo prętko *BielKron* 434 (6); *Mącz* 2d (2); *RejAp* 63v; *BiałKat* 258v; Wiedźże od téy to Liniéy po równiéy Liniá a.c. *GrzepGeom* P3; *HistRzym* 8 (2); *RejPos* 185v; Aby [...] dáley nie chodżily/ boło po tey grudzie. *BielSat* [I4]v; Więc fie tu [charci] po piálku goniá *RejZwierc* 72v; iálnie to włzyłczy znamy/ że fie tu [w życiu ziemskim] iáko po cienkim lodu łlizamy/ áni żaden z nas nie wie [...] gdzie fie záłomić ma. *RejZwierc* 166v; Bo iuz on ryczerłki człowiek [...] nie wala fie iáko pies po łhrawie *RejZwierc* 176v (11); Aza kto chodżić będzie po rzeżawiu [super *prunas*] á nogi iego nie łparzá fie? *BudBib Prov* 6/28 (7); *Strum Fv* (2); *BudNT Mar* 5/13; Tego okiem nie przeyrzá co po błocie brodzi *PaprPan* T2 (2); Iż krzyłz czyniá ná ziemi páłcem/ y po nim depcą. *SkarJedn* 232 (2); bo co rzeczem [o] owéy rzéce [...] to że z żiemie/ po którój idzie/ łmák á włafność táką/ iáką oná żiemia ma/ podawa. *Oczko* 8 (2); *KochPs* 160; Sábbę nágie⁸⁰ [...] po ćierzniu oftrym y gęłtyń włoczyli *SkarŻyw* 328 (8); Xiężná Bárbara [...] gdy z wozu ná żiemie wyłtapiłá po łuknie ku Krolowi była prowadzona *StryjKron* 727 (2); *KlonŻal* C4; *BielSen* 12; Przyłóż k żiemie vcho łwe/ á mátkác [tj. ziemia] połzepce iák wiele nieprzyaciól po iey grunćie depce. *BielSjem* 32 (2); Snieg ná żiemie wysłzój łokćiá leżał/ A

po rzékách wóz nacięższy zbieżał. *KochPieś* 3; *ZawJeft* 28 (2); *WujNT Luc* 10/19 (2); tu fontany/ tu drzewá ogániité *ad quincuncem* porządnie rozładzone/ á nižéy łtrumienié wód żywych/ po kámiéniu wykákuiące opływáią *SarnStat* *3v; *KmitaSpit* C5; *SkarKaz* 82b (2); *GosłCast* 69; *SkarKazSej* 677a (2); Strálfzny ow [zysk] główny Co nim Fortuna łzáwia ná łwym kole/ Iáko kołterá wárcabámi po łtole. *KlonFlis* E2v; Ták łzkutá łztabá [wodę] rznie y orze. Y dzieli brozdy ná obiedwie łtronie/ Iák po zagonie. *KlonFlis* E4; *PudłDydo* [B5].

W strukturze *dewiacyjnej*, powstałej wskutek sąsiedztwa czasownika ruchu (*winąc się*), zamiast przyimka „na” (2): Po oney pochloney ná vkoś dębinie/ Nie ołtoi łie kula/ łzłozem łie precz winie. *BielSat* N3v [*idem*] *BielSjem* 40.

W przeciwstawieniu: »po ... pod« (1): grad gdi kołáce po dáchu/ tedy przedłię nie owemu nie łzkodzi czo pod dáchem łiedzi. *RejZwierc* 92.

W charakterystycznych połączeniach: *brodzić po* [czym] (3), *chodzić* (29), *czołgać się* (4), *deptać* (15), *gonić się*, *krążyć*, *łazić* (6), *plązać* (*plazający*) (9), *plózać*, *przejsć* (*przechodzić się*) (10), *przewracać się*, *szawiać*, *ślizać się*, *walać się* (4), *włóczyć się* (*włoczony*) (6), *wozić się* (3); [z czasownikami oznaczającymi ruch cieczy:] *bieżący po* [czym] (2), *ciec*, *iść* (5), *łać* (*wylewać*) *się* (5), (*s*)*płynąć* (3); *po błocie* (6), *cierzniu* (3), *grudzie* (4), *gruncie*, (*ostrym*) *kamieniu* (*ostrych kamieniach*) (2), *krzyżu*, *łedzie* (*łodu*) (5), *łożu*, *murze*, *ognisku*, *ołtarzach* (2), *opoce*, *piasku* (2), *rzeżawiu*, *stole* (4), *suszy* (9), *ścianach*, *trawkach* (*trawie*) (2).

Połączenia: »po ... po« (1): Drugi [*tj. kto inny*] okręt po morzu po łzalonym puścił *RejWiz* 12.

»poprzek po« (1): ktori łyft yasnie znaczy yz to [*tj. te ziemie*] v k m. zawsche bilo a to poczawłchi od Horodzyłcza czarnego grodv po przek poyallikv az do poi Telygolłkiego yezyora [*ruch jest tu domyślny, bo chodzi o przebieg granicy*] *LibLeg* 11/78v.

»i tam, i sam po« (3): Ut multum ille et terris iactatus et alto, Bárzo długo błędzył y tám y łám po łiemie y po morzu. *Mącz* 161c (3).

Wyrażenia przyimkowe: »po wier(z)chu (*wierschu*) (*ziemię a. padołu*)« (6): BŁogolławiony tho mąż/ ktori nie odłsedł zá rádą przewrotnych [...]. Nietákci złolliwy nie ták: ále iáko proch/ który nołi wicher po wierzchu łiemie [*quem proicit ventus a facie terrae*]. *Leop Ps* 1/4; Błádáfz [...] pijánym Ełfráimitom/ [...] kthorzy po wierzchu [*in vertice*] padołu bárzo łłustego byli błędzacy od winá.. *Leop Is* 28/1; Supertendo, Po wierłchu pociągam. *Mącz* 445d; Supermeo – Powierchu cziekę. *Calep* 1032b; iż [*nowinki są*] cudzołozne [...] łzczepienie/ ktore korzeniá głęboke nie pułzcza/ po wierzchu idzie/ á ołtátek ładá wiátr obáli. *SkarKaz* 550b; Słepych Kretow rzecz w łiemie żyć/ [...] Po wierzchu łiemie z przyrodzenia człowiek Pod iálnym niebem/ niech prowadzi łwoy wiek *KlonFlis* C2v.

»po ziemi, wysokościach ziemie« = *per terram HistAl, Vulg, JanStat; super terram Vulg, PolAnt; humi terris Mącz; super excelsa terrae PolAnt; in terra Modrz* (75:1): *OpecŻyw* 54; *Murm* 44 (2); *BartBydg* 131 (2); *FalZioł* V 50; *RejPs* 113v; *HistAl* M5v; Daycye łłuffną chwałę Pánu nędzne nyebożátká/ Włlytki chrobáctwá po zyemi tu łie czołgájące *LubPs* ff3v; *RejWiz* 82v; *Leop Gen* 7/21 (4); *BibRadz Lev* 11/41 (11); Celárzowa Teodorá [...] kazałá mu [*Antymowi*] ná łię powroz wdzyać á po zyemi włóczyć áż vmárl. *BielKron* 163v (3); *Mącz* 161c (9); thák go [*konia młodego*] ochełznawłzy po rownéy głádkiéy łiemie ná nim ieżdżay *SienLek* 191; *RejAp* 63 (2); *GrzepGeom* B (3); Thu cie

záfię Pan Twoy raczy vczyć/ áby fie tho po zyemi ábo po błocie nie waláło/ co on dał száfowác tobie *RejPos* 185v; *BielSat* D3v; gdy okręth gdzie náblądziwfy fie przybije fie do brzegu iákiego/ tedy oni co z niego wyfiadáiá z rádością po ziemi biegáiá *RejZwierc* 176v (6); *BielSpr* 41 (2); Bo oto Iehowá [...] znidzie y deptác będzie po wyfokościach ziemie. *BudBib Mich* 1/3 (2); płażczem Heliafz/ ná wodę vderzył/ Ktora fie rozftąpiłá/ [...] Ták iż po fuchey ziemi/ [...] Przeftli foby obádwá *HistHel* D3v; *ModrzBaz* 42v; *SkarŻyw* A3 (10); *NiemObr* 15; *KochFr* 37; *BielRozm* 29; [zwierzęta] ktore po twárdzhey ziemi/ y pod wietfzem ciężarem [!] chodźić miály/ tym [*Epimeteusz*] dał do nog rog twárdzfy/ á kopytá nie rozdzielone. *GórnRozm* Nv; *GrabowSet* 12; *WujNT Hebr* 11/29; *SarnStat* 1077 (3); *KlonWor* 51.

α) *Obiektem lokalizującym jest powierzchnia ciała ludzkiego (też okrywająca je odzież) albo zwierzęcego (113)* : Stym kot rad mieffka wezgodźie/ kto mu fie da lizác pobrodzie. *March*¹ A4; krew [...] po obliczu z iego święté głowy obficie ciekłá/ áze po iego odzieniu na ziemie płynęła. *OpecŻyw* 128 (7); trzeba ie [dziecię po myciu] otrzeć y zagrzać pielufzkami [...], potymże [...] potrzeba położywfy na łonie wznak ie nachylić/ á po grzbiecie leguczko głařkać. *FalZioł* V 35v; Też żyła ktora po łyfcie idzie [czasownik ruchu użyty przenośnie], rzeczona Zaphena zacięta/ pófpolicie białem głowam iefth pomoczna ku porużenin [!] fwey rzeczy *FalZioł* V 59 (3); aby fliny á wilgoti po ięziku od płuc do vft przichodziły *GlabGad* C4v; *RejJóz* G5v (2); *RejRozm* 395; *HistAl* B; *MurzNT Luc* 10/19; *BielKom* E2; *LubPs* V v; *KrowObr* 39 (2); Pan [...] po łbu fie drapie. *RejWiz* 13; *Leop* *A3v (2); Bártofz rzeczé: nie koniec/ iac to fzczę gořpodge/ Ale fobie počichu ták puřczám po nodze. *RejFig* Aa6v; *RejZwierz* 74; *BibRadz Ier* 16/6; Rozbiegli fie thedy wřzytcy gdzie ktho mogł/ depcąc po cielech zábitych *BielKron* 308 (3); Initor asinus, który po ollicy yeździ [eufem. o stosunku płciowyfn u zwierząt]. *Mącz* 105a; Sudore manat, Poći fie/ Ciecze po nim pot. *Mącz* 208b; Per ora hominum ferri, Plieść fie po yeżiku wřzem ludzióm [tj. być obgadywanym]. *Mącz* 270c (8); Thu ftyfzyřz iż fie nic nie báwiłá biegáiác po kramikoch [...]: nic fie nie obźiráiác [...]/ nic fie nie fkubąc po głowie *RejPos* 306 (7); Zádrápieřz fie niebo že/ ktory raz po głowie. *BielSat* E; Iáko náfzy czyniá/ iż dzbanem leie w fię áż mu po vřzach ciecze *RejZwierc* 59v (3); *BudBib Eccli* 35/16; (nagł) Wáwrzyniec Pařek. (–) Nie rádząc tego Pařká ták záczepiác przykro/ [...] Bo opafze řzábliřkiem přętko po řuprinie *PapřPan* Cc (2); *Oczko* 14v; *KochPs* 139 (3); *SkarŻyw* 63 (3); *CzechEp* 400; *KochJez* A2; Co vczyńił [...] Alexánder Papieřz depcąc po zacnym Cefárzu Fryderyku pierwfzym *NiemObr* 64 (3); prze keř rořkofzy ná pálcu/ ktora ták długo trwa/ pokić fię gorzałká/ wino/ álbo piwo po gárdle wlecze/ podiác ták wielkie męki [...] muřifz *WerGořc* 227 (2); *BielSen* 12; *BielRozm* 33; Kárk řzéroki/ po ktorym kořá zápuřczoná/ Latáłá ná obroćie gdy byłá řtrząřnioná. *GórnTroas* 35; Zródlá płyná po licu/ á z twarzy déřcz řpada *GórnTroas* 63; *LatHar* 643; Oto dałem wam moc deptác po wężách y niedźwiadkách/ y po wřzyřtkiey mocy nieprzyacielowey *WujNT Luc* 10/19; *SiebRozmyřl* E4v (2); *KmitaSpit* B3v (2); *SkarKaz* 3a (3); *CzahTr* Fv (2).

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszystek (6); y vpádná zemdlawřfy wřzyřtkie reçe/ y řchorzeie kozdi duch á po wřzech kolánach počieķá wody *Leop Ez* 21/7; pomoř mu onym ciářtem po wřzyřtkiey plecy *SienLek* 170v. Cf »po wřzyřtkim ciele«.

W charakterystycznych połączeniach: *chodzić po* [kim, czym] (14), *deptać* (21), *dłubać*, (za)*drapać się* (3), (po)*głaskać* (*pogładzać*) (5), *lizać*, *rzezać*, *skubać się*, *zadrapać się* (2); [z czasownikami oznaczającymi ruch cieczy:] *ciec po* [czym] (7), *płynąć* (6); *po brodzie* (4), *cielech*, *gardle*, *głowie* (13), *grzbiecie* (9), *jagodach* (*policzkach*), *języku* (2), *kościach*, *licu*, *łbie* (*łbu*) (3), *łonku*, *nodze*, *obliczu* (2), *oczoch*, *odzieniu*, *szuprynie*, *twarzy* (2), *trupiech*, *uszoch* (3).

Wyrażenia przyimkowe: »po sobie« (2): *Gynaecratumenos*, Który da po sobie niewieście jeździć/ to yeft którego żoną rządzi. *Mącz* 150d; *RejPos* 264.

»po wierzchu ([czego])« (2): Potym ma iey [*brzemiennej paniej*] żywot po wierzchu pępka łtatecznie á lekko scifkać *FalZioł* V 20c; *Oczko* 14v.

»po wszystkim cieie« (4): *Gelidus toto corpore manabat sudor*, Zymny pot po wżyftkim cieie płynął. *Mącz* 208b; *Oczko* 16 (2); zrozumiałwszy łtateczność Mártiny S. kazał ią nágą po wżyftkim cieie rzezać *SkarŻyw* 21.

β *Obiektem lokalizującym jest woda lub inna ciecz* (236) : namaży mu owemi pianami głowę: ktore na wierzchu pływaią po serwatce krowiej gdy v ognia wre *FalZioł* V 75v; *RejPs* 82v (2); *Diar* 73; ten kościoł święty [...] iáko łodká po nawáłnościách morfkich pływaiącza *LubPs* A4; *Vzrzał áno iábłuźká piękney czyrwoności/ Płyną po oney rzece* *RejWiz* 177 (2); *BibRadz* 3.*Esdr* 4/23; Ziemiá [...] nikomu nieznáiomá/ [...] blisko Morzá lodowátého/ ktore dla tego zowá lodowátým/ iż po nim łtuki lodu zázwdy pływaią lecie y źimie *BielKron* 434 (8); *Mącz* 242c (2); Nalepiey w tey niemocy dáleko iechác po wodzie/ po ieźierze/ álbo po stáwu *SienLek* 92v; *GórnDworz* H6v; *RejPos* 49v (2); O bychmy łie my theż nędzni marynarze obaczyli/ po iákich niebełpieczeńłthwiech ná tym omylnym morzu tego obłudnego światá pływamy *RejZwierc* 83; Bom nie bywał ná morzu niechcę łledzi łowić. Tum iedno po łádzawkách Polfkich troche pływał *RejZwierc* 243 (4); *BudBib Sap* 14/1; Gdy lepak czternałta noc przy łzłá/ á myłmyię nołili po Adryi/ o puł nocy domyłłali łię żeglarze žeby łię przyblížáłá nieiáka kráiná. *BudNT Act* 27/27; widząc iłz dáleko tonie/ po rzece iáko po ziemi pobeżał/ y zá włofy go ná brzeg wyciągnął. *SkarŻyw* 250; Pułciłes łye do Gdańfká po głębokiéy Wiśle *KochPam* 24; *KochProp* 13; *GrabowSet* D3v; PRomem po zbożopláwney łztyrując Wiśle [...] rzekłem [...] *RybGęłli* D2; Iżem tedy dla Szyprow náłzych Polfkich y dla wćiechy pływaiących po Wiśle/ nápiłal tego Flilá *KlonFlis* B (4).

W charakterystycznych połączeniach: *jeździć* (*jeżdżać*, *jeżdżący*) *po* [czym] (9), *krążyć*, *mykać się*, (*po-*, *przy-*)*płynąć* (*pływać*) (87), *przełcie* (2), *przyłć* (4), *przywieźć*, *pułcić się* (2), *sztyrowác*, *wieźć się* (*wozić* [co]) (14), *wyprawić się*, *żegłować* (9); *po jezierze* (*jeziorach*) (3), *morskich srogołciach*, *okrutnościách głębokich*, *przekopie*, *rzece* (*rzekach*) (10), *sádzawkach*, *serwatce*, *srogich nawáłnościách*, *stawu*.

Wyrażenia przyimkowe: »po morzu (morzach)« = *per mare* (*maria*) *Vulg*, *Mącz*, *JanStat*; *in mari* *Modrz*, *Vulg*; *mare*, *super a. supra mare* *Vulg*; *in mare* *PolAnt* (101); *Drewno* gdy po morzu pływa/ Ná wzrok wiewłze niż ieft bywa *BierEz* G3v (2); *Iezus miły* chodzil po morzu. *OpecŻyw* 54 (4); *OpecŻywSandR* nlb 3; *PatKaz* I 2; *FalZioł* IV 55d; *LibLeg* 10/67 (2); *HistAl* B5v (6); *MurzHist* E4v; *LubPs* ktv (3); *KrowObr* 21; *RejWiz* 5; á myłmy łie wieźli po morzu Adryáłtkim o pułnocy *Leop Act* 27/27 (4); *BibRadz Act* 27/27; *BielKron* 60v (4); *Per mare advehere*, Po morzu przywiełć. *Mącz*

477b (2); *SarnUzn* H6v; *RejAp* 189; rybá dáłá ná łobie ieździć po morzu Arionowi/ dla muziki. *GórnDworz* H2v; iedná część ludzi żegluiącz długo po morzu/ [...] przyźlá ná to miefcze/ gdzie Tybr rzeká w morze wpáda *GórnDworz* Zv (3); *GrzepGeom* B; łzáty á ine przedrogie przypráwy po morzu popłynęły/ á ludzie zátonęli. *HistRzym* 11v (13); *RejPos* 5 (6); boć máło po tym iż łie dowiełz iáko Vliífes po morzu pływał *RejZwierc* 28; widzącz w iákim łie thu niebełpieczeńłwie kołyłzełz po tym burzliwym morzu łwiátá tego *RejZwierc* 177 (8); *BudBib Sap* 14/5 (2); *MycPrz* II C2; *CzechRozm* 20v; *ModrzBaz* 42v; *KochPs* 165; *SkarŻyw* 600; *ReszPrz* 101; *PudłFr* 67; *GórnRozm* Kv; *GórnTroas* 12 (2); *GrabowSet* L; *WujNT przedm* 36 (13); *SarnStat* 1077 (2); Ktoź łzczęłłwłzy: ten co rychłó doieđzie/ czyli ten co łię po morzu y wiátrách długo włoczy *SkarKaz* 422b; *CzahTr* L4v; *GosłCast* 22; Potrzebá tedy vczćiwemu człowiekowi w którúkolwiek batę ábo łódź włtąpić: iełli łię chce bełpiecznie y przyłtoynie potym morzu woźić. *KlonFlis* A4v; *PudłDydo* A2v.

»po wi(e)rzechu (wier(s)chu) ([czego])« (21): *FalZioł* V 94 (2); Bowiem [*wino*] roztworzone iż iest fubtilnieyłze przeto pływaiącz po wierzchu żołádká czyni [...] cnienie *GlabGad* G8v; Czemu żółtek ná wodę wpufzczony thonie gdyż białek pływa po wirzchu. *GlabGad* H6 (7); *BielKron* 96 (2); *Mącz* 248c; *RejPos* 244v; Ná bogaczú glánc co łławy nie miewa/ By pleśń ná winie co po wirzchu pływa. *RejZwierc* 227; *BielSpr* 48; A ty Tęczynłki [...] Szedłes łódziá po wierzchu morłkiéy głębokości. *KochPam* 83; *KochPieś* 32; Delfinowie gęści Po wierzchu wody gráią/ połyłkuiącz złótem *KochProp* 11; *Calep* 1032b; gdy Iordan wpada w martwe morze/ Ofobny łobie nurt po wierzchu porze *KlonFlis* F4 (2).

»po wodzie (wodach)« = *per mare, super faciem aquarum* *PolAnt*; *aqua, in aquosis locis* *Mącz*; *super aquam (aquis)* *Vulg* (76); *OpecŻyw* 54v; *FalZioł* IV 31d (2); *BielŻyw* 22; *GlabGad* H6; *RejPs* 113v; *RejFóz* [13]v; *LubPs* Y5; *RejWiz* 37v (3); *Leop Mar* 6 arg; Pomni żeć ten nędzny łwiát/ krotko pomoc może. Bo łie ták ná nim woźiłz/ by w czelnie po wodzye *RejZwierc* 143 (2); Archá pływałá po wodách. *BibRadz Gen* 7/18 (2); *BielKron* 48v (3); Tipula, Nawodny páyáć ktori łie po wodzie myka á nie zágrázi łie. *Mącz* 456b (8); *OrzQuin* R; *SienLek* 92v; Archimedes [...] ciágnáł po źiemi Okręt [...] ták łácnó/ ták łpiełzno/ iáko kiedyby miał po wodźie bieźeć. *GrzepGeom* B; *RejPos* 10 (3); *BiałKat* 301 (2); A [...] trzebá mu [człowiekowi] łtrzedz káźdey godzinki [...] áby mu ten łłáchetny klenot czás żywotá iego iáko po wodzie łift nıkczemnie dármó nie vpłynáł. *RejZwierc* 62v (6); *WujJud* 71; Idźiłz ná dól po wodźie wáżącz/ obráćáiącz łye z Synwągá y tám y łám *Strum* B3v; Schiffen. Żegłowáć. Po wodzie iecháć. Navigare. *Calag* 414a; gdy łwięći po wodzie iáko po źiemi/ w ogniu iáko po łące rołiłtey chodzą. *SkarŻyw* A3 (8); *KochFr* 66; *KochSz* C3v; Lody zefłzy/ á po czyłtáy wodźie Idá łtátki/ y ciółáne łódzie. *KochPieś* 3; *PudłFr* 22; *WujNT Matth* 14 arg (6); We chrzćie/ Pháráoná łmóká piekielnego vtapiámý: y po tey wodźie do inney wieczney kráiny przewoz łzczęłłwłwy mamy. *SkarKaz* 516b (4); *GosłCast* 22; My głódné Niemce po wodźie goniemy Z łwym włáfnym zbożem *KlonFlis* D3v (6); Niechby ten był zdradny Bog/ indziey twoie łódzie/ Wiátrém pognáł po morłkiéy tey głębokiéy wodzie. *PudłDydo* B4 (3).

α. O malowaniu, stawianiu znaków graficznych i wykonywaniu gestów (często symbolicznych) na powierzchni czegoś; gdy nazwa obiektu lokalizującego występuje w pl, pojawia się dodatkowy odcień znaczeniowy: w wielu miejscach, por. **I.1.B.b.** (19) : Vkałz gdzie [*Chrystus*] mówił [...] idźcie Żwony

krzćicie/ Oleiem ímárucyćie/ wodą kropćie/ krzyżyki po nich tzyńćie *KrowObr* 103v; Abowiem ćiebie Kryšťufie Málárze frogim/ groznym/ y ítráíliwym Sędzim poścíanach máluią *KrowObr* 209v (3); A máią to zá dworństwo dobrzy towárzyfze/ Gdy pan młody po ścíanach ízczeńcia czekam pífze. *RejWiz* 57; ięli fie byli niektorzy mázác iákiemiś máłćiami ścian y inych przypraw kościelnych krzyżyki po nich máluiąc *RejPos* 348v (3); Y nie dármo on Mędrzec pífał onych wirfzykow po ícíanach Kfiążęcych *RejZwierc* 44; Iáko kiedy kościół poświácíąc popiołem ná krzyż od kątá do kątá potrzáwfy Bíkup kurwáturą po onym popiele pífze Greckie obiecádło. *NiemObr* 22; *WerGość* 269.

W charakterystycznych połączeniach: czynić po [czym], kreślić (kryślić) (5), malować (3), pisać (5); po domu, popiele, ścianach (6).

*Wyrażenie przyimkowe: »po ziemi« (1): Ná popiele obiecádło Grecki[e] y Láćińki[e] pífzećie/ y kijem po ziemi kreślićie *KrowObr* 100v.*

α) Obiektem lokalizującym jest ciało ludzkie lub zwierzęce (8) : *RejJóz* A7; Bedzie nad thobą wymyflal Po lbie y po ponogach [!] kryflal. *RejKup* h4; *KrowObr* 84v; A ták gdy co czynić mařz/ rádźeć fie rozmyflác/ Niechceřzi po ogonie/ nořem z gębą kryflác. *RejFig* Aa7; [Cyganka] lekką ręką wybierze co kolwiek naydzie w mieřzku iedną ręką/ á drugą kryfla po rękú *BielKron* 262; Tu pátrzej íż ich nie żegna nákládzy pierfcieni ná rękawicze [...] áni im krzyżykow po czele kryfla *RejAp* 6v; *RejZwierc* 27v.

W charakterystycznych połączeniach: kryślać po [czym] (8); po czele, łbie, nogach, ręku.

β) Obiektem lokalizującym jest sklepienie niebieskie (1) : [o astrologach] A drudzy więc rozumy kryfláią po niebie/ [...] Chcą wiedzyeć wřzytki íprawy co Bog w íwey íkrytości/ Dziwnie z dawná pořtáwił *RejWiz* 87.

β. O patrzeniu; ad PolAnt, Vulg (11) : *OrzQuin* D2v; A ón co przy wodźie ítoi/ ma pilno pátrzyć przez ón ínftrumenth/ po wodźie skóńcá ónymi dziurkámí do ónego znáku *Strum* C4; tym ćieleřnym okiem Poyřrzy przynamniéy po niebie řzyrokiem. *KochPs* 26; Świétny to [płomień]/ y ma świétné gwiazdy wedła řiebie/ A lácno ie obáczyć poyřrzawřzy po niebie. *KochPhaen* 6; *GrabowSet* T3; A poyřrzawřzy po nich [faryzeuszach] [circum spiciens eos] z gniewem/ zářmućiwřzy íię dla řlepoty ferćá ich/ rzekł *WujNT Mar* 3/5.

W charakterystycznych połączeniach: ogarnąć po [czym], (o)patrzyć (2), poglądać, spojrzeć (7); po niebie (2), sklepie, wodzie, ziemi.

*Połączenie: »wokół po« (1): Horizon, Krés álbo cyrkiel ná niebie yákogo któ może wokół po ziemi oczyma ogárnąć. *Mqcz* 158b.*

*Wyrażenia przyimkowe: »jeden po drugim« = jeden na drugiego, na siebie nawzajem (2): To wřzytká íprawá/ [...] do kořciółá vbrawřzy fie á vpřrzywřzy fie ídź [= ířć]/ á ítánąć co ná nawyzřzym mieyřcu/ á poglądać ieden po drugim. *RejPos* 225v; *HistLan* Fv.*

*»po sobie« = na siebie nawzajem (2): A przetoż poyřreli zwolennicy po řobie/ wátpíac o kimby powieďal. *BibRadz Ioann* 13/22; *WujNT Ioann* 13/22.*

aa. Powierzchnia jest miejscem docelowym ruchu (często z odcieniem chaotyczności rozmieszczenia) (43) : Tedy weźmi hałunu palonego á pořypuy po ranie *FalZioł* V 99v (4); *KrowObr* 101; *BielKron*

111v; *RejPos* 86v; Stárzy Ludzie [...] Sypáli zboże po polu/ áby tám Gołębie znęćili *BielSpr* 62v; krwią płynęły rzéki ízárłatné/ Miecąc po brzegách zdechlé ryby niepłatné. *KochPs* 158; *KochPieś* 38.

W połączeniu z zaimkiem uogólniającym: wszystek (1): á Krol nákladł pokármow przed Belem [...] y przynieśli popiołu/ y potrzął po wlfyftkim kościele [*tj. po posadzce kościoła, per totum templum*] *Leop Dan* 14/14.

Wyrażenie przyimkowe: »po ziemi« (4): Też brudy oleiowe/ gdy nimi częfto po ziemi kropi, pchły zatraczaią. *FalZioł* IV 16d; *KrowObr* 101; Flores humi sternere, et sternere humum floribus, Kwiatków po ziemi natrząć. *Mącz* 414d; Bo gdy vwłoczył świętemu/ Czárt go opętał/ y trzął mizernie/ y tłukł po ziemi *SkarŻyw* 86.

α) *Obiektem lokalizującym jest powierzchnia ciała [o biciu, zadawania ran itp., też przen: o porażce] (29):* a lepak go [*Jezusa*] po brzuchu pęgami ij miotłami tako okrutnie bili *OpecŻyw* 126v (2); Zathym po fchygy pyálczya then ze yezyk yeftł go oblozył *LibMal* 1554/187v; *RejWiz* 84 (2); *RejZwierz* 81; *KochSat* ktv; Nie bylic Káznodzieie áni Doktorowie/ Co w Prusiách tego dáli Krzyżakom po głowie. *KochZg* B; A tu iuz wzyał po łbu on Czyłciec [*tj. udowodniono, że nie istnieje, zaprzeczono istnieniu czysćca*] *RejAp* 124; *BielSat* G4v (2); áno im y miley y íporzey robić kiedy páná widzą. A wízakoż nie owego co [...] biczem po grzbiecie kołáce. *RejZwierc* 109v; iednego nogą w bok/ drugiemu ízpadą po gębie *RejZwierc* 164 (4); *BudBib Ps* 3/7[8]; Vказаłci ná mále ludu woýłká twego/ Ześ go [*Turka*] męźnie kołatał po zawoiu iego. *Paprpán* B; Zacni męzni Strułowie dwa młodzyeńczykowie/ Sámi fie óń [*Bohdana, jednookiego wojewodę wołoskiego*] kuśili ácz wzyęli po głowie *Paprpán* Ee4v (6); Dla pokutuiących co ízli zá nim [*św. Wincentym*]/ czynił procellie [...] na ktorých fie wzyłcy zá nym idąc biczowáli po rámionách gołych *SkarŻyw* 309 (2); *MWilkHist* B4v; *KochPam* 80; Zaż téz kápica winná/ kiedy owo mnichá Zaymą v íołnowého po grzbiecie kielichá? *PudłFr* 54; cni Rádziwiłowie/ Ktorzy nie raz poháncom dawáli po głowie *SapEpit* A3; Poiman y oładzon/ y vmárl w ciemnicy: Lecź/ by nie to/ wziąłby był toporem po krćicy. *KlonWor* 10 (2).

W charakterystycznych połączeniach: biczować się po [czym], bić [kogo] (4), dać sobie, kołatać, obłóżyć pięścią, okładać, plaskać (2), uderzyć, wziąć [czym] (3), zająć [kogo]; po brzuchu, czeluści, gębie (4), głowie (9), grzbiecie (5), krcicy, łbu (3), plecach, ramionach, szyi, uzicy, zawoj(k)u (2).

bb. *W ujęciach osobliwych (2):* To co fie theż po brzuchu [*super pectus*] włoczy [*tj. pełza, przylegając brzuchem do podłoża*] máiąc cztery ábo więcey nog między gádzinami/ ktore fie włoczą po ziemi/ tych wy ieść nie będziećie *BibRadz Lev* 11/42.

Wyrażenie przyimkowe: »po ziemi« (1): widziálem [...] iijż twego mile^{go} fyňa w domu Annáłłowy^m [...] po ziemi deptano [*tj. deptano go, gdy leżał na ziemi*] *OpecŻyw* 113.

b. *Wskazuje charakterystyczny pod jakimś względem obszar lub terytorium wyodrębnione geograficznie, administracyjnie, architektonicznie itp., w obrębie którego odbywa się ruch, albo pomieszczenie (wyjątkowo – przedmiot, też koronę drzewa), we wnętrzu którego (zwykle na dolnej ścianie) odbywa się ruch (zazwyczaj w połączeniu z nazwami ruchu o kierunku zmiennym, często chaotycznego) (613):* Powftań á wiey wietrze północny y wietrze południowy/ á wiey po ogrodzie moiem *March*¹ A4; pies fie ocknął: Chodził po domu mardáiąc/ Kości pod ftołem zbieráiąc. *BierEz* K2; [*Mysz mówi:*] Owaćiem niegdy igráiąc/ Po pudle íobie biegáiąc: [...] Ná czyłty kołacz tráfiá. *BierEz* Ov (5);

Iedni go [Jezusa] za wlofy vchwycili [...] / a wloczątż go po ogrodzie za wlofy / boleściwie go zranili. *OpecŻyw* 107 (5); vftawnie fie przechadzay / á na łow wólzki przeieżdżay fie / po lefiech / po gorach / po polu *FalZioł* V 65 (5); *BielŻyw* 87 (2); *GlabGad* K4; miaft ani wfi niemaiącz ale fie po polach tułaiącz, miefzkanie przemieniaią *MiechGlab* 22; Tak polak iako Ormyanyn [...] ydzie za quitt po Wolynyv gdzie chce *MetrKor* 59/276 (2); A na teye granycze xyadz Syemyon Olelkowycz wilfilal namyefstnyka swoyego Swyrplowa [...] y ten potich miefzczach rofyezdzal *LibLeg* 10/72 (5); iż fą moię wlfytki bydła y bydłeta y zwierzeta rozmáyte ktore tyfiacmi bładzą po pułfczach rozmáytych. *RejPs* 75; [Żydzi] fkacząc po págorkoch rádowali fie iáko buyne iágnieta. *RejPs* 169; vczynycz fzwyczajką fkrzafney fwycze [...] doftawłfi yei wkołfzczielye y zapaliwłfi nołzicz podomv, thedi wneth tham na them myeifczu, gdzie pyenyadze fchą zagałznye *LibMal* 1544/85 (4); Ze pfy fie [pan] po polu goni *RejRozpr* Hv (2); *RejJóz* G6v; *RejKup* k6v (2); Iezdząc tak po fzyrokołci pola przez łto y liedmdziefiat dni / przifzli ku barzo wyłokiem goram *HistAl* K8 (8); *Diar* 90; Aby [...] po fuchych myeifcoch zá nimi hoyność wod płynęły *LubPs* Yv (3); iedno tylko iednego kxiędzā w Kołściele zołthāwicie / á fāmi po Smyntarzu z ludzmi chodzić *KrowObr* 100v (3); A káždy s tym co vmie po plācu hārcuie. *RejWiz* 6v; Chodząc po brzegu morłkim człowiekā ftārego Podkał *RejWiz* 20; Więć ptāłzkowie rozliczni [...] Skacząc po onych drzewkach tak pięknie fpiewāli. *RejWiz* 24; Bo pátrż ná ludzkie ftany ná iákiey fā kryfie / Rownie gdy iáko iábłko tacza fie po miefie Zwirzchu piękne czyrwone / á we wnątrż fprochniāle *RejWiz* 52v; fłonce zāchadzālo / Iāłne ná zad promienie po gorach pułfczālo. *RejWiz* 176 (19); Mārdocheus [...] przechadzał fie ná káždy dzień po przedfionku [ante vestibulum] onego domu / w kthorym wybomieyłfe pānny chowano *Leop Esth* 2/11; Azażes wśzedł do głębokości Morzā / á po nanifłlym dne przepāści przechodziłes fie? *Leop lob* 38/16 (15); *OrzList* cv; gdyby ktho fwoiem dowcipem obrocił rzekę ktora grāniczy [tj. stanowi granicę] inłzem łožíłkiem po fwey dzyedzinie / tedy onā rzekā ma być grānicā *UstPraw* Iv; IEden dzyeci chciāł ftrāłzyć / co [...] po rynku biegāły *RejFig* Aa6 (4); Bo fie tā [obłudność] nie zātāi / iáko fzydło w worze / A iáko Kot ze dzwoniem / fkacząc po komorze. *RejZwierz* 53v; WEy iáko po tey Lipye / Pczōłeczki latāią *RejZwierz* 130v (12); Czynili drogę po pułfczy kedy nikt nie miefzkał *BibRadz Sap* 11/2; Zuzānnā wśzedłzy przechadzała fię po fādzie męża fwego. *BibRadz Dan* 14/7 (14); chłopi [plebana] iáko pía wściekłego po wsi gonili *OrzRozm* H2v; W pętlicach v nas Orzeł POLłki siedzi / aby nam niebuiāł po Polłzce iákoby chciāł *OrzRozm* L3v (3); A gdy poginęły Oflice temu Cyłowi / rzekł do fynā: [...] idż fzukāć Oflic; A gdy fzli po górach Efrāim do zyemie Sāliife y Beniāmin / nie náleżli ich *BielKron* 63v; drudzy [...] złekli fie vćiekli / iedni tām drudzy fām po lefiech. *BielKron* 441v (37); Sacrificium Ambaruale, Obrzędy niektóre były / nałzym krziżownikóm podobne gdy po pólu s chorągwiāmi fie włoczāć fpiewāyā. *Mącz* 7c (4); *Prot* C4v; ábowiem go [konია] przes thy dni niemāłż więzāć / ále po ftāyni wolno puścić *SienLek* 189 (2); gdy Zygmunt Cefarz błakał fye po Ziemiāch połtronnych / iákoby iáki wygniāniec [!] *LeovPrzep* D3v; O wielka to tāyemnicā Pāńłka / ktora zākrył przed niewierniki fwoimi / ktorzy teraz buiāią iáko ony rogāte Ielenie po páłtwifkach rozlicznych fwiātā tego *RejAp* 86v (2); *Górndworz* T4 (4); *HistRzym* 115v; A tak chodząc po onym miefcie / iāwnie á iāłnie fie pytali / gdzie iefł ten wāłż obiecāny krol *RejPos* [36]; Gdzyeż thedy onā twoiā wiārā nędzny człowiecze / [...] co lathāłż po fwiātu / po rozmāitych krāinach / fzukāiąc obrāzow / fłupow / odpułtow / grobow

RejPos 144; O nędzna owieczko á nędzny człowiecze/ czemu ná tho nie pomniŝ/ po iákim głuchym lefię tu chodziŝ w tym mizernym żywocie *RejPos* 168v (34); *RejPosWiecz*³ 98v; Popiją fie kobiety/ ŝpołu fie czeltuiąc. Záchwyčila powietrza odmieniła mowę/ Zátacza fie po domu/ narzeka ná głowę. *BielSat* C2 (2); Bo gdy przypádnie Wiofna/ ázafz owo nie rofkofz [...] po ŝadkoch/ po ogrodkoch ŝobie chodźć *RejZwierc* 107; Zápłáćze ty zá nie/ miłóŝciwy pánie. [...] A pan fie w łeb ŝkubie/ po miełzku fie dłubie [= szuka resztek pieniędzy]. *RejZwierc* 114; Azaŝ ŝrogie ŝzáráncze nie łatały [!] po ofiewkoch náłznych? *RejZwierc* 192 (27); A pomni włzytkę drogę/ ktorą cię wiódł Iehowá Bog twoy/ (przes) te czterdzieŝci lat/ po pułczy *BudBib Deut* 8/2; ŝczekáią iáko pies/ y krążą po mieŝcie. *BudBib Ps* 58/6[7] (9); *HistHel* C4v; *MycPrz* II B[3]; *BudNT Matth* 8/32 (2); *PaprpPan* Cc3 (2); iáko fię máią w ciągnieniu/ po przeŝtronych y po ciálnych á nie przyłtępných mieyłcách ŝprowowác. *ModrzBaz* 111 (7); *SkarJedn* 320; *KochDryas* [A3]; wolałem po gętych dąbrowach Prętkie ielenie gonić *KochOdpr* B3v; *Oczko* 28; *KochPs* 22 (5); Czáfu iednego chodząc po nieiákiey fali: wyrzał ná ziemi kámię ná ktorým był krzyŝ ŝwięty wyryty *SkarŻyw* 101; Pan Iezus zbáwiciel ŝwiátá/ chodząc po powiećie Gáilileyŝkim: [...] wyrzawłzy S. Philippá/ záwołał go *SkarŻyw* 383; [Sergiusz] wypadł zkomorki y biegał po kłáŝtorze *SkarŻyw* 572 (20); *MWilkHist* F4; *StrykKron* 135 (3); *CzechEp* 44 (4); *NiemObr* 76 (2); *ReszPrz* 111 (2); Ieden [...] zacny Pan/ wziąwłzy na fię oltry wor/ chodźił po Rzymie żebrząc *ReszList* 169 (9); Niechay połzeptem wieie wiátr po nowym Gáiu dębowym. *KlonŻal* D2v; będzie chodźił w ciemnoŝci/ iáko ŝłępy po ŝwiátłóŝci. *KochMRot* A4; *BielSen* 5; Iedźcie ŝkokięm poráćcie Tátary. Ale pátrćcie pogody y czáfu/ By nie był gon zá wámi po láfu. *BielSjem* 29 (2); [w czasie potopu] Ryby po górach wyłokich [= tam, gdzie przed potopem sięgały szczyty gór] pływáły/ Gdzie ledwé przedtym piórá donáłzály Męznéy orlice *KochPieŝ* 32; *PudłFr* 59; *BielRozm* 18; *ZawJeft* 26; *Calep* [695]a; *GostGosp* 24 (2); *GórnTroas* 40 (2); *KochFrag* 44; gónże wiátr po leŝie *WyprPl* A2v; *ZapMaz* II G 97/90; *WujNT Matth* 12/43 (4); *SarnStat* 1306; *SkarKaz* 422b (2); *CzahTr* 3v; przechadzał fie tędy Po podworzu. *GosłCast* 67; *KlonWor* 6 (3).

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *každy*, *wszen, *wszy(s)tek* (45): puŝciła ŝię onim [Jezusie] ŝłáwa/ po włzyłtkim okolicznem kraiu *MurzNT Luc* 4/14; *Leop* 2.*Mach* 4/38; *BibRadz Mach* 4/38; Báiazeth od Támerlaná ná głowę porázon y żywo poiman/ [...] w klatce po włzyłtkiey Azyey wożon *BielKron* 240v (4); Insulam tutaj praeteruectus est, Po włziłtkiey fie wyŝpie wiosł. *Mącz* 477d (2); Błádziły droby moje po włzyłtkich gorách/ y po káżdęm págorku wyłokięm *BudBib Ez* 34/6; chodząc po włzech kráinách [...] opowiedáć miał moc Bożá. *BudBib* 2.*Mach* 9/17 (4); *SkarJedn* 137; *SkarŻyw* 231 (2); *WujNT Matth* 14/35 (4); będzie mu [kupcowi] wolno po włzyłtkim królełtwie náłzým iáchác. *SarnStat* 984; Idźcie po włzyłtkim mieŝcie/ ŝzukayćie onęgo Po włzyłtkiey prowinciięy *GosłCast* 66. Cf *Wyrażenia przyimkowe*.

W charakterystycznych połączeniach: *biegać* (*bieganie*) po [czym] (51), *błádzić* (*błádzienie*) (19), *błákać ŝię* (11), *broić ŝię*, *brykáć*, *bujác* (13), *chodźć* (*chodzenie*) (113), *ciekać*, *czołgác ŝię*, *gon*, *gonić* (*ŝię*) (20), *harcowác* (3), *iŝć* (3), *jechać* (*jeździć*, *jeźdźąc*) (18), *kołatać* (*ŝię*) (3), *krężyć* (*ŝię*) (5), *latać* (*latający*, *lecieć*) (30), *mieszać ŝię* (3), *miotać* (*mietać*) *ŝię* (4), *nabládzić ŝię* (2), *nablákać ŝię*, *nabujác ŝię*, *nachodźć ŝię* (2), *najeździć ŝię*, *naskakać ŝię*, *natulać ŝię* (2), *nieŝć* (*nosić*) (10), *obroić ŝię*, *pędzić*, *pielgrzymowanie*, *plátać ŝię*, *pochadzac*, *pójsć*, *posłác*, *powłaczác* (*powłaczanie*) *ŝię* (2), *przechadzac ŝię*

(przechadzka, przechodzenie, przechodzić się) (24), przejeżdżać się (2), przywieść [kogo], puścić [kogo, co] (się) (6), roić się (2), skakać (9), snuć (snować) się (2), stąpać (stąpić) (2), szawiać, (za)taczać (się) (4), tańcować, tłuc się (9), tułać (tułanie) się (58), uciekać (2), uganiać się, wartać się, wędrować (wędrowanie) (4), wiać (2), wić się, wiercić się, wieźć się (2), wlec, włączyć (włoczenie) (się) (18), wodzić [kogo] (12), wozić (się) (wożony) (11), wyjść; [z czasownikiem oznaczającym ruch cieczy:] ciec po [czym], lać się, płynąć (pływać); po (z)boisku (2), borze (borach) (2), brogach, brzegu (4), ciemnościach, dąbrowie (gęstych dąbrowach) (2), domu (8), drzewinie, (wysokich) drzew(k)ach (2), gaju (dębowym) (2), gmachu, (wszystkich) gorach (27), (wszystkich) granicach [czyich] (2), izbie (4), komnatach (2), (pustej) komorze (komorach) (3), kościele (5), (wszech, wszystkich, rozmaitych) krainach (świata) (19), tym (wszystkim okolicznym) kraju (krajoch) (3), krzewinie, lasu (lesie(ch)) (31), łące (2), wszystkich (wszech [jakich]) miejscach (mieścach) (22), wszystkim mieście (miastach, miasteczkach) (29), ogrodzie (ogrodkach) (8), osiewkach, pagorkach (3), (wszystkim, onym) państwie (państwiech) (3), pastwiskach, placu (3), podworzu, Polscze (2), polu (polach) (28), powiecie, przedsiönku, pudle, pustyniej (pustyniach) (6), puszczy (puszczach) (26), raj (6), (wszystkim) rynku (rynkach) (13), Rzymie (7), sadzie (sad(ecz)kach) (11), sali (2), sieni (sieniach) (3), skałach (5), smyntarzu, stajni (2), stawku, szczyciech, (gęstej) szelinie (6), szerokości, śmieciach, wsi (wsiach) (3), wyspie (2), ziemi (ziemiach) [jakiej(-ich)] (8).

Połączenia: »gdziekolwiek ... po« (1): gdziekolwiek nie iedno obroćim po łzerokości światá/ ze wźład pełno żywych rzeczy od Bogá łtworzonych przed oczy nálze przypada *WujJudConf* 49v.

»i tam, i sam (...) po« (3): Per hortum circuit clam, Krąži nie y tam y łám po ogrodzie. *Mącz* 104d (3).

»tu i owdzie ... po« (2): *OrzList* ev; Ale co nošimy tu y owdzie oczy y wźy łwoie po świecie *OrzQuin* Y4.

»wokoł po« (1): Orbem volvere, Wokoł po świecie łátác y tám y łám nie po świecie tłúc. *Mącz* 506c.

»wszędzie ... po« [szyk zmienny] (2): Rysiom Zdbiom á Wiewiorkam/ to tym nie nie będzie/ Bowiem ci po łzelinie/ łkaczą łobie wźędzie. *RejFig* Bb7; *Mącz* 200b.

Wyrażenia przyimkowe: »po granicach [czego]« = przez terytorium (obszar) czegoś (2): wźákże dopuścił im [Izraelitom] po granicach krolełtwá łwego iść *BielKron* 41v (2).

»po granicy« = na pograniczu (2): *LibLeg* 11/168; Słyszą że nie Tátárzy po gránicy wiją *BielSen* 19.

»po kąciech« = w ukryciu (1): Czemuście nie wy do tych czálów po kąciech tułáli/ á ná światło między ludzie wczone [...] wkówác nie nie śmieli? *WujJud* 220.

»po kąciech [jakich]« = w jakiej stronie świata (1): Wálz zásię Kościół od Lutrá począł/ á w Niemcách powłtawłzy/ tłucze nie tu po nálznych pułnocnych kąciech/ ktorých gránic da P. Bog nie przełtąpi. *WujJud* 135.

»po każdym kącie« = wszędzie (1): Coż zá cnotá iż ty latałz/ Po każdym się kącie płatałz *BierEz* N3v.

»po stronach« = tu i ówdzie, w różnych miejscach; tu przen: tam, gdzie nie trzeba (1): Tákże wmyłł nálz tylko nie po łtronach z rozmyłłem łwym wierci/ á nigdy przyłtáteczney łtałości nie zółthanie *RejZwierc* 19v.

»po [jakich] stronach« = *w jakimś kraju, na jakimś terytorium* (2): profche [...] abismye pomylowal a darowal dziefyacją thifyaczi flothich czerwonych, bom na then czas barfo vpadl. pothich fíye czvdzich ftronach wloczącz. *LibLeg* 10/62v; Tedy [Paweł] chodząc po onych ftronách [*Perambulans autem partem illas*]/ nápominał ie [*mieszkańców Macedonii*] długiem i powieściámi *BibRadz Act* 20/2.

»po wszystkich stronach« = *wszędzie* (1): noc wilgotne cienie/ Po wfzytkich stronách zienie [*lege*: zienie, tj. gna] *GrabowSet* C4v.

»po (wszy(s)tkim o. wciomastkim, a. szerokim) świecie (światu) (a. szerokości(ach) (wszego) świata)« = *per orbem Mącz* (139): *OpecŻyw* 171 (2); *BielŻyw* 164; Wiele ta łodz ia po światu pływála *RejŁas w.* 28; *RejPs* 159; *RejRozpr* F2v; *SeklWyzn* 3v; *RejJóz* 17 (3); *SeklKat* C2 (3); kyedi myli pan bog wfchechmogaczi yefzdzyel po fzw yathu na fzw yom ofíyelku *LibMal* 1549/148v; Pyfno po fwiecze yefdzili Nigdy piefky niechodzili. *RejKup* v5v (8); *KromRozm II* c (2); Gdym tedy po fferokości fwyátá tego chodził/ [...] Befpyeczenem záfwdy bywał od wfítykyego złego *LubPs* bb; *KrowObr* 10 (10); *RejWiz* 20v (20); *Leop* *B2; *OrzList* ev; A boday tákie wody/ po fwiátu pływály. Ktoreby nigdy ludziom/ fzkody nie dzyálály. *RejZwierz* 66v (6); *OrzRozm* P4; *BielKron* 24v (2); *BielKronCies* Mmmm3; *Mącz* 473c (2); *OrzQuin* Y4; *Prot* D3; *SienLek* Ttt4v; flyfzymy iz Ewányelia Páńfka iefł wieczná/ á záfwdy látác muí po fzyrokości wfzego fwiátá *RejAp* 119v; *RejPos* A5 (23); potym tułá iącz fie po fwiecz ie/ [...] Leukoniá miáłto wzięli *GórnDworz* Z4; *BialKat* 256 (2); *RejZwierc* 23v (11); *WujJudConf* 49v; *RejPosRozpr* c2; *Strum* A4v; *CzechRozm* 226v; *KarnNap* A4v; *SkarŻyw* 244 (8); *CzechEp* 58 (3); *NiemObr* 35; [książki] Spiefzcież fie/ bo dáleka drogá iefł po świecie *WisznTr* 5 (2); Bałám fye záfwdy póki woyná trwála/ Alem wfdy o nim [o mężu] niebogá flyfzálá: Teraz niewiefzcie gdzie po świecie bładzi *KochPieś* 19; Idąc po wfciornaftkim świecie/ káfzcie wfzemu f tworzeniu/ To nawefelz e pofelftwo *ArtKanc* G12v (3); *GórnRozm* I3v; *GórnTroas* 32; *SkarKazSej* 679b; Bo y ták iuz fiodmy rok tuczefz fie po fwiecie *PudłDydo* B3; *KlonWor* 48.

»po (wszej a. okrągłej, a. szyrokiej) ziemi (a. wfzytkich stronach zienie, a. wfzytkiej szyrokości zienie)« = *in terra Vulg*; *in a. per a. super terram PolAnt* (19): yufch od dawnych czáfłow nyebill wpinfku thelko fzyá pozyemy thula a do Thurek Czáfłtho yefdzda. *LibMal* 1548/142v (2); Płányety/ [...] Kiedy moc fwá do zyemie twárdey przyćfkaia. Tedy pędzą powietrze po fzyrokiej zyemi *RejWiz* 149; Ráno gdy piękne fłónce promienie po zyemi/ Poczęło iáfne pufzczác *RejWiz* 177 (3); *Leop Deut* 12/1; *BibRadz Gen* 13/17; niech fie [złoczyńce] vftráfzú dekretu Páńfkiego/ [...] gdyż to iefł fwíeta wola iego/ áby tá fwíeta prawdá iego wiecznie latála y po niebie y po zyemi. *RejAp* 120 (2); Iz idźcie po wfzytkiey fzyrokości zyemie/ á roznofcie fłowá moie *RejPos* 318v; *BudBib* 3.Reg 18/5 (3); Tego Acháb wezwawfzy/ rzecze/ miły brácie/ Wfzytkomći w moc poruczył/ [...] A ták ná wizytki ftrony/ iedźmy po wfzey zyemi *HistHel* B3; Do ciefbie/ [...] przydą wfzyfcy/ co po ziemi Okrągłéy chodzą *KochPs* 92 (2); *SkarŻyw* 81 (2); *SkarKaz* 314b; *SzavzRyt* A.

»po ziemi [czyjey] (ziemiach [czyich])« = *in terra Vulg, PolAnt* (7): gdi bi nyemyely wolno yezdzycz pozyemy w. m. obrazýlo bi fzye them przemyerze *LibLeg* 11/153v (2); *Leop Gen* 41/44; Chodząc tedy po Murzyńfkiey zyemi/ wiele ludu náwrocił *BielKron* 144 (2); *BudBib Lev* 25/9; *SkarJedn* 254.

α) *Obiektem lokalizującym jest zbiornik wodny* (15) : oney fzyrokości rzeki zaden nie mogł przepłynąc/ dla wielkoći Ippotamow/ Niedźwiádkow/ y Kokodrillow/ ktorzy fie wftráfzicnie po

oney rzece tułali *HistAl* I4; *RejZwierc* 176v; pilnuyże abyć kaczkı albo śwınie po ónym Stawku nie chodźły. *Strum* O4.

Wyrażenia przyimkowe: »po morzu« (10): *RejZwierc* 47v; dwadzieścıá dni po morzu błádzılı lądá gdzie. *BielKron* 453; *SarnUzn* H6v; *GórnDworz* Ccv; *HistRzym* 18v (2); *NiemObr* 15; *WujNT Act* 27/27; Odyśsea Homerowa nic inšzego nie iest iedno żeglowanie ábo rádniey tułanie się po morzu Vlyśfeá Itáceńfkıego *KlonFlis* A3v; *PudłDydo* A3; [Nabłakawszy się całe dwie niedzieli po morzu, [w] wielkích haniebnych sztormach będąc, to nie dla czego inszego, jedno przez złą wyprawę WM *RelacSzwec* 677].

»po wodzie« (2): *Persequi* aliquem terra, et mari, Ziemią y po wodzie przeciwko komu wojnę wieść *Mącz* 385d; *SarnUzn* H6v.

β *Obiektem lokalizującym jest niebo (sklepienie niebieskie lub obłoki) (16)* : Mercurius. Iest przyrodzenia przemienneo: według iako się ku ktoremu planecie przytoczy. [...] iesth rozmagity a tlukaczy się: po niebie. *FalZioł* V 51v; A srebrna iego [słońca] śiołtrá [tj. księżyc] nadobnie iezdźiá/ Po niebieskim okrągu *Prot* A4v; A tu się niech zawłtyda on biegun/ co biega po niebye y po ziemi z rozumki omylnymi śwemi *RejAp* 53v (3); O iákaz tho będzie rołkołz ítać [...] przy Pánu swoım/ chodzić z nim po obłoczech *RejPos* 7 (2); Nawiętży rozum kto pozna sam siebie/ A z buyną myślą nie lata po niebie. *RejZwierc* 214; Abyścıe się nie zaráżılı czyniáć sobie [...] podobieńtwá [= wizerunki] wżelakıego ptaká skrzydłatęgo/ który lata po niebie. *BudBib Deut* 4/17 (2); Roily sę po niebie wkrąg łykáwice *KochPs* 114 (2); *StryjKron* 532; Lecz samá widźisz/ iákıe wiatry wítaią/ iákıe po niebie chmury sę miészaią *KochPieś* 7; *KmitaSpit* C3v.

W połączeniu z zaimkiem uogólniającym: *wszytek* (1): [Jowisz] Krążyłci też po wszystkim niebie, Nie lutował nie sam siebie. *BierRozm* 25.

W charakterystycznych połączeniach: *biegać po* [czym], *chodzić*, *krążyć*, *latać*; *po* (wszystkim) *niebie* (*niebu*) (2), *obłoczech*, *niebieskim okręgu*.

Wyrażenie przyimkowe: »po wierzchu niebios« (1): [Bóg] po wierzchu niebios [per lineam quae circuit caelum] chodzi. *BudBib Iob* 22/14.

γ *Obiekt lokalizujący ma charakter sytuacyjno-przestrzenny (7)* : *BierEz* Bv; Ale co sę małz tłuc po peregrynácyey *LeopPrzep* G2; Aczci sę też czáfem zda że równo robiá [...]: ále sę ty nie lęń chodząc po robocie kędy wżrzyłz wodę albo kupę chróstu/ macay łáská dołów. *Strum* E4; *WerGość* 223; *KochFrag* 28; Iełcze ínádnıeyłzy procełs przeciw tym, co z rułznicą bądź po tárgu, bądź po wefelu chodzą, y ná Séymikách. *SarnStat* 500.

δ *Obiektem lokalizującym jest grupa ludzka (6)* : z piekłem mamy vmowę: iż gdy porałłká pułtołżáca po inšłych poydzie [Flagellum inundans, cum transierit]/ nie przydzie ná nas *Leop Is* 28/15; *OrzRozm* Q3; Klaudyus brátá Háłdrubalá dał ściáć/ [...] potym głowę iego nołzono po woýłku *BielKron* 120v (2); Ci záfie co ná piłzczałkách [grali] pobudzáli lud po woýłcze iezdząc aby byli czuyńi *BielSpr* 12v; *KmitaSpit* C4v.

α. *O dźwiękach* (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »po ziemi« (1): Boć ífcie po ty czáfy tych trębáczow trzebá/ Coby ich głos po ziemi latał y do niebá. *RejZwierc* 120.

β. *O patrzeniu (1)* : Iuż kiedy w drogę iedzyełz/ pátzray po krzewinie/ Kędy fie kto obráca/ á kędy cie minie. *RejWiz* 192.

aa. *Z odcieniem: wśród, między [zwykle ruch nie jest wyrażony wprost, lecz implikowany] (4)* : *RejWiz* 22v; IEleń fie pyfznie chłubił/ wźymá y rogi [...]. A gdy go pśi popárli/ teraz chwalił nogi/ Bo mu y po fzelinie/ zázadzály rogi. *RejZwierc* 119; Bo gdy w bęben vderzą Kaczorá pátzráią/ A drobne fie Cyránki po trzcinie nurzáią. *RejZwierc* 249v; áż trafił [*Kiejstut*] do Mázowfza/ y przyfzedł vbłóciwfyz fię y wźárgawfzy á iáko łotr ofzárpawfzy fzáty po chroście [*t.j.o chrust, między chrustem*] y zgłodzony do Corki fwoiey *StryjKron* 442.

bb. *Z odcieniem: nisko nad (9)* :

Wyrażenia przyimkowe: »po obliczu wod« (3): duch Boży powiewał po obliczu wod [*super facies aquarum*]. *BudBib Gen* 1/2 (2); *CzechRozm* 128.

»po ziemi, obliczu ziemie« (5:1): Humivolae aves, Vogel die nur auff der erden fligen Ptacy ktorzy pożyemy látáią. *Murm* 81; *BartBydg* 70; czały dzień na niebie było iańno/ ále iednak mgły po ziemi fie włoczyły *LudWieś* B3; *RejZwierc* 41v (2); *CzechRozm* 128.

cc. *Z odcieniem: do (3)* :

Wyrażenie przyimkowe: »po rozlicznych (a. wszytkich) stronach (świata)« (3): Y posłał fwe posły po ftronách rozlicznych światá *HistRzym* 129v (3).

c. *Wskazuje (zwykle wytyczoną) trasę ruchu [odpowiada użyciom w formie I, np. iść po drodze, po ulicy – iść drogą, ulicą (nie dotyczy to połączeń z czasownikami oznaczającymi ruch chaotyczny: błądzić, błąkać się, tułać się itp.)] (128)* : O wy wflytcy ktorzy ijdziecie po drodze do wieczného zbawienia *OpecŻyw* 107v; GDy fpanem Iezusem niewierni żydowie wyflli frototnie go po drodze przez miałto Ieruzalem do Piláta prowadzili *OpecŻyw* [123] (7); iako fie przydawa kupczom ktorzy po drogach ieżdząc zawfze w boiazni nie bezpiecznego żywota bywaią. *GlabGad* Bv; z pola vciekł, tak iż ledwy w male ludzi po Dunaiu vciekaiąc frototnie był zachowan. *MiechGlab* 67; Abowiemeś ty chodząc po rozliczdrogach napięś fie wiele kroć wody rozlicznych przykroćci *RejPs* 165v (2); Ano więc koláfy fkrzypią Podrogach fie krupy fypią *RejRozpr* F2v; *HistAl* K8; *KromRozm III* G5; *BielKom* B6; [*Rural*] zacyął koni/ ktore wzyawfły fie yęły z wozem vcyekaç po vlicy myędzy dwory y thám y fám *GliczKsiąż* Iv (2); Po dziwnych á błędnych drogach chrámyąc gdzyeś błądzili. *LubPs* E2 (8); Nofzenie chlebá w Monftráncyey álbo w kláthtze frebmey po vlicach/ vftáwił y wymyflił Vrban tzwarty Papieřz *KrowObr* 197v (3); *RejWiz* 41 (4); [*Bóg*] nauczy nas drog fwoich/ y będziemy chodźć po fćiełfkách iego *Leop Is* 2/3; Wiefz ty drogę ktora bieży do kráiny Mediyskiey? Odpowiedział mu: Wiem/ á po tych tám drogach [*omnia itinera eius frequenter ambulavi*] częłtom chadzál *Leop Tob* 5/8 (13); Gdy Pan álbo fłuźebnik iedzye po rzece z żytem *UstPraw* E2v; *BibRadz Deut* 13/5 (7); á zwáli tho Luperkália/ [...] To fie w ten czás nágo bijali bicźmi [...] biegiąc by fzaleni po vlicach. *BielKron* 152; Krácow przed nimi zámkniono/ muřieli po wále iść w pole s Stradomi. *BielKron* 400v (11); *GórnDworz* I3v (3); kiedy kto rofkráczywfyz Cérkiel vczyni koło/ á potym Cérklem [...] będzie fćapác po ónéy Circumferencyéy *GrzepGeom* K3v; *HistRzym* 61v; áby fie ten pan przytowárzyfzył do nas/ á chodźł z námi po tych náłzych drogach żywotá náłzego/ á gościńcoch náłzych *RejPos* 112 (8); iáko fie ludzie pilnie ftháráią/ iáko fzkápy háruią/ iáko ie po krefu wodzą. *RejZwierc* 129v

(11); Opuściwłszy proftą drogę/ chodzą po drogách ciemności. *WujJud ktv*; krąży (á) krąży/ [...] á po okręgach łwych wraca fię [*ad (marg) super (-) circuitus suos revertitur*] duch. *BudBib Eccle* 1/6 (5); *Strum* L4; *CzechRozm* 264v; *PaprPan* B3v; *ModrzBaz* 36 (3); Krew po drogách żywa płynie *KochPs* 119 (3); *SkarŻyw* 273; w Roterodamie/ w Amłterdamie/ y w inych głownych y mnieyłzych Miáltach/ ták wyłoko wodá wylała/ że po włzytkich vlicach ná czołniech ieżdżić mułieli. *StryjKron* 26; *CzechEp* 44; *NiemObr* 80; *ReszHoz* 119; *KochPieś* 9; *ArtKanc* O16v; *ZawJeft* 19; *GrabowSet* K; *OrzJan* 20; Biegayże [...] po drogách mándatow Páná Bogá twego *LatHar* 191; vftáwiamy áby ci którzy po drógách [...] ieżdżą/ [...] łobie potrzeb álbo konióm we wśiách [...] nie bráli *SarnStat* 705 (3); *SiebRozmyśl* H2; Ieden z ich trzech [*Pigmejów*] ná łzyię iák nárožen wtykał/ Y ták z nimi po grobli do łwoich wymykał. *KmitaSpit* C5 (2); *CzahTr* K3v (2); *PaxLiz* D3v; *SkarKazSej* 706a; *KlonWor* 52.

W charakterystycznych połączeniach: *biegać po* [czym] (9), *błędzić* (2), *błakać się* (2), *chodzić* (50), *ić* (13), *jeździć* (4), *nosić* (*noszenie*) (3), *pojść*, (*po*)*prowadzić* (3), *przebiegać*, *thuc się* (2), *tułać się* (5), *walać się*, *włoczyć się*, *wodzić* [*kogo*] (8), *wozić*, *zjeżdżać*; *po drodze* (*drogach*) (60), *grobli*, *kresu* (2), *okręgach*, (*błędnych*) *ścieżkach* (7), *ulicy* (*ulicach*) (42), *wale*.

W połączeniach: »i tam, i sam po« (1): Boć błędna do Nieba droga [...] Mułfy fię wiecz drugi tułać Itam y łfam potey łczelcze *RejKup* t2.

»po ... wszędzie« (1): tákże po drogách/ ieđż łpilnością włzędzie/ Pytay włzelkiego Gościá/ co zacž/ do kąd ieđdzie. *PaxLiz* C3v.

α. O *patrzeniu* (1) : Potym połóż oko ná Liniéy a.c. pomykayże go ták długo po niéy/ áż przez kóniec łalki/ to ieft/ przez e. vžrzyłz b. kóniec téy dálekości. *GrzepGeom* P3v.

d. *Wskazuje przedmiot, który umożliwia lub ułatwia poruszanie się w przestrzeni (najczęściej przemieszczanie się z jednego obszaru na inny, nie przylegający do niego, zwłaszcza gdy między nimi jest różnica poziomów) (też przen) (100)* : *BierEz* H3v; PRzez łtrumiéń Cedron gdy go wiedli/ łami po mołthu łfli/ a Iezufowi brnątz kázali/ z mołthu go zrzuciwłly *OpecŻyw* 107v; ijdątz od Heroda po zchodzie/ dlá długié⁸⁰ odzieniá ij ijch popychaniá/ vpádl na ony^m zchodzie Iezus miły *OpecŻyw* 122v; á tak tha wodka będzie łpływała po kracyce do thego naczynia niżej łtoiączego *FalZioł* II 3a (4); *BielŻyw* 123; Nie po piędzaczcy droga. Donieba/ y ku Łalcze bozey *RejKup* 18v; Mácedonowie y Grekowie/ nátychmiáft pocželi włtępowáć na mury/ niektorzy po drábinach niekthorzy też rękómá fie chwytáiąc. *HistAl* C; tá gorá miáło (*kust*) miáła (-) łtopniow s kámienia Száfirowego pułtorá tyfiácá/ po ktorych włtępowano ná onę gorę [*gradus ... quibus erat ascensus*] *HistAl* Lv (4); *LibMal* 1551/158; Liłzká s Kozłem połpołu/ do wody włkoczyła. Gdy nie mogli wyłkoczyć/ Kozłá námowiła/ Aby fie włpiął/ á oná po nim wyłkoczyła. *RejZwierz* 122; *BibRadz* 3.Reg 6/8 (2); niektorzy [*ludzie*] wieżę łtáwili wyłoką iákoby po niéy chcieli do niebá wniść *BielKron* 7v; Pocželi Gigántes łtáwiác gory ná gorę/ á po nich do niebá wieść obalić bogi [...] á łami tám chcieli rołkazowáć. *BielKron* 24; Był [*Waleryjus*] w tákim wzgárdzeniu/ iz po nim Sapor włiadał ná koń iáko z łáwki *BielKron* 152v (11); Funambulus, Który po powroźiech chodži álbo fie łpułzcza/ Kuglarz. *Mącz* 140d (9); porąbili hnet dwie łofni/ á vcžyniwłszy ná nich kárby/ iákoby łthopnie/ ná iednę wyłoką łofniá po nich wlezi *GórnDworz* P5v; obráli miedzy łobą kilku/ czo czerłthwieyłzych/ á dułżych/ áby naypirwłzy/ mocney fie gálęzi viął y trzymał/ á drugi iego nog/ á záfię trzeci wtorego nog/ áż

ták do ziemie/ á po tych dopiero owi leniwi/ iáko po drábinie/ áby ná doł fchodzili. *GórnDworz* P5v (7); fpułzczałem fie w dom po promieniu miefięcnyim krom obrázenia. *HistRzym* 92; A nákoniecz będye y w zyemi kopał/ y po drzewinie łáził/ áby iedno mógl [...] zámordowác ono co iedno widzą oczy iego. *RejPos* 247; *BielSat* N; *RejZwierc* 65v (3); Wieże też drzewiáne przytaczáli pod mury/ przy ktorych wieżách były mofty co ie wzwodżono powrozy ná mur/ po tych mościech bráli miáftá y Zamki *BielSpr* 61; Iefli murom álbo párkanom nie duffafz/ ołtháwiay ie wielkim drzewem pochyło/ [...] áby kula káżdá fzlá wzgorę fłozem po drzewie/ thák przeniefie mur *BielSpr* 64v (4); *BudBib* 3.Reg 6/8; żeby wodá wífędy równo fzlá/ po wífyftkiéy Vpuście. *Strum* L3v; A zoftáwuy miáfzlé kónce [*chrustu*] wedle potrzeby/ po ktorych wodá ná doł fpadowác ma. *Strum* M3v; mniemał áby niebo ná gorach leżáło/ y tám Pan Bog miéfzkał/ do ktoregoby po górach przyftęp był. *SkarŻyw* 331 (3); *NiemObr* 30; *KochFr* 89; Boć do tego kreftu [*tj. do herezji*] fzátan rzecz fwoię/ iáko po ftopniách/ prowadzi *ReszPrz* 8; *ReszList* 161 (2); *BielSjem* 36v; *ZawJeft* 35; Proiectura – Podftaweck poktorim zczieká woda przedafzek. *Calep* 857a (5); *GrabowSet* L2v; *WysKaz* 27; ták to iefł fmaczny ten *pinguis panis Chrifti* [*tj. nadanie dla Kościoła*], iz po iego choć káłku/ fwoiá wielka pártýká fnádniefy fie w gárdło iako po owcugu wemknie. *PowodPr* 50; że fie mkniefie nieborak vbogi Po fciánách y po murzech/ [...] Gdy go chuf do cudzego zebránia podżega. *KlonWor* 2 (2).

W charakterystycznych połączeniach: biegać (biegający) po [czym] (2), chadzać (chodzić, chodzenie, chodzący) (13), dostąpić, iść (wzgorę) (5), latać (latanie, latający) (4), (w)leźć (łazić) (11), mknąć się, prowadzić, przyść, (s)puszczać (spuścić) się (4), (w)schodzić (u- chodzić) (4), wejść (wnieść) (2), wemknąć się, wstąpić (zstąpić, (w)stępować, zstępować) (12), wyskoczyć (2), zejść; [z czasownikami oznaczającymi ruch cieczy:] chodzić po [czym], iść (3), spadować, spuścić, splywać, ściekać, po drabinie (drabin(k)ach) (15), drzew(in)ie (2), górach (3), krajce (3), moście (mostku) (8), murach, pieniądzech, powrozie (powrozach, powroziech) (14), promieniu, stopniach (13), ścianach, upuście, wieży, wschodzie ((z)schodzie) (11).

*Wyrażenie przyimkowe: »po stopniach (stopniu) [czego], drabinach« [w użyciach zleksykalizowanych, zazwyczaj odnoszących się do awansowania na wyższe stanowisko] = stopniowo, pokonując kolejne stopnie (szczeble, etapy) (7:1): KwiatKsiąż B2; Gradatim assequi honores, Po ftopniách doftąpić doftóyności/ To yeft potrofze co dáley to więcey nie wífítko zarázem. *Mącz* 147d; Inffuły mi fie chciáło y pirwfzego Roku. Lecz gdy mi po drábinách wftępowác kazano/ Izem też niemogł wftáwác ná Iutrzníá ták ráno. Bog was żegnay Kíza miła *Prot* Bv; *SkarJedn* 245; pierwey Klerykiem/ y potym po ftopniách kfplánem zoftáł. *SkarŻyw* 471 (3); trzeba po ftopniu do fzczęfcia *KlonFlis* E.*

α. *Wskazuje podporę, której czepiają się rośliny pnące (14) : KAnia prędy wije fie po zielu y po lnie *FalZioł* I 28d; POwoy iefł ziele wijące fie po drzewie ktorego blińko rofcie/ [...] miefdi ktorim chmiel iefł policzon bo fie też pniefie po drzewie *FalZioł* I 153c (4); *Hedera herba* [...], Ziele záwždy fie zieleniefące o fwey mocy ftác nie móże/ ále po murzech po płociefch tyczách álbo co blyfżzego má pniefie precz ná wyfz w zgorę. *Mącz* 154a; Iugum, Szranki ná winnicach ná xtałt pokletnice álbo poklatu po ktorych fie wino pułzcza *Mącz* 177a; *Sequax materia*, *Hedere sequaces*, Latwie fie*

po płociech y po drzewiech mknące. *Mącz* 384d (7); Iáko/ wijąc fy po tyce/ Płodny krzak winný máćice/ Obfituie w flodkié groná *KochPs* 192; *KlonŻal Dv marg* (2).

W charakterystycznych połączeniach: mknący się po [czym] (2), piąć się (wzgorę) (2), puszczać (puszczający) się (3), wić (wijący) się (4); po drzewie (7), grobiech, murach (2), płociech (3), tyce (tyczach) (2), zielu.

β. *W terminologii gramatycznej (1)* : Et casus accidens nominis apud Grammaticos, Stopień álbo fzczebel/ po których imioná ftepują y odmieniayá fie. *Mącz* 329a.

e. *Wskazuje przestrzeń trójwymiarową, w której odbywa się ruch (51)* :

α) *Obiektem lokalizującym jest przestrzeń między ziemią a niebem (30)* : Pátrzayże ná promienie/ gdy gmách przenikáią/ Iáko prochy s pioreczki po nich fie miefzáią. *RejWiz* 154; iż przy nim [*Bogu*] będziefz lathał iáko Orzeł po obłokoch w rádościach fwoich *RejZwierc* 179; Skrzydłamy pląfzą po pod niebiu ptacy *KlonFlis* B4v.

Połączenie: »tam i sam po« (1): Bowiem one [*ptaki*] fą w wftawicznim ruchaniu, tam y fám po powietrzu fie miefzaiąc. *GlabGad* D5v.

W charakterystycznych połączeniach: broić się po [czym], bujać (2), grać, latać (11), nieść (nosić) [co] (2), mieszać się (2), motać się, pląsać, przyniesion, snować się, spuszczać się; po obłokach, podniebiu.

Wyrażenia przyimkowe: »po powietrzu (niebieskim) (a. obliczu, a. wysokości powietrza)« = *w przestrzeni między ziemią a niebem; in caelos, super facies expansionis caelorum PolAnt* (23); V was ludzie fkrzydłá máią/ A po powietrzu lataią. *BierEz* G2; *GlabGad* D5v; *LubPs* Bv; *KrowObr* 149; A myfl przedię od dułze po powietrzu lata. *RejWiz* 120v (8); Aves ex aere delabuntur, Spufzczayá fie po powietrzu. *Mącz* 180c; *RejAp* 175; Ano tez y Abákuk był przyniefion po powietrzu aż do Dánielá/ gdj był w iáfkini miedzy lwy poładzon. *RejPos* 135v (2); fokoleťá/ [...] fobie po wyfokości powietrza rofkofznie buiáią. *RejZwierc* 148; Y rzekł Bog: niech płodzą wody [...] ptáftwá lataiące nád ziemią: po powietrzu niebieskim. *BudBib Gen* 1/20 (3); Gdy więc pczóły zbuynośći po powietrzu gráią/ O robotę/ o vle/ o miody niedbáią. *ModrzBaz* 126; Iáko gwałtowny wicher niezgoniony Proch po powietrzu niešie: ták y ony Anyoł niech pędzi. *KochPs* 48; *BielSen* 6; *PowodPr* 52.

»po wietrze (wiatru)« (3): A długoż tey flawy będzie/ Póki dzwonik we dzwon gędzie/ Potym iáko po wiátru dym/ Gdzie poleci áni fám wzwiem. *RejZwierc* [233]; Czynią też Pufzkarze Smoki ognište [...] ktorzy látáią po wietrze/ dzierzác zá powroz *BielSpr* 74; Po wiátru látác byś fobie nie tułzył *KlonFlis* C2.

β) *Obiektem lokalizującym jest wnętrze ciała ludzkiego (10)* : Po wielkiey pracy kołácą fie po człowieku fny *BielKron* 80; dáleko mu [*człowiekowi*] to pilnieyfza/ áby wftawicźnie wędrował po głowie á po rozmyfle fwoim/ á rozładki foby w niey powoli rozmyflne czynił *RejZwierc* 21; Pátrząc ná cię wftytkę władzą ftráciłém fwoię: Mowy niemam/ płomięń po mnie táiemny chodži *KochFr* 106; Nie łay przyacielowi obecnemu. (–) Cołz? ten Leniwiec mi fię plątał po gębie. (–) Byś go był Imieniem iegó wołał ozwałciby fię był. *CiekPotr* 70.

W charakterystycznych połączeniach: biegać po [czym], brzmieć, chodzić (4), kołatać się, plątać się, wędrować; po człowieku, gębie, głowie.

Połączenie: »po ... (i) tam i sam« (2): Ale gdi takowy flux to ieft, zcieczenie flegmy chodzi po członkach tam y łam, [...] to ieft część niemoci którą [...] lud poſpoliti franczą zowie *GlabGad* 12; *FalZioł* V 31v.

Wyrażenia przyimkowe: »po (wszystkim) ciele« (4): Gdy też ciało pękatey nadyma łie [...] / á wiatry po ciele y tam y łam biegają z boku, do boku. To ieft znamię pewne choroby płodu *FalZioł* V 31v (3); Z łercá w żyły krew idzie / aż y po wſzytkim cieie. *SienLek* 16v.

»po członkach« (1): *GlabGad* 12 cf *Połączenie*.

γ) *Obiektem lokalizującym jest wnętrze cieczy* (11) : Trzecia piana na vrinie ieft / która łie wlecze przedługowato po vrinie *FalZioł* V 8v (2); *GlabGad* G5; Więc rzeká pyękna płynie [...] Rybki po niey byegają łápając robaczki *RejWiz* 65; Mocz w którym iakoby ropá pływa / [...] znamięnuie gnićie Nyrek y Pęchyrzá: á iefli po wſzytkim pływa / wſzytkiego ciála łkáženie znamięnuie. *SienLek* 27; á thák kiedy ié [*karpięta*] wybiją z mieyćá / tedy łye ták długo błákają po Sádzawce / aż pozdychają. *Strum* P.

Wyrażenia przyimkowe: »po morzu« (2): A ták łie tu wſzyfcy iako mizerne ryby goniemy po tym nędznym morzu burzliwego łwiátá tego. *RejPos* 331 (2).

»po wodzie« (3): małżowie, [...] gdy łie trą, tedy wodę łwoiemi łlinami po łlinią, iż łie po wodzie włoczy *FalZioł* IV 38c; mięſo drobne [...] nie złtępuie na doł do żoładka, ale pływa albo po wirzchu albo w połrzodku łego iakoby po wodzie proch *GlabGad* H3v; *RejWiz* 176v.

B. *Informuje o (relatywnie) dużej rozległości przestrzeni objętej działaniem lub zajętej przez jakiś obiekt [w opozycji do tego znaczą przyimki NA i W, różniące się od PO tylko brakiem koniecznego elementu wielości obiektów i (lub) miejsc]* (2144) : kiedy go [*urzędnika*] Pan łpyta / Czému to vrodzay zły ná łolwárku [...]; Tedy vczyni wymówkę / w mokro łye łiało [...]; álbo iefli po Górze: Wiátry wywiály. *Strum* M; [*potok*] łrzed żiołek płynie po łące rozpięty. *GrabowSet* I3.

Wyrażenie przyimkowe: »po ziemi« (1): Animal amphibium, eyn tier das auff dem land vnd ym wałłer lebt Zwyrzę co pozyemy y wodzye żywye *Murm* 44.

a. *Oznacza, że coś się znajduje lub dzieje na zwartym wycinku płaszczyzny lub powierzchni czegoś (lokalizowany przedmiot materialny jest dwuwymiarowy, płaski lub ułożony poziomo względem podłoża albo też pokrywa powierzchnię równomierną (zwykle cienką) warstwą (ciecze, substancje sypkie itp.))* [*typ: ktoś, coś ściele się po ziemi*] (69) : GDym po trzy kroć wółczek łwoy z pilnołcią przelewał / vłała mi łie dziwna potwora / Iakoby wielka okrągła kula / na niey rak / po niey łis / pod nią wrząci kocieł *LudWieś* A4; żefmy byli łfli [...] do domu Bogá wielkiego / który buduią z kámieniá nie łiołánego / y tramy zákładają po łciánach *Leop* 1.*Esdr* 5/8; Srebro żużeliłte pálone po tyglu (łą) wárgi podżarzające (zwáde) *BudBib Prov* 26/23.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszytek (2): á po wſzytkich łtopniach [*majestatu, łj. łronu*] było kofłtowane bárzo kámienie włzelkiego łodzaiu połožono *HistAl* M7v; Abowiem łefłcze wody po włzey łziemi [*super faciem terrae*] były *BibRadz Gen* 8/9.

W charakterystycznych połączeniach: by(wa)ć po [czym] (5), *kładć (kładący) się* (6), *nakrywać, namazować, piąć się, posiać* (2), *przyklepać, rozkorzenić, słać się, łcielić się* (3), *załlepić, zawinąć [co]; połany po [czym], powłeczony, rozpięty*.

Wyrażenia przyimkowe: »po (z)wi(e)rzchu (wierchu)« (15): Nie lepfełz to niż lewek co go s chlebá zlepią/ Námiefzawfzy weń kliyu po wirzchu przyklepią. *RejWiz* 14v; Podobne ieft kroleństwo niebiełkie ku onemu człowiekowi/ kthory był poliał rolą fwoię dobrym nafieniem. [...] przyśedł nieprzyaciel iego/ y poliał po wierzchu kákołem [*seminavit zizania*] *Leop Matth* 13/25; gdy ią [*siekierę*] ledącym/ powirzchu záwinie/ Wnet w niey będye fzczyrbiná/ y w miękiey lipinie. *RejZwierc* 139; Superungo, Po wierzchu námázuyę. *Mącz* 503b; *RejPos* 52; A [*pczołki*] názbierawfzy miodu/ do onego plałtrziká nánořzą/ á nánořiwfzy potym nadobnie powirzchu zálepią. *RejZwierc* 16; A ieftechmy bárzo podobni ku onym řprochniałym řciánám/ ktore bywáią po wirzchu kęs owym cienkiem máłárfkim złotem powleczone *RejZwierc* 19v; Tákże teź nie káždy zbor álbo kořcioł Krzeřciánfki/ chociaź fie być tym po zwierzchu miánuie/ kořciołem prawdfziwym bywa znaydowan *WujJudConf* 130 (2); ři co fye Vniwerřáliřtámi zowią/ co po wierzchu o rzeczách cóř tám/ przed prořtřzemi mówią *Oczko* A3; řimie meaty řiemné řą goręřłzé/ gdy řiemią po wierzchu zmářzła *Oczko* 9 (5); Supersterno – Powierchu nakriwam. *Calep* 1033a.

»po ziemi (a. obliczu ziemie)« = *na powierzchni (calej) ziemi; super faciem terrae PolAnt* (14): to ziele [*gruszczyczka*] [...] latorořł ma długą barzo/ po ziemi fię pnie *FalZioł* I 114a (8); Chamaecissus [...] Złota náć która fie po ziemi kładzie nie rořcie w zgóřę. *Mącz* 50d (2); *HistRzym* 8; gnoiem po obliczu ziemie będá *BudBib Ier* 16/4; Przed tym po řiemie řlác fie nie řromotá/ Co pánem ieft twéy řmierci y řywotá. *GórnTroas* 49 (2).

»po ziemi« = *na podłozde* (2): Teź dobrze odnowić řtare położenie po ziemi w gmachu/ to ieft řtare położenie wyrzucić á nowem położyć *FalZioł* V 62 (2).

α) *Obiektem lokalizującym jest ciało ludzkie* (22) : Kazał Ezáiałř przynieřć Figow/ y pomazał Ezechiałřá po twarzy/ y był zdrow. *BielKron* 89v; Niechay tá twarz nadobna iuź ták záwřdy będye: A cęrá po niéy tákże iednořtáyna wřzędzie. *PudłFr* 67; Prořtowłoře Krenides wárkocze řamopás Po rámionách puřciwřzy plácřą *Klonřal* B.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1): Po cieie řinóć od řtluczenia rozpáda. *FalZioł* řřb.

Z nadrzędnym przymiotnikiem (3): [*kuřnierz*] Natrze kręřą Wiewiorkę/ rzeczę Popielicá/ Kupi iáka niewiáłřá [...] Nie trzebá iey bleywářfu/ dořyc go w kořzuchu/ Biáła będye ná Licu/ biáła y po brzuchu. *BielSat* C2; Daymy tedy tych wod owym nabářziéy/ co máią řkorę po wierzchu plugáwą *Oczko* 14v; Cnoty pełno w pořtáwie/ po wierzchu wřtydliwéy *GořłCast* 30.

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: wszy(s)tek (5): Iefłi na liczu řkora rozpięřtha barwa po wřzyřtkim zořłtha albo zielona/ albo cřarna *FalZioł* V 13v. *Cf* »po (wszy(s)tkim) cieie«.

W charakterystycznych połączeniach: być po [czym] (3), *dotykane, mieć* (2), *obwinąć, pomazać, przepasany, zmoczyć, po brzuchu, po ramionach, po twarzy* (2).

Wyrażenia przyimkowe: »po (wszy(s)tkim) cieie« (7): a tak po wřłytkiem iego cieie řwięřym/ przed řobą ij ij [!] za řobą/ niebyło nanim mieřřta řádnęgo tzałęgo *Opecřyw* [127]; *FalZioł* řřb; iz wřzyřtkie řmyřły człowiece w głowie řą zamknione. [...] řmakowanie w ięřziku, dotikanie po wřřitkim cieie. *GlabGad* A5v; nářłucz řłazowego korzenia/ przyłóř go ná podeřřwy [...]/ bo tám teđy co gorřzy pot wychodři/ inřzy po cieie to lekářřtwo wzbudřą. *SienLek* 136v (2); y to mówiác [!] P. Bog: řkárał Mářyą trądem řřpetnym po wřzyřtkim cieie. *Skarřyw* 483; *GórnTroas* 37.

»po sobie« = *na tułowiu* (1): [Struś] Pierze ma w ogonie wielkie y cudne/ ále po łobie miękkie. *BielKron* 271.

»po (z)wierzchu« = *desuper Vulg* (10): *Leop* 4.Reg 3/21; rozmáz ią [maść] ná chuftkę/ á thym nogę z ráną obwiń/ pothym vwofzczywły dobrze płotná obwiń po wierzchu by wodá niedofzłá. *SienLek* 179 (2); *WujJud* 167; Abowiem we wnątrz odrodza y odnawia y omywa nas Pan Bog przez Duchá s. á pozwierzchu tego włyftkie⁸⁰ pieczęć y vpewnienie bierzemy w wodzie Krztu świętego. *WujJudConf* 167; [Cieplice pomoc mogł] nietylko wewnątrz vítá płócząc/ [...] ále y po wierzchu twarz/ [...] z króft/ [...] z grubości płci/ cudnie ochędożą. *Oczko* 14v (4); *GosłCast* 30.

β *Obiektem lokalizującym jest woda* (2): OSet [...] wilgotny ktori rofcieokoło [!] rzek y nad łamemi rzekami thak iż liście iego po wodzie fie łciele *FalZioł* I 147d; Vczyłem fie bárzo pilno/ znác to po poftáwie. (*did*) Echo. (-) Po ftáwie [prawdopodobnie aluzja do przysłowia, por. Ale co komu rzecze białągłowá/ Pifz iey ná wietrze/ y ná wodzie słowá *KochFr* 11]. *KlonŻal* E4.

γ *Obiektem lokalizującym jest niebo* (1) : [Bóg] dał znák [...] pokoiu [...] między łobą/ á człowiekiem Tęczę [...]/ ktora fie [...] po dzdzu połpolicie ná xtałt Duhi [tj. łuku] po włyftkich obłokach vkázuie. *StryjKron* 6.

aa. *Z odcieniem: nad* (2) : y ciemność (byłá) po obliczu odchláni/ á duch Boży powiewał po obliczu wod [in *superficie abyssi*]. *BudBib Gen* 1/2; *CzechRozm* 128.

bb. *Z dodatkowym elementem znaczeniowym: w wielu miejscach* (4) : *BibRadz Mar* 11/8; A rozliczna pothym tłuczła ftáli odzyenie łwoie po drodze. *RejPos* 1v.

Wyrażenie przyimkowe: »po ziemi« (2): A po drogach wżędy trzęfie fie krew niewinnych Ablow czyrwieniącz fie po zyemi *RejZwierz* 186v; wyftáwiono reliquije ná ktore pátrząc ludzie w onych worách oltrych po źiemi padáiąc/ wołáli łercem bárźiey niż głólem *Mifericordia*, *Mifericordia ReszList* 160.

b. *Oznacza, że coś się znajduje lub dzieje w różnych (izolowanych) punktach przestrzeni (z odcieniem chaotyczności rozmieszczenia) [lokalizacja może się odbywać w obrębie tej samej przestrzeni (nazwa przestrzenna występuje w sg) lub w wielu przestrzeniach tego samego typu (nazwa przestrzenna występuje w pl)]* (2072) :

α. *Człon nadrzędny nie jest nazwą ruchu* (1222) :

αα. *O jednym obiekcie [użycia PO możliwe tylko w szczególnych warunkach]* (511) :

ααα. *Obiekt lokalizowany jest niematerialny (czynność, cecha abstrakcyjna, pojęcie, organizacja o określonym zasięgu terytorialnym itp., także nieantropomorfizowany Bóg jako istota wszechobecna)* (297) : *BierEz* Fv; s łtał się głód wielki po krajnie onyi [w onej krainie *WujNT*] *MurzNT Luc* 15/14; Ponyeważ [...] nye zgadzáyą łye známi/ to yełt z krzełciyańłtwem/ ktore po inych kráinách yełt *KromRozm III* E4v; [gdyby panowie starostowie łwych powinności strzegli] nie byłoby takiej ludzkiej łszeteczności po drogách i w miełłciech *Diar* 72; *LubPs* O; Krol gdy dekret wczyni po krolełtwie iákim/ [...] Iuż oná woła iego rozniefie fie wżędzye *RejWiz* 112v; Głół był łlyłłan po drogách/ płáčź/ y krzyk łynow łłráłłłkich *Leop Ier* 3/21; á imię iego niech nie będzie łłáwione po włicách [!]. *Leop Iob* 18/17; *BibRadz Ps* 144/14; potym było zálwchrzenie po łłłzłpáńłkiey ziemi. *BielKron* 198v; Thedy mężoboycá wćiekl ná cmyntarz [...]. Y łtáło fie po miełłcie pytanie gdzie by był ten mężoboyca

HistRzym 85v (2); áni żaden wŕłyŕy głófu iego po vlicach *GrzegŚm* 65; *BudBib Job* 22/28; wiará prawdziwa/ ktorá był Bog y po cudzych kráinach y tu v nas w Sarmácii niedawno wzniecił/ [...] znouu gásnie *BudNT przedm* a3v (2); *KochPs* 106; Nákoniec śmiercią tą iego drogą/ wŕytko fię z fundamentow kácerŕtwo w Medyolánŕkim páńŕtwie/ y we Włóŕkiej ziemi po innych mieyŕcách wykorzeniło. *SkarŻyw* 374; ták iż miáŕteczká zvbóżyli [...] piwá po wŕiách wárzeniem *GostGosp* 140; *WujNT Matth* 12/19; á to co ŕprawiedliwego y dobręgo ielt/ áby po kroleŕtwie było záchowano *SarnStat* 48 (3); Táka teraz po wielkim brzmi pálacu mowá. *SzarzRyt* D3v.

Z nadrzędnyu rzeczownikiem – nazwá obiektu lokalizowanego (13): W Tym Pálmie ielt zacne proroctwo/ o Kroleŕtwie Pána Kryŕtuŕowym po wŕytkim ŕwiecie. *LubPs* V2v (2); *KrowObr* 19v; Te Trádycye ktore wŕyŕtek po ŕwiecie Koŕcioł záchowuie *WujJud* 41 (2); vczynił go Arcybŕkupem Mogunckim/ y dozorcá wŕytkiego koŕciołá po rzeŕzy Niemieckey. *SkarŻyw* 518 (3); żaden nikiego koŕcioł po ŕwiecie/ iáko ten Rzymŕki ták cály nie był záchowany/ od wŕzelákiego plugáŕtwá kácerŕkiego. *ReszList* 191; Znouu miáŕto zbuduiefz y zamek poŕtáwifz/ A ze ŕławá po ŕwiecie wŕytko to odpráwifz. *GórnTroas* 35; *WujNT* 608 (2); nápiŕálem dwie kŕiáŕeczcze [...]/ ktore to W.M. me^{mv} Mciwe^{mv} Pánu iáko człówiekowi po wŕzem ŕwiecie ŕławy wielkney y godney przypifuię y dedikuię *CzahTr* A3v.

Z nadrzędnyu przymiotnikiem lub przysłówkiem (23): *BierEz* G3v; *RejJóz* K8v (2); *BibRadz* I 451a marg; *OrzRozm* A2; *BielKron* 410; zacnoŕ wáŕzá/ zacna będzie po wŕzey ziemi. *BudBib* 1.Mach 15/9; *CzechRozm* 104; Koŕcioł ielli Boży ielt/ ieden ielt/ nie w Koryńcie tylko/ ále po wŕytkim ŕwiecie muŕi być koŕcioł ieden. *SkarJedn* 37; *SkarŻyw* 92; Nie trzebá twému oycu o nagrodę proŕić. ŕławá głoŕna po ŕwiecie doŕyć to nagrody *GórnTroas* 25; Pánie [...] o iáko ielt dziwne imię twoie po wŕyŕtkim ŕwiecie. *LatHar* 53 (2); okowy moię w Chriŕtuŕie znáczne fię ŕtáły po wŕytkim pálacu *WujNT Philipp* 1/13 (4); A ná Séymikach [...] ma ŕie Rycérztwo rozmówić/ ielliŕeby iednáki po wŕzey Koronie korzec/ y iákowyby bydz miał. *SarnStat* 280 (4); Bo lud gdy cię obaczy ŕercá mu przybędzie/ Záčzym ŕławá twa wielka po wŕzem ŕwiecie będzie. *CzahTr* F (2).

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek itp. (205): *KromRozm* I D4; *Diar* 57; Yakob ŕyná [lege: z syna] ŕwego Iozeffá myał won głód á vciŕk który był po wŕytkim Egipcye/ wielką pomoc *GliczKsiąŕ* C5v; *Leop* 2.Par 31/20; *UstPraw* A2; á ŕtrách będzie po wŕzey Egipŕŕkiej ziemi. *BibRadz Ez* 30/13 (2); roŕkazał bym po wŕytkiej Prowincyey Polŕkiej/ poŕt y Letánie *OrzRozm* F2v; [Grekwie w Trojej] krzyk huk po wŕytkim mieŕcie vczynili *BielKron* 59v; ŕtey przyczyny był wielki ŕtrách po wŕytkich kráinách Tureckich *BielKron* 254v (10); *HistRzym* 77v; Coż rozumiefz gdy thák máłego ŕthworzenia Páńŕkyego ŕwiát peŕen/ [...] ielliŕe ŕam ŕtworzyciel [...] nie ielt peŕnieyŕy po wŕzemu ŕwiátu y po wŕytkich ŕkrytoŕciách niebá y ziemie. *RejPos* 78v; *WujJud* 38 (2); Y będzie krzyk wielki po wŕzey ziemi Micráimŕskiej *BudBib Ex* 11/6; A toć fię zámykáło w onych liŕciech/ áby po wŕytkich kráinách był obwołány ten wyrok *BudBib Esth* 3/14 (5); *BiałKaz* H3v; *BudNT Act* 10/38[37]; Závždy twoiá czeŕć/ ŕławá/ niech trwa/ imię ŕynie Po wŕytkiej Sarmácii poki ŕwiát nie zginie. *ModrzBazBud* π6v; *SkarJedn* 197; Tedy Krol obwołáł ná lud on Boży ŕrogi bárzo á nieŕlychany wyrok/ po wŕytkim kroleŕtwie *SkarŻyw* 478 (5); Tegoż roku ŕzoftegonalŕtego dnia Auguŕtá ŕtráfzliwe drżenie zięmie po wŕyŕtkiej Prufkney zięmie było *StryjKron* 309 (2); *WujNT*

Act 9/31 (3); ná tym Séymie rofkazáliłmy iuż po wŷyftkiéy koronie poŷtanowić iednoŷtáyná wagę *SarnStat* 279 (6); *GrabPospR* N3; *SkarKaz* 40a. *Cf Wyrażenia przyimkowe.*

W przeciwstawieniach: »w (5), na ... po« [*cf uwaga przy objaśnieniu B.*] (6): *WróbŻolt* mm3v; flyfąc tę [...] ŷlawę która nieiedno v iego miłóci mego lafkawego pana [...] na dworze y w Collegium ŷlinie/ ale te(ż) po wŷiŷtkich okolicznych ziemiach *SeklKat* A3; [*kościół*] yeŷt nye w yednym myeŷcye [...]: ále po wŷiech zyemyach/ narodzyech/ yęzykoch/ ŷtanyech wŷiech wyekow zgromádzony *KromRozm III* D8v; *SkarJedn* 37; *SkarŻyw* 92; *PowodPr* 73.

W charakterystycznych połączeniach: być po [czym] (40), *dziać się* (4), *mieć [co]* (6), *słynąc* (12), *stać się* (12); *będący po [czym]*, (*o-*, *prze*)*powiadany* (14), *przyjęty* (3), *sławiony* (2), *słyszany* (2), *zachowany*, *zalecany*; *po drogach* (3), *wszystkiej dzierzawie*, *wszystkim Eipcie [w tekstach biblijnych]* (2), *inych (wszystkich) krainach [jakich]* (7), *inych (wszystkich) miejscach* (3), *wszystkich mieściech*, *wszystkim państwie*, *wszystkiej Polsce* (3), *ulicach* (5), *wszej (wszystkiej) ziemi (eipskiej, ruskiej, pruskiej itp.)* (15), *wszystkich (okolicznych) ziemiach* (2); *Kościół po [czym]* (6), *krolestwo* (2), *sława* (10); *chwalebny po [czym]*, *głośny*, *jeden* (5), *jednaki* (4), *przytomny*, *sławetny*, *sławny* (5), *straszny*, *znaczny*, *znamienity*.

Połączenia: »gdzie po« (1): *pytamy/ co ŷie gdzie po ŷwiećie dzieie* *PowodPr* 73.

»indziej po« (1): *Indziej po wŷyftkiem ŷwiećie/ niechay idzie głowá zá głowę* *GórnRozm* E3v.

»tu i owdzie po« (1): *Wiárá Kátholicka nie tu y owdzie po káćiech/ iáko haeretycka: ále wŷędy po ŷwiećie/ [...] ieŷt rozŷzerzona.* *WujNT* 525.

»wszędę (*a. wszędzie*) (...) po« [*szyk zmienny*] (7): *RejJóz* K8v (2); *LubPs* T3; *iż ŷie to działo ŷzyroko y dłuęo wŷędy po ŷzyrokoŷci tey nędzney á ŷzyrokiey ziemie.* *RejAp* 127; *gdyby bylá wŷędy ŷpráwiedliwoŷć po ŷwiećie/ nigdyby mocy nie było potrzebá* *RejZwierc* 43v; *Táki chrzeŷt kłóŷow po górách wŷędzie/ Y po niżinách obfitych będzie.* *KochPs* 106 (2); *Ták po ŷwiećie niechay wŷędzie Twoiá wládzá wieczná będzie.* *KochFr* 98.

Wyrażenia przyimkowe: »po káćiech« = *potajemnie, w ukryciu* (2): *Nie kryie ŷię po káćiech koŷciół Kátholicki/ y w nim ŷłowo Páná Chriŷtuŷowo: ále iáŷno ŷwieći* *WujNT* 139 (2).

»po káćiech« = *w miejscach ukrytych, mniej widocznych, trudniej dostępných* (1): *Złoto ŷrebro y w nocy po káćiech ŷie błyŷczy* *RejWiz* 11v.

»po miejscach« = *w róŷnych miejscach, miejscami* (1): *y będą trzęŷienia (ziemie) pomieyfcách [per loca]* *BudNT Mar* 13/8.

»po stronach« = *w róŷnych (okolicznych) krajach* (2): *RejJóz* L6; *Czytayże [...] ku iákiemu końcowi [skażce Pospolitejrzeczy] przychodzili/ wŷák ŷie tho iuż y zá náŷzey pámięci y po ŷtronach y v nas potroŷe działo.* *RejZwierc* 38.

»po wszystkich stronach« = *w całym państwie, kraju* (1): *bo mniemám zeHetman^{em} będąc wie po wŷyftkich ŷtronach gdzie ŷię codzieie* *ActReg* 27.

»po (wszem *a. wszy(s)tkim, a. wŷciornastkim*) ŷwiećie (ŷwiatu) (*a. po wszej (a. wszytkiej) ŷzyrokoŷci, a. po wszystkich stronach ŷwiata*); *po wszej (a. wszy(s)tkiej) ziemi (a. po wszelkiej okráęloŷci a. wszytkich granicach, a. wszytkiemu okréęu, a. ŷzyrokoŷci ziemie)*; *po wszech stronach, wszej ŷzyrokoŷci*« = *in universa terra, in universo orbe terrarum* *PolAnt, Vulg; per universum orbem* *HistAl.*; *in omni terra, in toto a. universo mundo, in toto a. universo orbe, in universa habitata,*

in universam terram, per totam terram, super universam terram Vulg; *super omnem terram* PolAnt (139;28;1:1): *BierEz* G3v; ciemności Italy fie po wślytkiem świcie *OpecŻyw* 148v; *HistJóz* E2v; *WróbŻolt* 25/7 (3); BOze [...] ktorego łaska a rozliczne dobrodzieyństwo: znami po wśfelkiew okragłości ziemie *RejPs* 124v (2); *RejJóz* K8v (2); *HistAl* C7; będzie przepowiedana Euangeljã kroleŧwa po wzytkiem okrãgu ziemi *MurzNT Matth* 24/14; *KromRozm II* c2v (3); *KromRozm III* Ev (2); *BielKom* E; POcieŧzliwe proroctwo/ iãko ŧzyroce prawdã Ewanyeliey ŧwiętey miãłã byc po wzytkich grãnicach zyemie ławnie opowiadana y roznieŧiona *LubPs* E2v; Po wzyey ŧyrokocici głos Pãńki był ŧlyŧan *LubPs* G4v (11); *KrowObr* 19v (4); A gdzyeżby on mogł wiedzyec po wciornaŧtkim ŧwiecie/ Co fie w tey zyemi dzyeie/ á co w tym powiecie. *RejWiz* 111v; Iż kto ŧwowlonie żywie/ też ŧwowlonie ginie/ A dawno tã przypowieŧ iuż po ŧwiecie ŧynie. *RejWiz* 175v (3); *Leop Gen* 41/54 (4); *BibRadz Gen* 11/1 (4); *OrzRozm* A2; Był płãcz po wzytkim ŧwiecie żãlujãc wzyŧcy tãkiego Monãrchy *BielKron* 126v; [*Chłopstwo ciãgnęło*] męczãc Biłkupy kãpłany powiadãiac/ ma byc wolnoŧ krzeŧciãńŧka powżem ŧwiecie *BielKron* 202 (8); *RejAp* 127; ŧlawã twã ŧlynęłã po wżech ŧtronãch. *HistRzym* 77; *RejPos* 6 (2); Málãchiaŧz [...] dawno przepowiedziãł: Ze po wzytkim ŧwiecie y nã kãżdym mieŧcu miãłã byc ofiarowãna tã ofiarã *BialKat* 351 (3); á zwłãŧczã w ty czãfy zãmieŧzãne/ ktore fie mãło nie po wżem ŧwiecie y w nãlzey też Polŧczce poczęŧci poiawiãia *RejZwierc* [28³] (2); Rzymiãnie [...] ŧtrãcã ŧlawę ŧwoię ktorã mieli po wżem ŧwiecie zãwždy *BielSpr* 39 (2); Ze to nie ieŧt Koŧcioł [...] Powżezchny/ to ieŧt/ nie ieŧt po wzytkim ŧwiecie rozŧzerzony/ ãle pokãtny/ to ieŧt/ który fie w kãcie gdzie zãczãł/ y niedawno powŧãł/ á nie zãwŧze/ ãni po wzytkich ŧtronãch ŧwiãtã był. *WujJud* 132 (14); *WujJudConf* 49v (2); *RejPosRozpr* cv; *BudBib Ex* 11/6 (5); Bo ten iezyk [*grecki*] nã on czãs mãło nie po wzyey ziemi pãnowãł *BudNT przedm* c3v; *CzechRozm* 104; Acż ŧlawã o twym męŧtwie po wżem ŧwiãtu ŧynie/ Ale cie o rozumie tãka druga minie. *PaprPan* Ff2v (2); Po wzytkim ŧwiecie iãko iednẽ wiãrẽ/ tãk też y ieden iezyk mamy. *SkarJedn* 362 (9); Niech po ŧwiecie pełno wżędzie Iego [*Boga*] zacnẽy chwały będzie. *KochPs* 94 (3); *SkarŻyw* 270 marg (7); *NiemObr* 90; *KochFr* 98; to ieŧt powżezchna/ Apoŧtołŧka nãukã. Bo z Apoŧtołŧkich vŧt wyŧzłã: przez vŧtã y piãnie ich namieŧtnikow ieŧt nam do rãk podãna po ŧwiecie *ReszPrz* 33 (7); *ReszList* 191; *WisznTr* 9; Rãcz dãc wolnoŧ prawdzie wżedy po wżem ŧwiecie *ArtKanc* K14 (4); *GórnRozm* E3v (2); *GórnTroas* 25 (2); *LatHar* 53 (7); Wierŧz y po ziemi pãtny/ wierŧz y w niebie w wãdze *RybGęŧli* D3v; gdy był wielki głod po wzytkiew ziemi *WujNT Luc* 4/25 (24); *PowodPr* 73; *SkarKaz* 41 a (7); *CzahTr* C2v (4); á po wielkim ŧwiecie ieŧt ŧlyŧzny głos/ y wżom wżelkim. *SzarzRyt* A3.

α) *Obiektem lokalizujãcym jest ciało ludzkie lub jego częŧc* (7) : łamanie po koŧciach *FalZioł* II 9c; Też gdy proch iey [*żywicy*] będzie pity [...] boleŧc po koŧciach [...] oddala á vŧmierza. *FalZioł* III 31b (5).

Połączenie: »gdziekolwiek po« (1): Niekthorym ludziom pierzchnie ŧkorã nã płci: á wżãkże gdy fyẽ nã twarzy/ ãlbo gdziekolwiek po nãgich członkocch dzieie/ tedy łãmo opierzchnie *SienLek* 48v.

W połączeniu z zaimkiem uogólniajãcym: *wszen (1); *PaxLiz* C3v cf *Wyrażenie*.

Wyrażenie: »po wszem cieie« (1): Tam vciechã ozdoba/ y niezliczna roŧkoŧz/ Zdięłã mnie po wżem cieie/ vŧlyŧzawŧzy ten głos. *PaxLiz* C3v.

β) *Obiektem lokalizującym jest tekst (4)* : Toć ták y owák mowi X.K. po długich wywodách y rozwodách fwyh/ á wżytko [...] niŹcząc iedynego człowieká Chriřtuřá *CzechEp* 148.

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: wszytek (2): Troycey ř. nieodmienny był káznodzieiá: co po wżytkich księgach fwyh řwiadczy *SkarŻyw* 320 (2).

Z nadrzędnym przysłówkiem (1): Iřz kořioř Rzymřki ieřt głowá wżytkich kořiořow [...]: tego peřno po wżytkich liřtách iego. *SkarŻyw* 321.

Połączenie: »wszędzie po« (1): á wřzędzie po innych księgách y modlitwách ich/ niechay řię to iáko prawdá wyznawa iřz Duch S. pochodzi y od řyná. *SkarJedn* 297.

γ) *Obiektem lokalizującym jest grupa ludzka (m. in. wyznaniowa, teř zinstytucjonalizowana) (39)* : A będzie řie modliř Aaron [...] y będzie vbřagař gniew náđ nim/ po narodziech wářfych. *Leop Ex* 30/10; cze^{mv} w tym mieřcie nie mářz ták wielkiey kupi o iákiey byřo řlychác po wżytkiey Afryce y krzeřcijáńřtuie [!] *BielKron* 457.

Z nadrzędnym przymiotnikiem (1): A byřa tho rzecz iářna y řławna po wżytkim řydořtwie *RejPos* 287v.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek (33): *BierRaj* 18v; *KromRozm I F3*; Origenes Adámántius [...] tákyey powagi y zacnoři byř po wřřem krzeřcijáńřtwye/ iř fye wyelcy á mądry ludřye [...] knyemu gářněli *KromRozm II q (3)*; *KromRozm III E4 (3)*; *Leop Num* 1/46; Przeto po wřřech narodziych cyebye [*Boga*] wyznawamy *LubPs S3 (5)*; á tám krzyk y řpiewánie po wżytkim wořřku wřzczęřo řie *BielKron* 307v (4); Euřtáchiuř [...] poznař ze to iego řynowie byři [...]. A dla tego tho poznáńia y zwycięřtwá byřo weře wielkie po wżytkim zařępie ie^{řo}. *HistRzym* 132; *RejPos* 287v; Azařz nie řłuřzniey wierzyć wykřádom onych ludři řwiętych Duchá ř. peřnych/ ktorych y řywot řwiętořliwy y známienita náuká po wżytkim Kořciele Powřzechnym řłynie *WujJud* 33; Co [*przeřladowanie heretyków*] řię nawięcey po inřzych zácęřo od řrogiego řzkodniká Papięřá Innocencyuřá trzeřiego *CzechEp* 42; Bo to przykazánie ieřt wieczne po narodziech wářzych *WerGořc* 258; *ArtKanc* P17; *LatHar* 688; Wy wiećie ktore řię řřtářo řłowo po wżytkim řydořtwie [*per universam Iudaeam*] *WujNT Act* 10/37; Pořłářimy teř z nim brátá ktorego chwařa ieřt w Ewáńgeliey po wżytkich kořiořách *WujNT 2.Cor* 8/18 (4); *SkarKaz* 382b (2); Tákie ieřt po wżyřřtkim Chrzeřciáńřtwie práwo. *SkarKazSej* 681a (2).

W przeciwstawieniu: »w ... po« [cf uwaga przy objařnieniu B.] (1): Aryuřowá řektá [...] wřyęřá byřa moc nye tylko w Egipćye/ Syryi/ Grecyi/ Lombárdyey/ Fráńcyey/ we Włoffech/ Hiřpáńiey/ ále po wřřyřřtkim yákmyarz krzeřcijáńřtwye *KromRozm III E3*.

W charakterystycznych połączeniach: po wszy(s)řtkich (wszech) familijach, řęzykoch, (wszyřkiego řwiata) kořiořach (2), krzeřcijáńřtwie (10), narodziech (narodoch) (10), wořřku, zařępie, řydořtwie; być po [czym] (5), czytać [co], dziać się, pořtawić [= ustanowić] [co], przepowiadany, przyřjęty, řlychác [o czym], řłynąc (2), trwać, ufundowany, wszczác się (zacząc się) (2), wyznawać [kogo].

Połączenie: »po ... wszzędzie« (1): Myři řercá yego po wřřyřřtkich narodziych trwa wřřędzye. *LubPs I.*

βββ. *Obiekt lokalizowany jest materialny (214)* :

1) *Substancja pozbawiona stařego wyrařnego kształtu (zwykle sypka lub cieřła) albo coř, czego kształt jest nieiřtotny i co występuje w duřej liczbie (np. popióř, woda, trawa) (23)* : Teř to ziele wypadza z

domu iadowite robaki [...] albo pok ropienie podomu wodą w ktorey bedzie wrziało. *FalZioł* I 2b; Też ten dom wktorem mieżkałz niechay będzie daleko od kierchowow, [...] od mydlarzow/ ktorzy po powietrzu smrod czynią *FalZioł* V 62; Ciemność od wchodu łożną zyciem pokrywają/ A mgłą łożną po gorach też sie podnażają. *RejWiz* 176; wżyftko zboże pod Phááronową mocą/ niechay chowią wżpichlerzach po mieściech *Leop Gen* 41/35; Náfzy [...] widzieli [...] gory po ktorych też złoty piasiek był *BielKron* 442; Iulus, Lanugo pomorum et arborum, Mech który sie po drzewiech pużcza *Mącz* 177c; Pollis, [...] mąką która sie we młyniech po ściánách zawięza. *Mącz* 308c; *RejZwierc* 79v (2); Pánu ná [...] cytháarach graycie. Który [...] ziemię dżdżem chłodzi/ trawę buyną po górách wyłokich rodzi. *KochPs* 213; A łożko Titan złoty woz wytaczał z Morzá/ A łożeczna po gorách łożwieciła sie zorzá/ [...] Ano Tureckie woyłká idą *StryjKron* 602; PAttrzay iáko śnieg po górách sie bieli *KochPieś* 15.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek (11): á była tam ziemiá [= podłoga] położona po wżytkim páłacu z rozmáitego kámienia kósztownego á bárzo iálnego. *HistAl* F8v; Włfyftek proch łożnie/ obrocił sie we włfy po włfyftkiej łożni Egiptłkiej. *Leop Ex* 8/17 (2); Totis aedibus tenebrae, Po wżyftkim domu ciemności. *Mącz* [460]a; y była krew po wżytkiej łożni Micráimłkiej *BudBib Ex* 7/21 (2); *SkarJedn* 248. Cf Wyrażenie przyimkowe.

W charakterystycznych połączeniach: bielić się po [czym], świecić się; po drogach, gorach (5), wszystkich granicach [jakich].

Wyrażenie przyimkowe: »po wszystkim świecie; po wszej (a. wszytkiej) łożni« = *per universum orbem HistAl, omni terra PolAnt* (2;2): *HistAl* A6v; Iesli mi też iesztze chceż vkázác/ ono drzewo/ [...] ktore maćie [...] na Gorze/ w Lublinie/ y ná inżyich mieyłcach po wżyftkim łożnie *KrowObr* 239; Ná ten czás iuż práwie nie było co iesć po wżytkiej łożni *BibRadz Gen* 47/13; po wżey łożni/ dżdża w ten czás nie było *HistHel* Bv.

a) *Obiektem lokalizującym jest ciało ludzkie (1) :* po Iágodach/ bárwickę świeżuchną/ Także ná wárgi w pużczác *PaxLiz* D2v.

2) *Przedmiot o wyrazistym stałym kształcie (np. dom) lub istota żywa (zwierzę, człowiek, także Bóg i inne istoty nadprzyrodzone ujęte antropomorficznie) [użycia PO możliwe tylko w poniższych warunkach] (189) :*

a) *W konstrukcjach z orzeczeniem zaprzeczonym (zwłaszcza: nie było itp., nie masz), gdy wskazuje się obszar, na którym brak danego obiektu (8) :* iż niemáłz żadnego człowieka áni bydłeciá w mieściech Iudłkich po vlicách Ieruzálem *BibRadz Ier* 33/10; PIwá Wrocławłkiého/ áby żaden [...] po wsiách łożynkowác nie śmiał *SarnStat* 284.

Wyrażenie przyimkowe: »po wszystkim świecie (światu); po wszej (a. wszytkiej) łożni« (6): *March*¹ A3; *March*³ T8v; Gdyż w chwale twej po włley zyemi tobie równia nie máłz *LubPs* Y6v; Nie było nigdy po wżytkim łożnie takie miłteme dzyeło w páłacoch krolewłkich/ iáko v Sálomoná. *BielKron* 78; á po wżytkim łożni nie iest ten ieden gmách ktoregoby [słóńce] nie ołwieciło *RejPos* 78; *SkarJedn* 102.

b) *W konstrukcjach twierdzących (181) :*

aa) *Oddziaływanie obiektu sięga daleko poza miejsce jego ulokowania (władza, sława, przekazywanie informacji, wiedza o nim itp.)* (59) : tamże też miał Metropolit a nawyśszy biskup Ruski, [...] począwłzi od Dunaią po ziemi Multanfkiej Wałafkiej/ Ruskiej/ Moskiewfkiej rozkazuiący *MiechGlab* 5; a zaż by ty to chwalił/ gdy by Stároftá Przemýfki [...] dał [...] wywołać/ że on nád żadnym złodzieiem ani zboycą/ Iurisdictioney fwey Stárościcy po Przemýfkicy ziemi ściągąc niebędzie do czterech lat? *OrzRozm* I3v; Tjmię wławił po Egipcie Epiphániułz *SkarŻyw* 454; Pisząc donas ze Pomorowie [*lege*: po Morawie] y po Śląsku, Cesarz lud zbiera [*tj. wydał rozkaz, aby zbierać*] *ActReg* 185.

Z nadrzędnym rzeczownikiem – nazwą osoby (też Boga), której oddziaływanie rozciąga się na duży obszar (4): *KrowObr* 16v; Przetoż nie pochwalamy náuki Księżey Rzymfkicy/ ktorzy fwego Papieżá wczynili y poftánowali głową Kościoła Powfzeczneho/ y Biskupem Powfzecnym po wfzytkim świecie *WujJudConf* 123; Bo Iehowá przewýfoki (y) ftráfzny/ krol wielki po wfzey ziemi. *BudBib Ps* 46/2[3]; Po zmartwywfłtaniu Syná Bożego Philip święty z innemi Apoftoły [...] przyiął Duchá S. y zoftał świadkiem wielkim prawdy iego po wfzytkim świecie. *SkarŻyw* 385.

Z nadrzędnym przymiotnikiem (lub zleksykalizowanym imiesłowem przymiotnikowym biernym) (18): Támciem młodzi ludzie bywáią Ktorzy fie ku náuce zieżdzáią: Do Xántá mędrca ważnego/ Po wfzey Grecyey fławnego. *BierEz* Bv (2); *KlerPow* 2; KVoń iest zwierzę pofpolite po wfzem fwiecie znaiome *FalZioł* IV 10a; Gallenus lekarz po wfztkim fwiecie znamienity. *BielŻyw* 139; Gdyżes ty iest nawyśszy Pan/ po wfzytkicy zyemi frogi *LubPs* V6; Papieżá [...] ná tym Koncylium Florenckim poftánowiono być po wfzytkim fwiecie przełożonym Biskupem *KrowObr* 18v; Iulinum Miáftecżko/ niegdy po wfzytkicy Europie fławęthne fklády kupieckimi *BielKron* 291; Bo iestli fłonce chocia oddalone iest od nas/ ná niebie iest/ iednak po wfzytkim fwiecie iest fcutkiem y zupełnością fwoią przytomne. *WujJudConf* 177; *BudBib* 1.Par 22/5; *SkarŻyw* 29; *StryjKron* 135; *ArtKanc* E20; Pan niepofpolity: Pan po wfzem fwiecie fławą znakomity. *GrochKal* 19; *GórnTroas* 14 (2); *KochCzJan* A2; kładę tu Orthogrąphią oného po wfzytkicy Europie záwołánego Ianá Kochánowfkiego *JanNKar* D3v.

~ *W charakterystycznych połączeniach: przełożony po [czym], sławny* (10), *sławetny* (2), *srogi, zawołany, znajomy, znakomity, znamienity; po wszech ziemiach.* ~

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek (53): Konftántyn Cefarz krzełciyánki frogo rofkazał/ po wfzytkim páńftwye fwoim/ áby kácerskye kfyęgi popalono *KromRozm I* N2v; *KromRozm III* O6; *BibRadz* 1.*Mach* 1/54; rozgniewawłzy fie ná Papieżá/ zá powiedział powfzytkiem Krolefthwie/ áby żadnych pieniędzy álbo fkárbow do Rzymá nienofzono. *BielKron* 236 (2); *RejPos* 20v; A panował [*Hoga król*] ná gorze Chermonie/ y w Salchy/ y po wfzem Báłzanie *BudBib* Ios 12/5 (3); *SkarŻyw* 518; *JanNKar* D3v. Cf »po wszem fwiecie«.

W charakterystycznych połączeniach: panować po [czym] (3), *rozkaz(ow)ać (rozkazujący)* (7), *rządzić* (3), *władać* (2), *wziąć opanowanie; (o-, w)sławić (się) (wstawiony) po [czym]* (9), *zapowiedzieć, zaświecić; po wszytkim królestwie, państwie* (3).

Wyrażenia przyimkowe: »po kończynach ziemie« (1): iż Bog pánuie w Iákobie/ y po kończynach ziemie [*usque od fines terrae*]. *BibRadz Ps* 58/14.

»po różnych miejscach świata tego« (1): [biblijny Józef] po różnych miejscach świata tego, [...] od ludzi wielkich wmiłowany, wglaskany był y iest aż dotąd. *GosłCast* 3.

»po (wszem a. wszy(s)tkim, a. szerokim) świecie (a. wszystkich granicach świata); po wszej ziemi (a. wszystkich granicach ziemi)« (32;5): *BierEz* F2; *KlerPow* 2; *FalZioł* IV 10a; *BielŻyw* 139 (2); *WróbŻołt* 58/14; W ten czas wzwyedzą iż tu Bog Iáakobow pánuye/ A po wślytkich gránicach zyemye rofkázuye. *LubPs* O4v (4); Poftánawiamy [...] Rzymfkiego nawyłfíze⁸⁰ Bifkupá/ po wślytkim świecie mieć przełożénftwo *KrowObr* 16v (7); *WujJudConf* 123; *BudBib Ps* 46/2[3]; będę ławil po wżey ziemi Spráwy páńfkie rymy fwemi. *KochPs* 178 (2); *SkarŻyw* 29 (5); *MWilcHist* B2v; *StryKron* 135 (2); *ArtKanc* B12 (2); *GrochKal* 19; *GórnTroas* 14 (2); *KochCz* A2; *LatHar* 550; Ztądże gwiazdę [Pan] vkazał ná niebie wyłokim/ Aby tu zaświéćilá po świecie fzérokim *SiebRozmysł* F4v.

α) *Obiektem lokalizującym jest grupa ludzka* (2) :

W połączeniu z zaimkiem uogólniającym: wszytek (2): Bifkup Rzymfki [...] ktory táki rząd czynil po wślytkim Chrześciánftwie [!] do zgody kupiác/ a nie połufzne y niezgodne/ karząc. *SkarJedn* 125; *KochEpit* A3v.

Z nadrzędnym przymiotnikiem (1): Przybył dziádowi twému dziad po matce drugi [...]/ iáko w Krzesćiiánftwie/ Ták y po wślytkim ławny Tarnowfki pohánftwie. *KochEpit* A3v.

bb) *Kontekst sugeruje (a niekiedy wyraża wprost) przemieszczanie się obiektu, choć człon nadrzędny nie jest nazwą ruchu* (127) : Wilk wżrzawfzy ołá chromego/ Po łące się páłącego: Prędko k niemu iest przybieżał *BierEz* L2v; ten potich miefczach rofyezdzał y potich wrocziłczach granycze kladł *LibLeg* 10/72; Drugi też z kiyem wendruie Kury po wżiách popifuié *RejRozpr* F3; suknye czapki flonyny zelyaza v wozow kądifzyákolwyek dorwacz mogł kradal po wślych *LibMal* 1546/121 (2); *RejKup* cc7v; vczyłes po vlicách nálych *MurzNT Luc* 13/26; *BielKom* G2; Sítałem fie [...] práwie iák nocny Lelek po pułtkach fie kryiący *LubPs* X3v; TRefiło fie goráco/ [...] Ze fie łońce nadobnie po górach błýfkáło/ A práwie fie powietrze wślytko rozgorzáło. *RejWiz* 142v; Myfli łobie co to iest/ iż tákich [jabłuszek] nie widał/ A to po dziwnych łádyzech dofyc pirwey bywał. *RejWiz* 177 (4); z Gáddy zbiegli do Dawidá/ gdy fie chował po pułczzey *Leop* 1.Par 12/8 (2); Szpak świrkocąc po polu/ iedno trawkę fkubye *RejZwierz* 127 (2); *BielKron* 66v (3); Demergit caput cornix per littora, Wroná fie kápie po brzegách *Mącz* 218c (2); wiefká dzieweczka [...] zbieráiąc połpołu s fioftrą śwá po polu ziołá/ [...] wełzá do domku chłóplkiego *GórnDworz* Bbv; iż cie [Bóg] iefzcze fzuka łam iáko owce łtraconey/ po głuchym á po obłędliwym lefie światá tego *RejPos* 167v (7); Coż czyniłz buyny łokole/ dawnoł bił miłtrzá ná łzkole/ Po łtodole z nim łzymuiąc/ Cepem łztuki wypráwuiąc. *RejZwierz* [233] (4); *BudBib Ier* 11/6 (2); iłz ten Ekwicyulz/ ładnego łwięcienia káplánfkiego nie máiąc/ po miálteczkach y wśiách náuczál/ y kazał *SkarŻyw* 211; Drugdy fie po ćierzniu y pokrzywách trapił/ y ćiáło młode kroćil. *SkarŻyw* 575 (9); *NiemObr* 86; O zacny Rádziwile/ [...] po Helikonie Kwiateczki wonné łczypię ná twé głádkie łkronie. *KochEpit* A2; *KochFr* 77 (2); *Echo* też zá tobá chodząc zá wieczorney rofy/ Zbieráłá po dźwięcnyim lešie rołpułzczone głófy. Nárciłłowi fie łwoiemu po dolnych łwierzýncách Zálecalá piešniá twoiá/ po kiściáltych trćińcách. *KlonŻal* B2v; *ReszPrz* 10; ten łláchćić [...] podpiwzy łobie/ po mieście broil. *WerGość* 223; *KochPieś* 13; MÓwiłz o mnie po kárczmach/ iż złé wiérłze czynię *PudłFr* 34; Drugi [syn] ná Mnichy przydźie/ y w łzárey

kápicy Włócząc fie/ chlebá będzie żebrał po vlicy. *BielRozm* 5; *GrabowSet* G2; *WujNT Act* 20/20; Ciągnąc ná woynę, żaden po wsiách nie ma łtawác, ieno polem. *SarnStat* 432; iáko Tygris/ gdy ósierocona/ Sczeniát łzuka/ po knieiach leśnych rospalona. Równie oná tak idzie *GosłCast* 60; Iac teraz wltawicznie po polach fie bawił/ Sieiąc *PaxLiz* Bv; Co w kazánie potrząła po kościele owym Ná kiiu zawięzonym Workiem Iudałzowym. *KlonWor* 48 (4).

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1): vczynił go káznodzięią Chryftułowym po wżytkiej ziemi Niemieckiej. *SkarŻyw* 517.

W przeciwstawieniu: »w ... po« [cf uwaga przy objaśnieniu **B.**]: musisz go [oka] w Rzymie/ w Athenach/ w Hierozolymie/ y indzie po świećie myślá buiáiąc/ łzukać *OrzQuin* F.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek, wszelki (21): a thom rofkazał themv sluzebnikowi memv po wltkich thich zamkoch [...] thego sye wltkiego dobrze dowiadowacz *LibLeg* 10/61; *Leop Os* 9/8; Tullius żáłował fie tey lekkości po wżytkich mieścich Wolłkich *BielKron* 109; *BudBib Os* 9/8; *BudNT Act* 26/11; że ieden zákupuie iáki towar po wżytkiem Páństwie/ áby łam przedawał *ModrzBaz* 34; *SkarŻyw* 391 (2); [Bog] Dałci zá przyłtawá y łtrożá Anyoła S. ktory cie po włzelkich drogách łtrzeże y broní *LatHar* 673 (4); łtyłżycie/ że nie tylko w Ephezie/ ále máło nie po wżytkiej Azyey [paene totius Asiae]/ ten Páweł námawiáiąc odwrócił [tj. nawrócił] wielką rzefszá *WujNT Act* 19/26; idę do Ieruzálem: niewiedzác co łię tám zemną dżiac będzie: iedno że Duch święty po wżytkich mieścich świadczy mi *WujNT Act* 20/23 (5). Cf »po wszytkich kącich«, »po (wszytkim) świećie«.

W charakterystycznych połączeniach: być po [czym] (2), bywać (2), chronić się, kazać [= głosić kazania], kryć się (7), opowiedać (2), paść (się) (3), szukać (31), (na)uczyć (nauczać) (7), zbierać (4); po bagniech, borze (2), domiech (2), gorach (10), karczmach, lesie (5), polu (4), pustkach, sadziech, szelinie (2), wsiach (6), (wszytkiej) ziemi ([jakiej]) (5).

Połączenie: »to tam, to sam po« (1): otho go łzukay to tám to łám po łwiátu *RejPos* 261.

Wyrażenia przyimkowe: »po kącich« (1): [świnia] coby zyeść po kącich krzákáiąc mácálá *RejWiz* 28.

»po kącich« = w sektach (1): iż prawdy Chriftułowey żaden łzukać nie ma po kącich y zborách kácerłkich *WujNT* 842.

»po wszytkich kącich (kątoch) [czego a. jakich]« = wszędzie (2): Byś świeczką po wżytkich kątach Polłkich czwartey rzeczy w tym rzędzie łzukał/ tedy iey nie naydziełz *OrzRozm* D4; [szatan] ma wyniść z oney iáłkiniey swoiey/ áby zwodził ludzi po wżytkich kącich łwiátá tego *RejAp* 169v.

»po ([jakich]) krainach ([jakiej] krainie), [jakich] miejscach, stronach« (3:3:1): *RejPos* 132v (4); bo połzedł łzukać [...] Páwła/ ktory łię po inych łtronách ztymże kazánim S. Ewánieliey bawił *SkarŻyw* 536; tym ktorzy łą w Dámáłzku y w Ieruzálem/ y po wżytkiej krainie Iudłkiej [in omnem regionem Iudeae]/ y Pogánom opowiedálem áby pokutowáli *WujNT Act* 26/20 (2).

»po cudzych stronach« = w obcych krajach (1): tak wiłzedlem bil sswoyey zyemie atakem bil po czudzich łtronach *LibLeg* 11/47.

»po (wszytkim) świećie (łwiátu)« (14): áby [...] złęgo piwá po łwiátu nie wárzył. *RejWiz* 79v (2); [Ewangelię] też y Bárnábás po łwiećie kazał y náuczał *BielKron* 144 (2); *OrzQuin* F; *RejPos* 180v (3);

Ták fye vmykam ták fye kriję po świećie/ Iáko konik/ czuiąc chrzęt blifkich nóg lećie. *KochPs* 169; *SkarŻyw* 309 *marg*; [szatan] chce łobie drzwi otworzyć/ iákoby krew chrześciánńką przelewał/ y morderftwá po świećie czynił. *ReszPrz* 63; *WujNT* 323; *SkarKaz* 122b; Anibych go [męža] iuz dáley po fwiecie łzukáła. *PudłDydo* A3v.

»po ziemi« = *na powierzchni ziemi* (2): Po źiemi łkorupy zbierał *BierEz* Q3; *SiebRozmyśl* C4.

α) *Obiektem lokalizującym jest tekst* (6) : iż z wielkim kofztem y gárdłowánim/ y po Szwánczárach [tj. u autorów szwajcarskich] nieprawdy łzukáfz. *OrzList* b3; A ták tuć podał miłościwą drogę ten twoy dobrotliwy Pan/ ábyś fie pytał po zakonie/ po Moizefzu/ po Prorocech y po Dawidzie á po Pálmiech iego. *RejPos* 116v.

β) *Obiektem lokalizującym jest grupa ludzka* (5) : Iudyth [...] Przełzá bełpiecznie przez woýfko do miáftá/ bo przed tym woźny wołał po woýfku pod gárdłem/ áby wolno byłá od káżdego záchowaná. *BielKron* 114 (3).

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: wszystek (2): *Leop Luc* 23/5; liłt [...]/ Ktory po włyftkim woýfće głośno obwiełczono. *CzahTr* Gv.

γ) *Obiekt lokalizujący ma charakter sytuacyjno-przestrzenny* (3) : poSeimikach co czynił on wie *ActReg* 89; nigdy nie bywáła Po Seymách, y po ziązdach *CiekPotr* 30.

δ) *Obiektem lokalizującym jest przestrzeń między niebem a ziemią* (1) : Alechmy biegáli łzukáiąc wípomożenia [...] y tu ná fwiecie/ y po powietrzu/ y po rozmaitych mieyfcach *RejPos* 132v.

ε) *Obiektem lokalizującym jest niebo* (1) : A fnadz przydzie w krotkieu chwili Poruczywfy Bogu ciebie Szukać lina y po niebie *RejJóz* B7v.

ββ. *O wielu obiektach lokalizowanych (tu dołączono też nazwy zbiorowe i gatunkowe: Turczy n królik, koń etc.) [natura obiektów nie wpływa na użycie PO, nie wprowadzono więc takich szczegółowych rozróżnień, jak w αα.]* (701) : Spiewáły [kobyłki] lećie po łące/ Gdy było łłońce gorące. *BierEz* Mv (3); KRolik [...] w ziemnych iamach fie <chowa po polu.> *FalZioł* IV 9b; iż w onych krainach [...] leńnych owocow niewiele widać, iako łą iabłka/ grufzki, ktore po polach albo w lefieh v nas roftą. *MiechGlab* *4; Ci włytyci łą Słowiane [!] y Wandalowie po krolełthwach łzyrokich miełzkáiąci. *MiechGlab* 52; A Thatharzy Przekopci od tego czału iako on wyłep poliedli po polu miełzkaia według fwego zwyczáiu *MiechGlab* 72 (13); po dvnayv na ołtrowiech wyeze moczne porobyly *LibLeg* 10/146v; po tich ziemiach pasyemi ktore przilvlchayá kv voyewodztwv valáfkimv *LibLeg* 11/20 (3); ptałzkowie po gáłáfkách/ záwiełłáią nádniemi zrádołcią gniazdá łwoie. *RejPs* 152; *RejRozpr* K2v; Bo názy podgorzanie w noci Bożego narodzenia widzieli po lefieh mnołtwo żagwie na drzewie pałaiącey *LudWieł* B; Niech po inłzych krolełtwiech zboża zakupuia *RejJóz* K8v; wiznal ze Marłchalek iego thowarłfchem był przy kradziezi [...] kthora czynieli powłziach *LibMal* 1548/140v (3); *RejKup* g7v (2); I roskázáwłzy rzéłzám skláść się po tráwie i wźiáwłzy pięcioro chleba i dwie rybie/ [...] błogosławił *MurzNT Matth* 14/19; *KromRozm III* H8 (2); *Diar* 80; ten obyczáy był/ że dzieći nye w domach/ ále po polach myędzy zyelłki łypyáły *GliczKsiąż* E5; ktorzy w łzkołach álbo w kolegiach myęłzkáią/ [...] yákoby náuk fwych nye byli pilni/ yedno po kárczmach dom od domu łfukáiąc/ [...] gdzyeby lepłfe piwo álbo wino/ álbo [...] dzyewká byłá *GliczKsiąż* G6v (4); powiádałz/ że obrázow nie dla tego do kołciołow álbo po drogách łtáwiałz/ áby ono drzewo/ [...] kto miał chwálic zá Pána

Kryftulá *KrowObr* 113v (11); [sklepy] Ná ktorých rozne zyołá ftoią z dunicámi/ A drugie ták po brozdach roftá ná nich lámý. *RejWiz* 56; Ptafzkowie rozmáici z dziwnemi fárbámi/ Krzyczá po onych drzewkach *RejWiz* 179v (8); A zac nie oznáymiono tobie Pánu memu/ [...] zem záchował fkyrwłfy ftho mężow prorokow Páńfkich/ [...] po iáfkiniách *Leop* 3.*Reg* 18/13; fzukano po libráryách/ ktore były záložone w Bábiloniey/ y náležiono księgi iedne *Leop* 1.*Esdr* 6/1; A poroftá w domiech ich ciernie/ y pokrzywy/ á ofet po murzech ich *Leop* *Is* 34/13 (24); kfięgi zyemskie [...] po fádzyech máią leżec trzy dni dla wypifow. *UstPraw* G2v; Lepyey wždy niźli drudzy/ [...] Z oná czyftá vrodá/ po kárczmach łotruią. *RejZwierc* 117v (3); A ták miefzkáli káplani y Lewitowie [...] w miefciech fwoich y wízycy Izráelitowie po miefciech fwoich. *BibRadz* 2.*Esdr* 2/70 (12); nigdym nie omiefkawał Monftry/ ktorá Wenetowie czynić po Powiećiech fwoich zwykli ná každý rok *OrzRozm* V3 (2); [woły] páły fie nád brzegiem po dobrej zyeloney tráwie *BielKron* 16v; Ná to fwięto [Trąbek] trąbili [Żydzi] po vlicy w rog Báráni álbo Wołowy *BielKron* 38v; Robáctwo po drogách leży iż y do miał przyiazd trudny przed wielkim owadem. *BielKron* 267v; lud leżał pobity po śláku iáko fnopie *BielKron* 399v; miał [Włodymierz] też náložnic bárzo wiele po zamczech. *BielKron* 428 (34); Cantharis, Robak nieyaky/ ná drzewie roftący/ wíziftek zielony miekce fie po nim yakoby złoto *Mącz* 34a; Suprema villarum culmina fumant, Kopci fie wízędzie z kominów po wśi. *Mącz* 139b (6); Otoż k czemu wam wízły ty przekłete fwary/ Ze po Wfiách y po Miefciech maćie rozne Fáry. *Prot* Cv (2); á gdy ié [muchy] wytruć chcelz/ náwierć omiegu z mlekiem á thám po gmáchu náftáwiay gdzie byś ich rad zbył *SienLek* 159; ále niech fie im [dziwom] káżdý przypátrzy ná owych tablicach máłowánych po rozlicznych káplicach y kościelech *RejAp* 113v (9); nie ftáwiałci ten fwięczek/ áni obrafkow po ściánach wiefzał *RejPos* Ooo3v (3); *BielSat* D; boć máło potym iż bęben przed tobá kołáce á furmá wrzełczy á chlopi fie po płociech wiefzáią vkázuiąc fobie gdzie thu pan młody iedzie. *RejZwierc* 31v; Więć co ich [rzeczy do jedzenia] po fmatruziech [tj. straganach]/ po kramikoch/ pod krzyźmi fiedzi *RejZwierc* 111v (9); Byli też kowale co niedźwiadki czynili żelázne/ [...] ktore po polu kładli w táiemne mieyfcá/ s kąd nieprzyaciel ciągnął *BielSpr* 9; *WujJud* 9v (3); tedy go [Kalewa] wprowadzę do ziemie do ktorey idzie á nafienie iego odziedziczy iá/ y Amáleká y Kánáaná miefzkaiącego po dolinie. *BudBib* *Num* 14/24[25]; Wízyci miefzkáiące po gorach (*marg*) Włáfnie/ ná gorze/ (–) od Lewaná áfz do cieplic [...] wypędzę *BudBib* *Ios* 13/6; á páłmy z tąd y z tąd po bokach [tj. na bocznych ścianach] przyśionká *BudBib* *Ez* 41/26; po drogach y fźciełzkách iey [ziemi] zrodzi fię ciernie *BudBib* 4.*Esdr* 16/33 (20); lafki máią być chędogo vtrugáné/ áby po nich nie były guzy. *Strum* B2v (2); *BudNT* *Mar* 5/14 (2); w on čás gdy iák Káwki po záfianey roli/ Ogárnęli [poganie] Miedzyboż *PaprPan* V2v; *SkarJedn* 226 (2); á kto niedoznał/ że y v nas po wielu mieyfc/ wód thák różnych dofyć? *Oczko* 4 (2); Siedzác po niłkich brzegách Bábilonfkieý wody/ [...] Co nam infzého czynić/ iedno plákác fmutnie/ Pówiełzawłzy po wiérzbach niepotrzebné lutnie. *KochPs* 200 (8); czemu [...] Kátholikom vftá po wielu mieyfcách zámykałz *SkarŻyw* 299; Y po injch Káthedrách tákże nieczjści klerjkowie wyrzuceni fą *SkarŻyw* 511 (15); ná kilkonáście mil po drogach/ po rolach/ y różnych polach/ trupow Niemieckich wielkości náydowano *StryjKron* 390 (6); *CzechEp* 147; *Naiades* y wy *Nereides* śliczne/ Rwićie po gorách kwiateczki rozliczne. *KlonŻal* D2 (2); A íam [Fiedur] po ftole położywłzy łokcie/ Myfli nád fzáchy/ á gryzie páznogcie. *KochSz* C3; *ReszPrz* 20 (7); *ReszHoz* 118;

Nic po Rzymie inżezgo ná wżyftkie ftrony nie widáć/ iedno proceffye ludźi nabożnych *ReszList* 163; Inży tákże gdzie im domow nie ftawa po winnicách y folwárkách fwych goście záchowuią *ReszList* 173 (3); *KochPieś* 37; *BielRozm* 23; ci żołnierze/ ktorzy zá pieniądze kwárćiane służąc po Miálteczkách teraz dáleko od gránice leże máią. *GórnRozm* Mv (6); poſklepiech/ po Piwnicach/ po Dachach/ Strzelba zatotzona bela *Paprup* H2v (5); *ActReg* 86; Oppidatim – Od miafta domiafta, pomiecziech [!]. *Calep* [734]a (3); W oborach/ w fczopach/ [...] miey ftáynie napráwne koniom/ áby po wfiach y w mieſćiech konie goſćinne nie ftawały *GostGosp* 24 (4); Po rumách było dofyć/ y po rozwałonych Wieżách ludźi/ po grobách (co grzech) poſwięconych. *GórnTroas* 70 (3); [*Turczyn*] po vkráinach wálznych bez wſzelákiéy pomſty do woléy fie názbii *OrzJan* 14; *LatHar* 369; nabożeńftwo [...] Chrzeſćijanow grob Páńfki náwiedzáiących/ y nocuiących v niego [...] w wielką Sobotę po koſćielech *WujNT* 293; Pánie/ [...] bijałem po bożnicách wierzące w cię. *WujNT Act* 22/19 (10); áby Conftitucię/ Ordynaćie/ y Dekréty [...] po Koſćołách publikowáné były *SarnStat* 924 (9); Aby ten źmiy [*tj. wróble*] nie czynił/ po dziedzinie fzkody *KmitaSpit* A2v; Inży fie po wąwożiech wielkich záfadźili *KmitaSpit* B2v; *PowodPr* 49 (4); *SkarKaz* 384a (2); *VotSzl* Cv (2); Niemal wżyfcy mowili o tym Dobrochowskiem Po Koronie, że miedzy ludźmi żyć nie godzien *CiekPotr* 16; Chowałem włáfnym koſztem fwym koni czterdzieſci/ Czego fą po Węgierfkiey źiemi pewne wieſci. *CzahTr* B4v (3); *GosłCast* 66; *SkarKazSej* 706a (2); W domu obfitość fádowi fie wżędzie Kurow pogrzędzie. *KlonFlis* Cv; Po źiemi lánie y fárnećki zártkie/ Po drzewie ptaftwo igra fobie wártkie. *KlonFlis* C2; *KlonWor* 23 (2).

Z nadrzędny rzeczownikiem (lub rzeczownikowo użytym przymiotnikiem a. zaimkiem) – nazwą obiektu lokalizowanego [struktura transformacyjnie wywiedziona z konstrukcji czasownikowych lub imiesłowowych, np. ludzie po wszystkim świecie (– ludzie, którzy żyją(-li)/ żyjący po wszystkim świecie] (60): Gofzczincze rozliczne po Wolynyv Zmyaľtha do myaľtha *MetrKor* 57/119v (2); *SeklKat* Q; Tu nic nye zámyerzáyąc wſyftki wobec owce y báránki fwoie po wſyftkim fwyećye Pyotrowi porucza. *KromRozm III* M5v; oſobliwe kazánye nabłogoſławyenľfego Pyotrá [...] wſfech ofwyecenyu po wſyftkim fwyećye poráďziło *KromRozm III* P3v (5); *Diar* 80; *KrowObr* 19 (3); Bo był [...] porzádek miedzy ſpiewaki ná káždy dzień/ [...] podług wſfelkiego fłowá ludu/ y w domiech po wſyftkhkich kráinách ich. *Leop 2.Esdr* 11/21; y ſwiadki będą ftáwiác w źiemi Beniámin/ [...] y w mieſćiech po gorach/ y w mieſćiech po polu/ y w miáľthach ktore fą ná południe *Leop Ier* 32/44 (5); A wſzákoż kaplice po gorách niebyły popfówáne *BibRadz 4.Reg* 15/4 (2); [*Saraceni*] vćiekli do Hiľzpániey z krolem fwoim imieniem Syngerikus/ od tegoż idą wżytcy krolowie po wżytkim kroleſtwie Hiľzpáńfkim *BielKron* 279 (3); *GrzegRóżn* H; Taeniae etiam, Białe á podługowáte ſtrefy á promienie po kámieniu. *Mącz* 438d (3); *RejPos* 58; Widźiľz iáko ten Koſćioł Auguſtyn ſ. opiſuie: z iednoſtáyneho zezwolenia y zgodney wiáry ták wiele narodow po wżyftkiem ſwiećie *WujJud* 136v; *RejPosWſtaw* [143²]v; Bo dni godne pámieći/ y chwálebne miedzy wżem potomſtwem y národem/ po wżytkich ziemiach y miáľtach *BudBib Esth* 9/28 (4); *MycPrz* II B[3]; iż wżytki po wżem ſwiećie ſekty y kroleſtwá Chrzeſćiańfkie w Papieſtwie [...] były *SkarJedn* A3v (9); máiać nád káplány pomiáľteczkách zwierzchność/ wiele koſćiołow dogładał *SkarŻyw* 29 (4); *MWilkhist* A3v; Náležliľmy tego człowieká zaráźliwego/ y wżczynáiącego rozruch miedzy wżytkimi Zydy po

wfzytkim świećie *WujNT Act 24/5 (4)*; RZĄD PO WOIEWODZTWIECH. *SarnStat 269*; Doftátku y okwitości wfzelákich rzeczy w powiećiech po Woiewództwách áby doftawáło *SarnStat 278 (5)*; Y zátym wielki fię płáčz vda zá vyźrzenim krzyźá/ po wfzytkim świećie ludźiom/ złym/ niewiernym/ y dobrym á wiernym. *SkarKaz 5b (3)*.

Z nadrzędnyim przymiotnikiem, zaimkiem przymiotnym lub przysłówkiem (23): Są ludzie waleczni po wfzytkiey Azijey y też Egipcie dobrze flawni y przyjemni *MiechGlab 27*; *MurzHist B3*; *RejWiz 16v (2)*; *Leop 4.Reg 7/15*; á ołtarzow ich pełno po zagoniech polnych iáko kop kámienia. *BibRadz Os 12/12 (2)*; *BielKron [332²]*; *RejAp 147v*; *RejPos C4v (3)*; A nie iest też potrzebá tego/ áby modlitwy [...] miáły być iednákie po wfzytkich mieyfcách *WujJudConf 185*; Ale gdybyś wfzytki wieki przebieżał [...]/ naydzyełz námędrfze/ nałpráwiedliwze y nalepfe po wfzytkim fwiecie ludzye *RejPosRozpr cv*; *SkarJedn 249*; *StryjKron 140*; Gdzie tedy náukę táką vyźrzyćie/ o ktorey wfzędzie zgodnie kázda nácyá po wfzytkim świećie rozumiaá y rozumie *ReszPrz 28*; *BielSjem 3*; ciężfzy [ża] Pyrrhá miáá/ Gdy lámá z mężem ná świećie zoftáá/ W oné po wfzytkim świećie znáczné fzkody *GórnTroas 67*; *OrzJan 99 (2)*; *WujNT 382*; *CzahTr F2v*.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: każdy, wszelki, *wszen, wszy(s)tek (203): Niewiełz iż to źwierzę [kota] [...] Po wfzytkim Egypćie trzymáią/ Iako Bogu chwałę dáią. *BierEz G2v*; *OpecŻyw 120v*; *MiechGlab 27 (2)*; *SeklKat Q*; *HistAl G4 (3)*; *KromRozm III P (2)*; *LubPs gg6*; Po wfzytkich wlicach obrázy ftoią *KrowObr 113v (8)*; Y popłował po wfyfłtkiey źiemii Iudfkiey ołtarze/ y buźnice *Leop 2.Par 14/5*; po wfłech rowniach páłtwiká ich. *Leop Is 49/9*; po tym popłę im [synom Izraela] wiele myfliwcow/ y będą ie łowić po wfłelkiey gorze/ y po wfłelkim pagorku/ y ze wfłech iáfkiń fkálnych. *Leop Ier 16/16 (16)*; *BibRadz 2.Reg 10/21 (9)*; Tego fláchetnego mężá [Kwintyliana] kfięgi [...] dziś fá w ręku v ludzi vczonyeh po wfzyfłtkiey Europie. *BielKron 280*; popłáł Papieź Kárdynaáá iednego do Czech/ áby [...] mřzú po wfzyfłtkich kościelech zápowiedział. *BielKron 324v (16)*; *GrzegRóżn H*; Nulla pars Galiae ab exercitibus vacua, Po wfzyfłtkiey francuskiey źiemii fá woyská. *Mqcz 472c (3)*; *RejAp 131*; Y były gody po wfzem mieście *HistRzym 27 (4)*; *RejPos 58*; *BielSat L4v*; *BielSpr 1*; *WujJud 136v*; *WujJudConf 185*; *BudBib 1.Reg 30/31 (5)*; *BudNT Act 9/31*; *SkarJedn A8 (9)*; *Oczko 12*; *KochPs 157 (2)*; *SkarŻyw A5v (7)*; *MWilKHist A3v*; *StryjKron 140*; *ReszList 163*; *BielSjem 24 (2)*; *GórnRozm F2v*; *Phil P4*; *OrzJan 99*; [czart] Záftáwił sídú w flowie/ w vczynku/ y po kázdey drodze náłzey. *LatHar 591*; Wroćiwfzy fię náwiedzmy bráćią po wfzytkich mieściech *WujNT Act 15/36 (4)*; w oné czasy náłtawáły woyny chłopfkie [...] po wfzyfłtkiey Rzełzy Niemieckiey *SarnStat 296*; pozwoliliłmy iemu moc wfzytki Woźnégo wrzędy po wfzytkim Woiewództwie náłzym Krákwfłkim flufłźnie exequowác. *SarnStat 574*; áby [...] kázdy z ofobná y wfzyfłcy wobec iednym práwem/ obyczaymi/ zwyczáiem/ po wfzyfłtkim Krolełtwie náłzym byli fądzeni *SarnStat 887 (11)*; *SkarKaz 5b*; *PowodPr 21*; *VotSzl D2v*; fzukayćie onégo Po wfzyfłtkiey prowinciiéy *GoslCast 66*; *SkarKazSej 705b*. Cf *Wyrażenia przyimkowe*.

W przeciwstawieniu: »w ... po« [cf uwaga przy objaśnieniu B.] (14): Aby nie tilko w Krakowie przebywali, ale też y po infłych miefłthczach w Polfłczce *MiechGlab *2*; *LibMal 1549/150*; W mieście tylko Sufan/ zábili żydowie pięć fet mężow/ [...] iáko ich wiele pobili po wfzyfłtkich Powiećiech? *Leop Esth 9/12 (2)*; *BibRadz Act 19/26*; *BielKron 206*; S tąd fye wzięli ći Bábilónczykowie/ którzy rozmáité

wieże [...] po świećie/ á zwłazczá tu v nas w Polfcze y w Litwie [...] świebodnie buduią *OrzQuin* L4; *GórnDworz* Bb2; *Oczko* 3; *StryjKron* 41; Więc łatwie we Włofzech wiedzieć/ iáko kto żyie/ [...] bo poľpołu w iednem mieście miefzkáćie/ ále v nas ktorzy po roźnych mieyfcách miefzkamy/ trudno by w to potrafić Sędziemu. *GórnRozm* H2v; [*Apostołowie*] nie przeftawáli káždy dzień w kościele y po domiech náuczác *WujNT Act* 5/42; *SarnStat* 527; *SkarKaz* 419a.

W charakterystycznych połączeniach: błyskać się po [czym], budować, burzyć, być (39), (u)czynić (18), dziać się (2), działać, igrać (4), kazać [= głosić kazanie] (3), kłaść [kogo, co] (2), kraść (kraść, czynić kradzież) (3), kryć się (7), leżeć (16), łotrować, mieć [kogo] (11), mieszkać (mieszkający, mieszkanie (obierać)) (39), nadziałać [czego], najdować (się) (3), nastawiać [czego] (3), naszczepić, obwołać (3), opowiadać, osieść, panować (2), paść (się) (pasący) (12), pobić (7), pobrać, pogromić (pogromiony) (2), pokryć (się) (4), przewracać, poświęcać (2), potonąć, powieszać, przebywać, pytać [czego], robić [co], rostący (3), siedzieć (5), sławić, słynąć (2), (u)słyszeć (2), sta(wa)ć (się) (7), (po)stanowić [kogo] (2), stawi(a)ć (13), szukać (11), śpiewać (3), widać (4), widzieć (5), wieszać (2), wojować, wołać (13), zawieszać [co] (2); po wszytkiej Afryce, błotach (2), wszem (wszystkim) cesarstwie (2), wszech częściach świata, domu (domiech) (25), drodze (drogach) (25), wszytkiej dzierzawie, wszy(s)tkiej Europie (3), gajach, gorze (gorach) (25), grodziech, jaskiniach (3), jezierzyskach, karczmach, komorkach, (wszytkiej) Koronie (5), wszy(s)tkim krolestwie (krolestwach) [jakim] (21), krzewinie, lesie (lasach, lesiech) (13), libraryjach, (wszytkich) miastach (mieścicach, miasteczkach) (43), wielu miejsc(ach) (mieścach) (6), okolicy, piwnicach, wszytkim państwie, (szerokim) polu (polach) (28), Polsce (3), wszytkiej prowincyje, pustyniach, puszczech (2), skałach (3), stogach, trawie (3), ulicy (ulicach) (26), warsztatach rzemieśniczych, wszytkim wojewodztwie (8), wsiach (31), wszej (wszy(s)tkiej) ziemi [jakiej] ((wszytkich) ziemiach) (21).

Połączenia: »indzie po« (1): Itez pan nasch proffy v.m.k. o ti przybyegy ktorzi [...] y teras fą yedny v pana Pretwycza [...] y yndzie po zyemy v. Iańnofczy *LibLeg* 11/61.

»i tam, i sam po« (1): Zálię fáme żydowki będą chodźić po gorach [...] płácząc y tám y fám po gorach iáko błędne *BielKron* 465.

»tu i owdzie po« (3): *OrzList* d2v; *Solum scaturit fontibus*, Ziemiá pełna yeft zrzódł/ y tu y owdzie fą zrzódłá po polách. *Mącz* 371a; *WujNT* 104.

»wszędę (a. wszędzie) (...) po« [szyk zmienny] (17): tamże gdy burzili wżędy po okoliczy [*omnem oram transitui propinquam caede et incendio pervastans*]/ Potkał sie fnimi [...] Climunt Kaftelan Krakowłki *MiechGlab* 7; trawá by Hátłas [...]. Kwiateczki po niey wżędy/ by drogie kámyczki *RejWiz* 179v; *Leop* 4.Reg 7/15; *BibRadz* 1.Reg 31/9; *Sennácheryb*/ rozfyłał Zydy ná wżytki części świáthá/ [...] przetho ich wżędy dziś po świećie doyfć. *BielKron* 335v (3); Wízedzie po polu yáblonek y kruźek rozmáyitych náłzczepić. *Mącz* 387a; *OrzQuin* Y4v; *RejPos* C4; Ithoł czámletowy/ bo wżędy wzory po nim kędy sie piwo lało *RejZwierc* 61v (3); Iefli miáftá fám pan ftrzędz nie będzie/ Próżno czuie ftraż po blánkách wżędzie. *KochPs* 191; puścił Moyżefz powietrze zarázliwe ná bydło/ ifz wżędzie po Egipćie zdycháło *SkarŻyw* 480; *WerGość* 235; *BielSjem* 28 (2).

»wzdłuż po« (2): Szata Opadła. [...] tkaniczami zlotemi s blekitnem Iadwabiem, wfdluz po faldziech bramowana *WyprKr* 64 (2).

»zewsząd po« (1): Sam ftolec onegp máieftatu był s Smáragdu/ [...] á po wŕzitkim máieftacie były obrázy ze wŕząd ŕpráwione [*in ipso throno erant imagines undique constitutae*] *HistAl* M7v.

Wyrażenia przyimkowe: »po częściach ŕwiata« = *w róznych częściach ŕwiata, w róznych stronach* (1): ŕenátom pífali [...] o nowinach ktoré ŕie nagádzaly po częściach ŕwiata. *OpecŻywList* C.

»po czterzech krajach ŕwiata« = *na całym ŕwiecie* (1): wŕŕákże iedno czterzey [*ewangeliŕci*] máia ŕwiádectwo powážne: że po czterzech kráicach ŕwiátá/ opowiadáia Wiáre o ŕwiéthey Troycy *Leop* *2v.

»po gorach« = *górski; in montibus Vulg; super montes PolAnt* (4): oblicza ich ŕrogie iáko Lwi/ á pręthcy iáko dzikie kozy po gorach *Leop* 1.Par 12/8; Znam wŕzytki ptáki po gorách [*volatile montium*]/ y wŕzytki zwierzétá polne ŕá moie. *BibRadz Ps* 49/11; *BielKron* 48; *BudBib* 1.Par 12/8.

»po granicach (granicy)« = *na pograniczu* (3): od tich czaŕow Wuhrowie Pannonia [...] poliedli. Gdyż Słowianie telko po granicach [*in finibus*] Pannoniey zoŕtali. *MiechGlab* 60; wiele miaŕt y wŕi popalono/ zwŕáŕzczá w Sáŕkiey ŕiemi/ y po gránicách. *BielKron* 218v (2).

»po (wszytkich) granicach ([czego])« = *w (całej) okolicy* (2): [*Herod*] pobíł wŕzytkie dŕieci/ które były w Betlehemie/ y po wŕzytkich gránicách iego [*in omnibus finibus eius*] *WujNT Matth* 2/16; Ktorzy [*wilki*] nie zmierne ŕzkody po gránicách dŕiáláli *CzahTr* D4v.

»po wszytkich granicach [czego]« = *w obrębie terytorium otoczonego granicami, w całym państwie* (1): Thę [*zmarłą żonę*] ia wŕiáwŕŕy zrábaŕem ná ŕzthuki/ y poŕláŕem ie po wŕŕyŕtkich gránicách dŕierzáwy wáŕŕey [*in omnes terminos possessionis vestrae*] *Leop Iudic* 20/6.

»po káciech« = *potajemnie, w ukryciu, nieoficjalnie* (7): *OrzList* d2v; *RejZwierc* 262v; To mowia haeretycy ná częŕci rozerwáni/ którzy Chriŕtuŕá po káciech vkázuiá. Lecz náuká Páná Chriŕtuŕowá/ iáko býŕŕkáwicá/ iáwna y iálna ieŕt po wŕzytkim ŕwiecie. *WujNT* 267 (5).

»po (wszytkich a. zamknionych) káciech (kątach)« = *w miejscach ukrytych, oddalonych, nie na widoku; in omni angulo PolAnt* (12); *RejJóz* E2; *SeklKat* Z2v; *RejWiz* 15v; ZLodzieie w nocy weŕzli w komorę błáznowi/ Y mácáli po káciech/ gdzie kto co wŕowi. *RejFig* Dd4v; *BibRadz* 2.Par 28/24; przyiaciele po káciech zákrywáiáć oczy płáczá *RejPos* 342v (2); Iuż wŕzyŕcy ledá zá liŕtkiem biežá/ á zá niewolá nos zwieŕiwŕy po káciech ŕie kryia. *RejZwierc* 46 (2); Niezliczony poczet Chriŕeŕcián/ w ten czaŕ pogubili Magowie: którzy ich ná to po wŕzytkich kątach y táiemnych mieyŕcach ŕzukali *SkarŻyw* 306 (2); *PowodPr* 53.

»po wszytkich káciech« = *po wszystkich krainach* (1): Wŕzytko/ po wŕzytkich káciech króŕeŕtwá iego/ Stworzenié/ y ty duŕzo/ chwal páná tego. *KochPs* 157.

»po krainach« = *w okolicy, we wsiach okolicznych* (1): Tedy ci [...] którzy ŕá w poŕzrod iey [*Jerozolimy*]/ niech wychodzą: á ci co ŕá po kráicach [*qui in regionibus*]/ niechay nie wchodzą do niey. *WujNT Luc* 21/21.

»po (wszystkich a. rozlicznych, a. inych, a. [czyich]) krainach« = *in universis civitatibus Vulg; regionatim Calep* (8): wŕŕyŕcy národowie mieŕzkáiaýy po rozlicznych kráicach. *RejPs* 124; *Leop* 2.*Esdr* 11/21; *BielKron* 198v (2); *HistRzym* 8v; By po wŕŕyŕtkich kráicach wołano ták wŕzędzie. *BielSjem* 24; Dowiedziaŕ ŕie kto płáczé/ kto ŕie z częgo ŕmieie/ Po tych náŕzych kráicach co ŕie kędy dzieie. *BielRozm* 9; *Calep* 907a.

»po mieścach (miejskach)« = *w różnych miejscach, gdziegdzie; per loca PolAnt, Vulg (3)*: i będą mory i głody i drżeniażiemie mieścami (*marg*) pomieścach (-) *MurzNT Matth 24/7*; Ile fie ludzkiej krwie po mieścach linęło? *WisznTr 33*; *WujNT Matth 24/7*.

»po wszy(s)tkich (*a. wszzech, a. inszych, a. rożnych, a. rozmaitych, a. niektorych, a. [jakich]*) mieścach« = *in omnibus locis HistAl, PolAnt; in ceteris locis Vulg; in aliis quibuslibet locis JanStat (14)*: *MiechGlab *2*; Alexander [...] wżytkę onę ziemię v pokoju vřtáwivřzy/ po wřzyřthkich mieřtcach rżáńce y przełożone zřżádził. *HistAl G5*; *Leop 3.Esdr 2/16*; *RejPos 262v*; wierni Boży po táimych/ y pokátnych mieřćách z řwym zgromádeniem ku chwale Páńřkiewy zebránym kryć fie musieli. *WujJudConf 181 (2)*; *BudBib 1.Reg 30/31*; Tákże w Rzymie/ w Witerbie/ w Senie/ w Luce/ w BOnonijéy/ w Padwie/ we Fráncijéy/ w Szwáycárach/ w Niemcécách/ w Węgrzécách/ y po inřzych mieřćách óné wody [...] áżáż niewieczné być wiémy? *Oczko 3*; *SkarŻyw 402*; *GórnRozm Ev (2)*; o wielką řzkodę y vřtrátę przyřzli/ ktemu że mury miářtá tego po niektóřych mieřćách *per abufum* popřwáné. *SarnStat 964 (2)*; *SkarKaz 454a*.

»po sobie« = *na sobie, w wielu (różnych) miejscach (2)*: PRzęřłka [...] Ieřth ziele ořtre á człónki [tj. *obrączkowate zgrubienia, kolanka*] ma pořobie *FalZioł I 35c*; [o *bluszczu*] A gdy dorořćieřz/ gdy bęđieřz ná dobre/ Nie řtoy iářowo/ záwiewřay po řobie Wđięczné blurřczowki/ á niechay gron wřzędzie Obřitořć bęđzie. *KlonŻal Dv*.

»po stronach« = *tu i owdzie, gdziegdzie, w różnych miejscach, w okolicy (5)*: *RejRozpr B2*; Iuż po řtronách wielkie głody *Rejřóz L7v (2)*; Pořłáł tedy Othoman Sebářiářá z řzeřnářciá tyřięcy ludu řřukáć á řřpiegowáć Skánderbegá po řtronách *BielKron 250*; rzecz to nie podobná/ ábyř tę dawná wolnořć [...] chćiał [...] wyđzieráć: (iáko řię niektóřzy domnimawáięc/ po řtronách/ mowię) *CzechEpPORz **v*.

»po stronach« = *na obrzeżach, w swoim najbliższym otoczeniu (1)*: ieřli řie z wořřká [nieprzyjacielskiego] ktory wychyli: poimáć go/ á ták řie dowieřz [...]/ co zá řtráż po řtronách máię. *BielSpr 25v*.

»po stronach« = *na uboczu, z dala od głównych dróg (1)*: iedné miářtá/ miářteczká/ [...] bęđáć ná gořćinćách/ któřemi ná czeřto pořyřáć Komorniki przychodři/ czeřté á gęřté podwody dawáięc/ iuż dářey wyřwáć nie mogli. A drugie miářtá/ miářteczká po řtronách leżáćé/ od tych podwóđ vřégáły/ á do drugich řie nie przyřláđáły. *SarnStat 971*.

»po stronach« = *na pograniczu, na terenach przygranicznych; foras, foris Modrz (6)*: nářzy řie pořękli/ gdy ie Wářářzy/ Cakłowie/ Węgrzy/ Thurcy/ Multani/ po řtronách w picowaniu řiekli/ byli/ mordowali okrutnie. Sláçhta wořářá ná krolá áby ie do domu obroćiř *BielKron 398v (2)*; káżdá Rzeczpořpolita w řziemi řwey řřprawieđliwořćię bywa rżáđzoná/ á po řtronách od nieprzyjacióř pořtronnych mieczem bronioná *ModrzBaz 137v (4)*.

»po rozlicznych (*a. rozmaitych, a. niektóřych, a. [jakich]*) stronach« = *w licznych (itd. krajach, regionach) (5)*: potym byli niektóřzy řludzy kořćielni/ po niektóřych řtronách/ w Rzeřzy Niemieckiewy/ Wřřłóřkiey/ y Fráncuřkiey/ ktory [...] wřářne řony mieli *KrowObr 234*; *BielKron 299v*; Iákoż řie iářwnie nářřuchawamy od tych co ták bywáię [...] rozlicznych pořmieřřzkow/ ktore po řtronách rozlicznych poháńcy iářwnie o náš miedzy řobá miewáię *RejZwierc 185v*; *SkarJedn 40*; *SkarŻyw 373*.

»po wszystkich stronach (stronie wszelkiej)« = *wszędzie* (3): *HistJóz* B2; Tu już zrozumiey iefliżeć dziś takowych na świecie paterzow po wzytkich stronach nie pełno/ ktorzy sie iedno tuczają a paftwią nad trzodą Panką *RejPos* 261v; GDy vzdy na łoneczne konie/ Godziny: noc kraca Switanie: a po stronie Wszelkiej/ światłem pozłaca Niebo/ y łąkom/ hoyność ozdob wraca. *GrabowSet* K4v.

»po (wszem a. wszy(s)tkim) świecie (światu) (a. wszej szerokości świata, a. wszech (a. wszystkich, a. wszelakich) granicach, a. kończynach, a. stronach świata); po wszej (a. wszy(s)tkiej) ziemi (a. szerokości, a. obliczu, a. okręgu ziemi)« = *super faciem omnis terrae PolAnt, Vulg; per universum orbem HistAl; super universam faciem terrae Vulg; in omni a. universa terra, per totam terram, super faciem orbis in terra PolAnt* (69;24): Na pamiątkę tego dzys procesyją kościol święty czyni po wlytkim świecie. *OpecŻyw* 26v (3); *FalZioł* +2v; *BielŻyw* 93; To była figura iż apostołowie kazaniem swoim mieli po świecie związek czynić. *WróbŻołt* aa5; *RejRozpr* K2v; *RejJóz* L6; *RejKup* g8v; *HistAl* A6v; *MurzHist* B3; *KromRozm III* E2 (3); Po wlych granicach światą będą chwalić yego [Boga]. *LubPs* F2v (3); *KrowObr* 239 marg (2); *RejWiz* 78; *Leop* Zach 1/11 (2); *BibRadz I* 313d marg (3); [apostołowie] ludzi nawracali [...] po wlytkich kończynach światą *BielKron* 139 (7); *OrzQuin* L4; drapią a kafią niewinny narod ludzki po wlytkiej szerokości ziemi. *RejAp* 82v (4); To sie we Wlofzech w iedney ziemi/ a niedawno stalo/ patrzymyż co tego moze być po wlytkim świecie *GórnDworz* Bb2; Iż sie już zawiła ta obiecana a święta światłość wlytkim narodom po wlytkiej szerokości zymie. *RejPos* 58; na powietrzu [...] Anyeli spiewali [...]. Po zyemi/ iedni go [Jezusa] krolowie z vpominki szukali/ dawiając sie w posłuszeństwo iemu *RejPos* 81 (9); *GrzegŚm* 3 (2); *RejZwierc* 147v; *BielSpr* 1; *WujJud* 154v (2); ktory [lud chrześcijański] po wlytkiej szerokości światą w rozlicznych narodziech y ięzykach Pana Krystufa chwali *WujJudConf* 118 (2); *RejPosRozpr* cv; Tenże [Bóg] też obraca okręgi prawą swą/ aby czyniły co im rokazuie po obliczu okręgu ziemi. *BudBib Iob* 37/12 (4); *CzechRozm* 253v; *SkarJedn* 18 (5); Y mało niekądźd [wody] po wlych światą stronach/ w pożytek tak obrócono *Oczko* 12; *SkarŻyw* 396; Ale wiele Thomkow takich Po stronach światą wszelakich. ktorzy zaraz wierzili Choć mię nigdy niewidzieli. *MWilcHist* L3; *StryjKron* 26; *ReszPrz* 27 (3); *GórnRozm* D4 (2); *ActReg* 93; *GórnTroas* 67; *GrabowSet* P3; po rozmaitych stronach światą/ miłośnicy Boży gorący/ takie nabożeństwo inszym pożytecznie przekładali/ y rozgłaszali *LatHar* 511 (3); Tu masz głos który slyżąc z strachu vmierali [Żydowie]. Y teraz go slyżemy Inadz po wlytkiej ziemi/ W IEZuście zbawicielu *KolakSzczęśl* Bv; *WujNT Luc* 21/35 (5); Lecz z onych ziarek [...] iakie kościoły y fundacye ich po wlytkim świecie stoią *SkarKaz* 83a (5); Chwyta ludzi po świecie Tatarzyn łakomy/ Iak zwierzęta po leśie *KlonWor* 29.

»po wierzchu gor« = *na szczytach gór* (1); I zafadzili nań [na *Abimelecha*] załogi po wierzchu gor [in summitate montium] *Leop Iudic* 9/25.

»po ziemi« = *na powierzchni ziemi; in terra (terris) Miech, Vulg* (9): Roie też pczol nie tilko w hulach [...]/ drugdzie też na bregach [!] rzecznych y po ziemi dobrowolno plafthry miodowe czynią *MiechGlab* 77; dzieci krześciańskich/ ktore vmieraią bezekrztu/ [...] na tey ziemi po kthorey Pśi chodzą/ y po niey tynią co chcą/ chować nie dopużtacie. *KrowObr* 104; A tarcz leży na zyemi/ ptacy po niey graią *RejZwierc* 117v; *BielKron* 452; Rapunculus, Pączki albo sofzyki/ które sie naprzód pufzczają po ziemi *Mącz* 345d; trupi leżeli po ziemi *BudBib 2.Par* 20/24; *KochPs* 119

(2); gdy iarzábki ktore do nich Pan Bog przypędził/ zbierali [...] po ziemi ie chwytaíac *SkarŻyw* 484; *KmitaSpit* C5; *KlonFlis* C2.

»po wszech ziemicach« (1): á niech będą roześláni ktorzyby pátrzyli po włfech ziemicach [*per universas provincias*] dzieweczek flicżnych/ á pánien *Leop Esth* 2/3.

α) *Obiektem lokalizującym jest zbiornik wodny (10)* : PAttrz ná tę byftrą wodę/ iáko pyęknie płynie [...]. Rybki po niey igráiac/ robaczki łápáią *RejZwierz* 130; *RejPos* 71; Co ich [*ludzi*] po byftrych rzekách potoneło/ Co ich zginęło po rozlicżnych wodách. *KlonFlis* C2v.

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: wszytek (2): *BibRadz* 4.*Esdr* 15/40; woyny frogie w Aziey/ w Africe/ w Europie/ iáko w Greciey/ we Włofzech/ w Hispaniey/ w Egipcie y po wśzytkich Morzach długo trwały *StryjKron* 41.

Wyrażenie przyimkowe: »po morzu (morzach)« (4): Epibates, Lódź álbo okręt woynny/ Z których walczą po morzu. *Mącz* 106b; wśzelkie ftworzenie/ ktore ieft ná niebie y ná ziemi/ y pod ziemią/ y po morzu [*in mari*] co ieft *BudNT Apoc* 5/13; *StryjKron* 41; *KlonFlis* D.

β) *Obiektem lokalizującym jest przestrzeń między niebem a ziemią (2)* :

Wyrażenie przyimkowe: »po powietrzu, wiatru« (1:1): Skłonił niebiołá y z ftąpił: [...] około niego przybythek iego: ciemna wodá ná obłoczech po powietrzu [*in nubibus*]. *Leop Ps* 17/11[12]; *Acridophagi* [*tj. lud afrykański żywiący się szarańczą*] fwe też żniwo máią/ Kiedy fzaráńctą [!] po wíatru łápáią. *KlonFlis* C.

γ) *Obiektem lokalizującym jest ciało ludzkie lub zwierzęce (27)* : iako widamy iż ludzie vmieraiáci z nienagła ziębną po członkach *GlabGad* F4v; Pámiętaíac ná ony/ márnotráwne czáfy/ ktore fuczą do [!] głowie/ iáko fzumne láfy *BielKom* B3v; *RejWiz* 166; *BielKron* 29v; *RejZwierz* 28v; y wczynyły fię wrzody ciężkie ná mieyfcách fkrytych po ludziách y bydle *SkarŻyw* 480; *PaxLiz* E3v.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (4): [*wężowy trunk*] bołofci [!] po kołciach leczy *FalZioł* I 154d; *GlabGad* P3; á fiodemgo dnia ogoli głowę fwoię/ y brode/ y brwi y po wśyfłtkim cíele włofy [*ac totius corporis pilos*] *Leop Lev* 14/9; *Calep* 381b.

Z nadrzędnym przysłówkiem (1): Mátheufz/ Márek/ Lukałz/ y Ian/ woz o czterzech koniach Páńłki/ y práwy kor Cherubinow/ co fie wykłáda/ pełność vmieiętności/ po wśyfłtkim cíele pełno oczy máią *Leop* *B4v.

Połączenia: »i tędy, i owędy po« (1): O rozmáitych niedoftátkoch/ ktoré fye przydawáią y thędy y owędy po cíele *SienLek* 124.

»po (...) wszędy« [*szyk zmienny*] (2): Koń fkacze/ [...] A ná pierfiach/ ná głowie/ wśzędy po nim bryże. *RejZwierz* 120; Po páłcách wśzędy nowe piórká fye pułczáią *KochPieś* 54.

Wyrażenia przyimkowe: »po (wszem a. wszy(s)tkim) cíele« (14): *FalZioł* V 41v; *GlabGad* P3; *Leop* *B4v (2); *BielKron* 27v (2); Herpeta, Wrzód który fie rozfzerza po cíele yáko yeft fwierzbiączká y lífzáye po cíelie. *Mącz* 155c; Vitiligo, Szkáráde zmázy á pftroćiny po cíele człowieczym/ czáfem biáłe czáfem fniáde/ prziczerń yákoby piegi. *Mącz* 499d (3); Kiedy kto czuie po wśyfłtkim cíele iákoby kłócie igłami/ [...] nagłe krofty známienuie. *SienLek* 20v (3); [*Jezus*] bicżmi, á miotłami bicżowan/ y po wśzem cíele zránion. *ArtKanc* E9; Exanthemata – Ośpice po wśifłtkim cíele. *Calep* 381b.

»po wierzchu« (2): [*choroba ta*] po wierzchu/ wrzody/ guzy/ krofty/ lifzáie/ dziury/ pryfzczelé/ świérzby/ z wielkim włomkiem zdrowia czyni. *Oczko* 39v (2).

δ) *Obiektem lokalizującym jest grupa ludzka* (23) : Stąd że też małz pobacić iż Słowienfki ięzik barzo fziroko á daleko idzie po rozmaitech narodach [*plurimas ten as et provincias possidens*] *MiechGlab* 51; *RejWiz* 138v; Vflyłfał tedy Moizefz lud á on płácze ieden káždy we drzwiach Namiotu fwe⁸⁰/ po fámiliách fwych. *Leop Num* 11/10; [*Turcy*] wołáli po woysku kto niebędzie profił o pokoy/ thák fie mu ftanie [*tj. zostanie zabity*] *BielKron* 313; Prętko wiaré vtráci gdy raz chytrkiem naydą/ Ale fie to po náfzych wierz mi nie náyduie *PaprPan* O3; który [*cesarz*] chytro tákie morderftwá nád Chrześciány/ po vrzędnikách y miáftách swoich rad widział. *SkarŻyw* 274; Rácż [...] chować nas fpołecznie/ á ftrzedz po wfzech narodziech twoich wiernych wiecznie *ArtKanc* Q3v; *WujNT* 297 (4).

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1): A wždy ty iefztze będziefz mowif/ iż Pan Kryftus [...] Piotrowi Świętemu porutzył áby on fam wfzyftki kościoły po wfzyftkim krześcijánftwie rządził? *KrowObr* 30v.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek (13): *KromRozm I* E4v; *KromRozm II* h2; *KromRozm III* F2 (3); *KrowObr* 30v (2); *BielKron* 198v; poftánowił wedle ich domow hetmány/ y fetniki po wfzytkim ludzie y Beniáminie *BudBib 2.Par* 25/5; Y żáłowáli Iozyałzá po wfzytkiey Iudfkiey (ziemi/) [...] ktora rzecz wełzá w obyczay wieczny po wfzytkim narodzie Izraélfikim. *BudBib 3.Esdr* 1/31; *ModrzBaz* 78; *LatHar* 682; *KmitaSpit* B4v.

W przeciwstawieniu: »w ... po« [*cf uwaga przy objaśnieniu B.*] (2): *KromRozm I* E4v; I będziecie mi fwiádtzyć nie tylko w Ieruzálem/ ále tefz po wfzyftkim [!] Zydoftwie *KrowObr* 45.

W charakterystycznych połączeniach: po (wszytkich) kościelech (2), wszy(s)tkim (wszem) krześcijaństwie (11), rozlicznych (rozmaitych, wszech) narodach (narodziech (rożnych), wszytkim narodzie) (4), wszem (wszystkim) żydostwie (2).

ε) *Obiekt lokalizujący ma charakter sytuacyjno-przestrzenny* (3) : Item powyada yfch skradziezey kthorą zlodzieye przełz Iacubka oznaymyeny po Iarmarkach ftroyli participował *LibMal* 1547/129; prozne fwary náfze po biefiádách *MycPrz* II B[3]; *BielRozm* 15.

ζ) *Obiektem lokalizującym jest tekst* (1) : ále co fie to fkrętnie po Auifach pytamy/ co fie gdzie po świecie dzieie/ to pofpolicie niewiemy/ [...] co fie známi w náfzey ziemi dzieie *PowodPr* 73.

ααα. *Z odcieniem*: do (2) :

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszytek (2): yz yeft w Conftantinopoliv y pyfche lyfti po wfym swym zyemiam y po zamorzv y do mvltan y do Tatrow y do náfchego pana abi bily pogotowyv na woynie *LibLeg* 11/61v; á zgromádziwfzy Macedony y Perli przykazał piáć po wfzytkich kráinach thym obyczáiem. *HistAl* G4.

β. *Człon nadrzędny wobec PO oznacza ekspansję przestrzenną (obiekt lokalizowany dzieli się (jest podzielony) na części, które się rozpraszają (są rozproszone), wskutek czego zajmują obszar większy niż poprzednio)* (698) :

αα. *O jednym obiekcie [użycia PO możliwe tylko w szczególnych warunkach]* (471) :

ααα. *Obiekt lokalizowany jest niematerialny* (215) : Tullius mowi, że Socrates z nieba mądrofci dofięgnął, á po miáftach iá rozfięwał. *BielŻyw* 45; gdyż wfzytkie rzeczi na świecie przemijaią, tilko flawa takiego, ktorego písmo zalecza, dłużey fie zachowawa y podáfzych fie krainach rozchodzi

GlabGad A3v (2); Iż pies łzczeka a wiatr niefie Rozlećić fie to po lefie *RejJóz* C7v; *MurzHist* T3v; *KromRozm II* cv; áby [...] błąd Pelágiułow/ ktori łye był po wyelu kráin rozłyał/ potęmpyon był *KromRozm III* P4v (2); *LubPs* I4v; á gdy włfyłzyłz głos po wirzchu drzewa [= *na wierzchołku drzewa*] fie rozlegać/ znák będzie moy przed tobą/ w ten czás ie biy *BielKron* 70; A gdy fie ten wczýnek Rzymłki rosławil po okolicznych kráinach/ iedni im mieli zá złe/ á drudzy nic *BielKron* 99v (3); *Vis vitium omnis evocatur in palmites, Włziłtká síłá á moc winnic rołchodzi fie po gálęziach. Mącz* 505a (3); *OrzQuin* Y2; roznošili á opowiedáli on wielki dziw [...] po łzyrokošci rozmaitych kráin y narodow. *RejPos* 222 (2); *SkarJedn* 96; *KochOdpr* B4v; y iezdził ťwięty od miáltá do miáltá/ rozšiewáiac łłowo zbáwienne/ po Noryku *SkarŻyw* 231 (4); *Huk/ grzmot/ kołát/ trzałł łtráłłny/ Niebo brzmi y lálłfy/ [...] A Echo głos rozdwioia po polách łowity StryjKron* 702 (2); Iuż łye był Król ku Płkówu rułzył z ludźmi łwémi/ A po nieprzyaciéłłkiéy łtrách łye łzerzył žiemi *KochJez* B; *NiemObr* 159; *KlonŻal* B.

Z nadrzędnyim rzeczownikiem (2): kthorzy iego naukę y popilali y ludziem po włzem łwiece ią rołławiali. *BielŻywGlab nlb* 9; y wielgim wiary ś. obrońcą y po włzytkim ťwięćie [!] rozmnożyćie[l]em zołłal *SkarJedn* 172.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek (115): głod łye mnożył y po włłtykyey žyemi Eipłkyey *HistJóz* Cv; *MurzHist* B3; *LubPs* Y6v marg; *Leop Esth* 1/20 (2); *BielKron* 31v (2); *Emanavit łama per totam urbem, Rozelłłá fie łławá po włziłtkim miešćie. Mącz* 208b (6); *HistRzym* 64; *RejPos* 221 (2); *SkarJedn* 206; *SkarŻyw* 299 (3); rozelłłá łię o nim tá powiešć po włzyłtkiey Iudłłkiey žiemi/ y po włzyłtkim pográniczu. *WujNT Luc* 7/17 (9). Cf »po wšzytkich miejscach«, »po wšzem ťwiece«.

W przeciwstawieniu: »w ... po« [cf uwaga przy objašnieniu **B.**] (1): mocą ie [kacerstwo] w Grecyey y po włzytkich pańłtwách przez lat łzešćdziešiat rozmnažáli *SkarJedn* 169.

W charakterystycznych połączeniach: mnożyć się po [czym] (2), opowiedać, rozdwajać (rozdwoić) głos [o echu] (2), rozejšć się (rozchodzić się) (18), rozelłłać, rozgłłszac (rozgłłsić (się), rozgłłszenie, rozgłłszony) (7), rozkorzenić się, rozłłany (2), rozłłczyć, rozłłgać się (7), rozłłwac się, rozmnożyć się (rozmnažac, rozmnožon) (7), rozniešć (się) (roznosić, roznaszac się, rozniesion) (17), rozłłsac, rozłłodzić się, rozłłowiedzieć, rozłłprošyć, rozłłroszczenie, rozłłsi(ew)ac (się) (rozłłsiewanie, rozłłsiany) (11), rozłłławić (się) (rozłłławiony) (18), rozłłsypany, rozłłwołłac, (rozłł)šzerzyć się (rozłłšyrzyć się, rozłłšzerzenie, rozłłšyrzenie, rozłłšzerzony, rozłłšyrzony) (39); po domiech, gorach, košćcielech, wšzytkiej krainie ((dalszych, okolicznych, rozmaitych, wielu, wšzech, wšzytkich) krainach (šwiata)) (12), wšzytkim kraju, innych (rozmaitych) krółestwach (3), (wšzytkim) miešćie (miastach) (8), wšzytkim pańłstwie ((wšzech) pańłstwiech (pańłstwach)) [czyich] (6), wšzystkim pográniczu, polach, Polšce, puszczy, rynku (3), wšzech rzeczach (2), soli, (wšzytkiej) žiemi [jakiej] (10).

Połączenia: »gdziekolwiek ... po« (1): gdziekolwiek rozgłłłżac będą Ewángelią tę po włzyłtkim ťwiece *LatHar* 704.

»wšzędý (a. wšzędzie) (...) po« [szyk zmienny] (4): *LubPs* G4v; *BibRadz 1.Mach* 1/53; A ielłiby ktorý nie wczýnił wedle wyroku królewłkiego/ aby był gardłem karan. Wedle tych włzytkich łłow rołłpilał włzędý po krółestwie łłwoim *BudBib 1.Mach* 1/53; *WujNT* 525.

»wdłłż i wšzerz po« (1): Ryk fie rozłłga w dłłż/ y w łzerz po pułłczy. *KochSz* Bv.

Wyrażenia przyimkowe: »po wszystkich miejscach (wszystkiih miejscu [czego])« = *in omnem locum Vulg* (3): *Leop Luc* 4/37; Wálze połfuzenítwo rozflawione iest po wíztykch mieyfách. *WujNT* 520 (2).

»po (wszem (*a. wszy(s)tkim*)) świecie (światu) (*a. wszytkich kończynach, a. stronach, a. wszem (a. wszytkim) okręgu, a. wszzej szerokości świata*); po wszytkiej ziemi (*a. wszzej (a. wszy(s)tkiej) szerokości a. wszytkich kończynach ziemi(e), a. wszem okręgu ziemnym, a. wszytkiego świata ziemi*)« = *per universam terram HistAl; in omnem a. universam terram, in omni terra Vulg* (75;17): *OpecŻyw* 45; *HistJóz Cv; BielŻywGlab nlb* 9; *WróbŻółt mm3*; Abowiem po wífytkiem fwiećie roíferzyła fie wiadomość otem *RejPs* 27v (2); *SeklWyzn Bv* (2); *HistAl N2v; KromRozm I D3v* (3); *KromRozm II d3*; w Kołcyele wiernych fwoich po wíztykim okręgu fwiátá prawdá łłow fwiętych iego miałá być łzyroko rozflawiona. *LubPs* F3v; kołcioł fwięty iego miał fie rozłzyrzyć po wíztykch kończynach ziemi. *LubPs* S3v *marg* (10); *KrowObr A4* (3); Szyrzył fie tedy wítáwicźnie głód po wífytkiej ziemi. *Leop Gen* 41/56 (4); *BielKron* 54 (3); *LeovPrzep C4v; RejAp AA7v* (2); *HistRzym* [39]; *RejPos* 64 (8); *RejZwierc* 22v; *WujJud* 131v; *WujJudConf* 116; *RejPosWstaw* 42; Kołcioł Chryłtułow po wíztykiego fwiátá ziemi rozłzerzony iest. *SkarJedn* 26 (6); miał go zá towárzyłzá [...] chodzenia fwego y rozśiewánia Ewánieliey po świecie. *SkarŻyw* 362 (9); *ReszPrz* 27 (2); *ReszHoz* 138; *ReszList* 155; *ArtKanc K19v; GórnRozm A3; KochFrag* 30; Tyś iest wybrány łtátek ś. Páwle Apołtole. Káznodzieiá/ rozgłáłzáiácy prawdę po wíztykim fwiećie. *LatHar* 432 (4); ták po rozgłófeniu/ y roznieśieniu Ewángeliey po świecie wítáło bálwochwálftwo *WujNT* 479 (10); *JanNKarGórn G4; SkarKaz* 83a (4); [*Fortuna*] Po wízem okrągu ziemnym rołzerzełá władzá *CzahTr* L4v; *SkarKazSej* 690a.

α) Obiektem lokalizującym jest ciało ludzkie (11) : iż fiła przyrodzona rozchodzi fie po człónkach *GlabGad* K5 (4); Niełmieli nie przydávác do łłow moich/ á rołpływálá fie po nich [*słuchaczach*] wymowá moiá. *Leop Iob* 29/22; Po mnie fie ták [*ból*] rołchodzi/ iż ferce odrywa *WisznTr* 13.

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: *wszy(s)tek* (4); tedy więc kolera rozchadzác [!] fie po wízitkich człónkach czyni ie żółte. *GlabGad* E6v (2); *RejWiz* 120; *Mącz* 473c.

W charakterystycznych połączeniach: rozchodzić się (*rozejść (się)*) (7), rozpływać się, rozszerzyć się; po (*inszych, rozmaitych, wszytkich*) człónkach (6).

Wyrażenie przyimkowe: »po (wszytkim) cieie« (3): iż fiła przyrodzona [...] oddala łpanie fwym rozełcim po cieie *GlabGad* K5; Bo dułzá łtolec pirwízy w głowie ofádziłá/ A potym fie po wíztykim cieie rozłzyrzyłá. *RejWiz* 120; *Mącz* 473c.

β) Obiektem lokalizującym jest woda (3) :

Wyrażenia przyimkowe: »po morzu« (2): Głós po morzu/ y brzegách rozłzedł fie łtráfłziwy *GórnTroas* 17; *PudłDydo* A4v.

»po wodzie« (1): Albo iefli wiátr [...] twoy łlub z łodziami rozniełie/ Po morzu/ y po wodzie *PudłDydo* A4v.

γ) Obiektem lokalizującym jest przestrzeń między niebem a ziemią (2) : iż to nic nie łzkodzi/ Gdy pies łzczeka á głos fie po wiátru rołchodzi. *RejWiz* 49; *RejZwierc* 91.

δ) Obiektem lokalizującym jest niebo (2) : *KochPs* 139; dzień światło łwe rozwodzi po niebie *SapEpit* A4.

ε) *Obiektem lokalizującym jest tekst [obiektem lokalizowanym są treści przekazywane przez ten tekst]* (5) :

Z nadrzędnym przysłówkiem (1): Ifz kościoł Rzymfki ieft głową wżytkich kościołow po wżem świecie: tego pełno po wżytkich listách iego. *SkarŻyw* 321.

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: wszy(s)tek (4): Doktor ten Kátholicką náukę [...] po wżytkich piłmách fwoich rozsiał. *SkarŻyw* 119 (2); *Práwo Duchowné*, które było po wżyftkim Státucie rozsypáné *SarnStat* 168 (2).

ξ) *Obiektem lokalizującym jest grupa ludzka (14) :* czemu [*wiara katolicka*] fię po pogánftwie po Turcech y Tátárzech nie roszerzy? *SkarJedn* 28; SMętnému miły smętek/ rościągniony Po wielkiéy zgrái *GórnTroas* 66.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek (11): Viktor papyeż y męczennik S. rołpifał po wlfem krzełcianaftwye/ przykázuyąc bífkupom/ áby fye [...] we wlfech páńftwách zebráli *KromRozm III P6v* (2); A rozniolá fie oná powieść o nim po wżyftkim żydołthwie *RejPos* 221; *BielSpr* 76; *WujJudConf* 16; ifz nie tylko powfzyckie czáfy iáko fię rzekło/ ále po wżyftkich ięzykach y narodach świátá wżyftkiego [*Kościół Chrystusowy*] rozieft. *SkarJedn* 25; *KochWr* 18; *WujNT* 103 (4).

W charakterystycznych połączeniach: rozciągać się po [kim, czym], rozgłoszony, roznieść (się) (roznosić się) (5), rozproszony, rozsiać, (roz)szerzyć (się) (rozszerzyć się, rozszerzony) (5); po wszem (wszystkim) krześcijaństwie (2), ludziach, wszech (wszy(s)tkich) narodziech (ludzkich) (7), pogaństwie, wielkiej zgrai, wszytkim żydostwie.

βββ. *Obiekt lokalizowany jest materialny (256) :*

1) *Substancja pozbawiona stałego wyraźnego kształtu (sypka lub ciekła) albo coś, co występuje w dużej masie i czego, kształt jest z punktu widzenia nadawcy tekstu nieistotny (50) :* *FalZioł* IV 23d; [*wilgoć*] rozchodzi fie po żołędziu tak im poruľzaiącz ifz on wyfkakuie z ognia y puka fie. *GlabGad* E3; nábierz pełno [...] węglá ogniłtego [...] / á rozfyp po mieście *BibRadz Ez* 10/2; *Dilabitur fluvius per agros*, Rościeka fie rzeká po polách. *Mącz* 180c; *RejPos* 54; łomę coby niepotrzebną rozumiał po gumnie rościełać *GostGosp* 82; ifz rozsiewáiąc po Syryey y Cylicyey przenawybornieyfze náśienie łłowá Bożego/ rofkázował chowác przykazánia Apołtołow S. *LatHar* 120.

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: wszy(s)tek (3): á z tamtąd wynidźie ogień po wżyftkim domu Izráelłkim. *BibRadz Ez* 5/4; *StryjKron* 160; *WujNT* 514.

W charakterystycznych połączeniach: rozciekać się po [czym], rozl(ew)ać (się) (4), rozniesion, rozsi(ew)ać (3), rozsyp(ow)ać (3), rozścielać; po gumnie, mieście, ziemi [jakiej].

Połączenie: »wszędzie po« (1): Gdyby nád kupą pierza ten Koczpergał Owák fzturmował y tą mowá fzmergał: Rozpierzchłoby fię od owego gromu/ Wfzędzie po domu. *KlonFlis* H3v.

Wyrażenia przyimkowe: »po miestcu (miejscu [jakim], mie(j)scach [jakich])« (4): gdy pocźnie rołć/ tedy fie barzo rołferzy po miestczu *FalZioł* I 154a; A gdy zbroię ich pilnie zebráli/ wfyfłthko rozłóżyli po miefcách potrzebnych á flufznych [*in locis opportunis*] *Leop 2.Mach* 8/31; *BibRadz 2.Mach* 4/39; *Convestire locum aliquem dicitur haedera*, Rołpołtrzić fie po ktorym mieyscu *Mącz* 490d.

»po stronach« = w różne strony, na różne miejsca (1): Abowiem ty wżyftki ine mocy [...] fą tho iáko proch á iáko perzyny co fnádnie od wiátru po ftronach mogá być rozniefiony. *RejZwierc* 263.

»po świecie« (2): Y ty iefteś on niebieski ogień/ który po świecie rozłypować miał Zbáwiiciel nářz *LatHar* 33 (2).

»po wszystkiej ziemi« = *wszędzie* (1): Boże [...] raczyřz źioła/ kwiatki y trawę po wřzyřtkiey ziemi rozmnażać *StryjKron* 160.

»po ziemi« = *na powierzchni ziemi; super terram Vulg; per humum Mącz* (7): A gdy minęło liedm dni/ wody potopu rozlały sie po ziemi. *Leop Gen* 7/10 (2); *Mącz* [388]b; *RejAp* 193; *RejPos* 54; [*Bóg*] řrżez po źiemi/ iáko popiół/ rozśiewa. *KochPs* 213; *LatHar* 383.

»po (wszytkiej) ziemi (ziemiach)« = *na świecie, w różnych częściach świata* (3): *RejPos* 53; A (ták) [*Jehowa*] podniósł rękę řwoię ná nie/ [...] áby położył náńienie ich między pogány/ y áby sie rozśiał poziemiach [*in terras*]. *BudBib Ps* 105/27; *WujNT* 514.

a) *Obiektem lokalizującym jest woda lub inna ciecz* (3) :

W połączeniu z zaimkiem uogólniającym: wszytek (1): Też vrina rumiana: maiącza obłoczek rozerwany po wřzyřtkiey vrinie. Taka znamionuie panowanie wiatrow w żywocie *FalZioł* V 5.

Połączenie: »i tam, i sam po« (1): Zażę ktora [*ipostasis*] iefť roztargniona y tam y řam po vrinie. Tam wiatry w żywocie y w źyłach: panuią. *FalZioł* V 10.

Wyrażenie przyimkowe: »po morzu« (1): nářz wyiazd tym křztałtem przyřpieie/ Kiedy z Hektorá popiół po morzu rozśieie. *GórnTroas* 45.

ř) *Obiektem lokalizującym jest ciało ludzkie lub zwierzęce* (21) : wezmi drijakwie mała w vřta á rozetrzy po vřtach ięzykiem *FalZioł* V 62v; *LubPs* Zv; [*Jezus*] wyplunął ná źiemie/ y vczynił błoto z fliny/ y rozmázał błoto po oczu iego *Leop Ioann* 9/6; Nieřzczęście/ [...] Będzieřz/ po řercu/ iad řwoy rozlewało *GrabowSet* H2; Ty bárwickę vćiefźną/ po twarzy rozlewałř *PaxLiz* Dv (2).

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: wszy(s)tek (5): *GlabGad* E6; Psora, Suchy řwierzb/ Strupiáły/ po wřzitkiey skórze řie rořchodzący. *Mącz* 328d (2); *SienLek* Vuu3; *Oczko* 12v.

W charakterystycznych połączeniach: iřć (pójřć) [= rozchodźć się] po [czym] (2), *mknąć się* [= rozszerzać się], *rozchodźć (rozchodzący) się* (rozesřły [*part praet act*]) (4), *rozetrzeć, rozlewać (się)* (rozłany) (5), *rozmazać, rozplynąć się, rozsypować się, rozszerzać (rozszyrzający się)* (2), *řerzyć się* (2); *po kořciach, licu, oczu, řercu, wszytkim mięsie, wszytkiej skorze, twarzy, ustach*.

Wyrażenia przyimkowe: »po (wszy(s)tkim) cieie« (10): [*wódka*] z řyropem řzczawiovym iad od řercza odpádzá, y nie dá mu řie rozchodźć po cieie. *FalZioł* V 70v (5); Wřzakoż ona [řółć] po wřzyřtkim cieie tich zwierząt rozeřźła panuie. *GlabGad* E6; *Mącz* 155c (2); *RejZwierc* 3v; *Oczko* 12v.

»po (wszytkich) członkoch« (3): *FalZioł* I 151c; Krew źyłámi od řercá po wřzyřtkich członkoch idźie *SienLek* Vuu3; melánkolia iefťh iákař lipkość á klijowátość po cieie á po członkoch řłowieczych rozłana *RejZwierc* 3v.

g) *Obiektem lokalizującym jest niebo* (1) : Ciało Pána Kriřtuřowe thoć záprawde nie może być rořciągnione iáko mgła po niebie *RejPos* 78.

đ) *Obiektem lokalizującym jest przestrzeń między niebem a ziemią* (6) : *RejPs* 26; *RejWiz* 83v; á ořtátnią trzećią część [*włosów*] rozłypieřz po wiatru *BibRadz Ez* 5/2; *RejPos* 163v; thylko że řwe řzáły iáko páięczyne po wiatru rořpuřcił *RejZwierc* 145.

Połączenie: »po ... tam i sam« (1): fzcześnie będzie [...] iáko proch ktory wicher z ziómie wzbudzi/ po powietrzu tám y lám prędko fię rozwieie *ArtKanc* P20v.

2) Obiekt lokalizowany jest istotą żywą lub przedmiotem martwym o wyrazistym (czasem zmiennym) kształcie [użycia PO tylko w szczególnych warunkach] (6) :

a) Gdy oddziaływanie obiektu rozciąga się daleko poza miejsce jego lokalizacji (np. sława) (4) :

Wyrażenie przyimkowe: »po wszem (a. wszystkim) świecie, wszystkiej ziemi« (2:2): robiąc s twych młodych lat ielzczę tho rzemioflo/ Ktore cie po wżem świecie tak dawno roznioflo *PaprPan* A4; *SkarŻyw* 497; *Koribut* [...] dzielnością tak fię był po wżyftkim prawie Swiecie rozflawil *StryjKron* 567; *WujNT* 37.

b) Gdy kontekst sugeruje przemieszczenie się obiektu (1) : Ten [*tj. Bóg*]/ iák proch wichrem/ po ziómie rozráził [*tj. miotał mną z miejsca na miejsce*] *GrabowSet* Bv.

c) Gdy obiekt ma kształt zmienny i powiększa jeden ze swych wymiarów kosztem innych (2) :

Wyrażenia przyimkowe: »po wodzie« = *na powierzchni wody* (1): fzkutá rzekę fztabą rznie i orze. [...] Wąfy rofkłáda po wodzie przed sobą *KlonFlis* E4.

»po wodzie« = *w głębi wody* (1): ci co rozciągiá fię po wodzie [*super faciem aquarum*]/ powiędną. *Leop* Is 19/8.

d) Gdy obiekt składa się z wielu części znajdujących się w różnych miejscach (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »po wszystkim światu« (1): Zbiór záfię niewiernych/ oto ftyfzyfz [...] iz Pan zowie miálfem Sodomy á Egiptu. A wielkie to miálfu/ bo po wżyftkim fwiátu rofypáne ief *RejAp* 92v.

** Przy braku odniesienia do obiektu lokalizowanego (2) :

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, *wszystek* (2): *Versat circa res omnes Rhetorice*, *Obiera fię/ należy ku káždęj rzeczy/ rościága á rozchodzy fię po wżech rzeczách.* *Mącz* 486b.

~ *Wyrażenie przyimkowe:* »po wszystkim świecie« (1): *Per omnem mundum pertinentem*, *Rościágiájącego fię po wżyftkim świecie.* *Mącz* 440b. ~

ββ. O wielu obiektach [natura obiektów nie wpływa na użycie PO; ich nazwa występuje zwykle w pl (lub sg w funkcji pl)] (218) : *RejPs* 157v (2); A thák wżyfcy rofpierzchnáwfy fię po lefie poczęli vciekác *HistAl* K6; *KromRozm II* e4; *KromRozm III* C5v (2); *DiarDop* 102; *KrowObr* 70v; *RejWiz* 12; *Widzialem wfyftek lud Ifráelki/ á on fię rozbieżał po gorách/ iákoby owce gdy páfterzá niemálf* *Leop* 3.Reg 22/17 (6); A tak zwiodfzy bitwę/ porázeni fá pogáni/ y rozegnáni po polu. *BibRadz* 1.*Mach* 4/14 (6); wiele fię ich [*Izraelitów*] też rozefzlo po okolicznych kráinách *BielKron* 89 (18); *KochSat* Bv; *Mącz* 281d (6); *RejAp* 196; rozefzli fię fłudzy iego po drogách *RejPos* 238 (3); pczółki [...] fię rozleca po rozlicznych ziołách *RejZwierc* 16 (3); *BielSpr* 19v (4); rozmiotano kámienie fwiętynie po rogách wżech vlic? *BudBib* *Thren* 4/1; *BialKaz* K4; Ktoby to wysłowil/ co ci broiá rozfiadfy fię po fali [*per triclinium sparsim sedetur*] káždy z fwoiá [*niewiastá*] *ModrzBaz* 54v; *SkarJedn* 305; *KochOdpr* D2v; *SkarŻyw* 86; Potým [*Bolesław Chrobry*] rozłóżywfy żołnierzow fwoich po lezách/ lám vmyflił miefzkác w Kijowie przez Zimę *StryjKron* 170 (7); *CzechEp* 60; *NiemObr* 153 (2); *KochFr* 64; *ReszPrz* 73; Niechay mię wilcy pożrá w téy gládkości/ A po puftyniach rozniofá mé kości. *KochPieś* 8; *GórnTroas* 59; *WujNT* Act 8/1 (3); *GrabPospR* K3v; *KmitaSpit* B2v.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek (80): otworzyżywłfy fie [!] ziemia wypuściła z fiebie [...] taką wielkość iádowitych much/ że fie rofypáá po włfytkiey oney ziemi. *RejPs* 155; *Leop* 1.Reg 11/3 (3); *BibRadz Deut* 28/25 (4); iż Longobárdowie będąc cudzozyemcy/ fzerzyli fie á rozmągáli bárzo po włzey Włófkiey zyemi *BielKron* 162v; Greki [...] zową [Ruś] [...] ípory/ tho iest rozprofzeni/ bo fie po włzytkiey Europie rosfiali. *BielKron* 427 (6); Sparserant se toto passim campo, Po włzíftkim fie polu rofpoftárli/ y tu y owdzie leżeli. *Mącz* 403d (2); *BudBib Iudic* 19/29 (2); *ModrzBaz* 109v; *SkarŻyw* 460; *StryjKron* 712 (2); *WujNT Luc* 1/65; *SarnStat* 101. Cf Wyrażenia przyimkowe.

W charakterystycznych połączeniach: (roz)mnożyć się po [czym] (2), rozbiec się (rozbieżec się) (4), rozchodzić się, rozciągnąć (rozciągający) (2), rozdawać, rozebrać, rozegnany, rozejść się (rozchodzić się) (7), rozesać (rozsyłać, rozesłany) (42), rozkłaść (się) (rozkładać) (2), rozlecieć się (2), rozłożyć (się) (rozłożony) (19), rozmagać się, rozmiotać (2), roznieść (roznaszać, roznosić) (7), rozpędzić, rozpierzchnąć się (7), rozpis(ow)ać (listy) (3), rozpostrzeć się, rozproszyć (się) (rozproszony, rozproszenie) (41), rozprowadzić, rozpuszczać (rozpuścić (się)) (6), rozrodzić się, rozsadzić (rozsadzać, rozsadzony) (6), rozsiać (się) (3), rozstawić się, rozstrzelać (się) (rozstrzelany) (6), rozsypać (się) (rozsypany) (5), rozwiesić [co], (roz)szerzyć się (rozszerzony) (5); po domu (domach szlacheckich) (2), drogach (2), Europie (2), gorach (3), gościńcach, wszystkich granicach [czyich a. jakich] (wszej granicy [czyjej]) (4), okolicznych (rozlicznych, różnych) krainach [czyich] (szerokości rozmaitych krain) (7), wszystkim krolestwie (rozmaitych, wszystkich krolestwach) (9), lesie ((gęstych) lesiech) (8), leżach, miasteczkach (mieściech) (8), murzech, rozmaitych państwach [czyich] (2), (wszystkich) powieciach (5), pustyniach, puszczy, sali, ulicach, ścianach, wale, wieżach, wojewodztwach (2), wsiach (4), wszej (wszytkiej) ziemi [czyjej a. jakiej] (niektorych (swych) ziemi(c)ach) (7), rozlicznych ziołach [zwracają uwagę użycia z przydawkami: rozliczny, rozmaity, różny, wiele, wszystek].

Połączenia: »i tam, i sam (...) po« [szyk zmienny] (3): Tátárowie [...] y tám y fám po lálfach/ po błotach y ítárynach fie rofpierzchnęli *StryjKron* 270; *WerGość* 231.

»i tu, i owdzie po« (1): Iezdni także rozbiegłzy fie/ y tu y owdzie po polu [*dispersi sunt per campum*]/ wćiekli do Azotu *BudBib* 1.Mach 10/83.

»po ... wszędzie« (2): Teraz fie [...] po świecie zwolennikow Páńfkich włzędzie námnożyło *ReszPrz* 6; Gdzie obyczáie y cnot ítek głęboki/ Co fie po świecie włzędy rozlewały *GrabowSet* H2.

Wyrażenia przyimkowe: »po miejscach [jakich]« (3): gdy fie [żołnierze] po polu y po innych mieyfách rozítrzeláią. *BielSpr* 19v; *StryjKron* 140; *GrabowSet* D2.

»po stronach« = w okolicy (1): Połłał tedy Othoman Sebáliálá [...] ízpiegowác Skánderbegá po ítronách áby go przywiodł ná hak iákkolwiek rozłożywłzy ludu więcey poítronách *BielKron* 250v.

»po wszystkich (a. rozmaitych, a. [jakich]) stronach [czego]« (2): ieflić fie podoba/ rozelli po włzyftkich ítronách krolestwa twego [*per cunctos fines regni tui*] *HistAl* Ev; Ormiánńki lud/ który fie po pułnocnych y wíchodnich ítronách ízeroko rofpuścił *SkarJedn* 313; *NiemObr* 52.

»po (wszem a. wszy(s)tkim) świecie (światu) (a. wszech (a. wszystkich) krainach świata (a. na świecie), a. wszem okręgu (a. wszystkich okręgach) świata, a. po rozmaitych (a. różnych) kąciech a. krainach, a. stronach, a. po roznościach) świata); po (wszej, a. wszy(s)tkiej) ziemi (a. po wszem

obliczu ziemi (*hebr.*) *a.* po wszej (*a.* wszytkiej) szerokości ziemi» = *in superficie omnis terrae, in terra, super facies omnis terrae, super omnem superficiem terrae PolAnt* (59;15): *WróbŻółt* L6 (5); Acz nie on krzyw iedno ta nieflachetna pani Lecz fie y ta nakarze [...] Gdy fie oniey ty głofi rozleczą po fwiātu *RejJóz* L5 (2); *KromRozm II* b4v; *KromRozm III* C5v; yam [...] ich tłumy roſpraſała/ Práwyem ye yáko wicher proch po zyemi roznaſała *LubPs* E2 (3); Izaſz kiedy Kryſtus zwolennikom ſwoim roſkazała/ áby [...] Báranki woſkowe lepili/ Swięcili/ y przedawáli/ y poſwiećie roſyſyáli? *KrowObr* 68 (9); Bo vŕrzała s piekła rotę kiedy fie ruſzyła/ A po ſwiātu ſzyroko wnet fie roſprofzyła. *RejWiz* 82v (3); *BibRadz Gen* 11/4 (5); rozeſzli fie Apoſtołowie á zwolennicy po wſzytkich krainach ſwiátá *BielKron* 141v; ANterus Papięz [...] rozeſzła piſárze po ſwiecie ſzukác á wywiadowác fie o ciáloch ſwiętych męczennikow *BielKron* 152 (4); *OrzQuin* I3v; *RejAp* 34v (10); iáko ſłowá iego ſwięte/ ktore on tu rozſiała po wſzey ſzyrokoſci zyemie/ w ſercá ſwe przyymowác mamy *RejPos* 63 (11); Iáko on niegdy Iakob ſynom błogóſławił/ Gdy ie po wſzech kráinach ná ſwiećie rozſtawił. *BielSat* H2v; *RejZwierc* 2v (3); *RejPosWstaw* [143²]v; *WujJudConf* 69v; *BudBib Ez* 34/6 (2); *CzechRozm* 79v (3); *SkarJedn* 224 (3); A ich naród/ miedzy nieżyczliwe pogány/ Po rózných kácięch ſwiátá miał być rozſtrzelány. *KochPs* 161 (2); Gdy fie iuſz ludzie byli rozmnożyli y rozſzerzyli po ziemi: ná [...] dwa narody rozdzieleni ſą. *SkarŻyw* 268 (3); [Jezus] po wſzytkich okręgach Swiátá Apoſtoły/ Káznodzieie ſwoie rozeſzła *StryjKron* 145 (2); *NiemObr* 153; *ReszPrz* 6; *GórnTroas* 64; *GrabowSet* A3; *LatHar* 366; Piotr z Rzymu vcznie ſwe ná ſzczepienie wiáry rozſyła po rozmáitych ſtronách y kráinách ſwiátá. *WujNT* 511; Y tak fie [apostołowie] po wſzytkim ſwiećie rozdzielili *WujNT* 515 (4); *PowodPr* 11; *SkarKaz* 275b; oſtátki tego narodu ták ſtárego/ y po ſwiećie ſzeroko roſkwitnionego/ potráćicie *SkarKazSej* 673b (2).

»po (wszystkiej) ziemi« = *na powierzchni ziemi* (4): Kwiateczki fie roſtrzały po ſzyrokiej zyemi/ A káždy w rózných fárbach dziwnie pięknoſć mieni. *RejWiz* 3; á oni roſkłađli fie po wſyſtkiej ziemi [*super faciem universae terrae*]/ iedząc y pijác *Leop* 1.Reg 30/16; *Proiectae humi vineae, Roſciągnione/ Roſzerzone* po ziemi winne máćice. *Mącz* 162d; *RejPos* 52v.

»po (cudzych) ziemiach« = *po (w) rózných (obcych) krajach, do rózných krajów; in terras PolAnt* (3): w niey [*ziemi alańskiej*] nikth nieprzebywa abowiem wſzytci iey obywace wypędzeni y rozproſzeni po cudzych ziemiach poginęli. *MiechGlab* 41; Y rozrzucę Egipthcyány miedzy narody/ á roſprofzę ie po ziemiách. *BibRadz Ez* 30/23 (2).

a) *Obiektem lokalizującym jest woda* (3) :

Wyrażenie przyimkowe: »po morzu« (3): *Cyclades etiam, Insulae maris Ionii, roſtrzeláne* infuli á wyſpy po morzu *Mącz* 76a; *GórnTroas* 67; *KlonFlis* B4.

β) *Obiektem lokalizującym jest sklepienie niebieskie* (1) : noc w myſłach teſkliwa/ Y té ogniſté gwiazdy rozſiané po niebie Swiádkiem/ że nie miłżęgo niémam okrom ćiebie. *KochFr* 98.

γ) *Obiektem lokalizującym jest przestrzeń między ziemią a niebem* (5) : głodem będą wytrawieni/ A od ptáłtwá po powietrzu będą roznieſieni *LubPs* gg5; *RejPos* 67; Ten [tj. Bóg] z lochów ziemſkich obłoki wyciąga/ Y po powietrzu ſzyrokim roſciąga. *KochPs* 197; A náſzé płoné nadzieie Po powietrzu dmá rozwieie. *KochPs* 211; dymy/ Które ſzum po powietrzu roſtrzała *GosłCast* 10.

δ) *Obiektem lokalizującym jest ciało ludzkie (7) : GlabGad A7v; [niewiasty] włofy długo nofzą po plecach rofpulfzczone BielKron 452v.*

Wyrażenia przyimkowe: »po (wszytkim) cieie« (4): Czfyrzy żyły na przednieyfze od fercza pochodzą, od ktorich drugie wyraftaią iakoby gałęzi od drzewa, po wlfytkim cieie fie rozchodzące. GlabGad E5v (2); Mqcz [388]b; Calep 605b.

»po członkach człowieczych« (1): Dymy z grubych wilgotności człowieczych gdi fie rozchodzą po członkach człowieczych GlabGad D4.

ε) *Obiektem lokalizującym jest grupa ludzka (8) : ktorzychmy fą rofproffeni myflami fwemi po rozlicznych nárrodziech RejPs 158v; Leop Ier 9/16; Epifanes [...] gdy był pijan/ rozmiátał pieniądze po ludzyech BielKron 128v (2); GórnRozm N2v; WujNT 784.*

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszystek (2): zrąbał [ciało żony]/ ná dwanaście fífthuk á części/ y rozefłał ie po wlfyfthkich pokoleniach Ifráelfkich. Leop Iudic 19/29; CzechRozm 82.

W charakterystycznych połączeniach: rozefłać po [kim] (2), rozmiatać, rozproszony (3); po ludziech, rozlicznych (rozmaitych, wszech) nárrodziech (narodach) (4), wszystkich pokoleniach, żydostwie.

ζ) *Obiektem lokalizującym jest urząd lub godność (2) : nádzyewáli fie iż [Chrystus] wedle godności kázde⁶⁰ będye ie rozładzał po zamkoch/ po wrzędziech/ po doftoiońftwach tych márných á niepotrzebnych fwiátá tego. RejPos 316v.*

ααα. *O tekście (jego treści lub wersji pisanej) [tu w funkcji pl często występuje sg] (5) : Tákowy líft [...] Grzegorz nápifał/ y po wlfyfłtkiey Rzełzy Niemieckiey Włofkiey/ y Fráncufkiey rozefłał KrowObr 234v; SarnStat 314 (2).*

Wyrażenie przyimkowe: »po świece« (1): który ten Zołtarz wymyflifł/ y fwoim zwolennikom po fwiecie rozefłał [tj. wiele egzemplarzy] KrowObr 158.

a) *Obiektem lokalizującym jest tekst (1) : Státuty po kártách fą różnie rozčífkáné. SarnStat *6.*

γ. *Człon nadrzędny jest nazwą ruchu; PO oznacza, że obiekt lokalizowany przenosi się z jednego miejsca na inne tego samego typu; nazwa przestrzenna występuje zawsze w pl (152) : aby [...] Gry niewiast nierządnych niepatrział, po gospodach w noczi fie nietułał. ListRzeż w. 28; BierEz G3; a then ftharofta wlfzithko myefka a yezdy po fzwoych dworzach. LibLeg 11/169; Diar 83 (2); czáfu potrzeby yáko tá wprawdzye po ludzyách chodzi á nye po drzewyech/ przy nich [dyscypułowie przy preceptorach] áby ftali. GliczKsiqz N8v; Owa kázdy tákowy chodzi iáko wiá/ A tłucze fie po ściánach by nádęta piá. RejWiz 12v; Iuż chodzi po kořcielech kładąc ná ofiáry RejWiz 94v; Zbiera fobie iágodki/ á ptalfzkowie zá nim/ Latáią po gálałkach z rozlicznym fpiewániem. RejWiz 177v (7); chodził po miáfteczkach [circuibat castella] okolicznych/ náuczáiąc. Leop Mar 6/6; chodząc po domiech/ y biorąc gwałtem męze y niewiáfły/ dawał do ciemnice. Leop Act 8/3 (3); RejZwierz 30; BibRadz I 7a marg (2); OrzRozm R4; Abner [...] wzyáfwy Hisbofetá fyná Saulowego/ wodził go po namieciach Izráelfkich BielKron 69 (4); Tributim, Po wlfzech cechách/ od powiátu do powiátu/ od bráctwá do bráctwá. Mqcz 464b; Iuż tu Pan nie mowi fułz frzody/ biegay po kořcielech/ záfupuy odpufły RejAp 19v; támze potym błąkał fie po mieřciech okolicznych/ powiedáiąc fie być prorokiem Bożym RejAp 82 (3); muři być Circumferencya wiefłza/ á niź óny fześć Liniy/ które idą ná prořć od mieyfćá do mieyfćá po ktorých Cérkiel ftąpał GrzepGeom K3v; HistRzym 90 (2); A to fobie fnadź mamy zá*

nawiętfzy poľth [...] / gdy z wielką trudnością [...] nábywamy łobie nowych á wymyľnych potraw á żywności / [...] biegáiąc po ogrodziech / po rinkoch / po áptekach *RejPos* 71 (7); *BielSat* C2v; O moy miły Pánie toćbyś teraz częľto muľiał biegáć po rozlicźnych mieyľcoch / dowieduiácz łie co łie to dzieie *RejZwierc* 43 (3); *CzechRozm* 226v; *ModrzBaz* 117v (2); rzeknę / że wnáľzych naukách / którechmy zwielką pracą / częľć od Praeceptorów po łzkoľách cudzoziemľkich ieźdźąc / częľć zkńąg [...] nábywáiąc / trudno bárzo tákiemu ingenium wytrzymáć możemy *Oczko* A3; *SkarŻyw* 212 (3); *NiemObr* 26 (2); *ReszList* 150; *WerGość* 216 (2); *WerKaz* 290; *BielRozm* 19; Lustror – Po zamtuziech łie tiľuke [!] *Calep* [619]b; ia pytam / łługowáľis komu? Czy łie po Kántoriách łłuczefz / łkoro z domu? *WyprPl* A3; *LatHar* 557; *WujNT Mar* 6/6 (5); wľzelkim poddányim náľzym / pod [lege: po] którycholwiek mieyľcách w Koronie y w páńľtwách náľzych mieľzkáiącym / [...] ten Vniwerfał náľz przydzie *SarnStat* 971; Ktory ieźdźąc po mieyľcách rozlicźnych / Nie záľlychnáľ tákich nowin łlicźnych. *PaxLiz* E4v.

Przy emfatycznie uźytej pl (3): Odnioľł mi poty[m] Pan Otwinowľki / iż X.K. ná rozmowę przyzwolił [...] / mieyľce w goľpodzie [...]. Náziutrz tedy / przyľzedłem [...] do goľpody Pána Chyckiego [...]. A Pan Chycki nam potym to odnioľł: iż X.P. bez dozwolenia / łtárlźego łwego Xiędźá Bifikupá / nie może tego vcźynić / áby miał dla rozmowy / po goľpodách chodźić *NiemObr* 25; Onę poľługe / którą Łyduch łynowi Bożemu wyrządzał / noľząc go po powietrzu / po gankách / po gorách [w nawiąźaniu do *Matth* 4/8, gdzie mowa o jednej górze i jednym ganku] *PowodPr* 52.

W poľączeniach z zaimkiem uogólniającym: wszytek (6): Tedy chodźił po wľzythkich mieifćiech y po wśiách *BibRadz Luc* 13/22; A Filip [...] chodźąc po wľzythkich mieśćiech opowiedáľ Ewánielią *BibRadz Act* 8/40 (5); *BudNT Act* 9/32; niechayby wľzytkie tych kráin Powiáty / ná siedm ábo ná ośm częľći podzielonu / [...] áby káźda częľć / rok ná woynę wypráwowáľá: á po wyśćiu roku / áby drudzy ná ich mieyľce náľtěpowáľi: á tym łpoľobem / [...] obesľłáby łię powinność sľuźenia woyny po wľzythkich częľćiách wľzego páńľtwá. *ModrzBaz* 120.

W charakterystycznych poľączeniach: chodźić po [czym] (28), *jeździe* (6), *poniewierać się*, (na)łłuc się (7), *tuľać się* (8), *włoczyć się* (2), *wodźić*; *po aptekach, domiech* (4), *dworzecch, gospodach* (6), *kantoryjach, kościelech, kramikoch, majętnościach, miast(eczk)ach (mieśćiech)* (16), *rozlicźnych (rozmaitych, niepewnych) mieścach (miejscach)* (4), *szkoľach, wioskach, wsiach* (8), *zámkach, zamtuziech*.

Poľączenie: »po ... wszędzie« (1): po wśiách y zámkach chodźił / od kośćioľá do kośćioľá / y po domách wľzędzie *SkarŻyw* 212.

Wyrażenie przyimkowe: »po kąciech (kątach, kątoch)« (14): [mysz] Po kąciech się vmotáľá / Aż ledwe żywá ośtáľá. *BierEz* M3v; *RejKup* c8; *RejWiz* 30v (3); *OrzList* h3v; którego nie łzukay indzie / łám y tám tuľáiąc łye po kąćiech / iedno w Rzymie *OrzQuin* F4v; *BielSat* B4v; że ty duľze / zá ktore dzwonią y wrzeľzczá [!] mniamáiąc by chodźily po kątoch łtękáiąc / precź odmiátuiemy. *GrzegŚm* 29; powinowáte náľze á przyiaciółki náľze biegáią po kąciech / łzukáiąc rády *RejZwierc* 189 (3); od dzieci iednego báľwierzá Piotra / ktore czárt po kątách nośił / [...] onego nieprzyaciela odegnał. *SkarŻyw* 412; *BielRozm* 15.

α) *Obiektem lokalizującym jest tekst (1) : Constituciy Epilogus*: To iest, fummowné zebránié, które wczyniono dla prośtých, áby niewiele latáiąc po pártách miał iákoby na reieistrzyku wśyftkę summę práwá *SarnStat* 823.

β) *Obiektem lokalizującym są ludzie (11) : Niefzczęście po ludziach chodzi BierEz G; RejJóz O6; GliczKsiąż N8v; OrzRozm R4; BielSat B4v (2); á tá krewkość człowieczeńftwá náfzego [...] záfzdy chodzi po narodzie człowieczym/ á rufza káfzdego iáko wrzod/ iż záfzdy przychylnieyfzy ieft ku złemu niż ku dobremu RejPos 51; potym y po świecie/ po máiętnościách/ po infzych powinowátých/ przijaciółách/ y miłych towarzyszách biega CzechRozm 226v; O wy nędzne pieniądze [...] Tułacie fie po káfciach po Pániech po fímárdoch. BielRozm 15; GórnRozm B4v.*

W charakterystycznych połączeniach: biegać po [czym], chodzić (5), tułać się (3); po ludziach (4), po paniech (2), po powinowatych, po przyjaciółach, po smardoch (2).

γ) *Obiekt lokalizujący ma charakter sytuacyjno-przestrzenny (26) : woyczech wilyąg kramarzs skracowa [...] dwye kropcze [lege: krobce, tj. koszyki] nofzi a po Iarmarkach chodzi LibMal 1547/128 (3); RejKup k4; prośilem [...]/ áby Krol odłáfził mié ná koniec támtey wśi pierwey á niżlibym y fwą drogą/ ieżdżąc po Seymiech á Sądu Krolewfkiego [!] czekáiąc wtrácił OrzRozm T4v; Caussas sequi, Po rokách yeżdżić. Mqcz 42d; Prot C4v; RejPos 43v (7); Bo w tych ftrioch ozdobnych/ w tych kofztownych chuściech Rady chodzą podobno/ po czáfciach odpufciech. BielSat D3; A nędzny nieboraczek niżli doydzye fwego/ Muśi wśyftko wtrácić y czo miał włáfnego. Włoczęcy fie po Wiecach/ biegiájąc zá dworem/ Muśi wśyftko wyfypáć by więc miał y worem. RejZwierc 244v (4); á ci tego [zamieszania szkodliwego] nawięcey czyniá/ ktorzy fą [...] nieprzywykli niewczáfowi/ iedno domá próznuiąc [...] po biefiádach/ przy kuflu męftwá dokázuiąc BielSpr 25v; Calep 709b; Aby po táfгах ládá po co nie ieżdżili. GostGosp 166; WujNT 323; KlonWor 29 (2).*

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1): Circunforani – Tułacze po iarmarkach, mętlarze. Calep 198a.

W charakterystycznych połączeniach: biegać (bieganie) po [czym] (5), chodzić (6), jeździć (jeżdżący) (5), włoczyć się (włóczący się) (6); po arendach, po biesiadach (3), po jarmarkach (4), po kiermaszach, po odpufciech (8), po rokach, po sejmiech (sejmiakach) (3), po targach (2), po terminach, po wiecach.

αα. *O patrzeniu (26) : RejPs 190; Poźrzał potym po poloch áno fie lud wáli RejWiz 82; BielKron 402; pátrż po fpráwach ludzkich oczymá fwyimi kędy chcefz RejPos 247; Przydziefz záfie z nim do komory/ to z nowu będzie po fcianach vpátrował/ [...] to będzie fzfáty wyfławiał RejZwierc 89v; Diogenes [...] gdi był miedzy inemi więźńmi przywiedzion do Philipá Mácedońfkiego krolá/ ftał z wesołą poftawą pogłáfájąc po ludzioch RejZwierc 135; ReszList 164; Widzę tylko brunatne obłoki w krąg fiebie/ A prętkie błýfkáwice po błękitnym Niebie. KołakCath C5.*

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: wszy(s)tek (11): HistAl K4v; okrutnym poirżeniem poczał po wśyftkim pogłáfáć MurzHist T4; BOwiem Pan rad záfzdy wielce to po wśyftkich widzi/ Kiedy kto trwa w ftnie takim gdfie nie tak grzech rzáfzi MrowPieś A4v [idem ArtKanc]; RejWiz 106v; Słóńce ofwieciájące po wśyftkich rzeczách poyźrzało Leop Eccli 42/16; RejPos 247v; RejZwierc 40; ArtKanc N12; A [Jezus] poyźrzawfzy po wśyftkich rzekł człowiekowi [z uschlą ręką]: Wyciágni rękę twoię. WujNT Luc 6/10. Cf »po wszytkim świecie«.

W charakterystycznych połączeniach: *patrzeć po* [czym] (5), *poglądać* (5), *po(j)źrzeć* (*pozierać*) (7), *przepatrzeć*, *upatrować* (2), *widzieć* (2), *wejrzyć*, *wynosić oczy*; *po garach*, *po krzewinie*, *po ludziach* (*ludziach*) (2), *po polach*, *po ścianach*.

Połączenie: »wszędę po« (1): *Strážno go/ vpátruie wżędy po krzewinie. RejWiz 158.*

Wyrażenia przyimkowe: »po kącich« (2): *RejWiz 90*; *Gdy lie pan máiąc gołcie/ zá vcho nie škrobie. [...]* *Nie pogłáda po kącich/ láiąc w káždą łtronę. RejZwierz 134v.*

»po sobie« = *o wielu: kolejno jeden na drugiego* (2): *Poglądáli thedy po łobie zwolennicy [Adspiciebant ergo ad invicem]/ niewiedząc okim by tho mowił. Leop Ioann 13/22; Magnifice se circumspicere, Poglądać po łobie Mącz 405d.*

»po stronach« = *na (w) różne strony* (2): *Pomyka rohátyny á gránatá máca/ A iáko łbem łzalony po łtronách obráca. RejWiz 13; Weyźrzyłz po łtronách/ iákby lunął wodą/ Nie máłz nikogo/ by chciał być ochłodą GrabowSet Q2.*

»po (wszytkim) świcie (światu)« (3): *A wżákoż gdy poźrzemy tu po wżytkim łwicie/ Pátrż ná káždego łpráwy [...]/ Iż żaden nic nie myłli cożkolwiek łpráwuie RejWiz 84; RejPos 115; Pátrzę z pilnością po świcie łzerokiem: Co godno chwały/ á co łie nie godzi GrochKal 3.*

C. *Wskazuje na przestrzenne usytuowanie czynności lub obiektu wobec jakiegoś punktu odniesienia; a(b) Vulg, PolAnt, Mącz, JanStat; ad, in, super PolAnt, Vulg; ex PolAnt (516) :*

a. *Względem innego obiektu (515) :*

aa. *Względem jakiejś części obiektu lokalizującego (308) :*

α. *Względem którejś ze stron obiektu [w połączeniu z nazwą tej strony] (307) :*

αα. *Strony obiektu lokalizującego są wyróżnione na podstawie relacji przód–tył (4) :*

Wyrażenia przyimkowe: »po głowie« = *z przodu, na przodzie, na początku* (1): *BIádá ćichym ná Cyionie [!] [...]* *Ktorzy piją kubkámí wino á nie boleią dla łkrułzenia Iozefowego. Przeto teraz potoczéni będą po głowie [in capite] potoczonych (marg) To iest/ wplon poydą. (–) BudBib Am 6/7.*

»po zadu« = *z tyłu; pone Calep* (3): *Opisthophylaces — Pozadu broniáci byaczich łie. Calep [733]b (2); A łtyr pozadu tudźież płynie w pogoń/ Iáko zá rybą wodowładny ogon KlonFlis E4.*

ββ. *Strony obiektu lokalizującego są wyróżnione na podstawie elementów symetrii (centralnie położonego punktu lub przechodzącej przez środek obiektu lokalizującego linii albo płaszczyzny) [poza wymienionymi tu wyrażeniami przyimkowymi – zwykle z obligatoryjną przydawką, precyzującą, o której z wyróżnionych stron mowa] (304) :* *Y łzedł po połáci oney/ Kędy był dom iego Pániey. BierEz C4v; Y vltáną rzeki/ á łcienczeią y powyłycháią Zrodła ich po brzegach [rivi aggerum]. Leop Is 19/6; OrzRozm Ev; niektorzy [...] wyciłkáią w nozdrzą iedną kropię/ á trzy w onę drugą po ktorey ząb boli SienLek 77; iż twoy rog lewy mułi czynić z nieprzyácielłkim práwym/ á zówždy po práwym rogu zbroyniełzy y przedniełzy mąż bywa. BielSpr 21; á światłóć iego [Boga] po łkrzydłach ziemie. BudBib Iob 37/3.*

Połączenie: »wszędę po« (3): *Oto leżą vpádli wżędy po káždey łtronie/ Moźni nieprzyácielle z nimi ich buyne konie. LubPs hhv; NAmiot [...] s frandzią ze złota, a brunatne⁸⁰ ładwabiú v wierłchu, v dołu, i wszedi po brzegach. WyprKr 99v (2).*

Wyrażenia przyimkowe: »po boku (boceeh, bokach) ([czego])« = *na prawej lub lewej stronie czegoś* (4): Zbudował też po bokách Domu [*a lateribus*] przegrodzenie z thárćíc cedrowych *BibRadz 3.Reg 6/16; BielKron 316; Tatarowie [...]* klinem póspolićie według ftárych ich obyczáiá lzykuią fie/ ná przodku y ná Calu y po bocech Wodzowie ich ftáwáią *BielSpr 68 (2)*.

»po boku [*w tym: prawym (3)*]; po bokach, obudwu boku« [*w tym: kogo, czym(-ich) (5)*] = *tuż przy prawej lub lewej stronie, blisko, obok, koło (4;2:1)*: Oni ktorym Straż krolewka była poruczoná/ po práwym boku Krolá/ tuż zá Biskupy ftály. *BielKron 307v (2); Zás cí (fá) krolowie (tey) ziemie [...]*. Krol Ierychá ieden/ krol Háiá ktory [*leży*] po boku [*ex latere*] Bethelá/ ieden. *BudBib Ios 12/9; KochPs 170; á* po obudwu byoku iego dwa ftráfzliwi y Anielfey mężowie [...] z gołymi mieczmi ftoiąć/ do lzyie tyránnowi przymierzáli *SkarŻyw 318; teyże nocy puścił Pan Bog wiátry bárzo wielkie ná morze/ y wczýnił drogę wpuł morzá/ á* po bokách poftáwił mury zwody wyfokie *SkarŻyw 481 (3)*.

»po brzegach« (6): LAnzufek po brzegach perli Oriáńkie, A weifrzodku iablufka złote *WyprKr 22v (6)*.

»po krajoch (krajach), końcoch, obu końcoch; po kraju« [*w tym: czego (4)*] = *in ora Vulg, PolAnt; ad latus, super (duabus) extremitatibus; per circuitum PolAnt (7:2:1;1); Leop Ex 36/11; Przytem wczýnili drugie dwie obrączce złote/ ktore po obu końcoch Napierfniká ná doł przypráwili po kráioch ku Efodowi. BibRadz Ex 39/19 (4); BielKron 34 (3); BielSpr 30; BudBib Deut 22/8; Strum B2*.

»po lewicy (a. lewej, a. lewie)« [*w tym: kogo, czyjej (5)*] = *z lewej strony; ad sinistram, a sinistris Vulg, PolAnt; ex sinistris PolAnt (24)*: we wżýftkich rzeczach zálecaymy fie ták iáko fludzy Boży [...] w łágodności/ [...] w mocy Bożey/ przez horęża fprawiedliwóści po práwey y po lewey *Leop 2.Cor 6/7; BibRadz Matth 25/41; A* gdy fie vkazał Cypr/ oftáwiwży y po lewie płynęliśmy do Syryey y przyftápiłiśmy do Tyra. *BudNT Act 21/3 (4); StryjWjaz Cv; CzechRozm 20; to dáią znác/ iż Bog iest gniewliwy [...] á* iż ten gniew iego/ lyn iego y Pánná w koronie po lewicy ftoiąca/ błága *CzechEp 187; Siedli też w fwych Infułach Księża po práwicy/ Ziemfká rádá siedziálá Krolá po lewicy. BielSen 8; oświeć oczy moię/ áby ná cię poglądály/ y to widziály/ co iest po práwicy/ nie to co po lewicy/ dáleko od ciebie. LatHar 588 (4); WujNT Matth 20/21 (9)*.

»po prawicy (a. prawej)« [*w tym: kogo, czego, czyjej (58), komu, czemu (2)*] = *z prawej strony; a dextere (dexteris), ad dexteram Vulg, PolAnt; ex dextris, in dextera (dextris) PolAnt (78)*: Iż Pan będzie po práwicy twey/ á zetrze możności złych á okrutnych krolow. *LubPs Z3v (2); Leop 2.Cor 6/7; BibRadz Matth 25/34; BielKron 330v; GrzegRóżn C3v; GrzegŚm 25; [król Salomon] wfiadł ná ftołcu fwym/ y kazał poftáwić ftolec matce krolewkiey/ y fiádlá po práwicy iego. BudBib 3.Reg 2/19; A (ták) Iehoiádá ofiárownik wziął fkrzynię iednę/ [...] y poftáwił iá przy ołtarzu po práwicy káždego gdy wchodzi do domu Iehowine⁸⁰. *BudBib 4.Reg 12/9 (7); BudNT Matth 27/38 (6); StryjWjaz Cv (2); CzechRozm 36v (18); CzechEp 125 (11); NiemObr 120 (2); BielSen 8; LatHar 588 (7); WujNT 5 (17)*.*

»po [której; w tym: prawej (22), lewej (7), drugiej (2)] ręce« [*w tym: kogo, czego, czyjej (12), komu (2)*] = *z którejs strony; ad dexteram, a dexteris PolAnt, Vulg; a sinistra (sinistris) PolAnt, Mącz; dextra; sinistrorsum Mącz; super dexteram partem Vulg (30)*: a od tąd [*granica*] ydzie po prawey recze do Byaley wodj. *LibLeg 11/83v; siedź po prawy ręce moiéi (marg) naprawicy (-) MurzNT Matth 22/44; ktorzy po lewy ręce będą Pódźcie odémnie przekłęci wogień wieczny MurzNT Matth 25/41; LubPs*

M3 (2); *RejWiz* 26 (3); á Cherubinowie łtali po práwey ręce domu gdy wchodził mąż *Leop Ez* 10/3 (4); A połtháwi owce po práwey ręce łwoiey/ á kozły po lewey. *BibRadz Matth* 25/33 (4); *OrzRozm Ev*; Assedit dextra Adherbalem, Siadł po práwey ręce Adherbalułowi. *Mącz* 379a; A sinistra, Z lewey ręki/ po lewey ręce. *Mącz* 395b (3); *RejPos* 231v (2); *BudBib* 4.*Esdr* 4/45; Siedział też [...] Mnich wedle niego/ á po drugiéy ręce Páni co łtárłza *KochFr* 24; *KochPhaen* 2 (2); *Calep* 317a; Te zamki łą od Egru tu po lewey ręce/ Ku Kofzicom *CzahTr Hv* (2); *KlonFlis* B3v (2).

»po ręce« = *obok, w pobliżu, przy sobie, do pomocy* (2): Quantum est adhibere hominem amicum, ubi quid geras, Iáko wiele ná tym naleži mieć po ręce przyaciela gdy kto chce nieco łprawowác. *Mącz* 338b; Szuka Saul oćiec moy (iákoby) ćię zabić. [...] łchoway łię. A ia wyidę y łtánę po ręce [*ad manum*] oycu memu ná polu/ gdzie ty będziesz *BudBib* 1.*Reg* 19/3.

»po stronie (stronach); po [*której; w tym: prawej* (54), *lewej* (44), *jednej* (16), *drugiej* (7), *trzeciej* (1), *tej(że)* (7), *onej* (3)] stronie; po obu (dwu) stron(ach); po [*ilu; w tym: dwu* (2)] stron(ach) (stronu)« [*w tym: kogo, czego, czyjej(-ich)* (42), *komu, czemu* (11), *od czego* (1), *ku czemu* (1)] = *na (z) boku (bokach), na ścianach bocznych, nie w miejscu centralnym; a sinistra (sinistro, sinistris) Vulg, PolAnt, JanStat; a dext(e)ra (dextro, dextris); a laeva; ad dexteram; ad sinistram Vulg, PolAnt; per dexterum HistAl; a parte dextera; in dexteram; in dextris; eodem latera; ultra Vulg; in dextera parte; ad duas extremitates; super duabus extermitatibus, hinc et inde, in oris; trans PolAnt; dextra; laeva Modrz; sinistra parte JanStat* (152;32;3): *Matrifilua*. [...] IEłt ziele ktorego łiłt po iedney łtronie blady á z drugiey zielony *FalZioł* I 87d (4); *LibLeg* 6/160 (8); *HistAl* F2; *MurzNT Luc* 1/11; *KrowObr* 15v (2); a włłyłtek lud/ y włłyłtko rycerłstwo łłli wedle Krolá po práwey y po lewey łtronie. *Leop* 2.*Reg* 16/6 (15); *NAmiot* *Adamałku* czerwone^{go} *Tureczkie*^{go} zlotim wzorim po obu stron. *WyprKr* 99; gonił ie áz do Hobá/ ktore leży po lewey łtronie *Dámáłzku*. *BibRadz Gen* 14/15 (20); wczyniła łie przed nią [*tj. przed Arką*] łucha drogá áz do dná/ á po łtronie łie wodá wyniołła ku gorze *BielKron* 47; [*Ezechiel*] *Napirwey* widzyał czworo źwirzát/ [...] po czterzech łtronach były przy nich kołá *BielKron* 95v; miecz goły niołł *Czełki Márłzáłek*/ wedle ktorego łzłó dwoie Kłiáżát *Rzełkich*/ po iedney łtronie *Olbrycht Kłiáżę Báwarłkie*/ po drugiey *Erckłiáżę Ferdynand*. *BielKron* 329 (37); *Mącz* 87d (7); powáliwłzy koniá/ gębę mu roździewł/ á łięgni mu oná łalká spáczełłami w gárdłó/ poćiéray po łtronách iz mu łye przyłcze sprzepukáią *SienLek* 169v (11); *GrzepGeom* C4v (13); *BielSat* L3v; *Grzegłm* 25; Byli konie z drzewá przypráwione [...] ná ktore wczyli łie wliádadć po obu łtron/ z lewey y s práwey łtrony *BielSpr* 5 (31); Wełćie do niego [*miasta*] ielł ćiałne/ w mieyłcu niebełpiecznym y przykrym/ ták łłz po práwey łtronie ogieł/ á po lewey wodá głęboka. *BudBib* 4.*Esdr* 7/7 (7); *Strum* L3; *ModrzBaz* 104 (2); *Oczko* 16v; *Skarłzyw* 570; *StryjKron* 71 (2); *CzechEp* 187; *KochPhaen* 7; *BielSjem* 26; *KochProp* 12; *Calep* 578b (2); Niech obeydą dźiedźinę mytne łály po dwu łtron/ łpułtne łtawy po trzeciey/ á łąki z iednę. *GostGospPon* 170; *WujNT Mar* 10/1 (8); *SarnStat* 1090 (2); *CzahTr Hv* (2); *KlonFlis* Dv; [*Cresc* 1571 421].

»po stronie« = *na ubocz, niejawnie, poza oczami* (2): *ALcibiádes* idąc wnet w nowey koronie/ Widząc iz mu łie ludzye/ dziwuią połstronie. Vciął idąc płu ogon *RejZwierz* 6v; *RADzęc* był nie łzácował/ nikogo po łtronie [...] Ale lepiej mów w oczy *RejZwierz* 123.

»po stronie« = *ze strony innych ludzi* (1): iż nie tylko po stronie radby takiemu każdy pomógł/ ale y swego własnego radby takiemu każdy wdział *RejZwierc* 268.

»po jednej, drugiej stronie« = *z jednej, drugiej strony, z jednego, drugiego (innego) punktu widzenia* (1:4): Po iedney stronie mówią oni/ że nie mamy trzech bogów. A kiedy ich za się spytamy/ ielże miał iednego/ powiedzą że nie miał/ iedno Ociec ieden. *SarnUzn* G7 (4); Prawdą iż się wzdrgnął słyszając takie Prawo [...]. Iakoż to y sam baczę. Lecż/ po drugiej stronie Mowiąc: [...] Aż owo nie ciężka/ Gdy wbostwo bierze Lotr y oszułt *KlonWor* 74.

»po każdej stronie« = *ze wszystkich stron, dookoła, wszędzie* (2): Vbitem po każdej stronie *BierEz* Ev; Gdy się iey twarz ze wtydu nadobnie zapłonie/ To na tę pięknie patrzyć/ iuż po każdej stronie. *RejZwierc* 45v.

»po każdej stronie« = *w każdym miejscu, wszędzie* (3): A tak iuż obacz potroffe Czos pomogą one groffe. Czos ie tu sbierał Lakomie Sukaiąc po każdej stronie. *RejKup* c5v (2); *LubPs* hhv.

»po stronach« = *okoliczny, sąsiedni, otaczający inny kraj* (1): Hannibal gdy wiodł walkę s Scipionem [...] Stawił też pomocniki/ ktore miał z rozmaitych krajów po stronach *BielKron* 40v.

»po wszystkich stronach« = *ze wszystkich stron, wokół* (2): hakownice w łóżach na dwu kołkach [...] kiedy po wszystkich stronach wołka takowe postanowi/ może iść kędy chce s nimi/ żaden nieprzyjaciel iedny na tho nie przytrze *BielSpr* 69v (2).

ααα. *O symetrycznym rozmieszczeniu części ciała zwierzęcia* (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »po bocech« (1): RAK [...] ma nog ośm, dwie przednie/ a po trzech poboczach mniejszych *FalZioł* IV 30d.

βββ. *O rozmieszczeniu tekstu pisanego na kartach ksiąg* (12) :

Wyrażenie przyimkowe: »po krajoch, brzegu (a. brzegach), stronach« = *na marginesach kart* (8:3:1): *BibRadz* *5v; wiedz/ iż gdzie ktore słowo/ albo wirsz/ rozno tłumaczyć/ [...] tedy takową niezgodę po stronach znaczyliśmy. *BudBib* b4; *BudNT* d3 (6); Andrzeiá Friczá Modrzewskiego O poprawie Rzeczypospolitey księgi czwore. [...] na Polskie przetłumaczone/ y [...] Przypiskami y kotizacyami po krajoch objaśnione. *ModrzBaz kt*; *WujNT kt* (3).

W charakterystycznych połączeniach: objaśniony po [czym] (3), znaczyć (4).

β. *Względem punktu centralnego lub znacznie oddalonego od krańców (brzegów) obiektu lokalizującego* (7) :

Wyrażenia przyimkowe: »po śr(z)odku ([czego a. czym])« = *w (na) środku* (6): Sosti Alfpant, w nim pośrodku tablicza Diamentowa, o kolo dwa wargubini *WyprKr* 5v (5); rzadko tho trefić się miało/ [...] aby godzin męki Pánfkiey przed Bożą męką ktora stała pośrodku wsi/ klęcząc płacziwie nieobchodził *OrzRozm* M4.

»po środku morza« = *w głębi morza* (1): ktoby zaś zgorzły iedno słych maluczkich [...] raczyby mu wwiązano podspodni kamień młynski [...] i zatopiono i [lege: ji] precz na głębokości morfkiey (*marg*) w abo pośrodku morza (-). *MurzNT Matth* 18/6.

bb. *Blisko, obok, w pobliżu kogoś lub czegoś, tuż przy kimś, lub czymś* (4) :

Wyrażenia przyimkowe: »po sobie« = *tuż przy sobie* [*tu: od strony przylegającej do podłoża, w miejscu stykania się z podłożem*] (1): A o tym wiedz [...] żebyś zawždy kładł żłoby drzewa furowego y z skórą

do Stáwu. Abowiém táki źłób [...] wpoi fyę w ziemię swoią chropáwością/ że [...] po łobie wody nie puści. *Strum* G2.

»po sobie« = o człowieku: *blisko ciała, prawdopodobnie: nad sobą* (2): [w czasie szturm] Idź chyłkiem położywłzy páwezy po łobie/ Zákrywłzy głowę/ pierśi/ s przodku ręce obie. *BielSat* Nv [idem] *BielSjem* 37.

»po sobie« = o wielu obiektach: *jeden przy drugim, jeden blisko drugiego*: Ku fkále fię z pilnością [smokowie, jeden o siedmiu głowach, drugi o siedmiu ogonach] obádwá vdáli. A gdy przyfzło ku temu on o iedney głowie/ Wemknął fię fnádnie máiąc ogony po łobie. *CzahTr* E2v.

cc. Wzdłuż, na znacznej (niekiedy całej) długości czegoś albo równoległe do czegoś (*ale w niedużym odstęp*) [obiekt lokalizujący ma najczęściej kształt wąskiego pasa lub linii] (42) : MInog ieft riba długa, czarna [...] kołci żadnej niema w łobie: iedno chrzęftkę subtelną, iakoby nić po grzbiecie przewłokł *FalZioł* IV 44a; *LibLeg* 10/71v; *Leop Ios* 12/3; *Deliro*, Wykrącam z brozdy nie po zagonie włóczę. *Mącz* 195c (2); *Strum* C2v.

Połączenie: »po ... wszędy w (o)koło« = *in ... per circuitum* *PolAnt* (2): wżytki drzewá co były ná polu/ y po wżzech gránicách iego wżędy w około. Pufzczono Abráhámowi w dziedźictwo *BibRadz* *Gen* 23/17 (2).

W połączeniu pleonastycznym: »wzdłuż po« (1): A co będzie zbywać [łokci] wzdłuż po pirworodztwách Swiáthnice/ [...] będą iáko y pierworodztwá Swiáthnice *Leop Ez* 48/18.

Wyrażenia przyimkowe: »po boku [czyim]« = *wzdłuż czyjegoś boku* (1): Izykowáli lud náprzek y rozciągnęli iáko rožen álbo literá l/ po boku swoim *BielSpr* 21v.

»po oku« = *wzdłuż linii oczu, bokiem, z ukosa; niezyczliwie; limis oculis* *Mącz*, *Cn*; *torve* *Mącz*; *in obliquum, limis, limulis, obliquato aspectu, torvis oculis* *Cn* (5): *RejZwierz* 124 (2); *Torve* aliquem inspectare, Srogo po oku ná kogo pogłáďać. *Mącz* [460]a (2); *Limus* – Obłudni, pooku patrząci. *Calep* 605a.

»po sobie« (1): *Striatus* – Kazda rzecz maiaca połobie kanaliki. *Calep* 1010a.

»(nie) po szwu« = [tylko w przén] (*nie*) *tak, jak powinno, (nie) tak, jak by się chciało* (7): Niektorym [...] na tem swiecie/ wżyftko się poźfzu porze/ wżyftko wedle myfli idźie *MurzHist* Q4v; *RejWiz* 12v (4); *Duras fratris partes praedicas*, Przyciesłżym to ná brátá/ álbo/ táko baczę że fie bratu nie po szwu porze. *Mącz* 98a; *SarnStat* *6.

α. *Obiekt lokalizujący stanowi czynnik pomocniczy przy wykonywaniu danej czynności; zwykle w przén* (14) : v więź nić v forty á idąc rościągáy ią/ áź wnidziełz pośrzod ogrodá/ [...] nietrać końcá tey nići/ bo ták po niey záfie wynidziełz. *HistRzym* 103v (3); *StryjKron* 66; *KochFr* 124; *Tezeus* [...] wyfzedł z wielką fławą po nići rozwitéy/ Z Lábirintowych błędów *KochPam* 82; [Filozofowie] prawdy ták iáko kłębka po nići fzukáli *KochWr* 19.

Wyrażenia przyimkowe: »po sznurze« = *równo* (1): Przeciw [tj. *naprzeciwko*] temu wżytkiemu/ niechby ftánał źwierzyniec láfu prawie cudnego: ciemny/ zielony/ ćichy/ wymierzony po fznurze *GostGospPon* 170.

»jako(by) (a. prawie by) po sznurze (a. sznur(k)u), po śladu« = *łatwo, bez trudu, bez wysiłku* (9:1): *GlabGad* Mv; ták iż káždy nye omylne yáko po ffnurze prawdy doiść może. *KromRozm II* a2v; á

gdzye lye wlfyfki [*te znaki*] zeyda/ tam bez wffelakyego wptynyya prawy kofcyol bozy a Kryftulow/ nye inacey yedno yako po fladu albo po fnurze/ naydzyemy *KromRozm III C6; RejZwierz 80v; HistHel [A2]; CzechEp 302; NiemObr 95*; Bo iednak wedle *methodum*, iako po fnurku/ kazedey rzeczy mozna dosdz *SarnStat *4; RybWit A3*.

»po snurze« = *znakomicie, świetnie, wybornie, bez zarzutu* (1): Emussatum, W miare a po fnurze vczyniono. *Mqcz 103c*.

dd. *Dookoła, ze wszystkich stron czegoś* (3): A (tak) budował dom y dokończył go/ [...] Zbudował też pobocznice po wlytkim domie [*cum (marg) super (-) omni domo*]/ [...] a dzierzala fie domu tramami cedrowemi. *BudBib 3.Reg 6/10*; iz [*heretycy*] [...] glowy [*tj. jednego Kościoła*] fie/ powiada/ nie trzymaja: z ktorey fie wlytko cialo po zylach yltawach (prawuiac y buduiac roscie *SkarJedn 40*) (2).

ee. *Oznacza, że kierunek ruchu lub położenie jakiegoś obiektu jest zgodne z kierunkiem ruchu innego obiektu; post, secundum Vulg (60)*: Wittellius kazał swoim [*wojskom*] znenagla wftepowac na zad/ Turcy po nich [*tj. w stronę cofajcego się twarzą ku nim przeciwnika*] filnie przypierajac/ chcac rozerwac czolo nalzym *BielKron 314v* (2).

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« = przed siebie, zgodnie z kierunkiem swego ruchu (1): [*Amazones*] tezey ftrzelaja wciekajac/ niz fie w oczy potykajac/ bo tezey ftrzala vderzy gdy na nie ktho naidzie/ niz gdy ia po lobie pufzcza. *BielSpr 43*.

a. *Obiekt lokalizowany znajduje się z tyłu, z tylnej strony kogoś lub czegoś, za kimś lub za czymś i przemieszcza się w tym samym kierunku, co obiekt lokalizujący (podąża jego śladem); niekiedy z dodatkowym odcieniem celowym: ‘aby dogonić i schwycić lub zabić’; post Vulg (38)*: Darius do Indey wciekl. Alexander fie go przedlie nie pufcil ponim zewlztikimi swymi ciagnal. *BielŻyw 153* (2); y pollal Krol do obozu Siryfkiego/ mowiac: Iedzcie/ wyfpiaguyciefz. Kthorzy iachali po nich [za nimi *WujBib*] az do Iordanu *Leop 4.Reg 7/15* (5); mieyfkie mury polwiacali [...] chodzac około nich/ przodkiem Ezdras/ po nim Neemiafz s kiazety *BielKron 97*; [*Neron*] wciekl w nocy tylko lamoczwart z miastá [...]. A gdy wlyfzal iz po nim pogonia idzye aby go zywo doftano/ chcial fie lam zabic *BielKron 145* (17); *Prosequor*, Pufzczam fie po kim/ Gonię Prę/ Pędzę kogo/ Prowadzę. *Mqcz 386a*; *SERtorius*, w Hifzpániey gdy fie mial przeprawiac/ przez Rzekę z woylkiem/ a nieprzyaciel po nim biezal/ wnet w tyle woylka wal vkopal *BielSpr 44; StryjKron 225* (2); *KochTarn 76; GoslCast 48; KlonWor 37*.

W charakterystycznych połączeniach: bieć (bieżeć) (4) po [kim], ciągnąć (3), gonić, iść (5), jachać, puścić się (11), ruszyć się (3), udać się.

Z elipsą czasownika (7): Panny [...] vkazawfy fie z boku mlodziencom iely wciekac za gory/ a oni po nich *BielKron 319v* (5); *PapPan Hh4*; A gdy fie kto poftrzeze/ a pozna zlodziyfki Nieporzadek [...]: zlodziy/ zlodziy krzyknie; Wnet on ifty roztrucharz miedzy ludzmi zniknie/ Towaru odbiezawfy: a co zywo po nim: A iefli go dogonia/ iuz zle bywa o nim. *KlonWor 19*.

β. *O zjawiskach przyrody, w których naturze tkwi ruch i które umożliwiają lub ułatwiają przemieszczanie się innych obiektów (wiatr, płynąca woda)* (19):

αα. Wskazuje, że ruch lub położenie jakiegoś obiektu jest zgodne z kierunkiem ruchu wiatru lub wody (17) : vpletli zrogoża czołnek/ y oblali go fmołą y kliiem/ y włożyli weń zwielkim fmutkiem fwym piękne⁸⁰ fynaczká/ y puścili po rzece. *SkarŻyw* 478.

Wyrażenia przyimkowe: »po wiatru« = *od tej strony, z której wieje wiatr, secundum aurae flatum Vulg* (4): nic fie nie trwoż/ [...] á pułzcżay żagle bełpiecznie po wiatru *RejZwierc* 177; Wiatrem tym obyczáiem dobywáią Zamku albo miáftá [...] vczyniwłzy dziurę w murze od Zachodu Słońca/ s kąd wiatr częłty y wilgotny bywa [...]: Iełliby nie było zbitych/ thedy inżzego ścierwu w nocy nówłoczą pod mur po wiatru ná fmrod. *BielSpr* 62v; *WujNT Act* 27/15 (2).

»po wodzie« = *w kierunku zgodnym z prądem rzeki; secundo flumine Mącz* (12): Tákimżeć połpolicie/ zewfzech ftron przybywa/ Co to idzye po wodzye [tj. *postępuje uczciwie, zgodnie z zasadami moralnymi*]/ á wfpák nie rad pływa. *RejZwierc* 62; Tą rzeką [Wólga] wielkie towáry chodzą wzwodę y po wodzie *BielKron* 432; Puścilem fie záfie po wodzie Nilufem do Alexándryey *BielKron* 455v; *Mącz* 378a; *BielSpr* 48 (3); *KochPs* 125; *SkarŻyw* 260; Litwá przecięła powroz/ ná którym Gálerá byłą wwiążána z kotwicą/ iż po wodzie ná doł płynęła *StryjKron* 315; *KlonFlis* H4.

~ *W przeciwstawieniu*: »po wodzie ... przeciw wodzie« (1): Inádniey Krześcijánom po wodzie iść do nich bes pracey/ niźli onym [*Turkom*] do nas przeciw wodzie czyniąć s pracą wielką/ á ziechác fie z náłzemi v przewozu *BielSpr* 59. ~

ββ. *W sytuacji odwróconej: wskazuje, że ruch wiatru jest zgodny z (planowanym) kierunkiem ruchu człowieka* (2) : Ale gdy przyidzie przeciw wodzie płynąc/ Potrzebá żagle wydęte rozwinąć/ Zážywác czáfu poki wiatr po tobie Dmie w pole obie. *KlonFlis* E4v (2).

ff. *Wskazuje na uporządkowanie obiektów w przestrzeni; oznacza, że ktoś lub coś znajduje się – z pewnego punktu widzenia – dalej niż obiekt nazwany przez człon podrzędny* (87) :

α. *Ze względu na dający się jednoznacznie wskazać początek jakiegoś ciągu obiektów* (78) : *KochPieś* 12; *KochProp* 9; [w sali biskupiej] byli námáłowáni rzęde^m wżyfcy królowie Polfcy [...] Owa po Królu Zygmuncie/ niezofáto iuż mieyfcá inżzym królóm ieno iednému. *KochWr* 40.

Połączenia w postaci ciągów wieloczłonowych:

~ *Trójczłonowe* (1): Z drugiéy ftrony [*proporca*] záś/ tenże miłtrż początki dawné/ Y dzieie był wyrażił [...]: naprzód iáko mężné Amázony [...] przybił wiatr w Scythiyłkie ftrony. Potym iáko miełzkáńce támtych ziem trapiły/ A ná koniec od oyców fyny rozmówiły: Y fzły z nimi [...] Ku pułnocy [...]. Po tym wżytkim/ Boreas Orythią niešie *KochProp* 13.

Czteroczłonowe (1): [*Turcy*] napierwey Wielbłády/ co nołzą wżelkie żywności zá woýłkiem [...] ftawiaią/ [...] zátym ludźi ftawią co ná podłe połługi obieráią/ [...] ponich záfie Iáńcżárowie y Scholacy. *BielSpr* 54v.

Sześcioczłonowe (1): To Bulgári/ co naprzód płyną po Dunáiu/ Po nich dziéłni Słowacy [...] Więć Serby/ więc Antowie/ Bofnacy zá nimi/ Y Kárwaći *KochProp* 13. ~

Wyrażenia przyimkowe: »jeden po drugim« (2): trzebá fortelow ná Turki [...] woýłká mieć bliłko od fiebie trzy álbo czterzy/ iedno po drugim wietłze/ iełliby iedno nieprzyaciéł ogárnął [...] áby ie wnet drugie rátwoáło *BielKron* 311; nie dáć fie z woýłká nigdziey wychylác [...] iedno w niemáłych

Podćiech ná ftraż ieźdźić iedny po drugich/ to ieft/ iedni ná przodku drudzy w poysźródku *BielSpr* 27v.

»po sobie« = *jeden za drugim* (1):

~ *Połączenie*: »po sobie blisko« (1): lepiej fie wśzytkim [*nam*] ruźyć/ po łobie blifko woyskã rozłóżywfzy/ áby iedni drugich rátowali gdzieby thego potrzebã była. *BielKron* 247. ~

»po tym wszytkim« (1): *KochProp* 13 cf *Połączenie trójczłonowe*.

αα. O tekście pisanym (74) :

ααα. *Bardziej na prawo niż obiekt lokalizujący, bezpośrednio z prawej strony czegoś; tuż za danym słowem, znakiem (z prawej strony)* (19) : Liśt 100. a [...] v 29. po nie trzebã ma być period. *CzechRozm* **7v; pan Kochánowłki chciał áby ná żadnym/ o/ po którymby fzła litèrã m/ álbo n. krèkã żadna kładźiona nie była *JanNKar* F2 (6); *JanNKarKoch* F2v (8); *JanNKarOrz* F3v (2).

Połączenie: »po jednym ... a po drugim« (1): Kiedidyłmy tedi włafnã roznicę między b/ a b obaczili/ [...] niechay po iednym b [*tj. miękkim b*]/ iedno i/ chodzi/ a po drugim y *JanNKarKoch* G2.

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« = *jeden bezpośrednio za drugim* (1): Inźé accenty albo krèłki, gdzie ich dwie álbo trzy po łobie, áby tylko oftãtnia była znãczona *JanNKar* F4.

βββ. *Dalej, w dalszej części tekstu; niżej, zwykle na końcu jakiegoś fragmentu, który stanowi zamkniętą całość* (50) : Then wierśz y z thym drugim po nim zamykãią włobie powołanie Pogánow pod kroleństwo Pánã Krytułowe. *BibRadz* I 308c marg; *SarnUzn* D5; á máią w łobie [*Księgi Siódme*] Figury ziól/ po których Vkázãcze idã/ które vkázuiã co w tych Kfyęgãch náleźiono być może. *SienLek* Aaaa2v; Tu iuź będzie po thych wśzytkich przypadkoch/ iãko poćiwy człowiek on fzkodliwy przypadek gniew w łobie y vkroćić y vmiãrkowãć [...] ma *RejZwierc* 74v; Owo cię też niech nie obraża áni trwoży/ zem po Marku położył Ewãnielium Iohana ś. á po nim dopiro Lukãfzã. *BudNT* d3 (4); *CzechRozm* 62v (3); Aczem też z przodku mufiał przydãć inźe dowody o przyłćiu Krzyżakow wty ftrony Prufkie/ [...] wśzãkże po kilku kart iuź lię łamã Hiſtoria Duzburchowã pocznie. *StryjKron* 288; Przetoż tu po Ringolcie Algimuntowicu wielkim Xiędzu Litewłkim [...] muśimy położyć Kronikę Prufkã łtarofwieckã *StryjKron* 288 (6); iãko o tym czytamy. Ezã. 42. v 6. gdzie tãk nápiſano o Mefyãlzu łtoi/ po inźyich vprzedzãiących łłowach: Ia Iehowã wezwałem cię w łprãwiedliwoſci *CzechEp* 124 (8); *LatHar* 80 (4); Iedne [*annotacje*] krotfze ná brzegu przy texcie: á drugie dluzfze na końcu málo nie po kãżdym Rozdźiale [*sq*] połózone. *WujNT przedm* 23; Pierwłza część (po przedmowie) ma w łobie siedm liſtow Chriſtã Pánã *WujNT* 837 (13).

W przeciwstawieniu »przed ... po« (1): á nie telko thego [*gdzie Plato mówi o dziecięcych zębach*]/ ále y przed tym/ y po tym co tãm łtoi/ czo Kãłtiglio [...] *ex Phaedro*, ábo y z inych mieyłc wyciãgnãł/ opuſciłem *GórnDworz* B5v.

Połączenie w postaci ciãgu trojczłonowego (1): *WujNT* 369 cf »pierwej ... po«.

Połączenia: »dopiro po« (1): że w łłowieńłkich księgãch po dzieiach Apoſtołłkich drzewiey liſty obecne łtoiã/ toż dopiro po nich Pãwłowe liſty y liſt do Ebreow. *BudNT* d3.

»pierwej ... po« (1): [*Budny*] porzãdek czterech Ewãngeliy pomieſzãł/ kładãc pierwey Ewãngeliã Ianã S. á po niey Ewãngeliã Lukãfzã S. Więc dzieie Apoſtołłkie. *WujNT* 396.

»wnet, skoro (...) po« (4:1): *KromRozm I* H; Yeffcze wam wyele mam powyądác/ Ale nye możecye zność teraz [*Vulg Ioann* 16/12]. [...] Abowyem wnet po tym łtoi támże v Yaná S. Ale kyedy przyydzycy on duch prawdy/ ten was náuczy wlyfkyey prawdy. *KromRozm II* f3; *KromRozm III* F5; piłze Ewanyeliftá s. łkoro po tey hiſtoriey/ iż Pan łzedł łpráwuiać náuki zbáwieniá náłzego *RejPos* [308]v; Támże tego wnet Pan po tey przypowieści dołóżyć raczył/ iż tákżeć teź z wámi vczyni ociec wáńz niebiełki *RejZwierc* 178v.

β. Ze względu na kierunek obserwacji (10) : Idźcie połlowie přętcy do narodu oderwáne⁶⁰ y podártego/ do ludu łtráłznego/ po którym niemáłz inego [tj. dalej nie mieszka już żaden lud] *Leop Is* 18/2 (2); Iefzcze w Szweciey iefť drugie kłięťtwo zowá ie Midolpátya/ [...] po którym iefť kłięťtwo Hellyngińkie *BielKron* 293v; [w opisie położenia figur na szachownicy] Pop ieden łłucha krolowey łpowiedzi/ A drugi łobie wedle krolá fiedzi. Po nich Rycerze ná koniech we zbroi *KochSz* A4v (3).

αα. Ciąg ma układ kolisty; tu: przy określaniu położenia znaków zodiaku (poczynając od Raka i dalej zgodnie z kolejnością miesięcy, którym odpowiadają poszczególne znaki) (2) :

Połączenie w postaci ciągu sześcioczłonowego (1): Zodiákiem to koło Grékowie miánuia: Bo wnim róźné źwierzęťa porządkiem nayduia. [...] Wnim Rák/ y Lew/ y Pánná/ w nim Wagá/ y frogi Niedźwiadek/ po nim Strzelec/ y źwierz kozorogi/ Po Kozoroźcu Wodnik/ potym Ryby wodne/ Więc Skop/ więc Wól vklekły/ więc Bliźnięťa zgodné. *KochPhaen* 20.

ββ. Przy ustalaniu odległości (2) :

Połączenie: »po ... a po« = w regularnych odstępach, co ile, za każdym razem w tej samej odległości (1): Ut quintanus semitari, Po piątım á po piątım obláku/ áłbo rołztowániu/ łzczifkę pod winnicá czynić. *Mącz* 343a.

gg. Z uwzględnieniem momentu czasowego (9) :

α. W przestrzeni, którą ktoś przed chwilą opuścił, która została z tyłu, za miejscem jego aktualnego pobytu [tylko o ludziach] (4) : A gołpodarz [...] przyiał by go w dom łwoy/ potym drzwi po nim zamknáł/ á okno mu otworzył/ którym by vćiekł *GroicPorz* mm3v.

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« = za sobą, z tyłu (3): wnidź do łóźnice łwoyey/ á zámknáwłłfy drzwi po łobye/ modł fye oycu twemu potáyemnye *KromRozm II* xv; Była tám rzeka [...] ná kthorey byli Turcy moť vczynili [...]/ popráwili go náłzy troche/ thák iż přezedł lud włyzytek [...]/ moť teź po łobie zrábali *BielKron* 309v; *BielSpr* 67v.

β. W miejscu, gdzie wcześniej było coś innego (5) : Suffragines item in arboribus dicuntur Przeráťtanie drzewá gdy po obciętych gałęziach z nowu záłomilnym á zákrziwionym xtałtem odrałta yákoby nos. *Mącz* 427d.

αα. O śladach przebytych chorób i urazów na ciele ludzkim (4) : Teź bliźny ktore zołtaia po ranach namazuy thim łokiem/ zrowniań łie s ciałem. *FalZioł I* 54c; [lekarstwo] Na bliźny/ ktore zołtaia ná liczu po ołpiczach. *FalZioł V* 89 (4).

hh. Gra słów oparta na dwuznaczności czasownika „iść” [‘zostać czyjś żoną’ oraz poruszać się za pomocą nóg, podążać gdzieś’] nadaje wyrażeniu przyimkowemu „po macierzy” [‘o spadku: ze strony matki’ oraz ‘do matki’ (domyślnie: opuściwszy męża)] (1) : dziewczki gdy kto dawa zá mąź/ theź łie rzadko rozmyłła ná obycziae [...]/ kiloby miał połczwarty wśi/ tedy wnet powiedáia iż bárzo dobrze

łzła/ bo fie mu ielzcze po máciiery we dwu wliach doftanie. Ano dobrze powie iż łzła po máciiery/
bo po roku nadaley/ alic nalf pan buia po mialfteczkach/ á páni thez do pániey mátki ná mięfopufty.
RejZwierc 31.

b. *Względem stron świata (1)* : Syria, Kráyiná w Afiey/ po wíchodzie słóncá ma Euphratem rzekę
na záchód morze. *Mqcz* 437b.

2. *Określa stosunki czasowe (6564)* :

A. *Oznacza następstwo w czasie (6539)* :

a. *Wskazuje, że coś się dzieje później niż dana czynność lub fakt (5733)* :

α. *Członem podrzędnym jest nazwa faktu lub czynności, często rzeczownik odczasownikowy utworzony za pomocą formantów: -(a)nie, -enie, -cie (3604)* : *ZapWar* 1507 nr 1985 (34); *ZapMaz II Ł* 1/86; *BierRaj* 20; yze o zlodzeyfthwo obwynyony Cztherzy rafzy, moze ífya przyszyągá sprawycz a poczwarthym raze o zlodzeyfthwo obwynyony nyema przyszyągacz alye ma bycz obyefzon *MetrKor* 34/134 (2); Nigdjiem po nowey krzywdzie/ Gniewnoć rychło nie odeydzie *BierEz* L3 (3); *OpecŻyw* 6v (18); *PatKaz I* 6v (2); *PatKaz III* 94v (5); *HistJóz* B; *KlerPow* 2; *BartBydg* 74b; *TarDuch* B8v (6); Raneczki goiyc ktore zoftaią po liekaniu baniek. *FalZioł* *4a; á po wyfzciu z wanny, daj fie iey napić metridatu^m *FalZioł* I 57d; niewymownie poczęcie paniam czyni/ gdy to parzenie będzie po rzeczach przyrodzonych. *FalZioł* I 83b; CZęfto kroć po porodzeniu/ albo po zleşeniu: wpadaia niewiafty w rozmagite niemoczy *FalZioł* V 26v (79); [żona będzie] bądź fzkarada bądź fmierdzacza, abo nie zdrowa, po fwadzbie aliz poznano bywa. *BielŻyw* 109 (4); gdy grona winne dlugo leżą na floⁿczu po zebraniu tedi aczkolwiek trochę zwiędną wízakoż fłodfze będą *GlabGad* I4; nietikaię tu zbytów małżeńskich płodu poczętemu barzo fzkodzących gdy niebywa powfciąganie po wftąpieniu w bremię [!] *GlabGad* K3 (11); Po odiechaniu polflow Papiezkich, tuż przyiechali polflow Saraczenow *MiechGlab* 19 (5); *KłosAlg* E4 (4); *LibLeg* 7/36 (20); *WróbŻołt* B6v (6); *RejPs* 87v (4); *ComCrac* 15v (4); V Nadarzcickiego plebana Bil po wiwolanyv fwym zzyemye dwa razy wczerynym kofzcielye *LibMal* 1546/122v; Ích themufz Adamowy kramarzewy po theraznyeyfchym yarmarku wrocławfky do polfky yadaczemu wączek wnoczy pod głowamy na wozye vkradl *LibMal* 1550/156 (33); *LudWieś* B3v; *SeklWyzn* 2v (2); Iakoż fie wzdy raczyfz mieć/ po fwoiey chorobie *RejJóz* B3 (2); *SeklKat* V (3); *RejKup* c2v (7); Nie podobna rzecz ieft [...] aby po fmutku nie miało przydz wefele *HistAl* K3v (5); *KromRozm I* E2v; *MurzHist* Bv (4); *MurzNT* 133v marg; *KromRozm II* b4v (11); *KromRozm III* A8v (17); *Diar* 50 (5); *GliczKsięż* H2v; *LubPs* E marg (2); PO wydaniu Sentencyey/ Stroná ktora fye rozumie być obciążona/ będzie fobie żądála od Sędzięgo dozwoienia ná odfłapienie *GroicPorz* bb3 (29); *KrowObr* 31 (13); Acz ieft rzecz przyrodzona człowieku káždemu/ [...] Aby fobie po pracy wdzyęcznie odpoczynał *RejWiz* 31; Po prętkim dzdzu/ rádo fie pięknie przeiásniwa *RejWiz* 142v (8); *Leop Gen* 8 arg (20); Kto o głowę zabitą po zabicíu nieczyni prawem przes trzy látá: táki niedbálec choćby potym chćiał/ tedy iuż przes dawnoć niemoże. *UstPraw* G4v (5); *RejFig* Aa8 (2); *RejZwierz* 17 (2); Nazáiutrz pothym gdy Nábál otrzeźwiał po onem opilfthwie [cum egressum esset vinum a Nabal]/ oznaymiłá mu zoná iego onę wízytkę rzecz *BibRadz* 1.Reg 25/37 (35); *OrzRozm* B4 (5); Po rozmáitey przemienności czałow/ przyfzedł táki čás ná Bellifáryuła iż inym był fzczeńliwy á fobie niefzczeńliwy *BielKron* 162v; po roznych rozmowách wybráli dwanaście

Woiewod ku spráwie rzeczy pópolitey *BielKron* 340 (223); *KwiatKsiąż* P2; Rumpere silentium et vocem, Po długim milczeniu począć mówić. *Mącz* 360c; *Stipula* item, Rżisko które zoftáwa po ożęciu żytá. *Mącz* 416d (26); *OrzQuin* B2 (5); iż Rzymiáne po zásiędzieniu/ pięć Set lat żadnego lekárftwá niepożywáli *SienLek* 18 (25); po ktorým ześciu [*planet*] vkazála fyę byłá bárzo wielka Kometá. *LeovPrzep* C3 (5); iż po káżdym przeftáchu/ á po káżdym záburzeniu gniewu swoiego/ záwždy on [*Bóg*] zoftáwił pociechę á nádzyeię swoim wiernym *RejAp* 117 (19); *GórnDworz* C3v (14); *GrzepGeom* G3; *HistRzym* 6 (6); ktemu przyšlo po długich namowách/ iż lie sftal [*Jeffte*] Hetmánem ich [*Izraelczyków*] *RejPos* 343 (49); *RejPosWiecz*³ 98v; *BiałKat* 86 (7); *BielSat* C; Gdzie Duch Boży Włzechmocny/ cíelzy wftykie wierne Po nędzach obiecuiąc/ nam rofkolzy pewne. *GrzegŚm* [A2] (10); *HistLan* F2v (2); *KuczbKat* 60 (9); *RejZwierc* A6v (19); [*Aleksander*] boiąc lie áby zálie Kfiążetá Graeكية po viáchaniu iego: nie zbuntowáli lie przeciw iemu ná wolność/ pobráł ie s łobá *BielSpr* 48 (6); *WujJud* 70v (37); *WujJudConf* 70 (4); *RejPosWstaw* 42v (2); Bo te kłopoty ktoreś widziál/ iřz fię ftály/ tedyć ielzcie po nich náftaná gorłze [*iterum horum deteriora facient*]. *BudBib* 4.Esdr 14/14 (6); *BiałKaz* F4; *BudNT Luc* 12/5 (2); á po Mfzy prowadzą go [*króla*] ná Máyeftat w pořzod Kofciołá vczyniony *StryjWjaz* D5v (2); *CzechRozm* A5 (28); *PaprPan* V4 (2); *KarnNap* B3 (4); Po oney wielkiej drogości/ [...] bárzo tanie zboże. *ModrzBaz* 141v (9); *SkarJedn* A8v (31); *Oczko* 5 (2); PO dokonaniu Koncylium Niceńkiego/ Cefárz Konftántyn wielki [...] wielce fię rádował *SkarŻyw* 396 (85); Witayże moy miły Synu Po tym świętym zmartwychwftaniu. *MWilcHist* G2v (4); A po wytrzymaniu wolności to iest po liath czterech. Winni będą ci poddani wydawać dan panu fwe^{mv} *ZapKościar* 1580/10v (6); *StryjKron* A3v (35); *CzechEp* 20 (37); bo mieřkał w Lublinie po rozmowie náłzey przez kilká niedziel *NiemObr* 24 (7); *ReszPrz* 72 (2); *ReszList* 141 (3); Go oni vkorzywfy fię Pánu Bogu po tey fwey przygodzie/ wyználi błąd fwoy przed Bifkupem *WerGość* 220 (3); *WerKaz* 284 (2); *BielSenJoach* 4; *KochPieś* 13; *PudłFr* 21 (2); *ArtKanc* F4 (5); *BielRozm* 15; po gwałtownym mrozie/ pópolicie bywa odmięcz *GórnRozm* B3v (11); *KmitaPsal* A5; *PaprUp* A3 (2); *ActReg* 1 (24); *Calep* 422b (2); *Phil* E4; *GostGosp* 24 (2); co iák w morzu fkála Sámá [*wieża*] z Troiéy po murów zburzeniu zoftála. *GórnTroas* 45 (2); *GrabowSet* P2; *OrzJan* 64 (2); po długiey chorobie/ nie záraz chory iáko ieleń wyfkákuie. *LatHar* [249] (85); Bo widzieli/ iż po wydaniu Bibliey Polkiew od Kátholikow w Krákwie/ wnet náftála Biblia Brzeřka od Kálwiniřtow przełožona *WujNT przedm* 1 (86); *WysKaz* 10 (11); *JanNKar* Cv; Bo iuż dwanaście Séymów minęło/ po ořtátecznym wydaniu Státutu *SarnStat* *3v; IŻ Dořtoieńftw y Vrzędów po Séymie blisko przeřłým/ [...] niegodzi lie nam brác *SarnStat* 80; iż gdy wynidzie ieden tydzień po przyechaniu náłzym ná Séym/ Zdánia y Sády będą řprawowáne *SarnStat* 145 (144); *SiebRozmyśl* E2v (2); *KlonKr wstęp* A2v marg (3); *KmitaSpit* C6v (2); *PowodPr* 5 marg (8); Drugim řłowo twoie iest zá řpiewanie y muzykę/ po ktorey fię řłuchaniu nic nie záwiáże. *SkarKaz*)(3 (26); *VotSzl* A2v (2); *CiekPotr*)(2v (3); *GostCast* 26; *PaxLiz* E3v; *SkarKazSej* 660a (3); *KlonFlis* C (2); *KlonWor* 82; Ták z nich káždy/ řmieiąc fię/ tey fię Pánnie ftáwi. Po táncu chłodny wiátrek ná twarz łobie czyniác Mágierką *ZbylPrzyg* A4v.

W konstrukcjach z konieczną przydawką typu: »po [uczynionym czym]« = po uczynieniu czegoś (17): *BielŻyw* 61; *LibLeg* 7/9; *HistAl* B6v; *BielKron* 338; *GórnDworz* Q6v; O iákowym ia tho młodziencie/ że po řtráconym pierścieniu/ dałem y řponki niewieřcie. *HistRzym* 62v; tá Świętořć

y przed Zakonem/ y po Zakonie dányim/ rozmaítymi Ofiárámi przepowiedziána bylá. *KuczbKat* 190 (2); *ModrzBaz* 96v; iłz grzech iest po poštánowionym dziewictwie/ do małżeńtwa fię obracác. *SkarŻyw* 457 (5); *KlonKr* D4v; Nálzá Polłka Monárchia [...] po wziętey wierze Chrześcijánłkiey/ Itoi iuż bliłko lat 700. *SkarKazSej* 691a (2).

Z nadrzędnyim rzeczownikiem (56): Po przepiciu lekarłtwo *FalZioł* ††3v (4); *GroicPorz* q4 (5); Po łzkodzye rozmyłł. *RejZwierz* 39v *marg*; *SienLek* 4v; [*dzieweczka*] thym iest wietłzey łławy po łmierci godná/ im tu w podlełzym ciele było iey miełzkanie. *GórnDworz* Bb2v (2); Wdzięczna rzecz pokoy po pracy. *RejZwierz* 176v *marg* (2); *WujJud* 202v *marg* (2); *SkarŻyw* 107 *marg* (3); *PaprUp* D2; *Ovatio* – Triumf po zwicziestwie. *Calep* [743]b (5); Modlitwá po dokończeniu łprawy iákiey. *LatHar* 635 (25); Kazánie iego po wieczery. *WujNT przedm* 40 (2); *SarnStat* 433 (3).

Z nadrzędnyim przymiotnikiem, liczebnikiem porzłdkowym lub przysłówkiem (28): *GlabGad* I3v; *RejPs* 23v; *LibLeg* 11/98; *KrowObr* 234v; *BielKron* 9; *Collustrum vel colustrum*, Siárá Pirwe mleko po porodzeniu. *Mqcz* 59d (2); *OrzQuin* C2; Szczepan łwięty piérwłzy po Wniebowłtąpieniu Páńłkim męczennik *BiałKat* 213v; ktory [*tj. biskup Anicetus*] był dziewiáty po łmierci Piotrá y páwłá Apołtolow. *SkarŻyw* 457 (2); *Calep* 217b; *LatHar* 233 (2); ma mu bydź dána dilácia ná piérwłze Roki Ziemłkié/ które po téy łprawie nablížłze będą [*actionem introductam immediate consequentes JanStat* 508]. *SarnStat* 766; ielłize ná tym Séymie przyłzłym po koronáciiey práwá łwégo nie pokaże łłuznégo/ tedy [...] *SarnStat* 977 (8). *Cf* »po szkodzie«.

Połączenia w postaci ciągów trójczłonowych wyrażających kolejność (5): Wtóre Roki Ziemłkié w Dobrzyniu we Wtorek bliłzy przed łwiętyim Ianem: po nich zásię w Poniedziáłek bliłzy w Lipnie tákowéž Roki: á zásię w Rypnie w Poniedziáłek bliłzy po Rocéłch Lipińłkich. *SarnStat* 728; Poštánawiamy/ żeby Roki piérwłze Ziemłkié Wiłkié záwłze były w piérwłzy Wtorek po Przewodnéy Niedzieli: á po nich w Wáłółzu we dwie niedzieli: á po tych záś w Rádziłowie we dwie niedzieli *SarnStat* 736 (8).

W przeciwstawieniach: »za [*czego*] (67), przed [*kim, czym*] (52), przy [*kim, czym*] (19), w [*czym*] (10), do czasu (7), czasu [*czego*] (3), na [*czym*] (3), teraz (3), (až) do (2), za czasu [*czego*] (2), w czas ... po« [*w tym: po łmierci itp.* (92)] (170); *FalZioł* I 13c (9); *BielŻyw* 85; *GlabGad* D3v (2); *SeklWyzn* e3v (2); *RejJóz* F3v; *SeklKat* R; *HistAl* N2; *KromRozm I* D3v (2); *KromRozm II* d; *KromRozm III* B4v; *LibMal* 1554/194; Iłcye Thezeus nye thylko zá żywotá Konnidelowi czynił dobrze/ [...] ále y po łamey łmyerci to po łobyie ołtáwił że mu ná koždy rok báráná ofiárowáno. *GliczKsiqž* N8; *GroicPorz* v v (3); obiecuię [...] być thobie oycem łłłkávym/ až do łmierci twoiey/ á po łmierci až náwłeki. *KrowObr* 46v (2); *UstPraw* B2; *RejZwierz* 133v; *BielKron* 53 (6); *OrzQuin* Y4; Zołta niemoc ielłi po ogražce przyydzie/ [...] nie niełzkodzi: ále ielłi przed ogražką przyydzie/ niedobrze bywa. *SienLek* 89v (3); *RejAp* 95 (4); *GórnDworz* Ii3; A lepiey áby [...] fię w iákie ine nieme žwirzę obrocił/ ktoreby thu iedno do czáłu wciрпиáło ná nikczemnym cíele łwoim/ á po łmierci iuż ná wieczne męki nigdy zgotowano nie było. *RejPos* 106 (26); *BiałKat* 13v (2); Ná Krzcie łie omywamy/ po Krzcie łie zmocniamy *KuczbKat* 150 (3); *RejZwierz* 23 (15); *WujJud* 174v (2); *WujJudConf* 48v; *BiałKaz* M2v (2); *CzechRozm* 80v (6); DO tąd przekłádáłifmy włzytko/ co fię zda być ku czynieniu potrzebnego y przed woyná/ y czáłu woyny/ y po woynie. *ModrzBaz* 127 (2); *SkarJedn* 178; *Oczko* 24; *SkarŻyw* 168

(4); *CzechEp* 78 (3); *NiemObr* 80; *ZapKościel* 1583/38; *KochMuza* 25; *KochPieś* 39; *ArtKanc* M16; *ActReg* 79 (2); *GostGosp* 144; *Phil* M2 (2); *KochCzJan* A2v; *KochFrag* 50; ktorzy pokutę czynili/ y przed zakonem/ y w zakonie/ y po zakonie *LatHar* 108; Przez przyczynę teyże naświętszey mátki twoiey/ y Pánny przed porodem/ przy porodzeniu/ y po porodzeniu czyłtey. *LatHar* 233 (25); Swięci z rodziáiu náłzego/ teraz w dułzách/ á po zmartwychwftániu też y w cielech będą ániólom rowni. *WujNT* 278 (6); ktobykolwiek [...] zá czálu pánowánia náłzego/ bądź po fkończeniu/ [...] ná pánowanie téy korony náłtepowál/ ten ma bydź poczytan zá *hostem patriae* *SarnStat* 15; Ktoby v fądu, y przed fądem, y po fądzie woyny iákié wczynał, niech będzie winien, iákoby gléyt królewki zgwałcił. *SarnStat* 783 (9); *SiebRozmysł* G4; *PowodPr* 53; *SkarKaz* Oooo2b; *SkarKazSej* 686b.

Połączenia: »aż [= *dopiero*] (...) po« [*w tym: po śmierci* (11)] (23): *SeklKat* Q4v; *KromRozm II* n4v; *KromRozm III* B3v; *Diar* 22; *KrowObr* 117v; *BielKron* 177; *RejPos* 304v; *GrzegŚm* 35; Afz po piątym Zborze Ian Cárogrocki Bifkup/ [...] piáć fię poczał Oecumenicus Pátryárchá *SkarJedn* 192 (3); *SkarŻyw* 35 (4); *CzechEp* 409 (2); *ZapKościel* 1588/77v; *LatHar* 121 (2); *WujNT* 342; *JanNKar* D3v; Przeto ludzie extráktów y controwerfiy do Trybunału mieć nie mogą/ áz po odłádzeniu Trybunału. *SarnStat* 862.

»[*którego(-ej)*] dnia, roku, miesiąca (a. księżyca), lata, nocy (...) po« [*w tym: po śmierci* (4)] = *in [aliqua] die mensis [alicuius] ab PolAnt*; [*aliquo*] *anno post JanPrzyw* [*szyk zmienny*] (30:14:2:1:1): Iezufa milégo dnia piętdziefiátégo po zwártwych [!] witanu ducha swięté⁸⁰ zeflanijé. *OpecŻyw* 175 (3); *OpecŻywSandR nlb* 6; Gdyby kto Iákolę rozdarł na zchodzie pirwłzego księżycza po wylézeniu/ thedy w nim naydzie dwa kamyki *FalZiol* IV 24d (4); I pogiman yełth fznimy [...] trzeciyeo dnya po przyáczyu thowarziłthwa thego *LibMal* 1547/135v; Trzeciey nocy po modlitwach ípicie/ Błogofłáwieńftwá ták doftápicie *BielKom* G6v; *GroicPorz* ee3v; *Leop* 3.Reg 3/18 (2); *BibRadz Gen* 17/12 (5); *BielKron* 72 (5); *Mącz* 251b (2); *LeovPrzep* E3; *RejPos* 141v; *BudBib Ex* 16/1; poniewáz mu to imię Iefus/ áz ólmeo dnia po narodzeniu dano *BudNT przedm* c2v; áczkolwiek [...] Dámáfzek/ Syryá/ iákoby roku trzeciégo/ po prorocctwie Ezáíáłzowym zwoiowan był *CzechRozm* 141v (6); *SkarŻyw* 102 (2); *StryjKron* 552; *ReszPrz* 85; *LatHar* 273 (6); *WujNT* 394; *SarnStat* 12.

»do [*ilu*] niedziel, do [*którego*] dnia (...) po« [*szyk zmienny*] (3:1): CHłopi tułájący fie/ ktorzy do trzeciégo dnia po przyłzciu fwym do miáft y miáłteczek w flúzbe y w rzemiefło fie nie oddádzá/ [...] áby [...] byli imáni *SarnStat* 520 (4).

»*dopiero* (...) po« = *ad diem [aliquem] post JanStat* [*szyk zmienny*] (9): iz o Cárogrockiey ftolicy ná pierwłzym zborze Nicenłkim nie było nie flýchác: [...] á *dopiero* po Nicenłkim zborze wynośic fię y prožney czci flúkác poczęłá. *SkarJedn* 178 (3); *StryjKron* 782; *ReszList* 157; *ActReg* 41; *WujNT przedm* 14 (3).

»*innych* dni po« = *w ciągu innych dni, w inne dni* po (1): A iefliby pierwłzego dnia Roków do południá wfyłcy práwuiący fie nie mogli bydź odprawieni: chcemy/ áby [...] *innych* dni po nich bliłkich [*diebus proxime sequentibus JanStat* 490] tylko do godziny przerzeczonéy [*byli odprawieni*] *SarnStat* 785.

»[*ktory*] dzień, rok po« = *diem [aliquam] post JanStat* (1:1): *Annus climactericus*, Podeyżrzány á niefortunny rok. Astrologi liczá fiódmy á fiódmy rok po národzeniu *Mącz* 57b; *SarnStat* 145.

»i po« [w tym: po śmierci (42)] = *nunc post HistAl* (43): *RejKup* i8v; *HistAl* N4v; *MurzHistSekl* ktv; *Náuká* zálie y po lámeý ímyerčí trwa *GliczKsiąż* H3v (2); *KrowObr* 190v; *RejWiz* 22 (2); *BielKron* 113; *RejPos* 128v (2); *RejZwierc* 82v (3); *CzechRozm* 73; *SkarJedn* 132; *SkarŻyw* 90 (11); Acz fię y po wydaniu Diálogow/ w Rozfádku/ w Responšie y w Zwierściadlku [!] o tym dofyć z łowá Bożego mowiło *CzechEp* 56; *KochJez* A4; *KochFr* 116; *KlonŻal* C4; *KochDz* 108; że o twéy vrodzie/ Będzie wiek pozny wiedział/ y po náłzym íchodzie. *KochFr* 21 (2); *LatHar* 420; *WujNT* 435 *marg* (5); *SkarKaz* Oooo2d; Bądź brácie łáfkaw/ á iá záfwsze z tobá Snadz y po śmierci/ ielli nie ołobá Popłynę/ tedy ná pápierze *KlonFlis* [H5]; *KlonWor* 62.

»jeszcze i po« (1): iáko Pan Chrístus [...] iefzycze y po w niebo wftápieniu íwoim znowu fię ofiárował niewdzięcznemu ludowi Zydowfkiemu. *WujNT* 392.

»już (i) (...) po« [w tym: po śmierci (6)] [szyk zmienny] (32): Ale iuż y po pogrzebie/ Siedziáá [żona oplakujáca męża] záfwsdy przy grobie *BierEz* Q4v; *FalZioł* V 29 (2); *LibMal* 1546/110; *KrowObr* 215v; *BielKron* 323; Sub finem coenae venit, Ná kóncu wieczery álbo yuż málem po wieczery było. *Mqcz* 425a (2); *RejAp* 48 (4); *RejPos* 117v (8); Boża miłóść przeciw pierwfzym náłzym rodzicom/ iuż po grzechu. *KuczbKat* 375 *marg*; *BudBib* I 386d *marg*; Ktoremu iuż po koronáciey. dan był zá Márfzáłká/ zacny koronny fláchćic. *BialKaz* I4; *SkarJedn* 133 (3); *SkarŻyw* 120; *CzechEp* 269; Iuż po wieczery: pódzmy do Hiszpaná *KochFr* 33; *GórnRozm* C4v; ten [...] iuż po pewnym roku [post certum terminum Iudicis *JanStat* 632] przez fędziégo náznáczonym będzie wolen oné rzeczy záfáwné rozfáfowáć *SarnStat* 692; *SkarKaz* 634a.

»[ile] lat, niedziel, dni, (pierwej niż) rok (...) po« [w tym: po śmierci itp. (13)] = [aliquid dies post *Modrz*; anno post, [aliquot] septimanis post, post decursum [aliquot] septimanarum, post ... [aliquot] diebus *JanStat* [szyk zmienny] (19:6:4:4); *BielŻyw* 87; *LibMal* 1545/104; vczyniłby ktoremu [posłowi] gwałt/ [...] cztery niedzyele przed Seymem/ á cztery po Seymie: Tedy tákowy ma być fádzon *UstPraw* B2; *BielKron* A6v (13); Iż iefzycze były práwie nie dofzły tyfiác lath po w niebo wftápieniu Páńfkim kiedy fie iuż poczęło miefzác około práwdy Páńfkiey? *RejAp* 166v; *GórnDworz* Aa5v; *Plato* w íwoich Práwách rofkázuie/ żeby ták Przedawcá iáko y Kupiec/ dziefięc dni po przedaniu ábo kupieniu rzeczy w Mieście zmiefzkał *ModrzBaz* 34; *SkarŻyw* 278 (2); *PudłFr* 14; DZiś wypefniło fię pięddziefiát dni (po zmartwychwftaniu Syná Bożego) *LatHar* 365 (3); tákowy/ gdy rok po ítráceniu líftów wynidzie/ iuż nie otrzyma odnowienia *SarnStat* 326 (7); *SkarKaz* 242a.

»[ile] lat po śmierci« = *przez ileś lat po* (2): Saul był krolem zá żywotá Sámuelowego 18. lat/ á po ímierci iego 20. lat krolowál. *CzechRozm* 138v (2).

»nadalej do roku, do [którego] dnia po« (4:1): *CzechRozm* 141; A táki połag/ nadáléy do roku po ífcziu zá mąż ma iéy bydź przez bráćią oddány *SarnStat* 635 (4).

»na każdy rok po« (1): będzie powinien [...] od nich [tj. *pieniędzy*] ná káždy rok po zápláceniu [quotannis post solutionem *JanStat* 445] kwit wfiác. *SarnStat* 1251.

»na potym po« (1): tedy ná potym po wyrównaniu liczby téy Stároftów z obu narodów/ Stároftwo káždé po zefzćiu Polaká Litwinowi/ á po zefzćiu Litwiná Polakowi ma bydź dawáné. *SarnStat* 1201.

»na [który] rok, dzień (...) po« [w tym: po śmierci (1)] (2:1): *UstPraw* H3v; Ná drugi rok zgorzáło Wilno/ [...] po wyiechaniu kroléwfkim *BielKron* 420 (2).

»napierwej ... po« (1): Napiérwéy Roki Ziemłkié [*mają być odprawowane*] w Dobrzyniu we Wtorek blizłzy po świętym Mácieiu: po nich tákowéż Roki w Lipnie w Poniedziałek blizłzy: potym zásię w tydzień ná drugi Poniedziałek w Rypnie tákowéż Roki Ziemłkié. *SarnStat* 728.

»natychmiast (...) po« [*w tym: po śmierci (1)*] = *statim post Vulg* [*szyk zmienny*] (9): *TarDuch* C6v; [*piana*] iéłth dwoiaka/ iedna kthora nie trwa długo/ ale natychmiast po vmokrzeniu: ginie. *FalZioł* V 8; *SienLek* 11; *GrzegŚm* 15; *WujJud* 264; *CzechEp* 178; *NiemObr* 144; *WujNT Matth* 14/29 (2).

»nawet i po« (1): Sledzie potym vwiiano w iátkách; Nawet y po odieździe Henrykowym *CiekPotr* 50.

»nazajutrz (...) po« [*szyk zmienny*] (10): *FalZioł* I 26b (3); *LibMal* 1546/122; *GroicPorz* hh2v; *BielKron* 445; *Repotia*, Bieśiadká/ á Koláciya názáyutrz po wefelu v młodego páná. *Mącz* 352d (2); *SienLek* 55; *GórnDworz* Ee.

»(nie)dawno po« (2): *FalZioł* V 36; Abowyem nyedawno po odyachanyv posła V.C.M Kyerdeya Thvrczy Byalogroczcsci s Thatary były w szyemyach pana mego *LibLeg* 7/32v.

»nierychło (a. nie tak rychło), nie wnet (a. hnet) (...) po« [*w tym: po śmierci (4)*] [*szyk zmienny*] (9:3): *PatKaz II* 50; *FalZioł* V 63v; Czemu nie hnet po obiedzie przychodzi takowa zgaga. *GlabGad* K5v; *KromRozm II* c3v; *CzechRozm* 6 (3); *ModrzBaz* 11; wieczera niechay trochę wietłzą ié/ byłé w czas/ áby po niéy nierychło ípác chodził *Oczko* 24v; *CzechEp* 78; *NiemObr* 53 (2).

»od lata [którego] po« (1): A od látá dwunástego po proffesyey: dał iey ípowiednik táiemnie/ bárzo grubą włošienicę *SkarŻyw* 160.

»odtychmiast po« (1): ktory [*biskup Rusi*] odtychmiast po zburzeniu [*iam post destructionem*] w Kijowie nie miełzka *MiechGlab* 5.

»po [ilu] dniach, leciech po« (1:1): Ale to on mowił o kołciele ciała śwęgo ktoré on z mártwych po trzech dniach po íkażeniu śwęgo ciała zbudził *OpecŻyw* 73; *RejPos* 301.

»potym (i) (...) po« [*w tym: po śmierci (15)*] [*szyk zmienny*] (48): *FalZioł* I [26]d; *RejJóz* N4v; *GroicPorz* d3v (4); *RejZwierz* 24; *BibRadz Ez* 44/26; Po Przyśiędze pothym/ Koronę [...] z rąk Papielskich wzięł. *OrzRozm* F4 (2); *BielKron* 88 (6); *RejAp* CC2 (2); Potym po żáłości/ á narzekaniu krol íe wćiełzył *HistRzym* 7 (6); *RejPos* 19v (7); *RejZwierz* 133 (2); *CzechRozm* 138v (4); *ModrzBaz* 139; *StryjKron* 315; *ZapKościer* 1582/27v; *Paprup* B3v; *WujNT przedm* 32; Tęż [*ortografię*] potym po śwym do domu odieździe ná pílmie połłał *JanNKar* D3v; *SarnStat* 463 (4); *PowodPr* 31.

»przez [ile] lat, niedziel (...) po; przez ty lata po« [*w tym: po śmierci (2)*] [*szyk zmienny*] (2:1;1): *OpecŻyw* 176; *BielKron* 415v; *RejAp* 76v; byli powinni Píárze íolni przywieźienié íoli téy [...] obwołác [...] y po obwołaniu przez czwórzy cále niedziele/ żeby iéy nikomu inému nie przedawali *SarnStat* 391.

»skoro, wnet (a. hnet) (skoro), (choć, i) zaraz, (barzo) rychło, prędko, niedługo, świeżo (...) (i) po« [*w tym: wnet skoro (4); po śmierci (46)*] = *iam inde ab, non longe post Mącz; mox a, post Modrz; statim post JanStat* [*szyk zmienny*] (61:50:36:23:5:3:1): *BierEz* P2v (2); *PatKaz II* 30 (2); *FalZioł* I 155d (7); *GlabGad* H5 (4); *MiechGlab* 48; *LibLeg* 10/150; Thamze po yego richlo wyachanyu przyachal knyemu włodarczik *LibMal* 1548/146 (4); *RejKup* bb6v; *MurzHist* S4; *KromRozm II* dv (2); *KromRozm III* B4; *Diar* 82; *BielKom* F2v; *Leop Iob* 38/12; *LeszczRzecz* A2; *RejZwierz* 53v;

OrzRozm D3 (2); *BielKron* 1v (18); *KwiatKsiąż* B2; Non longe post haec aderit, Nie długo po tym *Mącz* 250a (5); *OrzQuin* C2v (3); *SarnUzn* C3; mleko ciepłe krowie/ fkoru po wydoieniu piy *SienLek* 80v (2); po którym zácmmieniu bárzo rychło morowe powietrze w wielu Kráinách pánowało *LeovPrzep* A3 (10); *RejAp* 2v; *GórnDworz* O7v (4); *HistRzym* 109; Aczkołwiek on tę fwiętą owczarnią fwoię zálóżyć wnet raczył po ftworzeniu fwiátá/ ále wždy nawięcey á iuz naiáwniey po fwiętey męce fwoiey *RejPos* 124v (7); *BiałKat* 103v (3); *GrzegŚm* A4 (6); nie wnet po śmierci ále trzeciego dnia ożył *KuczKat* 50; Abowiem my wierzymy y wyznawámy że dułze wiernych zaraz po śmierci przechodzą do Páná Kryftuła. *WujJudConf* 202; *RejPosRozpr* c3v; *RejPosWstaw* [143³]; *MycPrz* II C3v; *CzechRozm* 26v (7); *KarnNap* F2; á wnet fkoru po potopie/ onym co byli żywi zołtáli/ [...] poftánowił práwo *ModrzBaz* 102 (2); *SkarJedn* 356 (2); *SkarŻyw* 102 (6); *StryjKron* 66 (2); *CzechEp* 85 (7); *NiemObr* 37 (5); *KochSz* Cv; *ReszPrz* 17 (2); *ReszList* 182; *KochPam* 84; *PudłFr* 31 (2); *GórnRozm* Cv; *PaprUp* F3; Pretko powyiachaniu w̄m zKurzolowa Kapłani przysli do mnie *ActReg* 70 (6); *GostGosp* 162; *LatHar* 100 (10); *WujNT* 263 (7); A woiewodowie fkoru po tym Séymie máią wczynić Conuokácią Dignitarzów *SarnStat* 280 (6); *PowodPr* 46; *SkarKaz* 2a (7); *VotSzl* D3v; *CzahTr* A2v; *KlonWor* 56.

»tegodniem jednym po« (1): á ták Roki Ziemłkie Przemylłkie będą nižey przełożoné tegodniem iednym po fądzeniu Roków w innych žiemiách [*una septimana post tempus celebrationis Terminorum in aliis terris JanStat* 467] *SarnStat* 730.

»teraz dopiero po« (1): ále teraz dopiero po poftánowieniu y dokończeniu téy Exequuciiéy [*obywatele Wołynia*] z Koroną Polłką złączeni y przywróceni fą *SarnStat* 1190.

»trochę (poźniej) po« (2): gdy go pożywałz trochę po obiedzie broni dimow wftępować w głowę. *FalZioł* I 28a; W godzinie po thym/ ábo trochę pozniej/ po obiedzie [...] przyiechał [*pan Wapowski*] *GórnDworz* Ee.

»w ([ilu]) lat (a. leciech), niedzielach, godzinach (a. godzinie), dni, miesięcy, roku po« [*w tym: po śmierci* (1)] = *post annos* [*aliquot*] *Vulg*; [*aliquot*] *annis post PolAnt*; *infra spatium* [*aliquot*] *anno post JanPrzyw* [*szyk zmienny*] (7:3:3:1:1:1): abowiem po wzięciu tego trunku w godzinie albo we dwu á nadaley we trzech pocieczę. *FalZioł* V 111v (2); *ConPiotr* 32v; *GroicPorz* k2; *KrowObr* 234v; wzięła Agár Egyptłką fluzebnicę fwoię/ wdziefiáci lath po onym gdy miełłkác poczęli wziemi Chánányłkiey/ y dáła ią mężowi fwemu zá żonę. *Leop Gen* 16/3; *BibRadz Gen* 11/10; *LeovPrzep* C4v (2); *RejAp* 167; *SkarŻyw* 414 (2); A wżyfcy Królowie [...] w roku po Koronáciiey fwéy [*infra annum Coronationis suae JanStat* 858] [...] tákowy pokóy wieczny przyśięgámi vtwierdzić [...] będą powinni. *SarnStat* 1080 (5).

»wnet natychmiast po« (1): Bo wnet nátychmiałt po zgrzeźzeniu przodka náłzego/ [...] tám wnetł widomy znák był przydan *RejPos* 32.

»w [ile] niedziel, lat, godzin, dni (...) po; w rok, tydzień (a. w [którym] tegodniu) (...) po« [*w tym: po śmierci* (5)] = *post anno* [*aliquo*] *dies*; *post dies* [*aliquot*] *Vulg*; *post* [*aliquot*] *annis JanStat*; *infra* [*aliquot*] *dies JanPrzyw* [*szyk zmienny*] (33:11:10:8;6:11): drugi szeym ma bywacz [...] po przerzeczoným szeymie wedwye nyedzyely *MetrKor* 34/134; *OpecŻyw* 172v; *PatKaz* II 83v (2); á potakowym naporzeniu w czwierz godziny [...] mazać zawłze przerzeczonými oleyki [...] Dymiona

FalZioł V 19c (7); *MiechGlab* 58; powyedział yfz wetrzi nyedziele po pobranyv thego Srebra [...] fchedl do pana Richwalskiego *LibMal* 1544/79v (2); *KrowObr* 16v; *BielKron* 308v (2); *LeovPrzep* C2v; Owa raz/ w rok podobno po tym/ obaczył [*Skotnicki*] Pukárzewfkiego podpitego *GórnDworz* S8 (2); *BialKat* 298v; We dwie zás lećie po tym zgwałceniu Támáry/ Abfalom Amoná zábił *CzechRozm* 138v (2); *SkarJedn* 181 (2); *Oczko* 20v (3); *SkarŻyw* 179; *CzechEp* 418; *GórnRozm* Cv; *LatHar* 326; *WujNT Luc* 9/28; *WysKaz* 43; Roki Ziemfkie Wíchowfkie máią bydź dwa kroć do roku fądzoné/ po Kościeńfkich w tydzień. *SarnStat* 723 (45).

»w one to dni po« = *in illis diebus post PolAnt*, *Vulg* (2): A wonyto dni po vćifku onem/ fłóńce będzie zácmono *MurzNT Mar* 13/24; *WujNT Mar* 13/24.

»po ... za [*ile*] dni, niedziel« = *post ... dies [aliquot] PolAnt* (1:1): A placza ma bicz przed vrzandem poľzeymye dokonczenya za dwye nyedziely *LibLeg* 6/118; *MurzNT Luc* 9/28.

»zarazem, w teźe godzinie, tudzieź (...) po« [*w tym: po śmierci* (1)] [*szyk zmienny*] (6:1:1): *MurzHist* D3; *GroicPorz* ee4; *BielKron* 392v; Bo Krol nowy Ludwik [...] k temu co miał kráiny oderwane do Polfki przybáwić/ to iefzcze zarázem po koronáciey kilka powiátow od Polfki oddał *StryjKron* 452; *NiemObr* 33; *ActReg* 21 (2); *SarnStat* 344.

»zawsze (a. zawždy) po« [*szyk zmienny*] (6): *FalZioł* V 35v; *RejZwierz* 3; *SienLek* 126v; *RejPos* [279]v; bo zawždy po krotofilach dobrej biefiády trzebá *RejZwierz* 165; *SarnStat* 731.

Fraza: »(a) gdy (a. kiedy) (juź) będzie (a. było, a. bywa) po [*czym*]; (i) było (a. stało się) po [*czym*]« [*w tym: po tych rzeczach* (5), *po śmierci* (2)] = *po czymś; et fuit post PolAnt* [*szyk zmienny*] (10;12): *BierEz* C3v; *OpecŻyw* 78v; á gdy będzie po zmienieniu powietrza: możefz fie zafię przywrocíć do mieľzkania twe⁸⁰ *FalZioł* V 73v; *MiechGlab* 13; *MurzHist* D2; *Leop* 2.Reg 11/27; *BibRadz* *Iudith* 4/3; *BielKron* 233 (2); *Mącz* 425a; *HistRzym* 28v (2); Y było porzczách tych/ vmárl Iehofzua fyn Nunow sługá Iehowy *BudBib Ios* 24/29 (8); Gdy po iármárku bywa/ gdy kramnice znofzą: Vmiáta pod budámi; choćia go nie profzą. *KlonWor* 36.

~ *Z elipsą czasownika* (1): Y ptafzek kiedy po dzdzu káždy głośniey fpiewa. *RejWiz* 35. ~

Wyrażenia przyimkowe z podrzędny m rzeczownikiem (lub wyrazem w funkcji rzeczownika): »po iedzeniu (a. jedle, a. jedzy)« (27): Gruľzki ktore zowá gdule, piekącz tak iefć po iedzeniu *FalZioł* V 64 (11); *GlabGad* I5v (5); *SienLek* 4v (7); *ModrzBaz* 11; *Oczko* 28; Zálecenie dźiękowánia po iedzeniu. *LatHar* 58 marg; *PowodPr* 72.

»po obiedzie« = *po zjedzeniu obiadu; post prandium Mącz, JanStat; a prandio, post secundas mensas Mącz* (58) *BierEz* C3v; *HistJóz* C; Po obiedzie zafię nie iefć ažby fzeľć godzin wyfzło. *FalZioł* V 65v (12); przeto po obiedzie mierne fera poziwanie lekarftwo iefť *GlabGad* K7v (17); *SeklKat* D2; *RejZwierz* 3v; *BielKron* 26v (4); *Mącz* 314c (3); *SienLek* 4v (3); kfiádz Bífkup po obiedzie v fthólu fiedząc/ [...] powiedział [...] *GórnDworz* B8v (7); *BialKat* 133v; Ná czczo gorzałeczkę pić/ wodę po obiedzie *BielSjem* 31; *PudłFr* 8; *ArtKanc* T11v źp; *ActReg* 84; *LatHar* 229; zkąd wiele ich ináčzy do fpraw odpráwowania nie przychodźili/ iedno po obiedzie nápełnieni y vpić *SarnStat* 785; *ZbylPrzyg* A4v.

»po obiedzie« = *w porze poobiedniej, po południu; post prandium JanStat* (23): ktorego [*dnia św. Jana*] po ranu był wielki mroz/ a trochę chmurno do połdnia z wietrzykiem/ á po obiedzie iaľno

y cicho do wieczora. *LudWieś* Bv (2); *RejRozm* 394; *LibMal* 1554/186v; *RejWiz* 132; *Prot* B4v; *GórnDworz* I2v; *RejZwierc* 111 (2); *StryjWjaz* A4; *SkarJedn* 346; *Oczko* 20v (3); *SkarŻyw* 76 (3); *WerGość* 253; *ActReg* 71; *LatHar* 243; *WujNT Ioann* 21 arg; *SarnStat* 324 (2).

»po tych rzeczach (tej rzeczy)« = *później, potem, następnie* (7): Lecż po tych rzeczach (*marg*) wł: po tey rzeczy. (-) [*post verbum hoc*] nie zwrocił Iárowehám ze zley drogi fwey *BudBib* 3.Reg 13/33. Cf *Fraza*.

»po szkodzie, stradzy« [*w tym: z nadrzędnym przymiotnikiem* (6)] (15:1): Nie słuchay nigdy pochlebce: Acż ci cudnie rzecz prowadzi/ Ale cię nákoniec zdrádzi. Kożdy mędrfzy pošzkodzie. *BierEz* K3 (3); *RejRozm* 407; *RejZwierz* 39v *marg* (2); iz ták wiele ludzi z obu ftron ftráciłi/ iáko dwádzyeściá tyfięcy. Po fzkodzye Iulius prošíł Cełárzá o zgodę *BielKron* 190 (3); *Strum* E4; *StryjKron* 752; *KochPieś* 39 (2); *PaprUp* K2v; *PowodPr* 84; By záś fynowcá pan Striy [*tj. wiatr*] nie kołyfał [*na szubienicy*]: Iużby mi fię tu po ftradzy popifał. *KlonFlis* H4v.

»po śmierci (śmierciach), ześciu (*a. odeściu, a. wyściu*), skonaniu, schodzie, uśnieniu ([*czyim a. czyjej*])« = *post mortem HistAl, Vulg, PolAnt, JanStat; post obitum HistAl, Vulg, JanStat; a morte Mącz, Modrz; post exitum HistAl; post discessionem Vulg; post decessum JanStat* (1003:68:8:1:1): *ZapWar* 1513 nr 2063 (5); *PowUrb* + (2); *BierEz* H2 (4); *OpecŻyw* 47 (2); *PatKaz II* 33; *PatKaz III* 104 (2); *HistJóz* E4v; *TarDuch* Bv; *BielŻyw* 23 (7); *GlabGad* A3; *MiechGlab* 28 (7); *LibLeg* 7/41 (5); *WróbŻołt* G2v; *WróbŻołtGlab* A3 (2); *RejPs* 73; *RejRozpr* K4; *SeklWyzn* b2 (3); *RejJóz* Q2v; ze tu pokifmy żywy mamy odpufczenie grzechow á nie pošmiercy *SeklKat* R (16); *RejKup* i8v (4); *HistAl* A6 (15); *HistAlHUNG* A4; *KromRozm I* F2v; *LibMal* 1551/160 (2); *MurzHistSekl* ktv; *KromRozm II* v3v; áliż po wfnnyenyu/ to yeft po fmyerći/ fłalone [*dziewice*] od mądrych/ [...] odłączone fą. *KromRozm III* C8 (4); *GliczKsiąż* A3v (2); *LubPs* F (3); *GroicPorz* 12v (8); *SeklPieś* 16; *KrowObr* 22 (15); *RejWiz* 21v (13); *Leop Gen* 26/18 (5); *OrzList* f; *UstPraw* B2v (7); *RejFig* Ee2v; *RejZwierz* 7v (8); Wiedząc iz rychło zložę then moy przybythek [*tj. swoje ciało*]/ [...]. Ale też poštáram fię ábyfście po wyściu moim tych rzeczy wzmięnkę czynić mogli. *BibRadz 2.Petr* 1/15 (14); *OrzRozm* G2v; [*Stoicy*] pokládáli [...] dużze w niwecz obrocone być po śmierći człowieczy *BielKron* 156; Pochowan po śmierći w káplicy v fwiętego Piotrá w Rzymie. *BielKron* 164v; Plaft Krufzwicki po mizernym zefzćiu Popielá wtorego/ iedno ftaýnie od wńzech był na Monárchią wybran *BielKron* 342v (229); Elysium, Poetis campus Beatorum apud inferos, Błónie álbo pole odpocziwánia rofzkofzne zmarłych ludzy po śmiercy. *Mącz* 102a (10); *OrzQuin* C2 (4); Bo żeby co po śmierći gdzie indziewy być miało/ Widziáłem że Rzymiáne o tym dzierzą máło. *Prot* Bv; *SarnUzn* D8; iáką ci zaplátę wzięli/ y thu iefzće ná ziemi/ y wiecznie po márných fmięrciach fwoich *RejAp* 92v (7); *GórnDworz* B8 (5); *HistRzym* 29v (10); gdyż go iefzće y przed tym Piotr pytał/ kthoby miał być przełożęnfzy miedzy nimi po odefcie fwiętym iego. *RejPos* 300v (41); *BialKat* 103v (4); *HistLan* C (5); *KuczbKat* 50 (2); ázaż nie lepiej iz po fmięrci ty fłowá wdzięczne zoftáwimy po fobie/ iz wždy rzeką iz to był dobry [...] człowiek *RejZwierc* 81v; Y mnima by iuż ták w tym wiecznie rofkořzowác miał/ [...] á po fmięrci niech fie niebo chociaý obáli á fkowronki pošłucze. *RejZwierc* 188v (11); *BielSpr* 51 (3); *WujJud* 201 (12); Gdyż oni ftrazy fwięci ludzie/ dofyc doftáteczną vczćiwość w ty^m pokládáli/ kiedy przyftoýnie/ á pošćiwię ciála fwięte do ziemię pochowane były po śmierći. *WujJudConf* 61 (2); *RejPosRozpr* c (2); *RejPosWstaw*

[143³]; *BudBib Ruth* 7/11 (2); *BudBibKaw* A2v; *BiałKaz* I4v; *BudNT przedm* b8v; *CzechRozm* 81 (11); *PapPan* Ffv (2); *KarnNap* D3; *ModrzBaz* 42 (6); *SkarJedn* 47 (9); *KochPs* 9; *SkarŻyw* A3v (70); *KochTr* 10; *ZapKościar* 1580/10 (16); *StryjKron* A3v (22); *CzechEp* 80 (9); *NiemObr* 4 (6); *KochEpit* A3v; *KochFr* 125; *KlonŻal* B3 (3); *KochMRot kt*; *WerGość* 225; *WerKaz* 288 (2); *KochPieś* 6 (2); *PudłFr* 14 (4); *ArtKanc* D13v (8); *GórnRozm* Ev (2); *KmitaPsal* A5; *KochWr* 23; *PapUp* A4 (8); *ZawJeft* 42 (2); *ActReg* 8 (6); *Calep* 826b; *GórnTroas* 31 (3); *KochAp* 5; *KochFrag* 48; *OrzJan* 6 (3); Korporał prześcieradła/ w ktore Iezus miły po fkonaniu był wwiniony *LatHar* 81 (43); *KołakCath* B4 (3); *KołakCathOkuń* A2; *KołakSzczęśl* A3 (3); *RybGęśli* B2v (2); *WujNT* 51 (26); *WysKaz* 3 (7); PO káždęgo Stárofty [...] śmierci/ pan Podfkárbi Koronny [...] połać ma dla wczynienia Inwentarżá *SarnStat* 342 (62); *SiebRozmyśl* L4v (2); *KlonKr wstęp* A2 (4); z pracy fię żadney nie wymowie/ ábych kroleństwo twoie y ciebie krolá wiecznego po zelźciu z tey ziemie ogládał. *SkarKaz* 123b (28); *GosłCast* 26; *PaxLiz* B2 (2); *SkarKazSej* 658b (8); *KlonWor* 63 (4); *PudłDydo* [B5]v; *SzarzRyt kt*; Lecz mi to ná wielkiew przefzkodzie było/ że po ześciu z tego swiátá brátá mego [...] Ie⁸⁰ M. Pan Stániłław Stárzechowłki [...] pińmá y księgi iego ná fwoy dozor y opiekę wziął *SzarzRyt/Szarz nlb* 2.

»po wczorajszym (przepiciu)« (3): [gorzałka] Na nocz tedy zagrzeie A poranu flodnieie Tak człowiek wyłzumieie Po wczorayłzym. *LudWięś* B4v; Quasi reficiatur potatio dicta, Gdy fię zwłáłczzá ráno Muskátellá/ Miáłmáltá álbo gorzałką po wczoráyłzym przepiciu trzeźwiá. *Mącz* 352d; *PaxLiz* E3v.

»po (ostatecznej a. ostatniej, a. Pańskiej) wieczerzy« [w tym: o Ostatniej Wieczerzy (26)] = po zjedzeniu wieczerzy,; a coena *Mącz* (46): *OpecŻyw* 78v; *FalZioł* V 36v (2); *GlabGad* K8v (2); Mowiá doktorowie fwięci iż then Pfalm mowił pan Iefus po ołtateczney wieczerzy. *WróbŻołt* mm3v; *SeklKat* C2v (2); *KromRozm III* E8; *KrowObr* 205v; Poięli go potym do Albánulá Hetmaná Cefarłkiego/ ná wieczerżá/ po wieczerzy powiedziano mu/ ábyś tu nocował *BielKron* 230 (3); *Mącz* 1a (2); Po wieczerzy/ nie nátychmiałł fpi/ ále przy namniey iedną godzinę potrway *SienLek* 11; bo iednák po przefłzley wieczerzy/ rychłó fię był s Pradniká pokwápił. *GórnDworz* Ee (2); *HistRzym* 28v (2); *RejPos* 316 (2); *WujJud* 169; *CzechRozm* 266; *SkarJedn* 294; *Oczko* 24v; *SkarŻyw* [237] (2); *CzechEp* 163; *KochFr* 33; *ReszHoz* 127; *PudłFr* 31; We Czwartek po Wieczerzy w ogrodzie z fwymi był/ Bogu Oycu fię modlił *ArtKanc* D12; *LatHar* 191 (7); *RybGęśli* B4v; *WujNT przedm* 39 (6).

»po (tym) żywocie, ześciu żywota, dokończeniu (a. skonaniu) żywota, wyściu z żywota; wyrażenia przenośne [cf niżej]« (35:4:2:1;20): A przetoż iednáczko náłfa/ [...] Iezuła [...] nám po fkonaniu żywota tego vkaż. *OpecŻyw* 190v (6); *OpecŻywPrzedm* C4v; A po wyłzciu ftego żywota do ciebie Boga żywego y prawdziwego mnie przywiełć racz *TarDuch* D5; *SeklKat* R3v; *KromRozm III* B2 (2); *RejZwierz* 125; *BibRadz I* 351b marg (2); *HistRzym* 30 (4); ktorzj nam pewnie opowiedáli [...] nowe záłię rołkolzy náłze po tych nędznych żywociech náłznych *RejPos* 221 (5); *GrzegŚm* 14; *WujJud* 202v; *CzechRozm* 124v; *SkarŻyw* 13 (3); day náswiećie zbożny pobyt/ po żywocie Rayłki przebyt *SkarŻywBog* 357; *ZapKościar* 1583/38; *ArtKanc* E19v (7); *LatHar* 40 (2); *WujNT* 22 (2).

~ Z przenośnymi określeniami życia (32): Aczkolwyek też wtem żywocie wyele zapłáty bywa fwętyem oddawano/ á włłákoż/ [...] przednyeyłfe zapłáty bywáją oddáne potym fwyećye. *KromRozm I* H2v; *LubPs* E3v (3); *RejWiz* 67 (2); Iuż nádzyeíá pewná/ iż záwždy pewien á íłt/ po tym omylnym

á mizernym kroleſtwie nędzne⁸⁰ tego pielgrzymowania ſwego/ onego ſwiętego/ wiecznego/ á wdzyęcznego kroleſthwá *RejPos* 115 (9); *BiałKat* 103v (2); A gdy porzuciwſzy tłomok ten cieiełny/ dułzá ſię do ſwego tworce wróciłá/ á po dłuſgiey goſcinie do ſtárey wełzá dzierzáwy *SkarŻyw* 195 (2); *KochTarn* 78; Przeto gdy podługym afortunnym mięszkaniu Jey Kr. M. z tego ſwiata zeydzie. tedy [...] *ActReg* 45; A po tym kłopocie/ day w wiecznym żywoćie/ z tobá królowanie *ArtKanc* F17v (5); mogliby my tego Morzá chytręgo zdrady Przebydź/ [...] A odpoczynąc po tym żeglowaniu *KochFrag* 15; *LatHar* 459 (3); *KlonKr* D; *SkarKaz* 489b.

W charakterystycznych połączeniach: po biegu krótkim żywota tego, czeſnej zálości, dłuſgiej goſcinie, dłuſгим mięszkaniu, doczesnym (tym) pielgrzymowaniu (pielgrzymſtwie) (4), doczesnej nędzy, tym znacznym (naszym) kłopocie (tych kłopociach) (3), (tych wſzytkich) niebezpieczeńſtwiech(-ach) ſwiata tego (2), pracach mizernego żywota tego, omylnym a mizernym króleſtwie pielgrzymowania ſwego, przeſładowaniu tego nędznego ſwiata, rozwiązaniu (węzła) dusze z ciałem (2), tej nędzy, tym kłopocie, (tych smutkoch, tej tu ſmiertelności, tym (nędznym) ſwiecie (2), tym wygnaniu (2), tym żeglowaniu, wſzytkich pracach ſwiata tego (ziemskiej pracy) (3), wyſciu z ciała, zeſciu nędznego pielgrzymowania, złoſzeniu włodarſtwa. ~

*Wyrażenia przyimkowe z podrzędnym zaimkiem: »po czym (wſzytkim)« (2): A iefli ktemu przyidzie ná mię ciężkie vboſtwo/ [...] to mi ſie krotko zdáć będzie: poczym lepfzy koniec náftápi. *SkarŻyw* 196; *WujNT*.*

»po onym« [jako wskaźnik zespolenia] (1): Gdy do niego przyſzedł Náthan prorok po onym iáko [*quando*] ſię był złzedł z Betfábee. *BibRadz Ps* 50/2.

»po tym« [jako wskaźnik zespolenia] (1): A co mię iuż od ciebie/ odkupicielu moy odſtráfzyc y oddzielić może/ potym gdym poznał wielkie y ſłodkie imię twoie? *SkarŻyw* 82.

»po (tym a. onym) wſzy(s)tkim« [jako wskaźnik nawiązania; w tym: w funkcji anaforycznej (3)] (4): Potym wſzytkim gdy [*Post totum hoc quod*] doprawił Iozyałz kołćiołá/ ruſzył woſfko Necho Krol Egiptłki *BibRadz 2.Par* 35/20; A to záś coſ ná oſtátku po wſzytkim przydał/ máią ſobie zá wielką zelżywość á namniey Bogu nie przyſtoyná/ żeby ſie on o tych ták powaźnych rzeczách z Anioły vmawiać miał. *CzechRozm* 17v (2); *KlonWor* 74.

β. Członem podrzędny jest nazwa nieczynnościowa (tj. nazwa istoty żywej, przedmiotu martwego, pojęcia itp.) [*konstrukcja PO + L stanowi drugi stopień nominalizacji zdania podrzędnego czasowego: po kim = np. po czyjejs śmierci, po złożeniu przez kogoś urzędu itp.; niekiedy jest poetycką metonimią, np. po kosie = po skoszeniu czegoś*] (1178) :

αα. Wskazuje na następstwo obiektów uczestniczących w tej samej lub takiej samej czynności oznacza, że jakiś obiekt uczestniczy w danej czynności później niż - należący zwykle do tej samej klasy - obiekt nazwany przez człon podrzędny [*w tym: o ludziach (559), często z dodatkowym znaczeniem: w czasach, gdy ktoś już nie żyje*] (617) : Liłzká ná nię záwołáłá/ Sióſtro źleſ mi vdziáłáłá: Gdyſ ty fyte [*muchy*] odpłóſzyłá [...]. Bo ſię iuż były náſłáły/ [...] Ale przydą po nich głodne/ Y będą mi bárzo łzkodne. *BierEz* O; yełcze wkrotcze pyłacz chcą yłz ta myła panna byla poczáta po wſzytkyem ſzwyeczye *PatKaz II* 85v; *HistJóz* B2; Brzołkinie niemaią być iedzone po inłzych potrawach/ abowiem czynią nieſtrawność onego wſzitkiego pokarmu pierwey iedzonego *FalZioł I* 110d; Też gdy po biały albo

po mlecžney vrinie vkaže fie blada/ [...] Znamionuie vmoczenie ciepła przyrodzonego *FalZioł* V [4]v (10); jako ocziecz moy hy ya po hoyczv mogem nyebylym wkxiastwe Mazoveczkiem yeno wstronach Nyemyecznych *ZapWar* [1534] nr 2524; Czemu po ribach zdrowo ielć orzechy *GlabGad* K8; y vzrzał Bociąna á on fwoie dziecię [...] wziąwłszy zanofił ie na inłze gniazdo ktore było nie daldko [!] [...] / y drugiego ponim [się consequenter et alium]. *MiechGlab* 56; *KłosAlg* Av; ty nędzny mrzygłodzye/ Chleb s fołą iadałz po wodzye *BielKom* F (2); Potym Ogniu w tęż Sobothę/ tzáruiecie záfię Swieczę wielką/ którą krzcilną zowiećie *KrowObr* 88; Przydzie mocniejszy niżli ia po mnie *Leop Mar* 1/7 (3); á Krol Sezách po nich [tj. na samym końcu, za karę, dla poniżenia] pić będzie. *BibRadz Ier* 25/26; *OrzRozm* N3v (2); Látá od ftworzenia pirwłzego człowieká 230. Vrodził fie fyn Adámowi imieniem Seth/ po zábitym Abelu á po Kaimie zbiegu. *BielKron* 3v (16); *KochSat* B2v; *GórnDworz* Dd7v; *HistRzym* 75 (2); Iż ia po tobie wzbudzę Proroká s połrzodku bráciey twoiey podobnego k tobie. *RejPos* 12v (2); *BiałKat* 345v (2); *KuczbKat* a2; *WujJud* 237v; żełmy te święte księgi po onych pierwłzych Tłumáczoch (po Krakowłkiem y po Brzełkich) znowu przełóżyli. *BudBib* b (6); *BudNT przedm* b8v (2); *CzechRozm* 30 (4); iż ma dáć [zapłatę] káždy Duchowny ktory imienie iákie dżierzy/ raz tylko przez włzytek żywot: á kto po nim ná ie^{go} mieyłce náłtápi [in cuius locum qui succedat]/ tákże raz/ tákże y trzeći y dáley rć. *ModrzBaz* 121v (3); *SkarJedn* 80 (8); *Oczko* 20 (3); ktoremu [św. Józefowi] Bog po Máryey/ w ćielenie fwoie y przyśćie wżywot pánieńłki obiáwił *SkarŻyw* 241 (3); *StryjKron* 1 (4); iż on ty fwoie kwiatki [tj. swoją wypowiedź] názwáł śniadániem: obiecuiąc mi po nim iákiś gnaćiły obiad. *CzechEp* *2v (3); *CzechEpPORz* *3; *KochJez* A3v; Nie káždy weźmie po Bekwárku lutniéy. *KochFr* 23; *KochSz* ktv; *ReszPrz* 32; Przyidáć po mnie fáłłzywi Prorocy *ArtKanc* P7v; *PaprUp* C2 (2); *OrzJan* 91; *LatHar* 125 (4); Abowiem przed tymi czáfy powłtał był Theodás, [...] ktory zábit ielł: [...] Po nim powłtał Iudás Gálileyczky czáfu popiłu *WujNT Act* 5/37 (4); *JanNKar* B3v; ielłiby ktory z nich po Polaku záś Polakowi/ á nie Litwinowi/ álbo po Litwinie Litwinowi/ á nie Polakowi/ cokolwiek w źiemni Inflántłkiéy [...] ziednáł/ vprośił/ pieczętował/ y przywiléy wydał/ [...] karan bydź ma. *SarnStat* 1201; *PowodPr* 50; IAN OLBRACHT, po fwym Oycu mężnie Turki gromił. *KlonKr* wstęp A4.

Z nadrzędny m rzeczownikiem (2): Świátłóć po ćiemnościách znáczy wybáwienie. *BibRadz* I 8c marg; Ten kośćioł Sálámonow [spalono]/ Po ześćiu ftárego zakonu á wypełnieniu od Kryłthulá vczynionemu/ kośćioł z nowotku miał być dżiáłan/ ćieñ po świátłóći. *BielKron* 266.

Z nadrzędny m zaimkiem przymiotny m (26): bo czo ieden vłtawi to drvgi po niem łkazi *SeklWyzn* a2; *KromRozm II* qv; *KrowObr* 135v (2); *BibRadz* 4.Reg 18/5; Czáfu krolá Sálomoná krolował Smerdes/ drudzy po nim áż do Amázym drugiego *BielKron* 8v (5); *BiałKat* 93v; Mądroć y vmieiętnóć dam tobie [...] / ták iż żaden krol nie był podobien tobie/ áni żaden po tobie tákowy będzie. *BudBib* 2.Par 1/12 (2); *CzechRozm* 104v (3); A iż fie Grzegorz S. y inni po nim vniuerłalnym abo powłzechnym Biłkupem pińać niechćiał *SkarJedn* 193 (2); *CzechEp* 68 (3); *NiemObr* 3 (2); *WujNT Act* 3/24; *SkarKaz* 456b; *SkarKazSej* 680a.

W połączeniách z zaimkiem uogólniájacy m: *wszystek*, o ogólnym znaczeniu ‘na samym końcu’ (2): Bellaria, Ołtátnia potrawa/ yáko łá włzelákie owoce/ y inłze potrawy/ ktore s ferem dawayá na łtól/ po włziłłtkich potráwach. Wet v dworu zowá. *Mącz* 24a; *KochMon* 31.

W przeciwstawieniach: »przed [kim] (9), przy [kim], z [kim] ... po [kim]« (11): SEcundina/ to ieft Łożyfko, Ieft rzecz fwiadoma wftykiem babam y paniam rodzącym/ pofpolicie z dzieciątkiem wychodzi/ albo po dziecięciu richło *FalZioł* V 25; A ponim żadny niebył podobien iemu miedzy wftykimi krolmi Iudfkimi/ áni miedzy tymi ktorzy przed nim byli. *BibRadz* 4.Reg 18/5; tenći ieft ktory po mnie ma przyść/ á przedemną dawno ípráwion ieft *RejPos* 12 (4); *CzechEp* 76 (3); Pierworodnym lepak tego zową/ przed ktorym fię żaden nie vrodził; choćia by fię y po nim nikt nie národził. *WujNT* 5 (2).

W charakterystycznych połączeniach: [o istotach żywych (głównie o ludziach)]: być [kim, gdzie, jakim] po [kim] (6), czynić [co], dawać [co], mieć inego [= męża], mówić (2), narodzić (urodzić) się (porodzić, narodzony) (5), nastać (3), nastąpić (następować) (na [czyje] miejsce) (4), obaczyć [co], objawić [komu co], opowiedać (powiedzieć) (3), powstać [= nastać], przyjechać (ujechać, wyjechać) (4), przynieść [co], przy płynąć, przystąpić, przyść (przychodzić, wyść, vychodzić, iść) (22), rzec (2), skonać, umrzeć (pomrzeć, oddać duszę Panu Bogu) (18), wtargnąć, wzbudzić [kogo], wziąć [co] (10), ześć (ze świata) (2), zjawić się (2); drugi [= następny, inny] po [kim] (10), in(n)i (inszy [kto]) (9), inszych wielu, żadny (żaden) (6), żadny inszy (2); po apostołach (2), Bekwarku, Bolesławiech, bracie, Chrystusie (Panu Krystusie) (3), Długoszu, doktorach kościoła, Grekach (Greckich) (2), Janie Husie (2), Konstancyne Wielkim (3) krolewicu, krolewej (2), krowach (wołach) [jakich] (2), Magiellanie, Maryjej, Mojżeszu (2), muchach, ojcu, papieżu [którym] (2), pierwszych tłumaczach, Piotrze [św.] (3), pośle (posłach) (3), św. Janie (10), św. Matuszu, Tatarach (2), Turkach, Wandalach, żonie; [o przedmiotach martwych, pojęciach itp.]: czarować po [czym], dawać na stoł, iść (przyść) [= pojawić się] (3), (z)jeść (jedzon(y), jadać) (11), pić, pomocny, nastać (2), nastąpić (2), ukazać się (2), wschodzić, wziąć (9); po błach, cyrkule [jakim] (3), Francyjej, Hiszpanijej, [jakim] języku, [których] księgach, liście(ch) (2), miesiącu, ogniu, pierwszej przyczynie, piłul(k)ach (9), pioruniu, plugastwach, pokarmach (inszych karmiach) (2), potrawach [jakich] (2), rybach (2), starym kapłaństwie, Starym Testamencie, stawie [= po spuszczeniu stawu], syropie(ch) (syropie) (6), urynie [jakiej] (2), winie [= po wypiciu wina], wodzie, wygładzonej ofierze.

Połączenia w postaci ciągów wieloczłonowych (15):

~ Trójczłonowych (6): Swyęty Máthuř [...] nápirwey nápiřał žydom ich yęzykyem Ewanyelią [...]. Ponim S. Márek w Rzymie krotko zebrał to co od S. Pyotrá weřpolek z innemi fłyřfal. Potym S. Lukař *KromRozm* II cv; Ceřarz [...] Napierwey był przywitan od Ludwiga krolewica [...] / po nim fiořtrá iego Anná / thrzeći Włodziřław Krol Węgieřki *BielKron* 414 (4); Atánazyus napirwey [...] ważył fię wyznánia Niceńfkie⁸⁰ poćiofywác / [...] Czego poczęli mu zárázem drudzy pořwiádczáć / á ofobliwie po nich Bázylius wielki / ze wftykiey mocy tego popierał *NiemObr* 133.

Czteroczłonowych (4): *BielKron* 335v (2); który Staw ieft naniřłzy / thedy go powinien řpuścić o řwiętyem Michále. Po nim zařię drugi: áże thrzeći / áż do kónćá. *Strum* N2; dnia piérwřęgo lenitium / názáiutrz krwie [...] pufzczenié / [...] potym Syropy / a po nich purgátia albo piłłuy. *Oczko* 38.

Pięcioczłonowych (2): [*Wierzynek wyzwolił*] to řobie / áby według řwey woley gořćie řadzał zá řtoł. A ták pořádził napierwey páná řwego Krolá Kážiwierzá / [...] potym Ceřarz / po nim krolá Węgieřkfiego Lodwiga / po nim krolá Cypryiřkfiego / po nim Duńkfiego *BielKron* 375; pánie Wapowřki / W.M.

rofkázuię/ ábyś wnet po Kołtce grę fwoię powiedział: á po W.M. pan Myłzkowłki/ potym pan Derłniak: więc pan Boiánowłki [...]/ á pan Kriłki zołtanie ná ołtátek. *GórnDworz* C3.

Sześcioczłonowych (1): Edwiga nałthárfza [...]. Zofia wtora [...]. Po niey vrodziły fie były dwie corze obie Elźbiećie [...]. Anna piąta [...]. Bárbárá [...]. Ołtátnia Elźbietá *BielKron* 397v.

Siedmioczłonowych (2): Napierwłzy byli do wiáry S. Bulgárowie/ [...] po nich Ráłzczánie/ Serbowie/ Bołnacy/ po nich Czechowie y Moráwcy [...]. Po nich Polacy [...] po nich Rułkie páńłtwá *SkarJedn* 225; Bo po zámiełzáníu ięzykow v Babel Wieże/ napierwłzy był ięzyk Chaldehyłki y Hebrejłki albo Zydowłki/ potym Scytiłki/ [...] potym Grecki y Láćinłki náłz teź Sławiełłki/ łzołty od Mofochá [...]/ ponim Niemiecki [...]/ to łá ięzyki ná włzyłtkim Swiećie przedniejłze *StryjKron* 94. ~

Połączenia: »[którego z kolei] dnia (...) po [kim, czym]« [szyk zmienny] (5): a potych piłułach nazaiutrz/ albo trzeciego dnia/ wezmi metridatum dragmę iednę *FalZioł* I 7b (2); Czwartego dnia oddał łwe dáry Elizur łyn Sedeurow [...]. Piątego dnia po niem przyniołł dáry łwe Sálámieł łyn Suryłádáiego *BibRadz Num* 7/36; Miełzkálázwá łámá (krołu miłły) w iednym domu obie łpołu/ y trafiło mi fie porodzić łyná/ oney tákieź drugiego trzeciego dnia po mnie *BielKron* 76v (2); *SkarŻyw* 227.

»dopiero po [kim]« (1): [Bóg] Mogł teź y człowieká napierwey [...] z niłzczeźo vczynić: á wźdy go nie wprzod vczynił/ ále áź dopiero po inłszym łtworzeniu *CzechRozm* 122v.

»na(j)pierwej po [kim]« (2): *WujNT* 123; [Rzymianie] ći naipiérwéy po Gréckich [= po *Grekach*] w Láćinłkim ięzyku płuźyć poczęłi *JanNKar* C.

»(na)pi(e)rwej, naprzod, pirwy (a. (na)pierwszy) ... (potym) ... po [kim, czym]« (18:6:4): *MetrKor* 37/3v; CIRCUL czáry. [...] ktori gdi fie vkaże po zielonym Circule/ tak iż zielony pierwey będzie/ á ponim przydzie czáry, Tedy taki dołkonale łpálenie znamionuie. *FalZioł* V 8; Pokarmy łubtilniejłze naprzod maią być iedzone [...]. Ponich grubłze iako mięso wołowe, pieczenie iakieź kolwiek etc. *GlabGad* G4v; *KromRozm II* cv; kto tákowe hárdé y pyłzne przezwiłko /PAPA/ dáł Biłkupowi Rzymłkiemu? [...] Naprzod on chytry wáź duch nietzyłty Dyabeł [...]. A ponim záłię/ Ten Tytuł áłbo przezwiłko dáł/ on Fokálz Cefárz Męžoboycá *KrowObr* 7; *RejFig* Bb6v; Azápi [...]/ ći napierwey idą k łzturmu/ ponich Iánczárowie z łtrzelbą ręczną *BielKron* 316 (8); Octavius, Rzymłski Cefars był Augułtem pirwy nazywany/ á po nim ini włziłzcy Cefarze. *Mqcz* 20d; *SkarJedn* 225; *StryjKron* 94; *CzechEp* 259; *OrzJan* 133; *WujNT* 38 (2); iż kto piérwéy łpráwę począł/ piérwéy niech będzie miánowan y odpráwion: á ták iny potym/ to iełł/ kto po nim [*qui secundo loco JanStat* 450] łpráwę począł ná drugim miełcu: y ták áź do ołtátecznych niech będzie połtepowano. *SarnStat* 784.

»napołedzey teraz ... a po [czym]« (1): to przypomnie/ że fie iuź máłto nie włzyłtki krółełtwá obefłzy tą niezgodą o wiáre [...]. Napołzedzey teraz Fráncia/ á po niéy Niderłánd/ boię fie áby nas teź ten požar nie dołzedł *KochWr* 39.

»nazajutrz po [czym]« [szyk zmienny] (7): á potym nazaiutrz po piłułach wezmi kołáčkwó dla połilenia *FalZioł* I 41a (7).

»po [kim, czym] ... nierychłó« [szyk zmienny] (2): Thá Gállia po Hiłzpániey nie rychłó fie Rzymłkiey mocy poddáłá. *BielKron* 280v (2).

»po [kim] (...) potym« [szyk zmienny] (4): *RejFig* Bb6v; Tákžec też chłop łakomy/ [...] iedno Pokrzywy/ á z Lopyanem wárzy/ Az fie potym kto iny/ po nim w gębę łpárzy. *RejZwierz* 116; *BibRadz Iudic* 2/10; iż gdy zóná po mężu przed nią vmárłym lámá potym vmárłá [muliere post maritum antea sibi praemortuum moriente *JanStat* 570] [...] *SarnStat* 633.

»rychło (też), wnet, skoro, zaraz po [kim, czym]« [szyk zmienny] (5:3:1:1): Látá 1399. Krolowa Edwigá Władzisláwowa [...] vmárłá/ po porodzeniu rychło/ bowiem byłá vrodziłá dzyewkę [...]/ ktora trzeciego dnia vmárłá/ y lámá też rychło po niey *BielKron* 382 (6); Sub eas literas statim recitatae sunt tuae, Skoro po tych liściech twoye zás łá czitáne. *Mącz* 425a; *GórnDworz* C3; *Oczko* 29v; fkoró Krol Albricht odpráwił połty Tureckie z przymierzem/ [...] zaráz po nich przyiecháli też Połłowie Cárzá Zawolfkiego Sachmatkieriéá *StryjKron* 682.

»w rok (a. w [ile] lat), w [ile] godzin po [kim, czym]« [szyk zmienny] (5:1): vczyniwłszy [...] trzy piłuki [...] dać ie połknąc poramu/ á nie ielć po nich w pięć godzin. *FalZioł* III 33d; Tám też ná tym fynodzye Ianá Hufá Cześkiego káznodzyeieę łpalono/ á Ieronimá iego vczníá po nim w rok *BielKron* 188 (3); iż rychley niźli we fto lath po Bulgárzech/ włzytkie narodj Słowieńkie Chrjstufowi fie pokłoniły. *SkarJedn* 225; *SkarŻyw* 238.

»za [ile] miesięcy po [kim]« (1): Hiłzpani [...] ciągnęli profto do wyłpow Moluckich y im przyległych/ do ktorych przyplłynęli zá ołm miełęcy po zábithym Mágiellanie. *BielKron* 446.

»po [kim] zasię« (2): Attilá potym Krol Węgierłki/ zwoiowawłszy wiele Europy/ áž do gor ktore zowá Pirenei. Po nim záfie Heruli w ty łtopy przyłzedłszy przez gory Alpes/ borzyli á woiováli *BielKron* 338; *KrowObr* 194v.

Wyrażenia przyimkowe: »po sobie« (2): iż włafność pierworocłwá [...] nie ták ná tym należy mieć po łobie bráciá/ iáko ná tym/ nie mieć nikogo przed łobá narodzone⁸⁰ *CzechEp* 211; A žeby iednym kofztem odpráwić co więcýy/ Kazał fynowi vmrzeć po łobie co přęcýy. *KochFr* 120.

»po wszech (a. wszy(s)tkich), po tym wszytkim« = *na końcu, jako ostatni(ego)* (16:1): [Menelaus] miecz przypasał srebrem obleczony A tarcz wielką; na głowę wdział szyszak złocony, Koniowłosy na wierzchu trzął się czub ogromny; Potym wszytkim wziął w rękę oszczep nieułomny. *KochMon* 31; Vrzędnik y Włodarz ma tego doyźrzeć: ktory pośledzey przyiedzie/ fkarác/ y do domu po włzytkich puścić. *GostGosp* 44; Trzey pierwłzy Ewángeliłtowie dofyc łzeroce opifuiá/ co Pan Chrifus czynił w Gálileiey [...]. Dla czego Ian S. Ewángeliłtá/ ktory po włzytkich piłá/ opuścił łpráwy iego w Gálileiey *WujNT przedm* 32 (3).

~ *Połączenia*: »na ostatek, na ostatku, na pośledź, na końcu, ostatni po wszy(s)tkich (a. wszech)« = *novissime omnium Vulg, PolAnt; postremum omnium PolAnt* [szyk 10:1] (4:3:2:1:1): Byłó tedy siedm braciéi/ i poiął pierwłzy zónę a vmieriając plemienia niezofławił/ I poiął iá drugi i vmarł [...] i trzeci takže/ [...] A na ołtatek po włzytkich vmarłá [Novissima omnium] i niewiałta *MurzNT Mar* 12/22; niemáiąc potomká/ zofławił zónę łwá brátu łwe^{mv}. Tymže łpołobem y wtory y trzeci áž do fiódme⁸⁰. A nápołledz po włłytkich oná też niewiałtá vmárłá. *Leop Matth* 22/27 (2); *BibRadz* 1.*Cor* 15/8; *BielKron* 309v; *BudNT Matth* 22/27 (2); Ian práwi/ Apołtoł/ [...] ná ołtátku po włzytkich piłá Ewángeliá *WujNT* 299; A potym [Chrystus] był widzian od Iákubá/ potym od włzytkich Apołtołow. A ná końcu po włzytkich był widzian y ode mnie *WujNT* 1.*Cor* 15/8 (4).

»nierychło po wszystkich« (1): Zydowie napierwey náwykli piśać y czyść od Moizefzá/ [...] potym Grekowie [...] / á my nie rychło po wśytkich náwykli/ iedni od Grekow [...]: drudzy od Lácinnikow *BielKron* 335v. ~

ααα. *O przejmowaniu lub przekazywaniu funkcji publicznych i o następstwie tronu; pro Miech, Vulg, PolAnt (350) : PatKaz III 104; MiechGlab 47 (5); LibLeg 6/159; RejKup F; HistAl M8; Yuž nyechay ták będye o Pyetrze/ iż był po pánu Kryśtuſyfe głową koścyoła yego *KromRozm III* N3; Potym Hádryanie/ iáko infzy Papiieżowie w chodzili ná Pápiefthwo/ [...] koždy może tzytác Plátynę piśárzá wálzego *KrowObr* 37v (2); Vmárł pothym Belá/ y krolował po nim Iobáb ſyn Zary z Bozrá. *Leop Gen* 36/33 (21); Dawid [...] Oznáymuie im iż po nim Salomon Krolem zoſthác ma. *BibRadz* 1.Par 28 arg (24); *OrzRozm* H4v; KOnſtáns po Heráklienie ftryiu ſwym był Cefárzem XXVII lat w Konſtántynopolu *BielKron* 166; Tegoż roku Mikołay Kámieniecki Woiewodá Krákowſki á Hetman koronny vmárł/ po nim Szydłowiecki Woiewodſtwo y Stároſtwo Krákowſkie otrzymał *BielKron* 415 (82); *KwiatKsiąż* F3v; Succedo, Wchodzę ná yego mieyſce/ zoſtawam po kim. Bierzę po kim vrząd. *Mącz* 44d (7); *LeovPrzep* C; *HistRzym* 134 (2); *RejPos* 175; *BialKat* 36 marg; Powiedziała bábá [do króla] iż będę bárzo rádá zá cię Bogá proſiła. Ale iſcie nie dla ciebie krolu/ ále iżby po tobie iefzcze gorſzy nie náſtał. *RejZwierc* 39v (2); *BudBib* 2.Par 32/33 (3); *MycPrz* II B[3]; *CzechRozm* 104 (8); *PaprPan* Hhv; O Vrządziech/ ná ktore ſynowie ábo drudzy potomkowie po rodzicach właſnie náſtępuia [parentibus filii... succedant] *ModrzBaz* 46v (3); bo potomek ieſt po zmárłym/ á Chryśtus [...] żywy ieſt [...]. Lecż [papież] ſię zowie Piotrowym potomkiem. Bo ponim iáko po zmárłym y doczeſnym Páſterzu owiec Chryśtuſowych/ porządńá [!] ſukceſya doczeſnie wſtępuie. *SkarJedn* 83 (17); Niech ná ziemi nie będye wiek iego [tj. niegodziwca] długi/ A po nim doſtoieńſtwo bierze kto drugi. *KochPs* 168; *SkarŻyw* 101 (11); Gedimin po Oycu Witenie będąc ná Wielkie Xięſtwo wybrány y podnieſiony/ zábił Peluſzę *StryjKron* 385 (14); Ian 21. [...] po Benedykćie/ tákże iſtukami czártowſkimi Papiefkiey godnoſci doſzedł. *CzechEp* 423 (9); *NiemObr* 50 (2); *KochPieś* 13 (2); *KochWr* 16; *PaprUp* B3v (2); starał ſię oStaroſtwo poOicuswym iuz starym *ActReg* 130; *KochFrag* 43; *WujNT* 73 (5); niech będye z vrzędu złożon: á przedſię ten/ który po nim [successor *JanStat* 852] będye ſpráwiedliwoſć ma vczynić nieodwłócną temu/ który o nię proſi. *SarnStat* 1076 (8); *KlonKr wſtęp* A2 (10); *PowodPr* 32 (2); *SkarKaz* 607a (3); *VotSzl* E3v; *CzahTr* F (2); *SkarKazSej* 687b.*

Z nadrzędnym rzeczownikiem lub zaimkiem rzeczownym (10): Poſwyadſſáya tego Klimunt S. vczeń/ y Anákletus po Klimuncyie namyáſtek S. Pyotrá *KromRozm III* I3 (2); *KrowObr* 7; *Leop* 4.Ezdr 7/60; Thegoż czáſu Andrzey Koſćielecki vmárł [...]/częſciá od záłoſci ſyná ktory vmárł/ częſciá theż iż go nie doſły vrzędy po Kámienieckim/ ktore dano Szydłowieckiemu. *BielKron* 415 (2); czyniac go po ſobie pánem/ polecił mu/ [...] áby Ruperta Biſkupá w wśytkim ſłuchał *SkarŻyw* 231 (2); *ReszList* 150; *WujNT* 423 marg.

W przeciwstawieniach: »za (3), przed (2) ... po« (5): niebyło mu [*Ezechiaszowi*] rownego Krolá/ kthorzy przed nim/ y ponim byli. *KrowObr* 112v; *Leop* 2.Par 1/12; *BielKron* 189v; [*Jozue*] nie po Moyżefzu ále iefzcze zá niego i przy nim vrząd ſwoy ſpráwował *CzechRozm* 105v; *CzechEp* 410.

W charakterystycznych połączeniach: brać (wziąć) (dostojeńſtwo, króleſtwo, ſtaroſtwo, urząd) po [kim] (6), być (biskupem, cesarzem, głową koſcioła, hospodarem, krolem, papieżem, sprawcá, wielkim

księciem, wodzem, na stolcu cesarskim, papieskim) (68), dojść godności papieskiej, dostać [czego], dostać się [komu], dostąpić księstwa, jechać na krolestwo, koronowany, krolować (47), mieć [co] (2), nastać (26), nastąpić (następować, następujący) (6), obiecać [kogo], obrać (obran(y)) krolem (4), opanować [co] (4), osieść [co] (2), otrzymać państwo (starostwo, sukcesyją, wojewodstwo) (4), podniesiony, panować (23), poruczać, postanowiony, postąpić na krolestwo, pos(y)łać [kogo] (2), przełożon [nad kim], przyjęty [na co] (3), rozkazywać (2), rządzić (lud) (4), rzeczony, sądzić, siedzieć (4), spadać [na kogo], sprawować krolestwo (lud, państwo, stolec, urząd) (7), spodziewać się, sukcedować, trzymać miasto, usieść (usiść) (na stolicy, na tronie) (3), ustawić [kogo] (3), wchodzić na papieństwo, wezwany, wstąpić (wstępować, wstupujący) (na krolestwo, urzędy) (17), wyb(ie)rać [kogo] (wybran(y)) (15), wziąć (wziął) [kogo] (na krolestwo, państwo, starostwo) (3), zostać (biskupem, kapłanem, krolem, księciem, monarchą) (16), zostawić (namiastka, namiestnika) (12); krol(owie) po [kim] (2), namiastek (namiestnik) [czyj] (3), prorocy, urzędy, wodz; po innych apostołach, bracie (rodzonym) (braciej swojej) (10), Chrystusie (4), matce, ojcu (15), rodzicach zmarłych, stryju swym, zeszyłych krolach; mieć [kogo] po sobie, naznaczyć (naznaczenie)(potomka, sukcesora (na Krolestwo Polskie, na swoje miejsce)) (4), posta(no)wić namiestnika (potomka) (4), uczynić [kogo] (potomkiem w Krolestwie Polskim, fundamentem i głową Kościoła) (4), ustanowić [kogo], wybierać na swe miejsce potomków, zostawić dziedzicem, zostawić [co komu].

Połączenia w postaci ciągów wieloczłonowych (11):

~ Trójczłonowych (2): Tegoż imienia drugi Iwan Iwanowic/ tam Stolicę trzymał/ po nim Dimitr/ po Dimitrze Bafili StryjKron 90 (4).

Czteroczłonowych (2): Brutus wtory [...] ná iego [Embracyjusa] mieyfce wftąpił [...]. Po nim pánował w Brytánny Leil [...]. Po nim Bladud. Po nim Leir fyn iego BielKron 61v (5).

Pięcioczłonowych (4): I krolował tam Genfirik po polfku Gąfiorek czderdzieci [!] y ośm lat. Po nim naftał [eo mortuo successit] Honorik fin iego [...]. Ponim panował Guntamađ dziewięć lat, Ponim Trzenfomą [...]. Pothim krolował Hilderik fin iego MiechGlab 48; iefzcze przed Witenem/ był Mendygier [...]: Potym Olgierd/ Kieyftut/ Wituł/ byli wielkimi Kfiążęty w Litwie/ po nich Iágiełło Witułtow brát. BielKron 436v (7).

Ośmioczłonowych (1): tego czáfu tám krolował Kunedágus. Po nim Kinellus/ potym fyn Gárganus/ po nim Sylwius/ po nim Lago/ Káminrus/ Godoburcho/ Porrex BielKron 61v.

Dwunastoczłonowych (2): Leop 2.Par 31/12 (2); Piłze Miechowitá [...]/ iż Chinchis napierwey [...] Zawołką hordę záłożył. Po nim był iego fyn Iocukan/ po nim Zámchan [...]/ ponim Azbek [...]: Po nim Zánabeck/ po nim Berdebek [...]: Po nim Akulpa/ ktore^{go} rychło zábił Narus [...]: ponim Chidyr [...]/ potym Themnik Mámái [...]. Po nim náftał Táchтамis waleczny [...]: ponim był Schatybek ponim Temiráfchaák BielKron 439v. ~

Połączenia: »i po« (1): Ná tobie [Rzyska stolico] y po Sylwełtrze wiele S. ludzi/ ktorych po wfzytkim świece żywota światobliwość fłynie/ siedzieli SkarJedn 395.

»już też po« (1): [Chrystus kazał Piotrowi zapłacić podatek] nye zá wfyfłtkiye/ [...] ále zá myę (powyeda) y zályę: dawáyac znác drugim/ áby go yuż też po nim myeli zá miłtrzá y gofpodarzá fwego. KromRozm III M6.

»[ile] lat po [kim]« = *przez ileś lat po kimś; annis [aliquot] post Miech (9): MiechGlab 49; NIceforus Celárzem Konftántynopolłkim był dzywieć lat po Irenie Celárzowej BielKron 168v (8).*

»po [kim] przez [ile] lat« (2): *iz po świętym Páwle przes trzy fthá lath było niemáło dobrych y wiernych páłterzow KrowObr 21v; BielKron 285v.*

»mało więcej roku po [kim]« (1): *szczedł ták nie zoftáwiłszy po łobie dzyedzicá/ ábowiem máło więcej roku po oycu był. BielKron 114.*

»napi(e)rwej, na przodku ... po [kim]« (3:1): *Drudzy piłzá iz Chámezys trzeći [...] thám napirwey pánował/ po nim Menán BielKron 8v (3); [Bóg króla] náznaczył bárzo dobrego ná pizodku Saulá [...] y po nim Dawidá/ y inne potomki iego SkarKazSej 689b.*

»po [kim] ... po [kim] (zaś a. zasie)« = *post PolAnt (3): Po Abimelechu náftał Tolá. 3. A po nim záfie Iáir. BibRadz Iudic 10 arg; SkarJedn 196 (2); Ale Pan Bog [...] iako po Moyżeszú wzbudził Ezdrałzá/ [...] y po nim zaś Proroki y Káplány/ [...] tak y [...] SkarŻyw 463.*

»potym (...) po [kim]« = *post PolAnt [szyk zmienny] (8): BibRadz Iudic 10/1; ktorego [Artaksersa] ociec Cyrus ielzczę zá żywotá przełožył nád Niniwen y krolestwem Afyryjłkim. Po oycu potym zoftał Monárchą BielKron 113 (4); RejPos 50v; CzechRozm 105; CzechEp 410.*

»(nie)rychło, blisko, skoro, wnet (...) po [kim]« [szyk zmienny] (6:1:1:1): *KrowObr 37v (3); BudNT li3v (2); Po nim blifko/ trzey ieden po drugim łprośni Heretykowie [...] ná teyże Cárogrockiey Stolicy siedzieli SkarJedn 392 (3); SarnStat 323.*

Wyrażenia przyimkowe: »po sobie« = na swoim stanowisku, na swoim miejscu (na swoje miejsce), gdy się przestanie pełnić jakąś funkcję, wykonywać jakieś obowiązki (czasem na krótki czas; zwykle – z powodu śmierci) (39): KromRozm I B2v; KromRozm III M4v; BibRadz I 451a marg; Krolestwo nie przychodzi łpadkiem ná łyny/ tylko kogo po łobie Krol chce zoftáwić. BielKron 462 (16); BudBib 2.Mach 4/29 (2); Y ták vczynił Moyżesz: poftáwił po łobie tego potomká/ zdáiąc mu poślufzeństwo ludu włzytkiego SkarŻyw 501 (3); StryjKron 91 (4); iz Piotr ś. w Rzymie [...] łtolicę łwoię fundował/ ná ktorey po łobie Clemená namiełtniká łwego [...] poftánowił NiemObr 29 (6); PaprUp B3v; WujNT 307; KlonKr Cv; SkarKaz 206a; SkarKazSej 687a.

»po sobie« = *z odzieniem: zamiast siebie (3): thedy szam yecz w drogá [...]. A czyeladnyka po sobye zołthaw w Andrnopolyv žeby [...] połła czekał. LibLeg 7/36; KromRozm III M2; [papieź rozkazał biskupom] áby łwe káplány vpomináli/ [...] łámi áby w Biłkubłtwach [!] miełzkáli/ ábo godne po łobie mieli BielKron 219.*

βββ. *O tekstach mówionych i pisanych (17) : OpecŻyw 74v (2); PatKaz III 99v; Po pfalmiech mow thę Modlitwę z Nabożeńłtwem. TarDuch Ev; Leop 1.Mach 8/30; MurzHist N2v; BielKron 425v; A po Alleluia we Młzy/ y po Grádale orácie zá Krolá mowi ktory Biłkup. StryjWjaz D4v; CzechRozm 82; SkarŻyw 511; Troie pozdrowienie po Kredzie/ ku czći Troyce ś. połpolicie naboźni ludzie mowić zwykli. LatHar 510 (5); WujNT 513 (2).*

W charakterystycznych połączeniach: po Alleluja, dekrecie (4), epistole (liście) (3), Ewanjelijej (3), gradale, każdym Pozdrowieniu Anjelskim, Kredzie (2), psalmiech, tym słowie ([jakich] słowach) (2), wywodziech [jakich].

γγγ. *Z odcieniem: oprócz (1) : iż po Iezufie Chriftofue potomku Dawidowym/ [...] iuż nigdy więcej/ w rzeczách Boſkich [...] nie będzie żaden inſzy Poſrzednik CzechRozm 181v.*

δδδ. *Prawdopodobnie z odcieniem: według kogoś, zgodnie z czyjąś opinią; na wzór; tak jak ktoś żyjący wcześniej [o poglądach głoszonych przez kogoś] (7) : OrzList b2v; BielKron 203; Toć my Mfzą zowiemy: to ieft ofiárą dobrowolną: którą Mfzą/ iákomci iuż powiedział po Chryftuſie Apoſtołowie czynili. BiałKat 348v (2); Ale niecháiąc ſtórych obyczáiów których iuż w Polfcze niémaſz/ wróćmy ſye do dźiſieyfzych/ dla których y ia po Ciceronie Oyczyźnie ſwéy źle tuſzyć muſzę. KochWr 29; LatHar 56; Lecz iáko Cyprian S. y Auguſtyn po nim prawdziwie powiedział: [...] Chrzeſćijanin nie ieft/ który nie ieft w Kátholickim koſciele Páná Chriftoſowym. WujNT 444.*

εεε. *Z odcieniem celu: aby poprawić (uzupełnić) to, co (z)robiła określona osoba (4) : Ieſli od wſzelkiego grzechu otzyſćia krew Páná Iezu Krytá [...]: I ktorefz tedy grzechy ieftze będzie Czyſćiec po Krytufie otzyſćiał? KrowObr 76v; Leop Job 39/10; ábych zbierał pozoſtałe groná po tych którzy wino zbieráli. BibRadz Eccli 33/16; Sicileo – Znowu po koſnikach ſiekie czo pozoſtało. Calep 977b.*

ββ. *Gdy mowa o różnych czynnościach lub faktach oznacza, że jakaś czynność odbywa się później od tego, co się działo z obiektem nazwanym przez człon podrzędny (561) : BierEz P2; Widzyálem przed łobą matzice ſktorey wyraſtały trzy latoroſli ktore po kwiecyu myáły dozrałe iagody HiſtJóz A4; TarDuch C8; vcziń Confect/ wezmi gi na ſwitaniu/ á możeńſz ponim z godzinę ſpac FalZioł I 26d (12); Alexander po kaźdey potrawie miſſy y inne ſtheadki ſrzebrne á złote brał a chował BielŻyw 157; Czemu po gruſzkach zdrowo picie á nie po iabłkach. Iako poſpolicie mowią, po gruſzczé ſie napić, á po iabłku miłą obłápić. GlabGad 15v (11); LudWieſ B5; LibLeg 11/138v; Bo nye piſał nic wyęcey do nich po tym liſcy KromRozm II v3; Leop 2.Par 32/1 (2); OrzList bv; iż Doktor po láźni/ Kazał ſie wam przeſypiać RejFig Dd8 (3); Gdy ſie potym wypełnią dni oczyſćienia iey/ ták po Synaczkú iáko y po Dźieweczce/ przynieſie ná ofiárę paloná báráná łońſzczaká BibRadz Lev 12/6; Dam Sedekiafzá Krolá Iudkie⁸⁰ y ſługi iego/ lud/ y ty co pozoſtáná w mieſćie tym/ po morze/ po mieczu/ y po głódzie/ w ręce Nábuchodonozorá krolá Bábitońſkiego BibRadz Ier 21/7 (6); ieſli wpláwy ſá po łoźnicy/ náwierće polney ſzáłwiey/ á fok wyćiſni/ w thym báwełnę maczay á włono ku máćicy kładź. SienLek 111; Ieſli mu [koniowi] oczy cieką/ álbo puchną/ záthni mu żyły nád oczyma/ á day krwi dobrze iſć/ po krwi day mu korzenia Rzepikowégo SienLek 165 (9); BiałKat 318v; A iáko poſpolicie po grzmieniu bywa deſzcz álbo grad/ thákże theż po pyſze bywa poſpolicie wzgárdzenie/ á po wzgárdzeniu przymowki/ á pothym zwádá. RejZwierc 72; BudBib bv (2); ModrzBaz 11 (2); á iż po błóćie [= po zażyciu kąpieli błotnej] opłóćić ſye trzeba Oczko 18 (5); SkarŻyw A2 (4); przecź mnie Miniſtrá/ raz Arryáńkie⁸⁰/ drugi raz Nowokrczeńſkiego iáko I.M. zowie/ y z vcźniámi moimi/ Antychriſtem teź po beſtyey [tj. po nazwaniu mnie beſtyją] nazwał. CzechEp 324; Bellaria – Przifmaky po ſtole wſzeliakie, iakie ſá cukri prziferze, páltety, y inſze. Calep 127a; Iednák długo ma ręká po królu [tj. po zabiciu króla] próznuie GórnTroas 26 (2); Albo zá káżdym Paćierzem/ [...] rozbieráiąc krotko częſć ktorą żywotá Páńſkiego/ [...] álbo po káżdym zofobná pozdrowieniu Anyełkim/ ná kroćiuchnym ſię rozmyſłaniu zábawiáiąc LatHar 514; [Modlitwa] Przeżegnánie ſtołu/ y dźięki po ſtole LatHar Aaa3 (6); [Jezus] omoczywłzy chlebá dał Iudaſzowi Symonowemu Iſzkáriotowi. A po ſztuczce oney [post buccellam] tedy wſtąpił weń ſzátan.*

WujNT Ioann 13/27 (5); PAnowie Senatorowie/ którzy po téy Conſtituciiéy náftáwác będą/ [...] máią [...] w przysiędze fwéy té fłowá przykádác SarnStat 36 (15); ktoremu [Piotrowi] lámemu po tey mocy którą wzięł z innemi fpolnie/ rzezono: Pás owce moje. SkarKaz 606b (2); ZAbawmy fię tym y owym/ Po tym wierfzu ták furowym. CzahTr K3; SkarKazSej 700b.

Z nadrzędnyim rzeczownikiem (1): O fprawie po Dekrećie. SarnStat 716.

W charakterystycznych połączeniach: po (takowym, tym, przerzeczonym) dekrecie (10), dzieweczce (synaczku) [= urodzeniu córki (syna)] (2), epistole, Ewanjelijej, konstytucyjey, krwi [= upuszczeniu krwi człowiekowi lub zwierzęciu (dla celów leczniczych)] (4), krzyżu Pańskim, kwiecie (kwieciu) (2), liście, łaźni (9), łożnicy [= stosunku płciowym (w łożnicy)], słowie (tych słowach) (3), stole (3), tym (to) ([czyim]) statucie (2), więzieniu, wszystkim świecie, zakonie (ciemności zakonu) (2), zimnie; [z nazwą potrawy albo leku = po zjedzeniu (wypiciu, zażyciu) czegoś]: po gruszcze (gruszkach) (3), grzybach (bedłkach) (2), jabłku (upieczonym) (jabłkach) (3), jedle, karmi (potrawie [jakiej], potrawach [jakich]) (4), konfekcie, konfortatywie, [jakim] lekarstwie (lektwarzu) (2), owocu [jakim] (owocach [jakich]) (2), piułach (4), rybach (2), serze [jakim], syropiech (syropach) (2), sztu(cz)ce [= kęsie chleba] (2), takim picciu (tym trunku) (2), winie.

Połączenia: »[którego] dnia po« [szyk zmienny] (2): A trzeciego dnia po tych piułach namaży fobie pierfi maćią dialteą FalZioł I 84c (2).

»po ... potym« (1): Látá 71/ Gálbá Sergius zacnego domu ftárego Senáckiego z Rzymá/ [...] po ftolcu był wybran ná Rádyectwo Hiłzpánkie/ potym ná Celárftwo. BielKron 145v.

»potym po« (1): potym po łaźni gdy fie biała głowa ma k temu aby wftąpiła w brzemie/ tedy richley k temu przychodzi wżywaiącz tych rzeczy wypifanych. FalZioł V 86.

»skoro po« (1): Skoro potym dekrecie po poły połano. KochOdpr C2v.

»w [ilu] niedzielach po« (1): puł roká fiedzenia w wieży ná dnie ćierpieć ma [...] zá fkaźnią fądową we czwórzech niedzielách po dekrćie. SarnStat 1192.

»po ... za [ile] godzin« (1): Reubarbarum pieczone [...] ftarłfzy na proch: day wypić z babczanaą á mlecżową wodką po ranu/ á nie iefć po nim za pięć godzin FalZioł V 86.

Fraza: »gdy było już po [czym]« (1): Bifkupi z Opátami dzierzác lafki ony. Stali podle [króla]/ gdy było iuż po Epiftole StryjWjaz C2v.

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« (1): iáko iedná noc/ ktora fporánku żadnego znáku poľobie [tj. po swoim zniknięciu] niezofłáwiłá. RejPs 134v.

ααα. *Gdy członem podrzędnyim jest nazwa osoby, oznacza, że ktoś lub coś istnieje albo że coś się dzieje w czasie późniejszym niż okres życia lub (długotrwałej) działalności tej osoby (448) : Iakom ya nicz nyeponovyla nowego pomázv swem nyegdy slychathnem pawlye alie syedza wpokoyv yako myą mařh moy odvmarł na voly pogroschewskiey ZapWar 1519 nr 2185 (2); BierEz Q4v; botz mi niemoże bytz nitz przykrf[ego/ iefliby]ch po to[bie żywa z]ofłatz miała OpecŻyw 147v (2); BielŻywGlab nlb 9; RejPs 33 (2); RejJóz M4; MurzNT 173v marg; KromRozm II v4v (2); Przywileye tey ftolice wyeczne fą/ [...] ktore przed celárftwem wálfym były/y trwáya/ chwałá bogu/ dotychmyaft nyeporuřfone/ y po was trwác będą KromRozm III N8v (2); gdy fie yał fwyát pľowác/ [...] wthenczás dopiro fie rozmáite rzeczy wedłóg pořtępku fwyátá fámeġo wynarzáły. [...] Láel wynálał mięřzkánya/ [...] Tubál*

záfię piłkányá/ ná lutnyách y gęllách grányá/á Tubáلكaim wffytkie rzeczy ku walce [...]. Po tych im dáley tym bárziefy fwyát fie w rołkołz [...] zámnażał *GliczKsiąż* H2v; Potym Grzegorzú/ cáfu Fokálá Cefárzá/ była tákież wielka niezgodá *KrowObr* 29 (2); A on márník [...] Závždy fmeńcien á závždy w nędzy vtyłkuie. A po nim fie rozleci iáko plewy wřzytko *RejWiz* 51v (2); *Leop Ios* 24/31 (2); DRuga tákże po swoim/ zá muž íść nie chćiáłá/ Chybáby fpokoynego w fwyh rzeczách doftáá. *RejFig* Ee3; *RejZwierz* 63v; *BibRadz* I 136a *margin* (2); Kto wie częgo człowieku potrzebá [...] / álbo kto mu powie co ma być po nim ná fwiecie. *BielKron* 80v (10); *KwiatKsiąż* H2; Supervivo, Zołtáye w żywocie po kim/ dłużey żywię. *Mącz* 501a (2); *SarnUzn* B8v; *RejAp* 75 (6); *WujJud* 75v; *BudBib Ios* 24/31 (2); A thákby rzekli/ że iedno s ítanow Páńńkich Krol ma być obieran/ ták było po Auguście. *MycPrz* II C3v; *WierKróc* A3; Tákież po Moyżelzu/ Izali też nie byli ludzie zacni y Bogu mili *CzechRozm* 103v (9); *PaprPan* C; *ModrzBaz* 139; po Leonie 9 Papieżu iefzcze więcey w vporze fwym y odřzczepieńftwie twárdzieli iáko fkámieniáli Grekowie *SkarJedn* 253 (4); *Oczko* 10; *KochPs* 32 (2); ale ták fię po mężu do słuźby Chryřtułowej obroćiá/ iákoby dawno fmierci ięgo pragnáć miáá *SkarŻyw* 143 (8); *StryjKron* 36; *CzechEp* 216 (4); *NiemObr* 61; MEžu móy miły/ ty iuż leżyřz w grobie/ A ia trwam iefcze ná świefcie po tobie. *KochFr* 81; *KochWz* 139; *WerKaz* 288; bo pozeřlich Krolach Iagielowem potumřtwie nadobrego trafic nie mogliřmi *PaprUp* D4 (2); *GostGosp* 166; iż oyciec máiáć fyńy/ gdy po mátcie ich drugá żonę póymie/ nie będfzie powinien [...] przerzeczonym fyńóm fwym części dźiedzicznęy náznáczyc *SarnStat* 588 (6); [Stefan] Vmářł 1587. krolował lat 11. Po nim Interregnum było. *KlonKr* F3v (3); *PowodPr* 32; *SkarKazSej* 689b.

Z nadrzędnym rzeczownikiem lub użytym rzeczownikowo zaimkiem (8): *CzechRozm* 103v; *SkarJedn* 50; *StryjKron* 607; Tchu y dowćipu po tobie żaden dźiř nie ma řto [lege: z to, tj. wystarczajáco]/ Coby fię twych pieřni podiáł *KlonŻal* B2v; [Patrzcie] iáko ono obiecował wřzitkie duřze pobrane wniewola powikupowac/ ktore w Interregnum^m po Henriku Tatarowie pobrali beli *PaprUp* G3; *WujNT* 430; *SarnStat* 6 (2).

Z nadrzędnym liczebnikiem głównym (2): *BielKron* 10v; Rzymřka Stolicá we krwi Piotrá y Páwłá/ y trzydzieřci y trzech po Pietrze S. Papieżow męczennikow áż do Sylweřtrá řzczepiona. *SkarJedn* [d9].

W przeciwstawieniach: »przed [kim] (16), za [kogo] (a. za czasow [czyich], a. rzádfzenia [czyjego], a. wieku [czyjego]) (4) ... po [kim]« (20): *PatKaz* II 82v; *KromRozm* I F3; *BielKron* 46 (3); *SarnUzn* E3v; *BiałKat* 108v; *RejPosRozpr* cv; *MycPrz* II B; On to miły Boleřław zwány Krzywouřtym/ Żaden przed nim y po nim nie był ták waletznym *WierKróc* A3; *BudNT przedm* d3v; *CzechRozm* 103v (4); *SkarJedn* 400; *CzechEp* 162 (3); *NiemObr* 57.

W charakterystycznych połączeniach: (wz-, po)budzić proroka (6), być [= żyć] po [kim] (13), być [= zdarzyć się] (2), być z potomřtwá [czyjego], (nie) czynić [co, częgo] (4), dobyć Rzymu (wziąć Rzym) (2), dokazać [częgo], dostać Eiptu, krolowác [gdzie], marnie lecieć, naleźć się, napisać [co] (2), nast(aw)ac (10), nastápić, pozostać w majętnořci, rozdzielić się krolestwy, rozlecieć się, trapić [co], trwac (na świefcie) (2), ustawiać (i stanowić) [co], wakowác, wziąć upadek, zalażyc [co = miásto], zejřć ze řwiata, zginąć, zrodzić się (urodzony) (2), żyć ((nie) być (zostać) żyw (w żywocie)) (10); było interregnum po [kim] (5), była niezgodá; po apostołech (3), ewanjelistách, Grekach, Krystusie, macierzy, mężu (2), Mojżęszu (2), ojcu, świeftych ojcach, zbawicielu (2).

Połączenia: »po [kim] ... aż do« (4): *BielKron* 10v; *SkarJedn* [d9]; ktorzy [pisarze] zá czáłow Cyprianowych/ y po nim aż do Niceńłkiego Synodu żyli *NiemObr* 57; *SkarKazSej* 689b.

»już po [kim]« (2): Teraz też krotko náznácę Rzymłkie s Kártáginy przygody/ ktore łie dzyały iuż po wielkim Alexándrze *BielKron* 129; *SarnStat* *6v.

»po [kim] (...) [ile] lat« (2): Hezyodus po Homerusie był łto lat *BielKron* 98v (2).

»naprzod ...po [kim]« (2): thego odzienia násmiewánego y máłłkárnegó/ áni od Kryřtułá/ áni od iego Apořtołow nie maćie. Ale to wam naprzod wymyłlił dla pychy łtżepan Papielř: A ponim záłię Sylweřter Papielř drugi potwierdził *KrowObr* 107 (2).

»po [kim] (...) niedawnych czasow, tego czasu« [szyk zmienny] (1:1): á to było te^o czáfu po Alexándrze kiedy Ptolomeus Ewergetes krolował w Egipcie. *BielKron* 129 (2).

»(nie)długo po [kim]« (4): Złtych nie ćirp w łwoiey źiemil/ ták vczynilř łobie Wieczny pokoy/ co będzie y długo po tobie. *Prot* D3; *BudNT przedm* d3v; Alexándryilki y Antyocheńłki Pátryárchá przy Rzymłkim kořćiele dłu^o po Grekách łtali. *SkarJedn* D3; *CzechEp* 50.

»(nie)rychłó, skoro (...) po [kim]« [szyk zmienny] (5:1): *BielKron* 49v (2); Qui recens ab illorum aetate fuit, Który skoro po nich żył. *Mącz* 348b; *BudNT* Ii3v; *CzechEp* 44 (2).

»po [kim] po [ilu] lat« (1): iżeř ty teraz po řwiętych y práwowiernych oycách/ po tyřiącu y dwudzieřtu lat nowym łię potwarćá ná Łácińłki kořćioł wyrwał *SkarJedn* 247.

»potym (...) po [kim]« (2): zábacżyli podobno [...] trzećiey rzeczy: to iest, Zdrowář Márya, ále podobno v nich ná tym nie, gdyż iá przedřię potym inřzy mędrřzy po nich przydáli *CzechEp* 229 (2).

»(aż) w [ile] lat (albo małó dalej) po [kim]« [szyk zmienny] (5): *KromRozm III* N6v; *KrowObr* 233; (*nagł*) Co we trzydzieřci lat po mácierzy nie dał piłkác. (–) [...] Piřczćkowie by mu gráli/ przyřzli wnet do niego, ten rzekł/ nie do tegoć mi/ [...] Bo mi mátká vmárłá *RejFig* Dd7v; *CzechRozm* 24; *StryjKron* 36.

»(prawie) w [ilu] lat (...) po [kim]« [szyk zmienny] (4): *KromRozm III* N7v; *KrowObr* 230; Solothureńłkie miáłtho [...] Powiádáię Chronográphi/ iź by po Abráámie w kilkr řet lath miáło być záłóžone. *BielKron* 282v; *StryjKron* 16.

»po [kim] zasie (a. zasie)« (2): iź [Grzegorz papielř] do Serenułá Máłsylinłkiego Biřkupá łrodze piřał/ iź Obrázy s kořćiołá wymiotal po nim záłie Marćin Papielř wołkowe Obrázy do kořćiołá łtáwiác rořkazał *KrowObr* 117v (2).

Wyrażenia przyimkowe: »po sobie« = *post se Vulg* (2): Bowiem ktho go ktemu przywiedzie/ áby potomne rzeczy poznał po łobie [tj. to, co się będzie dzyało po jego řmierci]. *Leop Eccle* 3/22; Ten Symon czárnokřięźnik [...] był napierwřzy haeretyk/ y oćieć wřzytkich innych po łobie haeretykow *WujNT* 430.

praw. »po umarłej ręce« = *po zmarłym, tj. gdy ktoś umrze* (1): piękné diřcursy o Inwentarzách, które po vmárłey ręce czynią. *SarnStat* 1280.

αααα. *O efektach niematerialnych działánoři osoby nieżyjęcej i o dobrach materialnych, wytworzonych, zgromadzonych lub użytłkowanych przez kogoř, kto juź nie żyje, przestał dzyałać lub przestał być włáścicielem czegoř (czasem: przejętych przez kogoř innego), oraz o regulowaniu zobowięzań podjętych przez osobę, która juź nie żyje lub przestała pełnić swoję funkcję* (153) : a szyn moy [...]

parly y zapony y szrebro kthore pothey tho zenye moyey zosthalo zazyuotha swego szyestrze szwey agneczye daroual *ZapWar 1522 nr 2268*; ysch ocziecz moy sliachathny yan vysnyewsky sphalenth po ktozem mya prziswala vrodzona helsbietha zona yana schimanowskiego [...] nyewzial gwalthem szesczi kobierczy *ZapWar 1532 nr 2471 (18)*; Stroyze radzęć dobrą flawę łobie Ktora by tu po tobie zoftała *RejJóz Q4; RejKup f2*; Rzemyęłlá [...] nigdy długo trwać [...] nye mogą. Záráz yáko człowyek vmrze/ w zápamyętánye przyidzye/ á po łmyerći zoftać nie może po żadnym człowyeku. *GliczKsiqż H3v*; áby [...] wyftępujący przeciw Máieftatowi Krolewłkiemu byli karáni/ [...] nie tylko ná gárdle/ ále y ná máiętności/ ktoraby po zámordowanym Heretyku do łkárbu Krolewłkiego była przyłączona. *GroicPorz ii4*; oná łpráwá łpada po nim ná iego dziedzice/ iż mułzą ná micyfctu iego odpowiadác. *GroicPorz t3v*; Wdowá po męžu przy czym ma ołtác. *UstPraw B2v*; A iefliby długi máłe po oicu zoftály/ tákowe brát co imienie trzyma ma zápłacić *UstPraw B4*; Gdy kmiotek vmrze bez płodu á ołtanie po niem puścizná/ tedy z tey puścizny ma być kielich łpráwion *UstPraw F3; RejZwierz 55v; BibRadz Ps 17/16*; Vmárł potym [*papież Jan XXII*] w Awinionie/ po którym táki łkarb nálezyono/ iż nigdy po żadnym Papięzu więcey. *BielKron 186*; Ten też napirwey wymyłlił Annaty/ to ieft/ połowicę dochodow z beneficyum gdy ie kto przyimuie po vmárłym biskupie *BielKron 187v (5)*; Reliqui nihil fecit de bonis, Nie nie zoftáło po niem ymienia. *Mqcz 194d*; Pannicularia, Korziśc po yętych złoczincách/ to yeft/ włziłtki ty dobrá które bywáyą záłtáne przy złocziney gdy go ymuyá [...] bierzą yáko łá łzáty y pieniądze *Mqcz 276a; CzechRozm 81; KochDryas [A3]; SkarŻyw 414*; Opatrzna Anna Maraszikowna [...] dobrowolnie poddała wnoc wszeliakie dobra ktorekolwiek będą i są po niey albo po łmierći iey temuż tho Wićiechowi Siostrzankowi swemu *ZapKościar 1580/10*; Isz Sliachetny Świętek Wyczełzichowłki po Sliachetnym Pawłie Wyczełzichowskim Braćie swym Stryiecznym [...] roku iednego Siano zbierał *ZapKościar 1581/22v (6)*; *StryjKron 592 (2)*; *KochPieś 51; PudłFr 43*; [*Kapistran*] náwet ołtátká pozostáły po Królu wojny/ nigdyby był z tákim niebełpieczenłtwem nie kończył/ by był rozumiał [...] *OrzJan 120; JanNKar B2*; do tego punktu/ na którym zoftáła łpráwá dla łmierći przerzeczonęgo łzláchetnégo niegdy N. oycá przerzeczonęgo B. Do któréy łpráwy łam B. ieft bliźly/ y ná niego náleży iáko ná łyná po oycu *SarnStat 828 (5)*; Po P. Kryftušie vkrzyżowanym/ doftály łię katom iego dwie łzacie *PowodPr 54*.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (22): Thełł rzeczy po drugyem kvpczv, kthori w Vilnye vmarl kthore były nálezyone thy są wroczone. *LibLeg 7/33 (3)*; *LibMal 1548/146v*; gdy by zárázem po łmierći zmárłego/ po którym Inwentarz ma być czyniony/ rzeczy były vrzędownie zámknione y zápieczętowane áż do popisowánia *GroicPorz ee4*; (*nagł*) Obrona Rękoymiego po zmárłym dlužniku. (-) Rekoymiemu ná kthorego brzemioná dlužnikowe łpádáiá/ godziłye vzywác włzytkich obron Práwá *GroicPorz r4v (3)*; káplani Rzymłcy znowu poświácáli kościoły/ ołtarze po luteryaniech *BielKron 230*; zákláł włzytki interdyktem ktorzy wzyęli łkárby po Przecłłáwie biskupie/ mowiac iż tho nań przypada. *BielKron 378v (5)*; *GórnDworz Sv*; kto nie ma żony/ iákoby ná łwiećie nie był. Pámiátki po łobie mieć nie może/ gdy łynow włáfnych/ áni pokolenia á potomłtwá połtánowić nie może *WerKaz 288; PaprUp L*; niechcę nic ex rebelium bonis vkrola prosie okrom iedney wsi poPronskim. *ActReg 81; KólakCath A3v*; łzpitalné/ kollegiáckie/ kłáłztorné/ y inłzé nádánia po

Alexándrze/ w łpokoynym vzywánium ołtác fie máią *SarnStat* 92 (4); ktore [*pisma*] ią/ áby świat widziáły/ [...] zá vpominek po brácie mym oddáię. *SzarzRyt*/*Szarz nlb* 2v.

W charakterystycznych połączeniach: dostać się w ręce [komu] po [kim], (z)ostać (pozostać) (10), rozgarnąć się, zostawi(a)ć, zostawować, (poz)ostały po [kim] (2), zostawiony; beneficjum po [kim], darowizny, dożywocia (2), frymarki (2), fundacje, fundusze (2), kościoły, lenna, kupie, nadania, pamiątka [czego] (2), pamięć, rzeczy (2), skarb (3), wieś, zastawy; po dziadu, innym kimkolwiek, krolu, mężu, nieboszczyku, ojcu (ojcach) (8), rodzicach, zabitym księdzu [= księciu], zamordowanym heretyku, żadnym człowieku, żenie.

Połączenia: »po... po« (1): jako dziath moy [...] zadzierzal hymyenyne tho czosnowo [...] hy ocziecz moy slachathny mykolay zadzierzal po oycu poswem a dziadu mogem *ZapWar* 1528 nr 2459.

»potym po [kim]« (1): [księża] domá ná fkárbiech fwych iáko Smokowie leżą/ ktore pothym po nich Pan primus bierze. OrzRozm H2.

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« = de se, post se *Modrz* (76): *OpecŻyw* 91; Ktoryżto [*Gallenus lekarz*] LXXX y VII. lat żyw był, á wiele pożytecznych kxiąg po łobie zołtawił *BielŻyw* 139 (4); *BielŻywGlab nlb* 10 (3); *GlabGad* A3; *RejPs* 165v; *RejRozpr* K3v (2); iż ołtawi złą łlawę po łobie *RejJóz* F4; *SeklKat* A2v (2); *RejKup* cc2v; *HistAlHUng* A2v; *KromRozm II* yv; *Komedia Iuřtiná y Konřtánciey/ bráta s fiołtrą/ iáko im Ociec náukę po łobie zołtáwiáł* *BielKom kt* (2); *GliczKsiqż* N8; Nápiřz lepiey y řzerzey/ zołtáwiřz po łobie pámiátkę wieczną. *GroicPorz* C3; náplugáwili nam w Polřzce onę niepokaláná wiáre/ kthorá nam oycowie nářzy mili po łobie łpadkiem zołtáwili *OrzList* h3v; *RejFig* Gc3; *BibRadz Eccli* 39/13; *OrzRozm* C2 (3); *BielKron* 45v (12); Haereditatem fratri transmittere, Mayętność brátu po łobie zołtáwić. *Mqcz* 227c; *OrzQuin* R3; *GórnDworz* G4; á iżbyř řtąd zołtháwił po łobie nie groby/ nie herby/ ále cnothliwe á pobożne řpráwy řwoie ná pámiáthkę řwoię. *RejZwierc* 161v (3); *WujJud* 171; *WujJudConf* 22v; *BudBib Eccli* 44/8; *MycPrz I* A2v; *CzechRozm* 74 (3); *PaprPan* O2v (3); *ModrzBaz* 74v (2); *SkarJedn* 82; *Oczko* 23v; *StryjKron* 330; *CzechEp* 48 (2); *KochMuza* 28; *WerKaz* 288; łlawá/ ktorá ón zołtáwił po łobie/ Smierci nie zna *KochTarn* 75; *PaprUp* G2; *GórnTroas* 22; *KochCzJan* A2v; *KořakCath* A3v; *KořakCathOkuń* A2; *WujNT* 397; *JanNKar* D3; *KlonKr* C4v; *PowodPr* 19; *SkarKaz* 485a marg.

~ W charakterystycznych połączeniach: mieć [co] po sobie (2), (z)ostawić (zostawować) (46), sprawić.

~

ββββ. *O innych osobach [zwłaszcza wtedy, gdy pozostawały z kimś, kto już nie żyje, w relacjach rodzinnych lub innego rodzaju bliskich związkach] (też w przen); post* *Vulg* (129) : *RejPs* 132v; *RejWiz* 102v; *Leop* 1.Par 17/11; *UstPraw* B2v (3); Niepoydźie z wámi řyn moy/ Abowiem gdy iuż brát iego zginął/ thedy iedno on řam po niem zołtáł [*ipse tantummodo remansit*] *BibRadz Gen* 42/38; A gdy řię dni twoie řpełniá [...] / wzbudzę potomká twego po tobie *BibRadz* 1.Par 17/11 (6); *BielKron* 368; *WujJudConf* 200v; po tych ktorzy mieczem domy řpládruią/ niepozoláná iedno trzey ábo czterzey. *BudBib* 4.Esdr 16/32 (2); *CzechRozm* 177 (2); *SkarJedn* 82; *SkarŻyw* 355; *ZapKořcier* 1579/1 (8); Drugie [*dziatki*] po řwych namillřzych rodzicách zołtáią/ Y cięřzkiego řiroctwá nędzné doznowáią. *KochTr* 23; Iáko po řtárym pářterzu liřzy řię więc rádo Ořieroćiąle [...] řtádo. Ták po tobie ořieroćiał

Słowienłki Helikon *KlonŻal* B3; *KołałCath* A3v (2); *WysKaz* 39; *SarnStat* [994]; Leżą łąki po fwoich kwiatkách owdowiále *WitosłLut* A5v.

Z nadrzędnyim rzeczownikiem (32): *OpecŻyw* 174 (2); *PatKaz II* 63v; Tedy rzekł Bog do Noego/ [...] Oto ia ftánowię z wámi przymierze fwe/ y z potomftwem wálzem po was. *BibRadz Gen* 9/9; niewiálthá oná zołtháá fierotą po dwu fyniech y po mężu fwoim *BibRadz Ruth* 1/5 (11); O Grekowie iefzczecie nie fyći krwie Troiáńkiey/ Oycá mego/ bráciey/ y inych przyrodzonych moich/ [...] iedno wam moiey nie doftawáło/ ktoram po nich wam w šíroctwie zołtáá. *BielKron* 60 (2); oto cię rołpłodzę y rozmnożę cię/ [...] y dam ziemię tę nafieniu twemu po tobie w oliádłość wieczną. *BudBib Gen* 48/4 (4); *CzechRozm* 74 (7); *SkarŻyw* 346 (2); *GostGosp* 30; *WujNT Act* 7/5; *SiebRozmyśl* K4; *SkarKaz* 421b.

W charakterystycznych połączeniach: osierociec (osierociały) po [kim] (7), (z)ostale (pozostałe)(-a, -y, -li) dziatki (dzieci) (bracia, potomkowie, syn, wdowa) (8), (z)ostanie (zostawa) [kto] (dziatki, dziewczę, potomkowie, synowie) (12), owdowiec (owdowiály) (3), wzbudzić potomka (nasienie, plemię, syna) (5), zostawić [kogo]; dziatki po [kim], nasienie (6), plemię, potomstwo (potomkowie) (13), sirota (siroctwo) (3), syn (synawie) (3); po pierwszy małżonce, mężu (małżonku) (3), nieboszce, ojcu (4), rodzicach, zmarłym.

Połączenie: »po ... po« (1): iż prze żadną przyczynę iną nie zołtáám ná tym nędznym fwiecie po mężu po fwym ták długo/ iedno iżbym fie krwie niewinney iego pomściłá *GórnDworz* Y6v.

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« = *post se* *Modrz* (57): Owa pierwey mąż vmárł był/ Zonę po łobie zołtáwił *BierEz* Q4v; fynu mój miły [...]/ dáy mi s tobą vmrzétz/ a nie zołtawiáy mię po łobie *OpecŻyw* 188v; *BielŻywGlab nlb* 9; *SeklKat* Lv; *MurzNT Mar* 12/19; *GliczKsiąż* Bv; *OrzRozm* R4v; Potym w dobrej ftárości [Gedeon] vmárł zołtáwiwłzy po łobie fynow fiedmńdzyefiát *BielKron* 50v; Tegoż czáfu Fráncífzek s Sforcia [...] vmárł/ żadnego potomká po łobie nie zołtáwiwłzy *BielKron* 212v (36); *Mącz* 175b; iż Iakob dwoienáfcie pokolenie zołtáwił po łobie *RejPos* 272v; *CzechRozm* 151v; *PaprPan* Dd3; *KarnNap* F3; *ModrzBaz* 47 (2); *StryjKron* 210; *KochFr* 70; *Phil* M4; *KołałCath* A4v; *KołałSzczęśl* B4; *KlonWor* 62; *PudłDydo* A3v.

~ *W charakterystycznych połączeniach*: zostawić (zostawować) po sobie bękarty, corę (cory) (3), pokolenie, potomka (-i, potomstwo) (9), syna(-y, [ile] synow) (34), ucznie, żonę (3). ~

γγγγ. *O sytuacji społecznej lub uczuciach, wywołanych czyjás śmiercią* (6) : GDy ták po zábitym wielkim Xiędzu Litewłkim/ Sigmuncie/ Xięftwo Litewłkie w wielkim rofterku zołtáło/ Bo iedni ná Michayłá Syná iego/ drudzy ná Swidrigayłá/ [...] wotowáli *StryjKron* 592; Piśzą o iedney Pániey [...]/ Ktora po fwym małżonku zołtáá w záłości *ZbylPrzyg* B2v.

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« (4): *SkarŻyw* 209; Wielką zálość fmierci fwoiey Kazimierz Krol wten czás Polakom vtrapionym po łobie zołtáwił *StryjKron* 452; Vmárłes/ Kryłki [...]: Mnieś wielki fmutek zołtáwił po łobie. *KochFr* 27; *PudłFr* 61.

βββ. *Z odcieniem celu*: aby przywrócić stan sprzed czyjejs działalności (1) : gdy z iákiego domu/ Wízyfscy goście wyiádą [...]. Po nich iákoby znouu/ wízyftko vprzátáią/ Okná pootwieráią/ w gmáchách vmietáią. *WisznTr* 14.

γγγ. *Z odcieniem: na podstawie czegoś (2)* : WSzyftkié inné winy przypadájące dla [...] którégokolwiek niedostátku w Pozwie [...] y ktoré przedtym od pomocników zwykły byđz płáconé/ we włyftkim pfiemy: wyiáwfszy winy/ ktoré zwykły byđz płáconé po dekrécie rzeczy głównéy [tj. *dotyczącego głównej kwestii spornej*]. *SarnStat* 752 [*idem*] 824.

γ. *Członem podrzędnym jest wyraz oznaczający czas (tu zaliczono też połączenia z nazwami pór roku i faz księżyca) [w tym: z nazwami świąt chrześcijańskich i starotestamentowych (608)] (667)* : Zioła y korzenie mają być zbierane po w niebo wzięciu panny Marijey *FalZioł* V 91 (4); *MiechGlab* 33; *LibLeg* 11/12v; *ComCrac* 15 (2); Ích zAnna Grzegorza Hawrzego czudzolozil. [...] wzywáfchi fnyą znamofzcz po fzwýąthym Michalie theráfz przešchlim *LibMal* 1549/150v; Zeznał ze rok Bąndzie po Wyelkíey Noczi [tj. *po Wielkiejnocy upłynie rok od tego, jak...*] v Mathífka rzeznyka [...] trzy pyerfczyenye wzyal Jankowy kofterka *LibMal* 1552/168v (3); *MurzNT* 131 (2); *RejWiz* 35 (2); nietrwali dłuęo ná pogoníey: Ale [...] łupy zebrawfly/ obchodzili fwiętho Sobbotnie [...]. A po Sobboćie [...] podzielili łupy *Leop 2.Mach* 8/28 (2); *BibRadz Act* 12/4; *BielKron* 215v (5); Materies luna decrescente caesa cariae non infestatur, Drzewo ná budowanie po pełni xiężicá rąbione nie prochníeye. *Mqcz* 38d; Prima Sabbati dicitur. Pierwfszy dzień po pokoyu/ To yeft po dniu świętym niedzielá. *Mqcz* 362c (3); *HistRzym* 104v; *RejZwierc* 162v; Wedle lidźby lat po Iowelu [tj. *wg Starego Testamentu: roku przypadającym co 50 lat*] kupifz v bliźnie⁸⁰ twego *BudBib Lev* 25/15; Bo wiek rozdzielon íeft ná dwánaście części/ á iufz ich minęło dziefięć/ y połowicá dziefiątey. A iufz nic nie zoftawa/ íedno co íeft íeft popołowicy dziefiątey części [tu *czas wyobrazony jest w postaci odcinka podzielonego na części*]. *Strum* O3v; *BudNT Act* 12/4; Krés Cieplicam po S. Ianie. *Oczko* [42]; *SkarŻyw* 471; *StryjKron* 315 (8); *KochPhaen* 5; A po złéy chwili piękny dzień [!] przychodzi *KochPieś* 41; Po niepogodnéy źimie piękna Wiofná chodźi. *KochTarn* 79; *GostGosp* 70; *KołakCath* C2; po dniách Przaśnikow odpłynęliłmy od Philippowá *WujNT Act* 20/6 (3); *SarnStat* 732 (4).

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1): Pamyątká vmarlich [tj. *modlitwa za zmarłych*] po bożim cyelye *BierRaj* 20v.

Z nadrzędnym przymiotnikiem lub liczebnikiem porządkowym (3): w poniedziałek pierwssy albo blisssy po onym czassye we wssi spitalney Piasecznie mają prawo sadzicz *ZapWar* 1550 nr 2665 (2); Ewanyelia wtora po Niedzieli Adwentowey *RejPos* 4v.

W przeciwstawieniach: »przed [czym] (5), do [czego] (2), na [co] (2), około [czego] (2), pod [co] (2) ... po« (12): Podrzemać przed południem albo po południu trochę: nie fzkodzi z poł godziny *FalZioł* V 65 (3); *KromRozm II* x3; *Leop 4.Reg* 11/9; *Goski* *2; *ZapKościar* 1581/23v; *ActReg* 170; [*Gospodarz dobry*] ma záśiac do ś. Michála: Albo/ zá iáką przyczyną/ nadáley po ś. Michále w tydzień. *GostGosp* 64; w puł látá odbierać [nabiály] raz/ á drugi przed ś. Marćinem: á po ś. Marćinie począc przedawác. *GostGosp* 74; Ná dułzy do dnia fádneho/ kazni zá grzechy odnieśienie: á po dniu fádnyim wiecznego dręczenia ná ćiele y dułzy pewne fpodziewanie. *LatHar* 669; TRZECIA CZESC o fprawách Pańskich w Iudskíey ziemi y w Gálileiey, około trzecíey Páfchy y po niey. *WujNT* 325 *marg* (2); [TRzebulá [...] rośćie dobrze ták ná źimę iáko y po źimie śiana *Cresc* 1571 246].

W charakterystycznych połączeniach: po Bożym, Ciele, Dniach Przaśnikow, Godziech (4), [której] godzinie, jesieni, Jowelu, lecie, Miłóściwym Lecie, nastaniu księżyca (3), niedzieli adwentowej, nocy,

nowie, Nowym Lecie (4), pełni(ej) (9), pokoju, sobocie (sabacie) (5), Świątkach (4), świętym (świętej) [+imię] (30), (Świętej) Trojcy (2), Trzech Królach (2), [którym] wieku, Wielkiej Nocy (19), wilijej Bożego Narodzenia, Wniebowzięciu (2), zimie (4); [który] dzień po [czym], Ewanjelija, liczba lat, noc (tej nocy) (3), [który] rok (6), sobota, wiek, wiosna (2), zima.

Połączenia: »aż [= jeszcze] po« (1): Ale go czy vtuczylы Czo aż poľobocznie pyly. *RejKup* g8.

»aż [= dopiero] po« (3): *BibRadz 2.Esdr 13/19*; iż dufze ktore teraz mrą/ Bożego oblicza nie wźrzą aż po ładnym dniu. *BielKron 186*; *GostGosp 110*.

»po ... aż do« (3): Też lecie po świętey Margorzęcie/ aż do panny Marijey w niebo wzecia: niemałz puľzczać krwie *FalZioł V 57*; *LudWieś B2*; *Goski **.

»bliższy po« (1): tę przysięgę vczynić będą powinni ná Rokách Grodzkich bliszych po S. Woyćielze bliľko przyźłým *SarnStat 346*.

»dnia (onego) jednego po« = *pierwszego dnia po...* (2): iedne⁸⁰ dnia po Sobocie/ przyźli do grobu/ gdy iuż Słońce weľzło. *MWilkHist G3v (2)*.

»[którego] dnia, roku po« (3:1): *LibLeg 10/124*; *BielKron 207*; Luna vicesima pro vicesimo die post novam lunam, Dwadzieľtego dnia po náľaniu xiężycá. *Mącz 199e*; *SienLek 139*.

»[który] dzień po« (2): *FalZioł V 93v*; A gdy náľthał wthory dzień po nowie/ zász zoľtało proźne mieľce Dawidowo. *Leop 1.Reg 20/27*.

»aż [ile] lat po« (1): Im wiecey będzie lat po Miľośćiwym lećie [*Quanto plures anni remanserint post iubileum*]/ tym więťľa będzie zapľatá *Leop Lev 25/16*.

»latoś po« (6): yľch przyšťawką ľrebrna liathoľch po wyeľkyey Noczi ye⁸⁰ M^{czy} panu poznankiemu vkradł *LibMal 1549/149v (6)*.

»po (...) nazajutrz« = *postridie [alicuius] Mącz [szyk zmienny]* (3): *Mącz 88c*; Tey nocy po ktorey názáiutrz wiáchác miał w miáľto/ widział S. Theodorus przez fen/ iľz [...] *SkarŻyw 187 (2)*.

»[ile] niedziel, tydzień po« (4:1): *RejZwierc 159*; ostatek Summy [...] obiecuie pewnie dać Sliachetny Grzegorz Smogorziński na Świątki a nadaliey Tydzień po Świątkach *ZapKościer 1581/23v*; *ActReg 44 (3)*.

»skoro, wnet(ki), rychło, zaraz (...) po« (6:2:1:1): Też bańki nie maią być ľtawiane wnetki po náľtaniu [*tj. nowiu*], ani na z chodzie księżycza *FalZioł V 61 (2)*; *LibMal 1544/80*; *BielKron 1v*; Prima vesperi, Skoro po záchodu sľóńcá. *Mącz [489]d*; *ModrzBaz 83v*; *StryjKron 762*; *GostGosp 104*; (*nagł*) Kiedy Kościoł śľubow zákázuie. (-) Od Adwentu śľub vľtawa/ Po trzech Krolách wnet náľtawa. *LatHar ++7*; *SarnStat 444*.

»teraz po« (1): zeznała yľch paney Zuchowľkiey [...] 20 groľfi vkradla [...] the dała Ianovi Rzepeczkyemu theráľz po Wyeľkyey noczi *LibMal 1546/116*.

»w [ile] niedziel, tydzień po« [*szyk zmienny*] (7:4): *LibMal 1548/138*; *ZapWar 1549 nr 2657*; ktora [*Barbara Radziwiľłówna*] tegoż Roku w tydzień po S. Barbarze byľá koronowána w Krákwie *StryjKron 762*; *GostGosp 64 (2)*; *SarnStat 723 (6)*.

»w [którq] niedzielę po« (1): A wźdy koľcyoľ vľtáwiľ/ aby nye pod peľnyą/ ále w pirwiľfá nyedźyeľę po peľni wyeľká noc śwyęconá byľá. *KromRozm II x3*.

»w [ilu] niedziel po« (1): które [roki] w Iésieni we dwu niedziél po świętym Bártłomieiu/ wedle Conſtituciiéy odpráwować zwykły *SarnStat* 727.

Fraza: »(a gdy) było (już) po [+ nazwa święta]« = *po określonym święcie* (2): A gdi było po Świętkach [post *Pentecosten*]/ rużyli sie [Żydz] przeciwko Gorgiałłowi Sthároście Idumeyſkiemu. *Leop 2.Mach* 12/32; ále czas opifuie/ ktorego sie iuz ná morzu żegłowác nie godziło/ że iuz poſt Zydwólki był przeminął: iáko my mowiemy/ że iuz było po S. Marcinie. *WujNT* 504.

Wyrażenia przyimkowe: »po czasie (czasu, czasiech) [czego a. czyich, a. jakim, a. którym]« = *gdy ktoś przestanie żyć lub działać albo gdy coś się skończy lub minie; post tempus (tempora) Vulg, Modrz', post illa Mącz* (9): *KromRozm II x; Leop 4.Esdr 12/18; BibRadz 4.Esdr 12/18; Melita, Wyfpá [...]* Potym czáſie yáko Turek Rhodis wziął/ była dána zakonnikóm. *Mącz* 214c; *Postilla*, Potym czáſie, od tego czáſu. *Mącz* 315b; *RejPos* 296; *ModrzBaz* 25; *SkarŻyw* 457; Co zimá zázwſze vmiera iáſkołká/ lecz záſie Ożywa po zimnym czáſie. *KlonŻal* C3.

»po dniu sądny« (2): ſluſſnie iſzby ona tę pirwéy czełtz miała zmártwych wftaniá/ ktorą my mietz mámy po dniu ſádnym^m. *OpecŻyw* 181v; *PowodPr* 35.

»po tym dniu« = *następnego dnia, nazajutrz* (1): *Secundum hunc diem*, Po tym dniu/ to yeft yutro/ názáyutrz. *Mącz* 378a.

»po północy« (2): wezmieſz tę purgacią na ſwithaniu albo po pół noczy *FalZioł I* 135a (2).

»po południu« (10): *FalZioł V* 65; Trafiło mu sie w then czás wftác z lozá po południu *BielKron* 70v (3); *Mącz* 412c; ktore [złáczenia *Planetów*] [...] być máią. LAtá od Národzenia Páńſkiego 1563. w Niedziélé bliſką przed S. Ianem Krzćicielem/ o godzinie po południu piątey *LeovPrzep A* (2); *BielSpr* 4v; [niektory człowiek] w biezał w dom niektorego mieſzczaniná: w ktorem wiele ludzi/ iáko to poſpólicie bywa/ po południu [horis pomeridianis] bieſiádowali *ModrzBaz* 31; tákże od trzećiey do piątey po południu z Wárfzáwy przez moſt z wozem iechác *SarnStat* 17.

»po [którym] roku« = *gdy minie rok oznaczony daną datą* (1): wſzyſtki té [urzędy wojskich]/ które ſá po roku [post *annum JanStat* 125] 1538. vczynioné/ pfuiemy *SarnStat* 234.

»po zachodzie (zachodu, a. záſciu) ſłóńca; po ſłóńca wschodu« (5:1): Tedy po zachodzie ſłóńcá [sole occumbente] nádeſzłá ciemnoſć *BibRadz Gen* 15/17; *Mącz* [489]d; *HistRzym* 85; á iefli go w nocy zábijelz [...]/ woleneſ: iefli po ſłóńcu [!] wſchodu to vczyniſz/ mężobóycás *BiałKat* 61; Ognie od pirwzego dnia Máią/ áż do pirwze^{so} dnia Wrzeſniá/ ſkoro po zachodzie ſłóńcá [post *solis occasum*]/ áby w żadnem domu niebyły czynione. *ModrzBaz* 83v; *SkarŻyw* 346.

α) *W formułach ſłużących zwykle datowaniu (wskazujących określony dzień roku) [w tym: z nazwą terminu sądowego (3)] (292)* : Názáiutrz ktory iefł dzień po dniu przygotowania/ zebrali ſie przednieyſzy Kápláni y Fáryzeuſzowie do Piłatá. *BibRadz Matth* 27/62; *RejPos* 157 (2); Ewangelia ná ſwięto iedne^{so} Męczenniká/ po Wielkiej nocy. *WujNT* 366 marg (8).

W charakterystycznych połączeniach: *po Bożem Narodzeniu, Bożym Ciele* (4), *Bożym Wſtąpieniu (Wniebowſtąpieniu)* (2), *Gromnicach* (3), *Narodzeniu Panny Maryjej* (7), *Nawiedzeniu Panny Maryjej, Niedzieli ([jakiej])* (33), [której] *niedzieli postu (w post)* (35), *Nowem lecie* (5), *Oktawie [jakiej]* (5), *Pasce (Pesachu)* (2), *Podwyższeniu Św. Krzyża, Popielcu* (2), *przygotowaniu (dniu przygotowania)* (2), *rocech* (3), *Sobocie* (6), *Szabacie* (6), *Świątkach* (7), *ſrzodopoſciu, święcie [jakim]* (13), *święcie [którego*

świętego](14), Świętej Trójcy (14), świętym (świętej) [+ imię] (70), Trzech Krolach (3), Wielkiej Nocy (dniu Wielkanocnym) (22), Wielkim Piątku (2), Wniebowzięciu Panny Maryjej, zapuściech.

Połączenia: »[którego z kolei] dnia po [+ nazwa święta]« (14): *OpecŻyw* 164v (2); *LudWieś* Bv; *LibMal* 1551/60v; *GroicPorz* iv; *KrowObr* Vu3; *BibRadz Lev* 23/15; Tegoż roku Krol Olbracht [...] trzeciego dnia po Świętym Wićie vmárł *BielKron* 400v; *SkarŻyw* 328 (2); *WujNT Ioann* 20/1 (3); Wtóré Iármárki w Wielkiéy Polfcze. [...] Dniá trzeciego po ś. Alexym w Kobylinie/ w Ponieczu. *SarnStat* 1231 (2).

»[który z kolei] dzień (a. dzień tygodnia) po [+ nazwa święta]« [szyk zmienny] (11): *BibRadz Lev* 23/16 (2); Kiedy Suchedni polzczą. Po Popielcu/ [...] y po S. Lucyey/ pierwsze Szrody y Soboty. *LatHar* ++7 (4); A Gdy lię ípełniály dni Pięćdziesiątne (marg) To íeft, dzien pięćdziesiąty po Pálce, íáko v nas Świąteczny. (-) *WujNT Act* 2/1 (2); *SarnStat* 730 (2); *PowodPr* 50.

»[który z kolei] dzień [= którego z kolei dnia] po [+ nazwa święta]« [szyk zmienny] (4): Trzeci dzień [!] po Nowem lecie wiatr od zachodu Słończa powiewał *LudWieś* B2v (2); *BielKron* 222 (2).

»nazajutrz (...) po [+ nazwa święta]« = *in crastino* [*alicuius*] *PolAnt*, *JanStat*, *JanPrzyw*; *in crastinum* [*alicuius*] *PolAnt* [szyk 34:1] (35): *OpecŻyw* 73v; *LibLeg* 10/151; *LibMal* 1543/74 (3); *RejFóz* A2v; *GroicPorz* k2 (2); *BibRadz Lev* 23/11 (2); Krol Kázimierz [...] rułzył lię do Prus po S. Kátárynie názáíutrz *BielKron* 391v (8); *RejZwierc* 61; *BudBib Ios* 5/11; *MWilKHist* Bv; *StryKron* 26; Kmieć ktory czynízu w wigiliá świętego Marciná nie da/ [...] názáíutrz po ś. Marćinie tyle dwoie ma oddáć *GostGosp* 42; *ZapKóscier* 1588/15v; *LatHar* 702; Gdy minęła Sobotá: to íeft, názáíutrz po Sobocie, w Niedzielę nález wielkonocną. *WujNT* 122 marg; niech lię ziądá/ [...] názáíutrz po národzeniu P. Máriiéy blifko przyłzłym *SarnStat* 1072 (9).

»w (a. na) [+ dzień tygodnia], pierwszy (bliski, powszedni) dzień (prawny a. sądowy), na dzień poniedziałkowy itp. (bliższy) (...) po [+ nazwa święta lub terminu sądowego]« = [*aliqua(-o)*] *die (feriali)* (*proxima(-o)*) *post festum*, *feria* [*aliqua*] (*proxima*) *post (festum)* *JanStat* [szyk zmienny] (205:7:4): tho yełth nadzyen pyątkowy blyłfchy po szwyączye nawyedzenya panny mariey *MetrKor* 34/133 (2); *OpecŻyw* 76v (3); *OpecŻywSandR nlb* 3v; *ZapWar* 1532 nr 2414 (3); *LibLeg* 11/75v (2); *ComCrac* 15 (4); Stanislaus Wylczigłofz [...] wponyedzialek po Nowym lyczie therałz przełchli prze zlodzieyłthwa poczynione vchołtany *LibMal* 1553/175 (4); pierwszy wyłožony Sąd/ w pierwszy Piątek po trzech Kroloch/ tákże idzie záwždy przes dwie Niedzieli/ áz do Niedzieli Stárego Mięfopułtu *GroicPorz* 1 (6); *Leop* ZZ (7); *BielKron* 328 (2); Ewányelia ná dzyeń ponyedzyáłkowy po wielkiey nocy *RejPos* 110v (2); Datá z Bułká od mnifzek po świętym Gáwle we wtorek. 1567. *RejZwierc* 210v; a wtore dwye sczye: ma polofzycz pán czyełzycza íza dwye leczye na ponyedzalek po zapułzczyech íako bęnda pyłzacz 1590 *ZapKóscier* 1588/78 (5); Ewán: Niedz: 15. po Swiątkách/ y we czwartek po szrodopościu. *WujNT* 219 marg; A w pierwszy dzien po ízábáćie [*Una autem sabbati*]/ [...] Páweł przepowiedał im *WujNT Act* 20/7 (49); Działo lię to ná Séymie Piotrkowłkim/ w Piątek po Oktawie Swiątecznéy [*feria quinta infra octavas Pentecostes* *JanStat* 50]/ Roku pánłkiego Tyśiácnégo/ czteréłhletnégo/ pięćdziesiątnégo piérwłzégó. *SarnStat* 384; rołkázuiemy: ábyś przed námi/ ábo náłzym wrzędem Grodzkim N. w poniedziałek po święćie N. [...] oblicznie ítánął *SarnStat* 532; Wićá álbo Roki wielkie po świętym Marćinie w pierwszy Poniedziałek *SarnStat* 724; Których to Roków

łądzenie piérwżé będzie w piérwży dzień powfzedni po Trzech Królách *SarnStat* 729; Czwarté [sądzenie] po święcie S. Ianá Krzćicielá w dzeń bliższy łądowny pówfzedni. *SarnStat* 729; Wiécá Woiewódtwá Płotckiego wżytkiego w Płotcku w Poniedziátek po święcie Wfzech Świętych blisko przyfżyły. *SarnStat* 734; Sądy naprzód poczác fie máią záfżé w Piotrkowie w Poniedziátek bliſki po świętym Marćinie *SarnStat* 858 (125).

β) *W stałej formule kościelnej, określającej kolejność niedziel roku liturgicznego względem najważniejszych świąt katolickich (222) :*

»([która]) niedziela (a. niedziela [która]) po [+ nazwa odpowiedniego święta]« [w tym: w nagłówkach, na marginesach i w żywej paginie (219)] (220): *KrowObr* 169 (2); W Piérwfiá Niedzielę po trzech Krolach. *Leop* YY4v (5); *Goski* A4v (4); Ewányelia Niedziele piątey po wielkiej nocy z wykładem fwym/ [...] nápiána od Ianá s. w xvj. kápitu. *RejPos* 131v; MAło nie taką drugá hiftoriá fów Páńfkich nápiáá Lukafz s. ktora bywa czytaná ná piérwżá niedzyelę po Troycy s. *RejPos* 238 (79); *RejPosWstaw* [41²]v (2); *LatHar* + + 7v; Lekcyja w Niedzielę po Bożym Narodzeniu. *WujNT* 659 marg (110); NA PRZEWODNA NIEDZIELE, PIERWSZA PO WIELKIEYNOCY, EWANGELIA V IANA VV XX. *SkarKaz* 203 (17).

W charakterystycznych połączeniach: ewanjelija (epistoła) Niedziele [której] po [czym] (75), ewanjelija na (w) [którą] Niedzielę (28), ewanjelija po [której] Niedzieli (2), lekcyja na (w) [którą] Niedzielę (36); po Bożym Narodzeniu (3), Bożym Wstąpieniu (2), Nowym Lecie (18), oktawie Bożego Narodzenia, Świątkach (83), Trójcy Św. (52), Trzech Królach (27), Wielkiej Nocy (6).

ααα. *Z odcieniem wskazującym na dolną granicę czasową, na moment początkowy: od (2) : że ná czczo/ to ieft po pułnocy/ nic nie iadfzy áni piérwży/ káždy powinien tey świętości wżywác *LatHar* 253.*

*Połączenie: »po ... aż do« (1): áż do fzoftthey godziny rofły [te drzewa] bárzo wyfoko/ záfię po fzoftthey godzinie áż do zachodu flońcá tak sfłępowały że ich námniey nie było widác z ziemie *HistAl* K7.*

βββ. *Z odcieniem: o jakiej porze, na jaką porę (2) : rofkazał áby nágothowali dwie ście fłużebnych á izby fzli áż do Cefárey/ ktemu sfiedmđzieliat iezdnych/ y dwie ście drabow/ po trzećiey godzinie wnoc *BibRadz Act* 23/23; Wfchodzące słońce niechay naydzie księgi wręku twoich, po trzećiey godzinie przy Mfzy będziefz: bo tey godziny poftáwione ieft drzewo krzyżá *SkarŻyw* 393.*

aa. *Między dwiema formami tego samego rzeczownika wskazuje na wielką ilość elementów ciągu i szybkie ich następowanie lub ciągłość, nieprzerwane trwanie (15) : Bo więcz rada przygoda bywa po przygodzie A przypada niefzczęfcie y fzkoda po fzkodzie *RejJóz* O (2); Tá żoná ieft żywá iedno że iá niemoc poniemocy zmartwiáá. *HistRzym* 17; A czemułz Bog infzy wftáwiczny fżábát po fżábácie/ y wftáwiczne wroczyfte świętá/ dáć tych czáfów oštátecznych obiecował. *CzechRozm* 72v; *SkarŻyw* 283 marg (2); *StryjKron* 537 (2); *SkarKaz* 385b; nie tyło domy i fámilie: ále y Kroleftwá y Monárchie wielkie wftáią y wpadáią/ y narod fię po narodzie ná ziemi odmienia. *SkarKazSej* 664a; Tá mátká oyczyzná namilfza/ wfczepiá wam y dochowáá ftan y máieftat krolewſki/ ktory ieft záftrzymánim y ozdoba wżyfłkich dobr y fławy wáfzey: iz krol po krolu do tego czáfu nie wftáł *SkarKazSej* 666a.*

*Połączenie: »po ... a po« (1): Turmatim, Po hufcu á po hufcu/ yeden poczet zá drugim. *Mącz* 470b.*

α. *O czasie: nieustannie, stale, bez przerwy* (2) : ták też y wczynki łławne/ zdoią pińanie/ y łą wielką tego przyczyną/ że ono trwa wiek/ po wieku *GórnDworz* G8v; Niechay łáfká iego łłynie/ Ták iáko dźiён po dniu płynie. *KochPs* 144.

bb. *W wyrażeniach przyimkowych o znac. 'za późno'* (16) :

»po czasie« = (*sero*) *post tempus* *Mącz* (7); *RejJóz* E4 marg; *Mącz* 314c (2); *BielSat* B3; Tákże y nam tego potrzeba/ ábyfmy o łobie czuli á zábiegáli wczás łwemu złemu lepiej niż po czásie *BielSpr* 75v; *BielRozm* 10; Iełli po czásie przyidźiesz [...] Odniesiesz od Stárołty korbáczem po grzbiecie. *KlonWor* 15.

»po harapie (*a. harabie*)« = *confecta res est, post tempus* *Cn* (2): Wyęc ták piłfe? (–) Piłfe/ ále po hárápye. *KromRozm I* D2; Wczás pánowie po hárabie A Kriřtuła iuż nie w grobie. *MWilkHist* D.

»po obiedzie« (5); *RejRozpr* C3v; *RejKup* h3v; *Mącz* 24b; *SarnStat* 1286; Przełotrowawłszy włzyłtko [...], Dopiro kretę płuie; po obiedzie łyłzká. *CiekPotr* 34.

»po śmierci« (1): *Bello peracto machinas adferro, Po obiedzie łyłzká. Po łmierci káđźidło. Mącz* 24b.

»po zmyciu« (1): *Importune, Nienáczás/ Niewczás/ Po zmyciu bywa też mówiono. Mącz* 266c.

cc. *Z uwypukleniem kolejności (gdy mowa o takich samych czynnościach lub faktach, albo obiektach tej samej klasy zaangażowanych w taką samą czynność)* (116) : Liczcie powiada [św. Augustyn] káplány wálzé od káted: Piotrowéy: á w porządku ónym ónych ś. Biłkupów/ który po którym włtępował ná wżąd *BiałKat* 123v; *ModrzBaz* 90; iż tego Ewángeliřty (ktory po inřnych trzech piłał) przedřiwzięcie było/ opuścić łpráwy one P.Chriřtułowe w Gálıleiey po więzieniu Ianowym *WujNT* 298.

Z nadrzędnym liczebnikiem porządkowym lub grupą imienną zawierającą taki liczebnik (27): Piąthy Czarz Zawólki łin Temirkitłow, był Temir Car [...]. Szółty po nim był łin iego imieniem Machmet Car *MiechGlab* 30 (2); *KrowObr* 20; DAwid Kłiąże włzyłkich Prorokow/ piřwzy krol z narodu Iudá/ á wtory po Sáulu pomázány/ [...] krolował nád Iudą w Hebronie łiedm łat *BielKron* 68v (3); *Mącz* 253a; Y krolow łiedm iełt/ pyęc iuż vpáđło [...]. A bełtia ktora byłá/ á nie iełt/ ten iełth ółmy po tych łiedmi *RejAp* 144 (2); *BiałKat* 181; *WujJud* 154v (4); Po nim łzółty gdy był wywiedzion/ á miał vmrzeć/ powiedział tak *BudBib* 2.Mach 7/18 (2); *SkarŻyw* 248; *StryjKron* 11 (2); Czwarty po nim [*Alaryku*] był Odoácer *CzechEp* 378; *NiemObr* 55; Y byłá tá włtáwá/ trzećiego po S. Piętrzę/ nawyźłzego Biłkupá y Męczenniká Anákletá *LatHar* 252; gdy Domicyan wtore po Neronie prześláđowanie [*tj. drugie od czasów Nerona*] wzbudził/ [św. Jan] do Pátmu wylpu wygnány/ nápiłał Obiáwienie. *WujNT* 299 (2); *SarnStat* 964; *SkarKaz* 314b (2).

~ *W charakterystycznych połączeniach: (na)piřwszy po [kim, czym]* (3), *drugi (wtory)* (8), *trzeci* (7), *czwarty* (3), *piąty*, *szósty* (3), *ósmý*. ~

W przeciwstawieniu: »co po czym ... co przed czym« (1): A ty łą myłłenye/ mowá/ ktorą człowyek yeden drugyemu myłłi łwe oznaymya/ [...] wmyeyętnóć rozmáitych kúnłtow y náuk/ obaczánye co z czego/ á co po czym ma być/ á co przed czym bywa. *KromRozm III* B7.

Połączenie: »piřwszy ... po [kim]« (1): iedná iełt łtołicá [*Rzym*]/ [...] na ktorey piřwzy łiedziál Piotr/ ponim Linus/ Clemens/ Anacletus etc. *SkarJedn* 111.

Wyrażenia przyimkowe: »jeden (...) po drugim (a. jedni po drugich)« = *kolejno, nie wszyscy równocześnie (bez przerwy lub w relatywnie krótkich odstępach czasu); unus post unum Vulg; unae pro binis JanStat (64):* Ptacy gdy się náiadáli/ Iedni po drugich wlatáli *BierEz O4v; MetrKor 40/811;* iż gdy ony węzły blizu siebie fą/ tedy też iedno dziecię po drugim richło będzie *FalZioł V 34v (2); RejPs 130v; BibRadz Ez 38/17; BielKron 250 (2);* Dum Claudio principe duos insuper ordinatios consulatus geslit, Ieden rok po drugim. *Mącz 433d (3); OrzQuin S2v; RejAp 94v (3); GórnDworz P7v; HistRzym 121v;* czytay lift iego [...] / iáko wylicza Rzymskie Biskupy: którzy ieden po drugim łobie succedowali *BiałKat 123v (2); BielSpr 63;* W tym rzedzie succesiey/ álbo náftawania iednego po drugim/ żadnego Biskupá Donátiſty nienaydziecie. *WujJud 136 (2);* Powiáty/ ná siedm ábo ná ośm części podzielono/ [...] áby káżdą część/ rok ná woynę wyprawowála: á po wyściu roku/ áby drudzy ná ich mieyſce náftępowáli: á tym ſpofobem/ gdyby iedni po drugich náftępowáli [*unis aliis succedentibus*]/ obefzłaby ſię powinność ſłużenia woyny po wſzytkich częściách wżego páńftwá. *ModrzBaz 120;* y káždy z nich [...] ieden po drugim áż do Sylweſtrá/ ná pewną ſmierć wftępując/ iáko ná wielkie iákie kroleſtvo w chodził *SkarJedn 394 (3); SkarŻyw 493;* ktorzy potym Rzym łobie [...] ták zbrzydźili/ że [...] máiętności [*jego*] złupili á fámo ogniem ſpalili. Nie áby wſzyſcy zaráz czáſu iednego/ ále ieden po drugim *CzechEp 375 (5); NiemObr 59;* Ieden po drugim záváždy w tey grze chodzi. A nigdy więcey mknąć iednym nie dádzą *KochSz A3v;* A porwawſzy iednego po drugim/ głowy im zákręcił twarzą ná zad *WerGość 231;* niekiedy [*małżonkowie*] wnet/ iedno po drugim/ álbo zarázem oboie vmieráią. *WerKaz 304; KochPam 80;* Inſequenter – Nie w iedno po drugim. *Calep 542a (2); Phil C2; WujNT 766;* WIci iedné zá dwoie [*tj. zamiast dwóch*] bez vchwały Séymowéy nie máią bydź wyſyłáné/ iedno iedné po drugich wedle Státutu. *SarnStat 130;* Które Artykuły gdy vwázác między łobą ieden po drugim z ołobná poczęli/ á zgodziwſzy ſie ná niektóre rzeczy [...] / ołtáte/ ná przyſzły [...] Séym [...] / łožymy *SarnStat 1011 (5); SiebRozmyśl G;* Zá czym wefzli z dawności w Senatorſkie koło/ Y ták ieden po drugim ftawáli ná czoło. *SapEpit Bv (3).*

~ *W konstrukcjach zawierających liczebnik główny lub zaimek liczebny (14):* Ale piłanie ono ich ktore ſie działo przy ſfácunku/ działo ſie ode dnia piątego y dwudzięſtego mieſiącá Páchonis/ áż do czwarthego dnia mieſiącá Epiph/ przez czterdzieſci dni iednego po drugim. *Leop 3.Mach 6/35 (2); UstPraw D2v; BibRadz 4.Esdr 12/16;* Trinocium, Trzy nocy yedna po drugiey. *Mącz 465b (2); RejAp 144;* tá oplákána Stolicá/ przyięlá ná ſię onych ſprofnych obrázoborców czterzech/ iednego po drugim/ to ieft Anáftázyuła/ Konſtántyná Nicetá y Páwła *SkarJedn 392 (5);* ktorzy [...] rádźiby go [*Fryderyka II*] byli praktykámí ſwymí z Cełárſkiey łtolice degradowali/ y ftárało ſię o to kilká Papieżów ieden po drugim *NiemObr 168; WujNT 615.*

Połączenia: »jeden (...) po drugim« = *z odcieniem nasilenia: kolejno bez przerw lub w bardzo małych odstępach czasu; ustawicznie (5):* *OpecŻyw 94; Leop Iob 20/1;* Ale iłz Bog náwiedza ſwe/ y doſwiadcza ich przygodami rozmáitemi/ nigdy z krzyzá ten ſwięty y doległóſci nie wyprzągl: a iedná nędzá po drugiey záváždy nań biła. *SkarŻyw 347;* Identidem – Vítawnie, iodno [!] po drugim. *Calep 500a;* A oni poczęli ſię fmećić/ y mowić mu ieden po drugim [*singulatim*]; Izali ia *WujNT Mar 14/19.*

»jeden po drugim; jedna rzecz po drugiej« = *na przemian* (2;1): Cogitare aliam rem ex alia, Yednę rzecz po drugiej myślęć/ y tego y owego fie obávać. *Mącz* 59b (2); *Alternus* – Iedno po drugim. *Calep* 56b. ~

»po sobie« = *kolejno, bez przerw* (8): Thedy on cżuyny wżytki krzykiem fwogim przebudza, A tę ftrażą rżędem po sobie [żurawie] miewaią *FalZioł* IV 25a; to nie iest Kościół Chriřtułow/ który nie iest Apoftolki: to iest/ który Originalu fwego od ktorego Apoftoła Chriřtułowego/ przez fucceřsią y porządne po sobie Pářterzow nářtěpowanie nieprowadzi *WujJud* 132 (2); *ModrzBaz* 76v; to iest Sergiufa/ Pyrrha/ y Páwła po sobie wřtěpuiących przekłał *SkarJedn* 141; *SarnStat* 964; Tylkoř fię z wielkich poćiech w řercu fwym kocháłá/ Ktoř iednę po drugiej tuř po sobie miáłá. *SiebRozmyřl* G.

~ *Wyrażenie*: »jeden drugiemu po sobie« (1): Zydowie [...] rzucili fie do iney dzikiey nauki niezbożney/ ktorą oni zowá Kábála to iest/ nauka głófu żywego/ řłowy powiedána ieden drugiemu po sobie *BielKron* 46. ~

»po sobie« [o czasie] = *kolejno, bez przerwy; niezmiennie* (5): Dzień ieden dawa znáć podobieńřtwo o drugiem á noc takieř iedná czyni nam řprawę o drugiej/ ábowiem iednáką řprawą tak po sobie wiecznie nářtawaią. *RejPs* 27; *GroicPorz* r; y ón [statut] do cztérzech lat/ które po sobie póyda [proxime sequentes *JanStat* 610]/ chcemy áby był exequowány. *SarnStat* 607; A tak rok od roku/ iáko láta po sobie idą [ab anno ad annum *JanStat* 447]/ ář do zupełného y cáłego przereczonéy řummy M. grzywien zápláćenia/ y przereczonych dóbr wykupienia: áby dźierzał C.V. przereczoné dobrá *SarnStat* 1253 (3).

dd. *Z odcieniem przyczyny lub warunku* (103) : Bom ia dla ciebie řcierpiáł hańbę [!], zařloniło po hańbie oblicze moje. *TarDuch* A6; *FalZioł* 1 88b (2); *RejKup* x4; *OrzList* cv; *RejZwierz* 25 (2); Amurat Krol Turecki po zwycięřtwie ktore otrzymał nád Węgry podniół fie w pychę *BielKron* 245v (10); arcus triumphalis, Nieyákie záłomione budowánie ná xtáłt sklepu vczinione Hetmánowi albo xiążęciu po otrzimánium zwycięřtwá ku cżci. *Mącz* 134c (4); *RejAp* 68 (4); *GórnDworz* R6v (3); *RejPos* 319v; *RejZwierc* 230; řkád znáć że fie Márek po tym Páwłowym řkaránium bárzo był popráwił *WujJud* 128v; TEn [król] łobie coř wythnáwřzy po niemáłym boiu/ Miřleł by potomki řwe zořtáwił w pokoiu. *PaprPan* Dd; *SkarJedn* 230; *KochDryas* A2v; *SkarŻyw* 59 (3); A gdy po zwycięřtwie weřela vżywał w Kiiowie/ kazał do řiebie przywieřć koniá/ w ktorým fie nawięcey kochał *StryjKron* 120 (4); Iáko/ gdy w zwádzye woł práwy rog zgubił. Oflep fie mieczę/ [...] Ryk fie rozlega w dłuř/ y w řzerz po puřczy. Tę twarz miáł biały [król szachowy] po takim popłochu/ Kiedy mu cnego poimano Rochu. *KochSz* Bv; *KmitaPsal* A3v; *Calep* [1089]a; *WyprPl* C (2); *WujNT* Zzzzz4v; ále kiedy Adam po zgrzeřzeniu był wygnány z Ráiu. w ten cżás był połóřony miecz ognifty przed weřciem do Ráiu. *WysKaz* 34; IEřli Zyd potáiemnie bęđie zábit/ tak iřby przez řwiadectwo nie mogło byđć to dowiedziono: á ięřli po dowiádownium będa mieć kogo zá podeřřzánę: tedy my Zydóm przeciřwko temu podeřřzánęmu bęđziemy pomagáć *SarnStat* 255 (2); *CzahTr* L.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1): Rozmáicie iey przyczynę řmierci wykłádáli/ iedni winili lekarzá/ drudzy powiáđáli z wrázu po porodzeniu *BielKron* 415.

Z nadrzędnym przymiotnikiem (19): Dziw mnie twemu przyrodzeniu/ Iżeś lepszy po karaniu. *BierEz* I; Krolowa Anná będąc mdła po porodzeniu iego [syna] vmárła rychło. *BielKron* 404 (2); *BielSpr* 21. Cf »po szkodzie«.

Wyrażenia przyimkowe (1): »po jedzeniu [czego]« (1): gdzieś widział człowieka który po iedzeniu grzibow wpadł w dichawicze/ j w kurczenie y w omdlenie *FalZioł* I 56c.

»po szkodzie« [w tym: z *nadrzędnym przymiotnikiem (15)*] (19): Ná orle gniazdo wleciáłá/ A iáycá ná doł zmiotáá. Orzeł po łzkodzie którą wziął/ Bogá prosić o to począł: Aby się nád nim zmiłował/ Prześpiczne mu gniazdo z iednáł. *BierEz* H2v; Bo iednak zły łwar o głodzie A nikt niemádr áłz po łkodzie *RejRozpr* Kv (2); *RejJóz* I2; *RejKup* g2v (2); *RejZwierz* 128; *Mącz* 298c (2); *Prot* A2; *StryjKron* 632; *WerGość* 220; *PudłFr* 43; Trofka/ y płácz łerdeczny iego karmie były/ Po téy łzkodzie/ iuż nigdy łwiát mu nie był miły. *KochTarn* 77; *PaprUp* K2v; bo po znáczney łzkodzie Polak obaczy/ co to byđz w niezgodzie. *GrochKal* 14; Co tedy mówią: Po łzkodzie Polak mádr: tedy po tákies łzkodzie zołtałby wiecznie głupim. *PowodPr* 84; *VotSzl* B2v; *CzahTr* C3v.

α. Członem podrzędnym jest nazwa obiektu, uczestniczącego w czynności [często nazwa potrawy lub leku; niekiedy są to metonimie o charakterze poetyckim] (27) : ołoliwzi dáć łie dobry trunek napić tego wina/ po kthorym trunku wyrzucił zołádek ony grziby s łkliowatá flegmá. *FalZioł* I 56c; abowiem [wódka babczana] ma tę włołność iż po niey ciało narałta á zwálzicza w ranach łtarych *FalZioł* II 4c (4); *RejRozpr* G3; A tá karmia káždemu zołádkowi zdrowa/ Nie zádmie po niey oczu pewnie iáko Sowá. *RejWiz* 48v (5); *BielKron* 181 v; Foecundi calices quem non fecere disertum, Po częłtey á pęłney skłance nic zádnemu nie zeidzie na mowie. *Mącz* 132d; vis somnifera pauperi, Máł má w łobie tę moc/ że łie rádo po nim wiele łni/ márzy. *Mącz* 402a; rownie iáko plałtr miodu poki w włciech poty łlotko/ á potym záłię w zołádku długie gryzyenie á długie bolenie po nim bywa. *RejPos* 261; Pátrz ná owy rozmáite przyłmáki co ie łapory zowá/ á práwie łapory bo chłop po nich łápi ožárfzy łie iáko w bárłogu kiernoz. *RejZwierc* 58v (2); *Strum* M3v; łtáđ chłéb/ który łnádnie Siłe twiérđzi: łtáđ oléy/ po którym twarz głádnie. *KochPs* 155; *SkarŻyw* A2.

Z nadrzędnym przymiotnikiem (7): A muśić być nie żonáty/ Gdy táko biega przed chárty. [...] Koždyć po żenie łkromnieyłzy/ By przedtym był nabuynieyłzy. *BierEz* S (2); *RejJóz* N5v; Przekłádał pirwłzy moc winá/ [...] człowiek po nim bywa wefoły/ prześpiczny/ łmutku nie baczy *BielKron* 115v (2); Iełliby medł po przepułzczeniu [tj. przeczyszczeniu zołádká] był: poleżeć mu dáć *SienLek* 37v; Spádnie iáko dełzcz nieprzeplácony [...] Ná łákę gołá po ołtréy košie. *KochPs* 105.

Wyrażenie przyimkowe: »po wczorájszym wieczorze« = po tym, jak się zachowywał wczorájszego wieczoru (1): Albo iedzye z myłliwłtwem [...]. Potym przydzye do domu áno iuż gotowo/ Zye łobie łmáczny káłek á bárzo mu zdrowo/ Po wczoráyłzym wieczorze/ bo łie miernie chowáł *RejWiz* 54v.

β. Członem podrzędnym jest nazwa osoby (1) : á tyś dawáá zapłáty włłem gámratom twoim/ [...] áby wchodzili do łiebie ze włząd ná popełnienie łtobá cudzołóstwá. [...] á po łobie nie bęđzie płoty *Leop Ez* 16/34.

ce. *Z odcieniem przyzwolenia (3)* : A gdy łie rozerwáli/ [...] Połowcy/ iuż ie było łnadnie Rułi przełomić. A ták po długich łnimi trudnościách zniewoliłá ie Ruś *BielKron* 358v; ábyłmy tełz y my nie tym rołpáczáli iłz grzełzym: ále tym łię do prętkiego powłtania pobudzili/ iłz y po grzechách

świętymi zołtác możem. *SkarŻyw* 440; iż ty w vpadku [...] ledwo fie co poczuwałf: á to dla tego/ iż po ták dawnym nápominaniu y gęłtych plagách Páńfkich/ niechćiałás poznác czáfu nawiedzenia twego. *PowodPr* 5.

ff. *Z odcieniem: na podstawie czego* (3) : tedy one [potrawy] miękkie gdy fie łtrawią kifaią tamo niżli przidzie łtrawność onem twa[r]dim Czo baczymy po wyrziganiu. *GlabGad* F6; ábowiem po wylaniu Nilufá máią znáki iefli żyzność álbo głód wylanie przyniefie *BielKron* 270; *Mącz* 162a. [*Samodzielne znac.* 'na podstawie czego' cf *znacz.* **10.**]

gg. *W użyciach zleksykalizowanych* (28) :

α. *Oznacza, że coś się skończyło, minęło; ktoś umarł, zginął; nie ma go już na świecie; coś zostało zniszczone, unicestwione, przepadło* [zawsze we frazie: »(było a. będzie, a. zdało się być) po [kim] (2), [czym] (14)«] (16) : zem się ozwał bydz przyiacielem temu, w nachylonych yzatrworzonych [!] onych iego czasiech ktoremu wiego szczęściu okazowałem się bydz domowym. Niezasczęściem, bo iuz się zdało bydz won czas ponim [tj. po szczęściu] *ActReg* 139.

Połączenia: »hnet, prędko, rychlej po« (1:1:1): Zá czáfów Krolow onych tydzień Seym łtał/ ná koniech łiedząc z Krolom po Tátárfku przodkowie náłzy rádźili/ vráđziwfy wáłkę álbo woynę/ hnet po Seymie było. *OrzRozm* T2v; który [mężczyzna] piękny [niewieście]/ tylko dla głádkości/ Dał fy w niewolą: y tám prędko po miłości. *PudłFr* 76; Kto miłue/ miłość mu wípominác łzkodliwie. *Acz źle/ ácz też y dobrze/ lepiéy milczeć o niéy. Vciec precz/ á zábaczyć/ Będzie rychléy po niéy. GosłCast* 42.

»już po« (10): *Debellato*, Yáko yuż po woynie/ Po bitwie/ albo po porafce. *Mącz* 78c (2); Tákci téż Połowie náłzy niektóryz/ wráćią fy do nas/ nie więcéy áni pomniác/ áni nam powiádaiąc/ iedno to/ iż iuz po Seymie. *OrzQuin* C3; Ieden fie puści ná okrułhne burzku morfkie/ wiedząc thám o bárzo blifkiew łmierci łwoiej [...] / łkoro fie dełzczká przetráci álic iuz ponich. *RejZwierc* 157; *KochMon* 34; Widziałem złego w łzczęściu ták wyniołým/ Ze był Libáńfkim rowien Cedróm rołým/ Obeyźrzałem fy/ iuz było po nim *KochPs* 54; *BielRozm* 6 (2); *ActReg* 139; Twoje dziedźictwo chce przywáłzczyć łobie/ Krolełtwo tárğa/ y iuz po ozdobie Kołściołow/ ku twey chwale budowáných/ A łztuki łtoią/ murow połamáných. *GrabowSet* T4v.

Wyrażenia przyimkowe: »po wszystkim« = *wszystko się skończyło, cała sprawa została zakończona* (1): bo y teraz 1800 złotych Wlochom aby moia Zona w Banicyi (a iuzby było powszytkim) nie została, zapłaciciem musiał. *ActReg* 163.

»po wszystkim« = *wszystko przepadło, stało się wielkie nieszczęście* (1): ale mi szło aby dzieci nie baniciowano. boby było powszytkim. *ActReg* 163.

»po zmyciu« = *wszystko się skończyło, przepadło* (1): Actum est si quidem haec vera praedicat. Po mnie yáko po zmyciu/ yefli to prawda/ co tá powieda/ Siadłem yáko łol. *Mącz* 85d.

β. *Oznacza, że kogoś spotkało wielkie nieszczęście, poniósł klęskę, znalazł się w sytuacji bez wyjścia, bez możliwości odwrócenia lub naprawienia tego, co się stało* [zawsze we frazach z elipsą czasownika; w tym: po kim (11), po czym (1)] (12) : *Mącz* 85d; bo iefli człowiekiem Ządza kieruie, że go kędy chce napędzi, po niem: żądzey ten łłuży nie łámemu łobie. *CiekPotr* 21.

Połączenia: »już po« (6): *MurzHist* P; *Sepultus sum*, Iuż po mnie/ zginąłem yáko pióro opalił. *Mącz* 383d (4); *CiekPotr* 41.

»nic po« (2): *Nullus sum*, *Nic po mnie/ zginąłem*. *Mącz* 253a (2).

»wnet po« (1): *Actum est, illicet peristi*, *Wnet po tobie yáko pióro opalił*. *Mącz* 165b.

W strukturze metonimicznej, gdy nazwa części ciała zastępuje nazwę osoby (1):

~ *Połączenie:* »już po« (1): *Bo iefli ten nikkzemnik moy zbędzie tey wiołki, Iuż po nim y po łzyiey mey* *CiekPotr* 41. ~

b. *Wskazuje na odstęp czasowy między dwoma czynnościami lub faktami, oznacza, że jakaś czynność odbywa się wtedy, gdy od innej czynności upłynął określony odcinek czasu [często z przydawką liczebną, w tym: z liczebnikiem głównym (198), porządkowym (36), krotnym (5)] (660) : á iefli ono kupno krewni [...] po przereczonych lećiech chćieliby rzecz zátрудniác/ chcąc od tego kupná [...] odftérknać: vftáwiamy/ iż [...] SarnStat* 689.

W przeciwstawieniach: »teraz (7), (aż) do [jakiego czasu] (5), przez [jaki czas] (3), przed [jakim czasem] (2), w (ten) czas (2), dopiero, na czas, przed czasem ... po [jakim czasie]« (20): *Mogą [brzemienne] przepiecznie krew pużcząc. Wszakofz po czwartym miefiaczu, á przed liodnym FalZioł* V 30 (3); *twe gody nie tilko w ten czas, ale y po trzech dniach welfołe mi były. BielŻyw* 80; *przed czałemes niebył á pomałym czałie nie będziefz BielŻyw* 170; *RejJóz* M5; *BibRadz* 3.Reg 12/5; *tym pomázuy mieftce ktoré fchnie aż do tégodniá: po tégodniu náwarz flomy owsiánéy w wodzie/ á wczyniwfzy wiecheć s niéy/ trzy nim ono mieftce SienLek* 172 (2); *gdyż zwiedziawfzy iá [nowinę] ludzie ná čás przemilkną/ ále po ftu lat gdyż iá kto wfpomni wnet fie odnowi. HistRzym* 8; *że obyczay te⁸⁰ kroleftwa ieft krolowi iedno przez rok krolowác/ á po roku odeymá iemu cześ y bogáctwa HistRzym* 91; *KochOdpr* Cv; *SkarŻyw* 74 (3); *Tę rokofz/ którą teráz ták drogo fzáciuiefz/ Pućifz táníey pochwili/ gdy prawdę poczuiefz. KochFr* 32 (2); *który był dopiéro v niéy [fortuny] pod nogami/ Pátrzayze go pochwili/ á ón gárdzi námi. KochPieś* 10; *ZapKościer* 1589/87v.

Połączenia: »aż(e) (...) po« (7): *FalZioł* IV 50a; *RejZwierz* 137; *wiele tákó zarázonych żywo pogrzebano/ [...] á tákóž niemáią być tácy pogrzebáni aż po fześcdziefyát godzin. SienLek* 60v; *CzechRozm* 87 (3); *A P. Alexandrowi Imienia niepuszczę, az po trzech lat, gdy mubedzie 18 lat ActReg* 165.

»dalej (a)niżli po« (2): *Afz potym tzwarty Honoryus Papiefz daley niífli po ftu lat obdárował/ ie białłemi kápicami KrowObr* 135(2).

»dopiero po« (2): *Obacz ifz dopiéro [!] po tyfiácu lat Grekowie o przafuy [!] chleb niesłufznie przygániác Láćinikom poczęli. SkarJedn* 247 marg; *ReszPrz* 98.

»i po« (2): *FalZioł* V [1]; *kto co dzieñ nie gotow/ y po roku nie będzie gotow. LatHar* 197.

»jakoby po« (4): *BibRadz Act* 5/7; *lošem im podzielił ziemię ich/ iákoby po czterech fet y piáćidziefiát lat [quasi post quadringentos et quinquaginta annos] WujNT Act* 13/20 (3).

»już (...) po« (5): *RejWiz* 16; *RejAp* 96v; *PapPan* Aa4; *WujNT* 525; *iefliby do tego czáfu nie profequował go wedle práwá/ tedy iuż po fześci niedziél on áreft mocy mieć niema SarnStat* 1161.

»mało po« (1): *Non ita multo post. Máło potym czałie. Mącz* 249d.

»po ... nadaley« (2): Wyfzli tedy dwa Hifzpani [z okrętu] ná brzeg/ [...] á mieli przydz po pięci dni nadáley. *BielKron* 447v; *RejZwierc* 31.

»w [ile] niedziel po« (1): nadáley we trzy niedziele po wyfzciu káždého kwártálu/ [z czopowego] liczbę vczynić będą powinni *SarnStat* 355.

»niemal po« (1): vyřzawfzy go drugi/ mowił: Y ty zich liczby iefteś. Piotr záś rzekł: O człowiece nie ieftem. Zaś niemal po godzinie/ infzy niekory twierdził/ mowiac: Záprawdę y ten znim [tj. *Piotr z Chrystusem*] był *LatHar* 720.

»po ... od [czego]« = *post ... a die JanStat* (6): [sqd] áz potym w fwoię klobę po drugich dwu niedzielách wpádnie/ od onego czálu kiedy miał być Sąd wyłożony *GroicPorz* 1; *BielKron* 208 (2); *SarnStat* 346 (3).

»po [jakim czasie] po [czym]« (5): ktory [ziemski kościół] pan Kryftus [...] krwyą fwą nafwyetfłá z ludzi budował. Co ácz fye nye rychło/ áz po kilku tyfýęcy lat po vpádzye ludzkim [...] ftało *KromRozm III* B3v; *RejPos* 301; *CzechRozm* 87 (3); *SkarJedn* 176.

»po ... i... po« [w tym: w liczebniku złożonym (1)] (3): *BibRadz 2.Reg* 24/8 (2); *HistRzym* 100 (2); foráwowáli ofiarę po dwu lat y po fześci miefýęcy/ iáko było miásto wzięte *BudBib 2.Mach* 10/3.

»po ... po« [przy określaniu przybliżonego odcinka czasu] (3): Długoli [...] w onym Ráiu byli ná to domyfltu ludzkiego niezftanie. Po długimli po krotkimli czásie/ przyfzedł on przekłety [...] *Lucyper SkarŻyw* 260; *ActReg* 87 (2); [Ty] Ktora po dwu/ po trzech lat/ zá muž dziewczkę zráifz/ [...] *ZbylPrzyg* B.

»potym (...) po« [szyk zmienny] (47): *PowUrb* +3; A pomaley potym chwili/ [...] Iezus mily/ [...] iáł mowitz *OpecŻyw* 86 (2); *HistJóz* B (2); Zmieřzac ie [wódki] fpołem á takieź przikładać, potim po kielko dnioch/ Chebdowa/ Rumienkowa [!] Szafranowa/ zmieřzac ie á niemi okładać *FalZioł* II 14c (3); tamże [w cudzych stronach] mieřzkał aże dorofł. Potim fie lepak po kilkunałcie lath do rodziny wrocil *BielŻyw* 132 (2); *HistAl* D5; *KromRozm II* cv (3); *GliczKsiqż* H8v; *GroicPorz* 1; *KrowObr* 37v; *RejWiz* 53 (2); Piotr rzekł: O człowiece nie ieftem [*Galilejczykiem*]. Pothym pochwili iákoby w godzinie [*intervallo facto quasi horae unius*]/ drugi iákiś twierdził to/ mowiac: Záprawdę y ten fnim był *Leop Luc* 22/59; Przydáło fie potym po niekorym czáfie/ iż Kain czynil ofiarę Pánu z owocow zemie. *BibRadz Gen* 4/3 (4); *BielKron* 211v (6); *HistRzym* 109v (4); *RejPos* 118 (2); *HistLan* E4v; *RejZwierc* 10v (2); *ModrzBaz* 102; *SkarŻyw* 118; *NiemObr* 23; *BielSen* 9; kiedy go [tj. *Tatarzyna podarowanego kardynałowi*] potym po kilku lat ieden z znáiomych tráfiwfzy fie do Rzymu pytał/ iáko fie ma: powiedział: Nie dobrze *KochAp* 9; *WujNT Gal* 2/1.

»wnet (...) po« [szyk 7:1] (8): *RejJóz* O2v; (*did*) Czart przyfedfzy mowy. (–) A iefczes ten pan niegotow Proznom íam latał zoblokow. [...] Lecz go to przetfię nieminie Zawrzańniec wnet po godzinie. *RejKup* H (5); Chocia y z niey Szpikánárdy nádobnie woniálá/ A pochwili we błocie wnet będąye ležálá. *RejWiz* 48 (2).

Fraza: »a (i) (gdy) (juź) było po [jakim czasie]; i zstało się po [jakim czasie]« (4;1): *BierEz* Ev; Do Ieruzale^m przyfledwfzy/ nábozeńftwo wypełnili/ a gdy było po ofmy^m dniu/ gdy fie iuź byly popełniły dnij fwięte/ wrocili fie do Nazaret *OpecŻyw* 32; *BibRadz Act* 5/7; Było po dwu lat [*Et fuit in fine annorum duorum*]/ że fie fniło Fáraonowi: áno ftał nád przekopem. *BudBib Gen* 41/1;

młodzieńcy/ porwali go [zmarłego Ananiasza]; á wyniozłzy pogrzebli. Y sítáło się pochwili/ iákoby po trzech godzinách [Factum est autem quasi horarum trium spatium]/ zóná też iego/ nie wiedząc co się sítáło/ wezłá. *WujNT Act 5/7*.

Wyrażenia przyimkowe: »po chwili (a. chwilce); po małej (a. maluchnej, a. maluczkiej), długiej, dobrej chwili (a. chwilce)« = *post paululum HistAl, post paulum PolAnt; interstante, post pusillum Vulg; postmodum, tanto intervallo Mącz; paulo post Modrz (125;36:1:1): OpecŻyw 78v (5);* potym włoż rożey w then ług/ á po dobrej chwili odczedz od rożey *FalZioł V 65v (3); BielŻyw 100; TEdy Sálomon y Marchołt fiedli/ á pomáley chwili Márchołt potzał łpác y chrápác. March² D2; RejPs 56 (2); RejRozpr Ev; iuz teraz idźcie precz pochwili przydziecie A tam mię na pałaczu wieczor zaftaniecie RejJóz M5 (6); LibMal 1546/110v; RejRozm 395; RejKup b4 (17); HistAl A6 (2); MurzNT Matth 26/73; tám [Obies] yął sie przebyegąc y przechodzić [...]. Gáłas zás po máluchney chwilce [...] wymknął mu s czapki liftek *GliczKsiqz H8v (3); RejWiz 3v (25); Leop Luc 22/58 (2); RejFig Cc6v (2); RejZwierz 9v (7); BielKron 15 (3); GrzegRóżn D4v (8); KochSat A2 (3); Mącz 314c (2); Prot A2; GórnDworz P2; królewná [...] omdlawłzy ná ziemié vpádłá/ á po chwili okrzepiwłzy sie rzekłá HistRzym 15 (3); Pátrzayze długoli tego pokoioi/ álic po máley chwili brát brátá pod ławá fiekierką máca RejPos 334v (5); Ktory [światek] kwitnie przed námi iáko piękny kwiatek/ A pochwili go wyrzylz álic wiecheć z niego RejZwierz 269 (18); BudNT Mar 14/70; PaprPan M2v (4); niema być ten vczynek poczytan zá vmyślnie vczyniony/ ktory iego powiedácž pochwilce odwołác gotow. *ModrzBaz 98v; KochOdpr Cv; KochPs 22; SkarŻyw 183 (9); KochFr 32 (4); KochSz B4; KochMRot B; WerGośc 222; Po máluczkiey chwili ták mowić poczęłá WisznTr 31 (2); BielSen 9; Bo ci náłzy męzowie [...] Ledá o máłá krzywde áli sie wnet bijá/ Pátrzże zálie po chwili áli z łobá pijá. BielSjem 22; Kwáp lye póki iálné zorze Nie západná w byłtré morze: Pochwili ćmy czarné wltaná/ Co noc nołzá nie náłpána. KochPieś 35 (3); PudłFr 8; BielRozm 2 (2); ActReg 84; KochFrag 38; Będzie pułodwiecérze po máluchnéy chwili. WyprPl C (2); LatHar 720; WujNT Act 5/7; SkarKaz 83a; CiekPotr 65; SkorWinsz A3; PudłDydo [B5].***

»nie po chwili« = *zaraz, bezpośrednio potem, nie czekając długo (1):* Ktorem gdy vrząd zábieżec chce/ musí zwiętszą pilnoścíá práwá ftánowić/ y kaźni niepochwili [subinde]/ czem dáley więtsze záoftrzáć. *ModrzBaz 69v.*

»po czasie [= *po jakimś czasie*]; po małym (a. maluczkim), długim, niektorym, niemalym(-ych), krotkim(-ich), niedługim, drugim, tym (tych) czasie(ch) (czasu); po wiele czasow« = *post modieum tempus, non post multum tempus HistAl; post aliquantulum a. multum a. tantum temporis Vulg; longo intervallo interiecto, non ita multo post, paucis diebus post Mącz; in finem a. revolutione dierum, post dies multos, post tempus multum PolAnt (2;25:9:9:7:3:3:1:1;1): OpecŻyw [57];* potym tho ma być maczано wódkami flodkiami/ [...] po niektorim zálie czálie/ dopiero málciami ktore miękczá *FalZioł V 103; BielŻyw 60 (3); LibLeg 11/56; HistAl A2 (3);* po iego [Aleksandra] śmierci Hetmani tak na wiele częłci rozerwali [jego królestwo]/ iz po małym czálye zniłzczáło a w cudze ręce przyłzło. *HistAlHUNG A4; Diar 26; Leop Ex 2/23 (2);* Co gdy vczyniono [tj. oblano wodą rzeczy ofiarne] thedy po máluczkim czálie [tempus transiit quando]/ łlonce kthore przed tym záfzło było zá obłoki rozíásniło się *BibRadz 2.Mach 1/22 (8); BielKron 52 (9); Mącz 162d (3);* rołkázuié Ianowi świętemu/ áby tho pífał [...] co

było y iest y być ma po krotkich czáliech. *RejAp* 16v (2); Potym ípołem ízli y zbudowali wielki ízpytal [...]. Potym po wiele czálow gdyż Iulian vrobiwízy íe leżał [...]: vlylyżał głos bárzo żalobny w poł nocy *HistRzym* 116 (4); *RejPos* 128v; *KuczbKat* 410; *RejZwierc* 10v; *BudBib* 3.Reg 18/1 (2); *CzechRozm* 168; *SkarŻyw* 107 (6); *StryjKron* 185; *NiemObr* 23; Siła gwiazd Pánná wftáiąc ná morze pomyka: W ten czás Lutnia/ y Delphin/ w ten czás ítrzała znika. [...] Hydrá po czásie wíchodzí/ y Chárt oftátkiem *KochPhaen* 21; *Calep* 555b; *GrochKal* 22; *LatHar* 696; Abowiem iáko człowiek precz odiezdzáiąc/ wezwał íług íwoich/ y dał im máiętności íwoie. [...] A po niemáłym czásie wrocił íię pan onych íług *WujNT Matth* 25/19 (2); Iozephus hístorik Zydwólki pííze/ [...] íż [...] Hyrcánus otworzył íednę część [...] íklepow Grobu Dawidowego/ wíziął ítámtąd trzy tyśiące tálentow [...]. Zás po drugim czásie znouwu Krol Herod drugą część tám tego íchowánia [...] otworzył *WysKaz* 43; *SapEpit* A2v.

»po czasie(ch) onym, tych, namienionym, przerzeczonym, zamierzonym; po czasie [czego]; po [którym] czasie« = *gdy minie lub minął określony okres czasu; nunquam post Mącz* (3:2:1:1:1;1): *KromRozm III* P7v; *GroicPorz* o3; *UstPraw* G; *Nunquam post illam vidi*, Po onym czálie wíeci yem yey nie wídziá. *Mącz* 254d; *RejPos* 150; *StryjKron* 512; Ktory też [*Chrystus*] po ízoftym czásie/ síódmego wieku Przydíe z mocą wielką y z máiętatem *WujNT* 837 (2); Czás ten poítánawiamy od Swiętek [...] do cztérzéch niedzíel po obwołáníu w miáfteczkách [...] / á po tych czásiéch wolno będíe Zupníkóm y ích Píárzóm przedáwác [sól] ludzíóm kupieckim iáko będą mogli. *SarnStat* 394; Tá [*Lizyda*] rodzicow pozbywízy w młodośí/ Rządžílá íe íamá w ítáteczności. [...] Wíęc po czásie lat íwych doyrzráłóśí/ Pobudzoná z przyrodzoney krewkośí. íełá mylíć/ [...]: Kogoby mogłá íiec [!] íwą ozdobą. *PaxLiz* A4v.

»po żadnych czasiech« = *nigdy* (1): thy [*Aleksandrze*] zwycięcá íwiátá pan y ociec íeftes/ ále kroleítwá oycowskiego [*tj. Macedonii*] po żadnych czáliech [*per tempora multa*] nie vyrzyíz *HistAl* L3.

»po onych, tych, niektórych dniach« = *post dies illos Vulg, PolAnt, post hos a. istos dies Vulg* (7:2:1): *KromRozm II* cv; Potych dníách ktorych síę rozmowy do tego punctu wípífané dżiały/ trafiło síę swięto. *MurzHist* Iv; íż gdy íe wypełníły dni vrzędú íego/ ízedł do domu íwego. A po tych dníách/ poczęłá Elżbietá żoná íego *Leop Luc* 1/24 (2); *BibRadz Hebr* 8/10; *HistRzym* 128v; *WujNT Luc* 1/24 (4).

»po [ilu] dni(ow) (a. dniu, a. dniach(-och)), roku (a. [ilu] lat a. latach (leciech)), godzinie (a. [ilu] godzin, a. godzinach), [ilu] niedziel (a. niedzielach), miesiącu (a. [ilu] miesiącach, a. miesiący), tegodniu« = *post paucos dies HistAl, Mącz; post [aliquot] a. multos dies Vulg, PolAnt; post aliquos dies HistAl; post adhuc [aliquot] a. aliquot a. non multos dies, usque ad [aliquot] dies; in fine [aliquot] annorum, post [aliquot] annus (dierum) PolAnt; post annum ([aliquot] annos) Vulg; diebus aliquot a. [aliquot] interpositis, interiectis a. lapsis paucis diebus Mącz; multis post annis Modrz; infra spatium [aliquot] annorum JanPrzyw; post [aliquot] menses JanStat* (127:115:27:12:11:3); *PowUrb* +3; *BierEz* Ev; Íá íkáżę ten kófcíol ręką vczyniony/ a po trzech dníoch poítawíę íjny nowy za trzy dníj *OpecŻyw* 113v (8); *PatKaz II* 84; *HistJóz* A3 (6); Proch bárzo dobri ku pozywáníu/ gdy od kthorey rany krew íe w íim z íiędíe [!] [...], A ma być bran w wínie na káżdí díeń: wzíawízi íakoby teraz: záfíę po dwu godzin *FalZiół* V 97 (14); *BielŻyw* 55 (5); Vmrzecz mufyż pogodzinie. *RejKup* Cv (4); *HistAl* A5v

(5); a on im [ojciec synom] rozdzielił majątność/ I tamże niepowielu dniow/ młodzy syn zebrawszy wzyftko/ wezbrał się do dalekiej krajny MurzNT Luc 15/13 (3); KromRozm II cv (3); KromRozm III B3v; Diar 96; ieliby kupcá ná fant nie było/ iuz Sędzia po onych łzełci Niedzielách wierzycielowi fant ku otrzymaniu przyładzi GroicPorz dd2 (3); KrowObr 37v (3); Leop Gen 8/3 (5); UstPraw F4v; BibRadz Gen 7/4 (14); látá piętnástego od ftworzenia ich [Adama i Ewy] vrodził sie im pirwzy syn Kain [...]/ po drugich piętnástce lat vrodził sie im drugi syn Abel BielKron 2v; posłał [pojmanyh] do Mázofz ná wieczne więzienie/ wżákże po dwu miesiącu dobyli sie y vćieklí ftámtyd. BielKron 361 (45); Mącz 162d (6); SienLek 10v (4); á infze potym wielkie złączenia będą bywác w známionách ognińtich áż práwie do dwu ftu lat/ po ktorých przez ziemne známioná y powietrzne przydą zás do wodnych známion. LeovPrzep E4; RejAp Cc 4v (6); GórnDworz B2v (2); HistRzym 7v (5); RejPos 118 (2); HistLan E4v; iz więcey niż po cztery ftá lat łpełnił dopiero Pan Bog obietnicę swoię KuczbKat 270; Iefli iefł [chleb Chrystusowy] Chlebem Powłzednim/ á czemuż go bierzefz po roku? KuczbKat 410; RejZwierc 31 (3); Wiećie iz po dwu dniu páłchá będzie BudNT Matth 26/2 (6); CzechRozm 87 (4); ModrzBaz 80v (2); ktorego potym Leo trzeći Papiefz w Rzymie ná Cefarłtwo Koronował/ [...] po czterech łet lat y dáley/ iáko Konftántyn wielki Konftántynopole zbudował. SkarJedn 200 (7); Oczko 11v (4); swoie nabożeńftwo w páłacách Papiefskich prowadził. A po pułroku/ gdy widział iáko to vrząd trudny a wielki/ [...] Papiefstwo łpuścił SkarŻyw 473 (40); MWilkHist Bv (4); ZapKóscier 1580/10v (3); ReszPrz 98; ReszList 177; ActReg 79 (8); KochAp 9; LatHar 197 (4); Na co im wnet ieden Chrześcijánin [...] odpowiedział: Chriřtus [...] trunę gotuie wáłzemu Cefárzowi. Co fię po kilku dni wypełniło. WujNT 57 (32); JanNKar Cv; SarnStat 226 (9); Powiedział y to/ że iuz do Oycá swoięgo/ Po cztérdzieści dni wftąpi SiebRozmysł K2; SkarKaz)(2 (6); SkarKazSej 701b (2); ZbylPrzyg B (3).

»po [którym] dniu, miesiącu (a. księżycu), roku (a. lecie)« = *gdy minie ileś dni, miesiący, lat; adhuc [aliquot] dies, [aliquot] diebus, in [aliquo] die, in flne [aliquot] annorum a. dierum PolAnt; [aliquibus] mensibus, post diem [aliquam] Mącz (23:4:4); OpecŻyw 32; FalZioł V 29v (3); MiechGlab 39; BibRadz Ios 1/11 (5); BielKron 30v (6); Non nisi Nonis mensibus redeunt, Nie wrócayá sie richliey yedno po dziewiátym Xiężicu. Mącz 251c (2); W ták tedy nagłych przygodách/ pułzczać krew pierwżego dnia álbo wtorego/ dobrze możefz: ále po czwartym dniu/ iuz łye pułzczać niegodzi SienLek 33; GórnDworz T; RejPos 38; BudBib 2.Par 10/5 (3); áłz po dokończeniu wtore^{go} tyfiácá lat/ po ftworzeniu łwiátá/ Bog zakon przez Moyżefzá podał CzechRozm 89; Po pierwżym dniu y nocy/ ták była ochrápiála/ ilz iuz przemówić niemogła SkarŻyw 583 (5); miły bárwierzu/ namniey mię tá ráná nie boli/ [...] Odpowiedział bárwierz: Ták to widzi W.M. zmartwiało ćiáło od rázu [tj. od ciosu, uderzenia]/ ále po trzećim dniu álbo po czwartym poczuiefz W. M. WerGość 252.*

»po kresie« = *gdy minie wyznaczony termin (1)*: gdzyeby [Nestoriusz kacerstwa] nyeprzeftał/ iz go po krefye álbo czáfye od Celeftyná papyezá zámyerzoným zá odrzuconego myeć chćyeli KromRozm III P7v.

»po wyszcii (a. dokończeniu, a. skończeniu, a. wykonaniu, a. wypełnieniu) roku (a. [ilu] (a. [którego] tysiąca) lat), [ilu] miesiący, [ilu] niedziel, dni [czego], każdego kwartału, [ilu] tegodniow, czasu [jakiego]« = *post finem annorum Vulg; cum completi fuerint dies; in fine annorum PolAnt; anno*

exeunte Modrz; anno elapso, ante anni decursum unius, infra [aliquot] annos, post annum elapsum JanStat (22:2:1;1:1:1): Leop Dan 11/6; BibRadz I 8c marg (3); BielKron 149v (8); CzechRozm 89 (2); ModrzBaz 120; Ktore obiáwienie po wypełnieniu siedmidziefiát tegodniow w wieczor teź koniec fwoy wźiác miáło. LatHar 12; A iefliby Roki niebyły do roku/ od Aktu zapifu Grodzkiégo/ tedy chociaź po wyfzciu roku/ wźákoź ná piérwŹyeh Rokách Ziemkikh SarnStat 1157 (12).

~ *Połączenie: »w [który dzień tygodnia] po wyfciu [ilu] niedziel« (1): tedy teź Roki máiá fie poczynác w Brzécíu w piérwŹy Wtorek po wyfciu dwu niedziel od świętego Bártłomieiá. SarnStat 727. ~*

α. *O wieku istot żywych [w tym: o człowieku (27)] (29) :*

W przeciwstawieniu: »przed ... po« (2): áczkolwiek przed piétnáście lat [dziatki] ku rozumowi wieczey máiá być ćwiczeni/ á po piécznasćie lat ku obyczaiom máiá być mocno trzimani. KwiatKsiąź N4v; SienLek 36v.

Połączenia: »aż(e) po« (2): Samicza [pawia] aż po trzecim roku dzieci miewa FalZioł IV 21d (2).

»po ... i po, w« (1:1): Bo po trzydzieci y w połączwarta lata [Jezus] vmarł na krzyżu łromotnie. WróbŻółt ee6; po roku y po dwu mieściácách/ [...] człowiek iuź krzepko siedzi LeovPrzep H4v.

»potym po« (1): Poty^m po trzydziétych lecie [...] na mękę fie fám [Jezus] wydál OpecŻyw 161.

»po roku (a. [ilu] lat), [ilu] mieściácach, [ilu] niedziel; po wyfciu (a. wykonaniu) [ilu] lat (a. mieściacy) (wieku swego); po [którym] roku (a. lecie) (żywota [czyjego])« = gdy ktoś skończy ileś lat, mieściacy (14:4:1;6:3): OpecŻyw 161; FalZioł IV 13b (2); Cżemu po trzinaftim lecie białym głowam cice roftą GlabGad D6v (2); WróbŻółt ee6; [Cesarz Antonim] Po wykonaniu lat wieku fwego LXXII/ á pánowania XX [...] vmárł BielKron 149v (4); KwiatKsiąź N4v (2); A po wyfciu siedmi mieściacy/ zęby mu [człowiekowi] fie z dźiáłł pufzczáią/ á po mieściácách po trzy kroć siedmi/ iuź fłowá niektore wymáwiác poczyna LeovPrzep H4v; á po wyfciu lat po trzy kroć siedmi/ to ieft/ po dwudzieftu lath y iednym/ męłczyzna zárafta LeovPrzep I (10); CzechRozm 148v; wiedz że ifz po trzydziétych y wtorym roku żywota twego/ vmrzełz. SkarŻyw 463.

AA. *W konwencjonalnych formułach określających czas względem ważnego wydarzenia, zwykle stanowiącego dla jakiejś społeczności początek nowej epoki (zwłaszcza przy datowaniu) (146) : PierwŹe fto lat po ChryftuŹie miáło Apoftoły y ich vcnie. SkarKaz 418b.*

Osobliwe zestawienia liczebnikowe dla liczby lat rzędu setek i dziesiątek: »roku (a. lata) (Bożego a. od [czego]), a. [którego], a. w [ile]) po [ilu]« (8): Dan w Krakowie w dzień czwartkowy piérwŹego dnia kxięcza Lipcza. Roku od porodzenia panny Mariey [tj. narodzenia Chrystusa] we trzydzieci piéć po tifiáczu y piáciŹet [= 1535]. GlabGad A4; Roku czterdzieftego piérwŹego po tyfiáczu y dwu łet [= 1247; Anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo primo], wtargnávŹy Thatarzy w Rułką ziemię Kijow głowne miafto Rułkie [...] zburzyli MiechGlab 5 (2).

Połączenie: »po ... i po« (2): ROku od narodzenia Bożego, Iedennaftego po tyfiáczu y po dwu łet [= 1211; Anno Domini millesimo ducentesimo primo], w Maiu kxięczicu: naftála wielka Kometa MiechGlab 2 (4).

Fraza: »a gdy było lata Bożego [którego] po [ilu]« (1): A gdy było piérwŹego roku za Graciana Cefarza to ieft lata Bożego piérwŹego po trzech łet y ołmdziefiát [= 381; Anno Domini tricentesimo octuagesimo primo]. MiechGlab 47.

Wyrażenia przyimkowe: »po apostołech; po czasiech apostołskich (a. apostołów)« = w dziejach kościołów chrześcijańskich: okres liczony od ustania działalności apostołów (uczniów Chrystusa) (34:8): *KrowObr* 235v; Tho kácerftwo było po Apoštolech *GrzegRóżn* M3v; Abowiem po Apoštolech Biłkupi álbo Pálterze káždy ná łwym mieýscu y w łwey źiemii łprawowali y rządźili Kościoł Powłzechny *WujJudConf* 152v.

~ Z nadrzędnym rzeczownikiem (5): *KrowObr* 101; Iákoź w onym pierwłzym łkoro po Apoštolech kościoł/ pilnie iey [dyscypliny] przyłtrzegano *WujJudConf* 156v (2); *SarnUzn* G5 marg; *WujNT* 696.

W przeciwstawieniach: »za czasu [kogo] (4), za [kogo] (2) ... po« (6): wnet ielzće zá czálu Apoštołow łwłętych wzburzał ná nie rozłczne przełłádowniki [...]. Po Apoštolech zálię wiemy iákie Kácerze/ iákie bluźnirze wzburzał przeciwko tej niewiełcie łwłętey *RejAp* 104; Poniewáź przeto ięzyk Grecki ták łzeroko zá Apoštołow y po Apoštolech pánował/ [...] tedy [...] *BudNT przedm* c4 (3); *CzechEp* 71; *ReszPrz* 32.

Połączenia: »po ... aż do« (1): Świádecłwo łtárádnego Kołciołá po Apoštolech áź do tego czálu. *SarnUzn* G5 marg.

»długo po« (1): Częgo y Oycowie długo po Apoštolech w Kościołie náuczáli *GrzegRóżn* H.

»do [ilu] lat po« (1): w ktorey [Azji] do kilku łet lat po Apoštolech niź Máchomet náłtał/ chrześciáńłtwo było. *NiemObr* 59.

»przez długi czas, przez [ile] lat po« (1:1): zá ktorych [tj. apostołów] wieku y potym przez kilká łet lat po Apoštolech łtał Kościoł Powłzechny w dołtátecznym porzákdu *WujJudConf* 125v; *NiemObr* 55.

»(nie)rychłó, skoro, zaraz, wnet, tudzieź (...) po« [szyk zmienny] (10:8:3:2:1): *KromRozm II* x3; Niemcy ktorzy zá Renem rzeká/ [...] miełzkáli. Rychłó po Apoštolech wiáre przyięli *BielKron* 282 (2); Kácerftwo ktore po tym wzbudził Sabelliułz/ wnet łię włzczęłó po Apołthołech *GrzegRóżn* G3; Dobrze tedy Ireneus s. ktory tudzieź po Apoštolech był to mieýłce obiáłnia. *SarnUzn* F2v; Thakźeł dobrzy/ vczeni/ y Święci Biłkupi/ Którzy byli po Apoštolech łkoro/ [...] ná to wzgląd mieli: áby [...] *BiałKat* 35v; Fábian ł. Pápieź ktory był rychłó po Apoštolech przed 1300. łat/ ták o Krzyźmie piłze *WujJud* 169 (3); *WujJudConf* 140v (2); *BudNT przedm* b3v (5); tego żaden z onych przednieýłzych Chriłtyánow/ ktorzy byli záráz po czálięch Apołtołłkich/ mowić áni piłác nie śmiáł *CzechRozm* 14 (2); *SkarJedn* 87; *CzechEp* 132 (2); Co záráz po Apoštolech [...] vczył y piłál o tey to nayświęłłzey ofierze S. on Męczennik *Ignatius*, [...] to Włtorego wieku vczył y piłál Męczennik ł. *Iuftinus*, *Clemens* *ReszPrz* 21 (2); *WujNT przedm* 12.

»w [ile] lat po« [szyk zmienny] (3): Dármo tełz máłz tym Durándułem tego dowodzić/ boć ten wkielkanałłcie łełł łat był po Apoštolech *KrowObr* 195 (2); V Turkpw ielzće mniefł wiadomołłci o prawym Bogu. bo ich Máchomet w łzełł łet łat po Apoštolech náłtał *SkarKaz* 275b.

»po ... w [ilu] lat« (2): Iákoź teź y Kościoł on pierwłzy po Apoštolech w wielu łet łat nie znał tákich Młzy *WujJudConf* 226; *CzechEp* 196. ~

»po Boźym Włłpápieniu, Wniebowłłpápieniu Páńskim« = po włłpápieniu Chrystusa do nieba (5:5): zdáłó mi łię zá potrzebńá/ Summę łpraw obudwu [tj. apostołów: Piotra i Pawłá]/ ná dwu tabliczkách [...] przydác/ náznáczywłłzy ktorego roku po Národzeniu/ y po W niebo włłpápieniu Páńłkim/ y zá ktorego Cefárzá pánowáńia co łię działó *WujNT* 509.

~ *Połączenie*: »[ile] lat po« (3): zá czáłow Viktorá papyezá/ ledwe półtorá ftá lat po bożym wftápyenyu/ kyedy fye był wczáł fpor w krzełciyańftwye o śwýęcye wyelkonocnym [...] *KromRozm II* x3; *RejAp* 166v; *ReszPrz* 18.

»[którego] roku po« (3): Márek [...] nápifał krotką Ewángelią około dzieśiątego ábo dwunałtego roku po w niebo wftápieniu Páńfkim. *WujNT* 125 (3).

»w [ilu] leciech po« (1): Ná konyec Yan S. przynamnyey we czterdzyefci/ álbo według drugich/ wlfefcidzyefyát lecyech po Bożym wftápyenyu [*napisał Ewangelie*] *KromRozm II* c2.

»rychło, wnet po« (1:1); to co fye myędzy Apołtołmi dzyáło wnet po Bożym wftápyenyu/ [*księgi Spraw Apostolskich*] z wirzchu troché dotykáya *KromRozm II* e (2). ~

»po (Panu (Panie)) Chrystusie (Krystusie, a. Jezusie); po narodzeniu Bożym (a. (Pana) Krystusowym, a. Pana naszego Jezu Krysta, a. Chrystusa Pana, a. Krystusa (a. Jezu Krysta) Syna Bożego, a. Pańskim); po [ile a. ilu] lat (od) narodzenia Chrystusowego; po czasiech Pana Chrystusowych« (20;16;2;1): iż [*kościół mediolański*] fię poddał Papieżowi Rzymfkiemu/ dziewiątemu Stżepanowi po thyfiácu lat národzenia Paná Iezu Kryftá/ y dáley *KrowObr* 30 (3); Drudzy też mowia/ żeby to było po Bożym národzeniu od Krześcian nápiáno *BielKron* 132 (2); *BudNT* Hh4; ále [*Dionisius Cartusianus*] mowi o czáśie ábo wieku tym/ ktory fię po národzeniu Chriřtuřá Pána záczał/ y kończyć w ludziách będzie/ áż do dnia ładnego. *CzechEp* 157; ktora [*powaga*] fię też nie okazála tak znácznie, áż po lat 666. od národzenia Chriřtuřowego. *CzechEp* 416.

~ *Z nadrzędny* *rzeczownikiem* (1): poniewáz [...] Epiphánius wydał księgi [...]/ w ktorych y Zydowfkie y po Chriřtuřie wřzyřtkie błędy Kácerfkie zbił *WujJud* 51.

Połączenia: »do [ilu] lat po« (2): *CzechEp* 232; iż do kilku řet lat po Chriřtuřie pánu/ oni Oycowie pierwfzy/ nigdy o iednym Bogu/ ze trzech perřon/ áni wierzyli/ áni wyznawáli *NiemObr* 127.

»już po« (1): Co tu możemy rozumieć iż to Anyoł o thym poľednieyfzym [*państwie*] powieđa/ gdyż fię iuż po Kriřthufie zyáwiło *RejAp* 142.

»[ile] (a. około [ilu]) lat po« (4): Mikołay pirwfłfy około ośmi řet lat po bożym národzenyu/ do Michála Celářzá tak piřfe *KromRozm III* N8v; *SkarJedn* 23; Grzegorz [*papieř*] był řeśćřet lat po pánu Chriřtuřie. *NiemObr* 61 (2).

»[którego] lata (a. roku) po« (5): Śwýety Ambroży po Pánie Chryřtuřie żył lathá 380. *BiałKat* 241 *marg*; *RejZwierc kt*; *WujNT* 509; [*ten sejm*] dwudzięłtego trzećiego dnia Mieřiącá Grudniá przeřłęgo roku/ to ieřł po Národz: Bożym Tyřięcńego pięćłetńego řeśćřdzieřięłtego ołńego/ tu w Lublinie złóżyłřmy *SarnStat* 1186 (2).

»nierychło po« (1): To wyznánie choćáz nie rychło po pánu Chriřtuřie: y řłowu Bożemu przećiwne/ y z onymi pirwfłzymi oycy niezgodne: wřzákże/ y z džiřieyfzym Kátolickiego [!] wyznánien zgdźić fię nie może *NiemObr* 133.

»przez [ile] lat po [kim]« (2): tám pierwfłzą Mřřą Łácińfką řpiewał/ o ktorey żádný tźłowiek przed tym nieřlychał/ więcey á niřłli przes řfeść řetł po Pánie Kryřtuřie/ y Apołtolech iego. *KrowObr* 198v (2).

»w [ile] lat po« (8): *KromRozm III* Ov; [*czystość kapłańska*] od Antykryřtá Rzymfkiego w kielká řetł lat [...] po Pánu Kryřtuřie/ y Apołtolech iego do kořćiołá řwýętego wprowadzoná *KrowObr* 229v;

BielKron 336v; gdyż to pewna że Márkion iákmiarz wpułtora ftá lat tylko po Pánu Iefušie był. *BudNT przedm* c6v; *NiemObr* 137 (3).

»w [ile] lat po« = *w ciagu iluś lat* (1): W tych záfię połtorá tyfiácá lat po národzeniu Páńfkim co fie działo á co zá náuká bylá kazána w koſciele bożym *SarnUzn* G5.

»w [ilu] lat po« (6): *KromRozm III* P6v; *KrowObr* 137; tho fie działo we dwudzieftu lat po Kryftuſowym národzeniu *BielKron* 287v; *SkarJedn* 103; Nayduiemy potym we dwu fet lat/ po czáſiech páná Chriſtuſowych/ iż Biſkupowie niektorzy Rzymſcy poczęli fię nád inſze wynoſić *NiemObr* 56 (2).

Fraza: »gdy było po ... [ile] lat« (1): Gdy było po národzeniu Páná náſzego Iezu Kryftá [Syn]á Bożego Tyfiác y liedmnaſcie lat/ tedy Henrycus [C]eſarz zmiáftá Medyolanu/ niktore ludzi fwowolne y niepoſluſzne wygnał *KrowObr* 133v. ~

»po potopie« = *post diluuium PolAnt* (7):

~ *Połączenia*: »[ile] lat po« (3): *BibRadz Gen* 9/28; *BielKron* 6; Zył Noe po potopie lát trzyftá piędcdzieſiát *SkarŻyw* 271.

»(zaraz) po ... roku [którego]« [szyk zmienny] (2): á ták co Iornandes [...] fwiádyczy być ięzyk Sławáńſki ftárodawny/ w tym fie nie myli/ bo ieft zaráz po potopie Roku 131. *StryjKron* 95 (2).

»w [ile] lat po« (2): Czworthy fyn Semow Arfáxát/ ktory fie vrodził po potopie we trzynaſcie lat/ od tego Pan Kryftus poſzedł *BielKron* 7; *SkarŻyw* [282]. ~

»po ſtworzeniu ſwiata« (7):

~ *Połączenia*: »aż po [ilu] lat; po dokończeniu [ilu] lat po« (1;1): Czemuſz go theż zaraz ſwiát ftworzywſzy/ onym pierwſzym rodzicom náſzym niepođał/ ale aż po dwu tyfiácu lat po ftworzeniu ſwiátá? *CzechRozm* 87 (2).

»aż w [ile] lat po« (1): choćiaſz fie to [ftj. złożenie ofiary] iftotnie nie zftáło/ aż w kielká tyfięcy lat po ftworzeniu ſwiátá *CzechRozm* 24v.

»[ile] lat po« (1): iuzechmy Hiſtóriá o tey znáiomóſci Bogá przywiedli do trzech tyfięcy lat po ftworzeniu ſwiátá *SarnUzn* D7; *SkarŻyw* 268.

»po ... (około) [którego] roku« (2): [Mojesz] Zył po ftworzeniu ſwiátá około roku 1800. *SkarŻyw* 477 (2).

Fraza: »było już po ... [ile] lat« (1): BYło iuſz po ftworzeniu ſwiátá/ tyfiác piędcdzieſiát y fzeſć lat *SkarŻyw* 268. ~

»po ſmierci Mahometa (a. Mahometowej)« (12): pyłfan then lyfth po Machometowej ſmierczy 9.4.8. wkonſtantinopolyv *LibLeg* 10/69 (2).

~ *Połączenia*: »[ile] lat po« (1): Wiambolie. pyáthnałthego dnya Marcza A poſzmyerczy Machometha dzyewyącz seth trzydzyeſczy y rok *MetrKor* 38/321.

»po ... roku (a. lata) [którego] (a. [którego] roku (a. lata)), roku (a. lata) po... [którego]« (7;2): piſan myeſziacza Rebiolevel tho yeſth Nowembra. Rokv po ſmyerczy mahometovey D.CCCC.XXX VIII^{go} *MetrKor* 46/118 (3); czy bandancz glowamy ſprawywſzi łoby trzidyſczy y dwye Schaiky. voda przifly lyatha po smyerczy Machomethowej 952. *LibLeg* 11/140v (6). ~

»po umęczeniu Pana Krystusa (a. Pańskim), męce Pańskiey (a. Pana Chrystusowej)« (4;3):

~ *Połączenia*: »[którego] lata (a. roku) po« (4): LAtá od náródnienia Páńfkiego XLV/ á po vmęczeniu Pána Kryftuła XII/ rozefzli fie Apoftołowie á zwolennicy po wlytykich kráinách fwiátá *BielKron* 141v; *WujNT* 295 (3).

»[ile] lat po« (1): *SkarŻyw* [407] cf *Fraza*.

»w [ile] lat po« (2): Mnichow fie nawięcey námnożyło w tyfiąc lath po męce Páńfkiey. *KrowObr* Ss3v; *BielKron* 464v.

Fraza: »już było po ... [ile] lat« (1): Iufz było po męce Páńfkiey blifko lat pięcdziefiąt y kilká/ zá Cefarzá Domicyaná *SkarŻyw* [407]. ~

»po założeniu albo fundowaniu miasta [= *Rzymu*]« (1): Post hanc constitutam urbem, Po założeniu álbo fundowaniu tego miáftá. *Mącz* 412d.

B. *Oznacza, że czynność odbywa się w obrębie odcinka czasowego nazwanego przez człon podrzędny: podczas, w ciągu czego; przez jaki czas; per Vulg (25) : o z iaką milofcią matuchna milá ij z Iozefem iego wodziła/ s nim po oney drodze rozmáwiałz/ iego pytaniu wczliwie odpowiadaiąz* *OpecŻyw* 32 (2); *KromRozm II t*; Aczci czáfem fkorupká w czym fie zmáze z młodu/ Będzyc iuz tym śmierdzyálá potym y po chłodu [= *na starość*]. *RejWiz* 59v; drugi związał głowę/ [...] Trzeci fobyc łopyanem záwinął goleni/ Ten iuz áliż po chłodye będzyc zdrow wiefieni. *RejWiz* 93v (3); *Skanderbeg* [...] vderzył w nocy po kfięzycu na Tureckie woýfká *BielKron* 248; *Noctivagus*, Tułáyacy fie po nocy Ceklownik. *Mącz* 252a; *Bey Tage*. We dnie/ et po dniu. Die. De die. *Calag* 89a; [*Echo*] to iefł Dźwięk leśny/ ow co fię wołáiacemu w lefię/ á zwálzyczá wieczor álbo po rofię [*tj. gdy jest rosa*] ozywa. *KlonŻal* E3; Bo y po nocy chodzú niektorzy naboźni ludzie pátrząc/ iefliby kto álbo zábłędził/ albo nie miał fię gdzie podzięć *ReszList* 173; *KochPieś* 24; *PaprUp* D4; *Krolewna forituie cicho* *Małzenstwo [króla]* z Xiezną Holsztyńską [...] atemu to czyni, iż sama bedzie musiała odiachac do Swecyi [...], aby rzádziela tu przecie y poniebytnosci przez Zonę Krolewską *ActReg* 157; *Kędy błotá fą/ ná* ktorych trzcíná [*rośnie*] [...] / lecie kiedy wyfchnie żąc to kázác/ á żimie kofá fięc po ledzie [*tj. w czasie, gdy jest lód, gdy rzeka jest zamarnięta*] *GostGosp* 104; *GrabowSet* R4v; Zárázem go opádli, miłofciwác iefi, Z gofpody ná gofpodę prowadząc po nocy *CiekPotr* 13 (2).

W charakterystycznych połączeniach: po chłodu (chłodye) (3), dniu [= w dzień, za dnia], drodze (2), księzycu, ledzie, niebytności, nocy [= nocą, w nocy] (7), rosie.

Wyrażenie przyimkowe: »po czasie żywota [czyjego]« = *za czyjegoś życia, wtedy gdy ktoś żyje* (1): tákowe ich fą ku nam záługi [...], że też y przeciwo fynom nálfzym [...] *Władyfłáwowi* y *Káżimiérzowi* [...] powolność okázác nie zápomnieli/ á to w tym/ że z nich iedného [...] fobie po czáfu żywota nálfzego [*expleta vitae nostrae periodo JanPrzyw* 12] zá *Królá* [...] przyięli *SarnStat* 890.

a. *Gdy przedział czasowy, w którym odbywa się czynność, jest określony ilościowo: w ciągu jak długiego czasu (5) : Gerunt utero sexagenis diebus, Po fześciidziefiąt álbo przes fześciidziefiąt dni płodem chodzú. Mącz* 390c; *Boćby to niepotrzebna pracza byłá tego ták wielmożnego Boftwá/ áby po pięci ábo po fześci tyfięcy lat [tj. przez pięć albo sześć tysięcy lat]* o namnieyfzym człowieczku od poczátku fwiátá wiedzięć á poftánowięć miał/ iáko fie kto vrodzić miał/ y z iakiemi obyczáymi. Ale iáko raz rzekł á iáko raz poftánowił [...] / tákze fie to iuz ták áż do fkończenia fwiátá záwždy toczyć

[...] muśi. *RejZwierc* 3; Ia rozwałę kościoł ten ręką wczyniony/ á zá trzy dni (*marg*) á po trzech dniách.
(-) [*per triduum*] inny nie ręką wczyniony zbuduję. *WujNT Mar* 14/58 (2).

b. *Z odcieniem częstotliwości [gdy człon podrzędny występuje w pl] (1) :*

Wyrażenie przyimkowe: rus. »po wieczerach« = *wieczorami* [*być może chodzi o nazwę uroczystości religijnych*] (1): Była ielzce wielka Salá álbo Bożnicá ná Antokoli [...]/ tám świece wołkową po wieczerach we czwartki Kapłani zówždy ítáwiáli/ y palili. *StryjKron* 400.

3. *Wyraża relację przejmowania dóbr materialnych należących wcześniej do kogoś innego, też prawa do tronu oraz spraw i wartości niematerialnych; post JanStat (152) :*

a. *Ze względu na osobę nieżyjącą (zwykle na zasadzie dziedziczenia) (109) :* y thego polwloczka szpadła Czwartha Cząszcz po czeszlavye stryyv moyem rodzonem na oycza mego yana *ZapWar* 1505 nr 1969 (2); yfch omyenyonemv fchimunovi połzczyeli kthora fzyą yey poczyothcze doftala poziczila *LibMal* 1544/92; Przydałem [...] o Drzewie krewności/ s ktorego káždy poznác może/ kto po kim wedle Mieyskiego Práwá fpadek bierze. *GroicPorz* C2; A iefliby ony dobrá były [...] po kthorym przyiaćielu przypádłē/ [...] tedy ná przyiaćiele przypadáią. *GroicPorz* ggv (2); *RejWiz* 48v (2); *Leop Num* 27/6 (2); *BibRadz Gen* 15/4 (3); [*Lodwig król*] rychło potym y Polfkiego [*królestwa*] doftał po fwym wuiu Kázimirzu gdy vmárł. *BielKron* 303 (2); *RejZwierc* 31; Potzawfzy od Iágiełlá wżyfcy wyznawáli/ Iż ie [*tj. Jagiellonów*] náłzy Przodkowie dobrowolnie bráli. Choć po oycu po braciech/ nie fšla *Succesfia WierKróc* Bv (2); bo iufz nań było wżytko iáko ná iedynaká po oycu fpadło *SkarŻyw* 332 (4); [*pozew*] o nie wydanie fczęći iego która iemu bela przylegla po Malzonce fwey *ZapKościar* 1581/19v (9); *StryjKron* 782; Ieft téż tu z Polfki Kśiędzów nabożnych niemáło/ Przeto chcę/ áby fye im co po mnie doftáło: Otóz im ten rozefchły fzáflik odkázuię/ Bydż ie tákiego dáru godnymi náyduyę. *PudlFr* 78; Bo po zefzćiu rodziców náłzych/ [...] wżyfłki trudności náłzé fpólnē/ które więc po zmárłym oycu ná dzieći połpolicie przypadáią/ wzięł był ná fwoię pieczę *KochFrag* 48; Imioná ná Króla Kádukiem przypádłē po Szláchćie, zásię Szláchcekiemu ftanowi maią bydz rozdawané. *SarnStat* 450 (6); Nadfluguią młokofoom/ [...] Ktorym dobra przypádły bez prace y trofki/ Po rodzicách y krewnych/ tak z dobroći Bołkiey. *KlonWor* 55.

Z nadrzędny rzeczownikiem (54): *BierEz* F3; zassiewek y Grunt spathkowy po nyeboszcze cziothcze ych tho mayą dzyelycz na cztery czesczy *ZapWar* 1550 nr 2666 (5); bo ti rzeczi [...] Ifkrziczky mv bil odebral y potim vmarl po ktorim gdj wżethl w dziedzycztwo Ian Iordan krol yego m. z Iordanem sprawyedlywosc chcze wczynycz *LibLeg* 11/49v; *LibMal* 1544/91; KV Spadkowi po vmárłym/ ktory Teftámentu nie wczynił/ ieft czworáki ftopieñ. *GroicPorz* ff3 (11); *RejWiz* 58v; Ten nie będzie dziedziczyl po tobie/ Ale ten ktory z ćiebie wynidzie będzie dziedzicem po tobie [*haereditabit te*]. *BibRadz Gen* 15/4 (2); Ten miał wielkie fkarby po oycu/ y ielzce lám wiefłzych nabył *BielKron* 75 (5); *Mącz* 186d (2); á czoż twoy fyn gdy ftráci dożywocie po tobie á nie będzie nie miał *RejZwierc* 194v; *ZapKościar* 1580/13v (7); *StryjKron* 165 (2); *CzechEp* 370; Nułz dzieleniem bráćiey/ máiętności po Oycu/ iáko familie wielkie drobnieią y niłczieią *GórnRozm* K3v; *SarnStat* 595 (6).

W charakterystycznych połączeniach: brać spadek (dziedzictwo) po [kim, czym] (4), dochodzić prawem [czego] (2), dostać (3), dostać się [komu] (3), dziedziczyć (być dziedzicem, wejść w dziedzictwo,

mieć prawo dziedziczne (6), *dzierżać prawem, mieć spadek* (*spadkiem, częstkę*) (6), *mieć blisko w* (*sprawiedliwość*) [*na co*] (2), *nadziwać się spadku, należeć* [*na kogo*], *przyć* [*na kogo*] (2), *przyległy* [*komu*], *przypadać* (*przypadły*) [*na kogo*] (5), *spaść* (*spadły*) [*na kogo*] (7), *sukcedować, wziąć* [*co*] (2), *zostały* [*part praet act*]; *dobra po* [*kim*], *dożywocie, dziedzic, (dziedziczka)* (5), *dziedzictwo* (2), *grunt spadkowy, imienie (ruszające)* (2), *majątność, puścizna, skarby, spadek (spadki)* (20), *sukcesor; po babie* (2), *białychgłowach (niepłodnych)* (2), *bracie(ch)* (*swoim*) (7), (*nieboszcze*) *ciotce* (3), *corce* *swoi* (*swojej*) (2), *dziadu(-och)* (2), *dziewce* [*czyjej*], *dziewierzu, swym krewnym(-ych)* (2), *lennych księżętach* (*zmarłym księżęciu*) (2), *księdzu* (2), (*swej, swojej własnej*) *małżonce* (2), *matce* [*czyjej*] (4), *mnichu, ojcu(-och)* (*swoim*) (11), *swej paniej, przyjacielu* (2), *rodzicach* (3), (*swym własnym*) *stryju (rodzonym)* (3), *szlachcie, umarłym* (2), *zabitym(-ych)* (3), *żenie* (2).

Połączenie: »post ... po« (1): *yakom ya nyezabrala ymyyena rvshayaczego [...]* szgymyeny orlov po [*napisane skrótem łac. post*] *babye yego po slachethney swyathcze wasznoczy dwdzesthv kop ZapWar 1530 nr 2390.*

Wyrażenia przyimkowe: »po liniej [*czyjej, jakiej*]« = *w przen: jeden drugiemu, kolejna, zgodnie z hierarchią* (1): *Lecz ty nowe náuki/ [...] nie idą też po rodzáiu áni po liniey kościelney y kápłáńfkiey SkarKaz 419b.*

»po matce« = *ze względu na matkę* (1): *dzyewki fioftry iego/ obrociły fie w żydoftwo po mátce. BielKron 376v.*

»po przodkach [= *poprzednikach*] swych« (1): *Afrá/ ktory wždy iefzcze w dobrej wierze po infzych przodkách fwych/ około roku Páńkiego 314. dokonał żywotá fwego CzechEp 370.*

»po rodzaju« = *z pokolenia na pokolenie* (2): *Tá tedy náuká/ wiárá/ y kościół Boży/ bez pífmá/ podánim łamym fzedł po rodzáiu fynow Bożych od Sethá afz do Noego. SkarŻyw 269; SkarKaz 419b.*

»po sobie« (3): *gdy tych wżytkich krewnych wyłfzney námienionych nie będzie/ tedy Mąż z żoną po sobie fspadek biorą [tj. gdy jedno z nich umrze, drugie bierze spadek] GroicPorz ggv (3).*

praw. »po umarłej ręce« = *tytułem dziedziczenia; (o)dziedziczony lub przeznaczony do dziedziczenia; dotyczący dziedziczenia [o dobrach materialnych należących do osoby zmarłej]* (6): *nyewszyalem volv gnyadego kthory vol yemv dosthal syą po braczye yego rodzonem (nye)nyegdy yanye szwythkow po rącze vmarley gwalthem ZapWar 1514 nr 2153; w fprawách po vmárley ręce [tekst łac.] trzeba fyedmi świádkow. GroicPorz x2v (2); dziwne położenie [...] gwiazd [...] okázue przyść nieiákiemu dziwnemu zámiefzániu/ [...] dla dopomagánia fye puścizny y dziedzictwá blifkiego/ zoftálego po vmárley ręce. LeovPrzep A2v; SarnStat 794 (2).*

aa. *Przy ocenianiu prawa pierwszeństwa do dziedziczenia* (14) :

Z nadrzędnym rzeczownikiem (6):

~ *Wyrażenia przyimkowe*: »bliskość po [*kim*]« = *prawo do dziedziczenia [tu: do przejęcia tronu] ze względu na więzy rodzinne* (1): *wiełz iż bliskość mam ná wfchodne páńftwá po brácie fwoim BielKron 160.*

»prawo przyrodzone po [*kim*]« (4): *slawatny Ian ffigura [...] y s zona swa anna [...] zessnaly ze ssa yem dossycz stało yako blissem na ktore to przycz myalo pravem przirodzonem po dzyewcze*

ych barbarze oth vrodzonego philipa tr/c(zenyńskiego *ZapWar 1548 nr 2667*; Wárćifław [...] záltáwił Gdańfko [...] konradowi z Brándenburgu. Konrad olądził dobrze Gdańfko/ á w tym Wárćifław vmárł. Mízczyu dochodzić Gdańfká chciał právem przyrodzonym po brácie *BielKron 363 (3)*.

»sprawiedliwość po [kim]« (1): [*Hunowie posłali do Swatopłuha, aby im puścił ziemię*] ná którą z dawná máią [sprawiedliwość po fwyh dziádoch. *BielKron 299*. ~

Z nadrzędnym przymiotnikiem lub liczebnikiem porządkowym (8): [padek przychodzi ná pobocznie perfony/ kthore by fye w ftopniach okazały być bliższe po zmárłym/ o ktorego Dźiedźictwo idzie. *GroicPorz ff4v (4)*; Część roley bráthá nálfego Elimelechá/ przedawa Noemi [...]. Iefliż tedy chceż odzierać tę rolę bliskością/ kup [...]. Ale ieflić fie to niepodoba/ powiedz mi że będę wiedział co mam czynić. Bo niemáfz ktemu żadnego bliżfłfego/ chyba ciebie/ który iefteś pierwfłym: pothym mnie/ kthory iefteś wtóry po tobie. *Leop Ruth 4/4*; Secundus haeres, Naybliżfzy dźiedźic króm yednego/ pierwfzy po yednym. *Mącz 378a*; brát po brácie bliżfzy brác, niż śieftrzeniec. *SarnStat 601*; dźiedźictwo: do którégó on iefť bliżfzy niżli ty: po fzláchetnym niegdy N. Stryiu fwym rodzonym. *SarnStat 1243*.

~ *W charakterystycznych połączeniach: bliższy po [kim] (6), pierwszy, wtory. ~*

b. *Ze względu na osobę, która żyje (zwykle w wypadku powiązań rodzinnych, zwłaszcza małżeństwa) (43)*: ysch szlachathna zophia zona nyegdy szlachathnego oydrzeya [!] szradzyn poszthapyła kopa po Czorcze szwoyey katherzynyne slathnemv Mykolayowy szvnyeszthowo [!] szpakov *ZapWar 1510 nr 2072*; ys then tho przerzecony phylyp zaplaczyl vroczył y dossycz vczynyl tho czo kolwiek po ych dziewcze byl wssyal *ZapWar 1548 nr 2667 (3)*; Poyątes myę s pyenyądzmi wyelkyemi/ [...] danoć po mnie dofić/ wzyątes czegos nye myał *GliczKsiąż Qv*; *GroicPorz ff3v*; A gdyby Woiewodá vmárł/ tedy Woiewodźicy po fiostrách po ftu grzywien winni dádż *UstPraw B3v*; *BielKron 182 (8)*; Ow też záfie co fie z miłości ożeni/ to też żadnym obyczáiem długo w dobrym ftanie trwác nie może/ bo będą pręthkie wymowki/ á nie wziąłem nic po tobie. *RejZwierc 31v*; Bieliki [...] piłze/ iż fię Olgerdowi doftáło Krewo: ále po żenie wziął Witebłk *StryjKron 462 (5)*; Po Sláchćiance z iedney wsi ftó złotych dawano. Ktora nie ma cáley wsi/ tego połowice: Ták pierwey połáżono Slácheckie dziewice. Pięć let złotych nawięcey po Woiewodzankách/ Trzy ftá złotych dawano też po Káłztelankách. *BielSjem 24 (3)*; áż do śmierci fwéy w dobrách dźiedźicznych [...] miefzkác będzie mógl/ náznaczywfzy tylko fynóm fwym przerzeczonym część/ którą po mátcie ich względem połágu albo małżeńftwá wziął y podniófl. *SarnStat 588*; [Statuty] około nábywánia y dźierzenia imienia w Litwie Polákowi/ iákokolwiekby go kto doftał y doftawał/ chocia po żenie/ álbo z wyfługi/ álbo zá kupnem/ [...] áby żadnéy mocy nie miály *SarnStat 1022 (5)*; *CiekPotr 30*.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (6): yakom ya zaplaczil wsisthek posag hy vypravą sliachathnemu yanowy Gyłowy po syestrze swey barbarze okromya thich szesczi kop *ZapWar 1531 nr 2425 (2)*; *BielKron 261*; Dźis Młodźion kęfy [...] Włóżyłby fwoie wfzyftko imienie w biefági/ Wđzy fie bierze po żenie/ brác wielkie połági. *BielSat D4 [idem] BielRozm 30*.

W charakterystycznych połączeniach: po [kim] dać [komu] dosyc [czego], dawać [ile] złotych, dosta(wa)ć imienia (3), naznaczyć część, państwo otrzymać, przypadły [na kogo] ziemię wziąć (w udział),

((o)trzymać) [jakie] księstwo (4); posag po kim (5), wyprawa po córce, [czyjej] dziewce (3), matce (3), żenie (12).

Wyrażenia przyimkowe: »po bliskości« = ze względu na powinowactwo (1): jako temu ktori byerze ot czorki yego, czorkyę jako pobliskoźczy przedal yemu tę wlokyę ZapKościę 1586/64v.

»po mieczu« = w linii męskiej, ze względu na pokrewieństwo ze strony ojca (1): A tu iusz z Herbu Kolumnow Xięstwo Zmodźkie y Litewskie przenioło fię po mieczu do Kitauruśłow StryjKron 270.

α. O prawie do tronu (6) : ALbrecht wtory [...] zořtawłzy po żenie krolem Węgięřkim y Czeřkim/ ná Cefárřtwo Rzymřkie [...] wybran BielKron 188v (4).

Z nadrzędnym rzeczownikiem (2): [cesarz Maksymilian] Zá małżonkę wzywał Máryą dzyewkę Kárlá Burgundięřkiego [...] / s ktorą miał łyná Filipá Hiszpañńkiego krolá po żenie BielKron 189v.

~ Wyrażenie przyimkowe: »bliskość po [kim]« = prawo do tronu przysługujące ze względu na więzy rodzinne (1): Iřkrá Czeř przyiechał do Krolá Kázimierzá/ rządzac mu áby wzywał Kroleřtwo Węgięřkie bliskościá po żenie BielKron 393. ~

4. Wskazuje na linię pokrewieństwa i powinowactwa; a BartBydg (170) : Mieřlaw řtáry [miał] [...] corek ořm/ po kthorych známienithych żięciow był dořtał BielKron 355v (4); rzekł Saul do Dawidá/ po drugiey [córce] zořtániesz mi żięciem [In duabus affinitatem contrahes mecum] dzifia. BudBib 1.Reg 18/21; Bo ci wřzyřcy bráciá fię zowiá/ chociaże nie ták bliřcy řá iáko rodzeni/ ále po mářce ábo oycu idá. SkarŻyw 242; StryjKron 270.

Z nadrzędnym rzeczownikiem lub wyrazem użytym rzeczownikowo (25): BartBydg 250b (2); Abowiem gdy bękarci nie máią oycá pewnego/ [...] przeto theż krewnych po oycu niemáią. GroicPorz ff (3); po řmierci krolá tego Hyřzpañńkiego/ wřzyřtko řpádło právem przyrodzonym/ ná Kárlá wnuká po czorce BielKron 198v (4); Matrueles, Od dwu řiořtr dźiecy/ ciotczone dziecy rodzone po mářkách. Mącz 211b; Agnatio, Krewnořć/ przirodzenie po oycu. Mącz 241d (3); OrzQuin R; BiařKaz 12; StryjKron 270 (2); KochEpit A3v; Calep 44a; WujNT 195; áby brácia pięrwęy niź rok po řmierci oycowřkiey wynidźie/ byli powinni według rády y zdánia powińnych bliřřzych dwu po oycu/ á dwu po mářce/ náznáczyc pořági SarnStat 635 (6).

Z nadrzędnym przymiotnikiem (1): áż potym S. Edwigá [...] poiednáła ie [ř. Henryka Brodatego z Konradem Mazowieckim] przyřadziwłzy opiekę [nad synem Lestkowym] Konrádowi iáko bliřřřfemu po brácię rodzonym BielKron 358v.

W charakterystycznych połączeniach: być rodem (z rodu [czyjego]), po [kim] (2), iřć z narodu [czyjego], [jakich] żięciow dostać, zostać żięciem; bliřřzy po [kim], ciotczone dzieci rodzone, ciotka (3), dziad (5), krewny (krewna, krewni) (4), krewnořć, powińny bliřřzy (2), powinowactwo, przodek, przyjaciel [= powinowaty], przyrodzenie, przyrodzony, wnuk, żięć; po bracie rodzonym, corce (3), dziewce [czyjej], matce (macierzy) (8), oycu (10), żenie (2).

Wyrażenia: »przyjacielstwo (a. przyjaciele, a. przyjaźń) po małżeństwie (a. mężu, a. żenie)« = powinowaci, krewni męża (żony) dla żony (męża); affinitas JanStat (10): PRzyacióły po Małżeńřtwie Lácinnicy zowá Affines, ták po mężu iáko y po żenie/ s tąd iź dwa domy/ to ięřć dwa rozne rodźáie/ w iedno przyacięřłtwo [...] řye řchodźá GroicPorz gg4 (8); SarnStat 119 (2).

»syn po corce« = *zięc* (1): Ządał y krewności s krolem dáiąc mu Konftántynopole po corce synowi *BielKron* 396.

Wyrażenia przyimkowe: »po krwi« = *z tego samego rodu* (1): bárzo tá rzecz Magi/ ktorzy z ftárodawná zawždy idąc po krwi/ łtroźmi y wodzami nabożeńftwá Perfskiego byli/ obráziłá *SkarŻyw* 304.

»po krwi« = *pod względem powiązań rodzinnych, genealogicznie* (1): iż kto z Aaronowey liniey po krwi nie fzedł/ ten powołania żadnego do kápłáńftwá y do náuki ludu Bożego práwa nie miał. *SkarJedn* 30.

»po mieczu« = *w linii męskiej* (4): *GroicPorz* ff2v (2); Ale przedfię Kolumny poczawfzy od Palemoná idą po mieczu fwoim torem y genealogią nierozerwaną przez włyftki Xiążętá Litewfskie/ y z nich idące Rulfkie/ áż do Witená *StryjKron* 270; tedy tegóz domu [tj. *Radziwiłłów*] krewni po mieczu mimo włáfné dźiėwki dźiedzictwo poięgáć máią *SarnStat* 1030.

»po wrzecie, kądzieli« = *w linii żeńskiej* (2:1): po wrzecie/ [...] wuy/ to iefth Mátczyn brát. *GroicPorz* ff2v (2); áczkolwiek po kądzieli/ to iefł/ po Poiácie Kiernuffownie trwáły Kolumny przy Kitaurufie *StryjKron* 270.

α. *O przynależności do rodu lub herbu [też iron.]* (8) : Stąpicie też [książki] [...] Do moich ftrijow prawdzicow/ Tákież po żenie okfzycow *BielKom* A4; A poznáł go cóć zač iefł/ y po herbiech iego. Boć iefł po oycu kufłow/ po mácierzy dzbáńkow/ A síłá w tám tym kráiu tego herbu páńkow. *RejWiz* 167 (3); Bo on iedno po mátcie/ iefł zacnego rodu *RejZwierz* 21v; S tego rodu Sforci(o)w wyfzłá po oycu przerzcżona Bonná s kfiążát Medyoláńfskich *BielKron* 417v (2); Ia Anna Glowczewska rodowiczka imienia tego po swoim Oicu Macieiu Glowsczewskim [...], czynię Testament *ZapKóscier* 1581/21v.

β. *O dzieciach względem rodziców (ale nie odwrotnie): czyj* (2) :

Wyrażenia przyimkowe: »dzieci po [kim]« = *czyje dzieci* (1): [Panna *Astrea*] Wymawiáłá im [ludziom] iáwnie cnotę zániedbáłá. Iákié/ práwi/ złe dźiėci po narodźie złotym *KochPhaen* 5.

»po Bogu syn« = *syn Boga [o Chrystusie]* (1): rozmiłowałem fię, powiáda/ przeczyfłey Dziewice Mátki Bożey/ y wiew po Bogu Synie iey/ włytkęm nádzieię moię położył. *SkarŻyw* 460.

γ. *O wdowieństwie* (7) :

Z nadrzędny rzeczownikiem (7): poiął wtorą żonę Herman Zofonią álbo Zofią wdowę po krolu Węgierfskim Sálomonie *BielKron* 349; *BiałKaz* Kv; *StryjKron* 335 (3).

~ *Połączenie*: »po ... po« (1): poiął był drugą żonę [...] Bárbárę Herbutownę/ [...] kthora byłá zołtháłá wdową po zacnym człowieku po Zorawińfskim *RejZwierc* 274. ~

a. *O przekazywaniu potomstwu cech fizycznych i psychicznych* (2) :

Wyrażenie przyimkowe: »po krwi« = *diedzicznie; dziedziczny* (2): A ták któz zá to ma/ żeby śláchetność ábo zacność przodkow ná potomki po krwi miáłá przychodźić [ad pestero sanguinis *communione derivari oportere*]? *ModrzBaz* 42; iż go [Aarona] Bog ná kápłáńftwo y ípráwowania zbáwienia ludzkiego obrał/ pokazał, fynowie zás iego/ rodzenim/ y po krwi fłępowanim thefz moc bráli *SkarJedn* 30.

5. W konstrukcjach wyrażających kolejność oznacza, że jakiś element znajduje się dalej od początku ciągu niż element wyrażony członem podrzędnym (28) : co nie tknie błogolławieństwá ktore Iákob czynił imieniem Bożym/ y imieniem też onego Anioła: Ták iáko życzy łáski/ pokoiu/ y miłóśierdzia Páweł/ od Bogá oycá/ y od Iezufá Chrifułá: tedy nie oto záltáwiác niechcę żeby niemogło być nieiákíe podobieństwó/ oney rzeczy z tą: to iest/ onego lámego winłzowánia. Ale co nie tknie tych lámych/ od ktorych to błogolławieństwó pochodzi/ po Bogu lámym/ ktory nie ták tu iáko y tám wprzód kładzie: tedy ná to zezwolić nie mogę. *CzechRozm* 46v.

Wyrażenia przyimkowe: »jeden po drugim« = *gradatim, minutatim, ordinatim, singula ordine* *Mącz* (7): Synowie Lewi książetá fámiliey/ nápiśani łá w ksiągách [...]. żeby záchowywali porządek ieden po drugim. *Leop* 2.*Esdr* 12/24; *Ordinatim*, Porządnie yedno po drugim. *Mącz* 268b; *Singula ordine* repetam, Yedno po drugim powiem. *Mącz* 296a (4); iż [w *chorągwiach*] ieden po drugim był náznáczony ná iego mieyńce/ á tho dla tego/ gdyby nie on pierwłzy roznemogł [!] álbo zabit był/ wnet ná iego mieyńce drugi zárázem ftánáł *BielSpr* 6v; *SkarŻyw* 102.

»po sobie« = *kolejno jedną partię za drugą* (1): thedy vczyniwłzy Przekopy łztukę álbo kilká/ puńcże wodę z Rzeki wnię/ róbbże Przekopę do kąd chcéłz/ á wodę po łobie puńczczay/ á ták łye nie omyliłz. *Strum* D2.

»po wszy(s)tkich« (2):

~ *Połączenie*: »poczáwłszy od ... po wszy(s)tkich ...« = *kolejno, uwzględniając wszystkich* (2): *Leop* 1.*Mach* 2/61; Y poczáwłszy od Moizéłz/ po włzytkich Prorocech [*Chrystus*] wykłádał im włzyłtkie piłmá ktore o nim były. *MWilkHist* Kv. ~

α. O kolejności przy wyliczaniu lub wymienianiu kogoś a. czegoś; *post Mącz* (16) : A ci łá łynowie Beniámin: Sellum łyn Mofollám/ [...] á po nim Gebbái/ Sellai *Leop* 2.*Esdr* 11/8; *CzechRozm* 103v; á do nich [wóđ] obrocić/ choroby/ z przyczyny źimnéy á wilgotnéy/ pochodzące/ iákíe więc flegmá/ po niéy melánkolia/ połpolicie czynić zwykłá *Oczko* 13.

Połączenia: »naprzód ... potem po [kim]« (1): Wiem też y to/ że obietnicę od Bogá przez Moyzéłzá vczynioná żydowie naprzód Iozuemu/ á potem po nim inłzym Prorokom [...] przypifuiá *CzechRozm* 105.

»wtory po [czym]« = *następny* (1): wiedz/ iż dwie [!] łá imioná Boże [...] nazacnieyłze [...]. Iedno iest przednieyłze y náświéłtłze Iehowáh [...]. Wtore po nim iest iuz nie ták wáżne/ Elohim *CzechRozm* 50v.

Wyrażenie przyimkowe: »jeden po drugim« (2): *Nomenclatura, Miánowánie/ Mienienie/ Wyliczenie ymión yednego po drugim. Mącz* 249c (2).

αα. Kolejność wymieniania jest zależna od wzrastającej liczby cech tego samego rodzaju (5) : Tá Figurá [o piáci węglách] kiedy ma równe kąty/ nie może być áby nie miála mieć łtron równych. A nie tylko tá/ ále y inłże które po téy łá: iáko o łześci/ o siedmi węglách etc. *GrzepGeom* D3 (2).

Połączenie: »pierwszy ... drugi po [czym] ... po [czym] drugi... po [czym] zasię« (1): Figury porząd iedná zá drugá idąc iednáko co dáléy to więcéy węglów máią. [...] Piérwłza [figura] ma trzy węgly/ druga po niéy ma cztery/ á po niéy druga pięć/ á po niéy zásię łześć. *GrzepGeom* E4.

β. mat. O kolejności na osi liczb (1) : Dziefiątek liczba/ iefth nazaczniefza/ [...] á to iż iefł dokończenie Liczby iuż wysłowioney/ kthorą zową profłą á nie skłádną/ Iefł też y początkiem liczby skłádaney/ kthorá fie poniey poczína. *KłosAlg A4.*

γ. O kolejności w prawie do dziedziczenia (3) : Po Bráciey záfy y po síoftrách iednych rodziców y po ich dziećioch/ bywáią przypużczeni ná dziedzictwo/ Dzieći od iedney Mátki álbo od iednego Oycá *GroicPorz gg.*

δ. O kolejności stopni pokrewieństwa (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »jeden po drugim« (1): Stopnie álbo graduły zową, zámierzenia kárbów krewności [...]. Ile iefł perfón iedná po drugiéy, tyle ítopniów [*pokrewieństwa*] liczyć: iedno piérwśéy perfóny íczepu w liczbę nie wchodźić, bo oycá w liczbę nie kłádá *SarnStat 600.*

6. Oznacza, że jakiś obiekt znajduje się hierarchicznie niżej lub jest pod jakimś względem gorszy niż obiekt nazwany przez człon podrzędny; a(b) HistAl, Vulg, Mącz; secundum Mącz, Modrz; post Modrz (159) : chcę aby iako mnie krole^m/ tako ciebie krolowá wífytcy wyznáwali/ tzcili ij chwálili chwálą tą/ tzo iefł po bodze na wieki wieczné. *OpecŻyw 185v, PatKaz II 35; PatKaz III 117v; proflę cye myły panie wífłuchaý mię [...] á nyegniewaý fie na flugę twego a bo wýmeś ty po Fáraónye pan moý HistJóz D3; Czo bywalo pyerwey yedno trzy Basche theras ych ífzełcz [...] a kaszdy by rad przednyefłzym byl abo{wyem} Lyuthphibascha ma syosthre Cessarszkv ponym syedzi Svliman Bascha chtori zony nyema. LibLeg 9/54; RejJóz Fv; RejWiz 3 (2); KwiatKsiąż 12v; Cui secundum fratrem plurimum tribuebat, O którym ón więcey po brácie dzierzál/ naywięcey fie nań ípużczał. Mącz 463d; BielSpr 50v; Iż Chriftus Pan nie tylko wiárę zálecał/ y wierzyć też w fię po BOgu y Oycu íwym rofkázował: ále fie też y náfládownáć [...] kazał CzechRozm 225 (3); Zda mi fię tedy zem iuż dofyc pokazał/ że po przyrodzeniu/ wiele należy ná náuce ModrzBaz 9v; SkarJedn 114 (2); gdyż [człowiek] tu Pánem po Bodze rzeczam w náturze tym iefł Oczko 3v (2); CzechEp 55 (3); OrzJan 91; WujNT 397; Wízytko tedy po Bogu záwiłło ná íprawie Wálzey K.M. PowodPr P2; VotSzl A2; Widźicie tu Monárchę ku íobie chętnego/ Y do boiu wéłpolek z wámi gotowego. Tegoż íobie po Bogu naprzod vważaycie CzahTr Fv; SkarKazSej 691b.*

W rozmaitych formalnie strukturach zawierających liczebnik porządkowy »(na)pierwszy«, nie wiążący się bezpośrednio z wyrażeniem »po [czym]« (23): Tertius in precio, W piérwszey powadze po dwu. *Mącz 449c (2); GrabPospR N3.*

~ W strukturach typu: »(na)pierwszy x po [kim, czym]« (2): Abys był piérwłzem íprawczá ípraw krolowskich po mnie A niech wízytczy fluchaia ciebie iako y mnie *RejJóz L3; Krol Angielłki wypráwiwłzy okréty/ wíziął Port Krolełtwu Skockie^{mv}/ rzeczony Letá/ po Edyburgu piérwłze miałto w Skocyey BielKron 222; KwiatKsiąż E2; SkarŻyw 189.*

Połączenia: »(na)piérwsze x ma y¹ po nim y² ... (záś po tym y³)« (2): W [!] nas piérwłzá [tj. największá] sławę ma oleyek de Spicanardi Syrieyski/ po nim francuski á záś potym Kretski. *Mącz 235a; Ná rozumie zásię náuki fię przyumiá/ których iefł wiele: Napiérwłzé mieyśce/ rycérłkie/ y práwné/ po nich náuki wyzwołone máia. KochCn B3.*

»piérwszym x-em jest y, po nim ...« (1): iż choć Pan Chriftus iefł piérwłzym fundámentem kościoła íwoiego/ wízákże y Apółtołowie y prorocy íą też fundámentem po Chriftuśie *WujNT 672.*

Wyrażenia przyimkowe: »(na)pi(e)rwsze (wtore, trzecie, czwarte) miejsce (a. miestce) po [kim, czym]« (14): StaroŃta na tym zámku po panu Szczyćciu pirwzje mieřtce má ForCnR Bv; KromRozm III P8; Mącz 378b; SienLek 7; wřtawiamy áby po Rzymřkim kořćiele [...] miáľa pierwzje mieřtce Cárogrocka/ wtore Alexándryřka/ trzecie Antyořka/ czwarte Hierozolimřka [stolica] SkarJedn 261 (2); SkarŻyw 115 (2); KochCn B3; WujNT Xxxxx (3); tedy co fię tknie poważnořći tey řtárodawney Fámiliey/ tedy po Krolewřkiey dořtoynořći w tym Kroleřtwie/ [...] záwřze mieřtce niemal pierwzje miáľa. WysKaz 40; á żeby [Zorobabel] wtore mieřtce miáľ po krolu dla mądrořći řwoiey SkarKazSej 668a. ~

Z nadrzędnym przymiotnikiem i przysłówkiem (45):

~ W stopniu równym (2): FalZioľ V 62; POydę/ áżabym Oycá mégo obaczyľa Twarz weřoľą: która mi po Bogu ieřt miáľ. ZawJeřt 20.

W stopniu wyższym [w tym: w konstrukcjach zaprzeczonych (15)] (17): OpecŻyw 189; aboczyem po czyele řyna bozego nyeřtworzyl any řtworzy pan bog czyřtřzego czyaľa jako dzyeuycze maryey PatKaz II 46v (4); iź nic miřłzego nie ma być człowieku/ Po ľalce Pána řwego nád řławę pocźciwá RejWiz 3; BielKron 286v; Secundum te nihil est mihi amicus fratre tuo, Po tobie nikogo bárziew nie miľuyę yáko brátá twego. Mącz 378b; GórnDworz G3; RejPos 216v; BudNT przedm a3; A kto po Chryřtufie řľuřnieyby mogł tymřię řłowem [uniwersalskim patryjarchą] okrařić/ iáko ten ktoremu rzeczoło: tyř Opoká ná ktorey zbuduie Kořćioľ moy? SkarJedn 246; Nie ledá řzkodá przyřľá ná czarnego [rycerza, tj. gońca szachowego]/ Bo po Krowey niemáľz męźnieyřzzego. KochSz B; znowu go pytaľ/ ieřľizby po Telluřie kogo drugiego nie řzczęřliwřzym rozumiaľ? Phil M4; o Páni/ kto ćiebie Ogládaľ/ á wćieřzył twym poyřrzeniem řiebie. Dáľřzého czáľu moźe niezámierzác řobie/ Iźby kiedy miáľ gľáďřą oględać po tobie. KochFrag 26; SarnStat 68; CzahTr [D]v.

W stopniu najwyższym (30): botz ieý [Maryi] miľy řyn/ náwięřľřá ieý po řobie motz dál OpecŻyw 186; PatKaz II 70 (5); FalZioľ I 35b; Cznotę po Bodze napirwey miľować [Pitagoras] wćzył BielŻyw 31; Zwierzyľimy W. K. zacnořći co v nas po zbáwieniu nadrořľřze byľo/ praw á řwobod y pocźciwořći řwoich LeszczRzecz A6; Tedy Krol řadnego inego Kořćioľa bronić ná KOronácye ywey nieprzyřięgł/ [...] iedno tego/ w ktorym po Páni Kryřtuřie Papieź Rzymřki naywyřľřzym Pářterzem ieřt OrzRozm F3v (2); KRoleřtwo Egipřkie w Afryce/ po Afyriyřkim ná ten czás miedzy inemi ná řwiecie [...] nalepiey rořľo y řzyrzyľo řie BielKron 8v; Tertium locum Milesiae oues obtinent, Trzecie mieřtce Myleřeyskie owce máyá/ to yeřt bywáýa poczitáne zá naylepřze po dwoyich. Mącz 447d (2); ModrzBaz 25 (2); vkazali mu sposob wychowania y od prawowania tych Cięzarow (na ktore nawięřzy ma pozytek poZupach zSambora) ActReg 129; GrochKal 5; LatHar 39 (2); WujNT przedm 5 (3); SiebRozmyřľ [A2]; SkarKaz 578b; SkarKazSej 692a. ~

Z nadrzędnym liczebnikiem porządkowym (40):

~ Poľczenie: »pi(e)rwszy, wtory po [kim, czym]« = drugi z kolei pod jakimř wzgľędem; secundus a(b) HistAl, Vulg, Mącz; secundus Mącz (28:12): OpecŻyw 2v (2); iź ona wařzę pańřká miľořć pana [...] po krolu iego miľořći niemal pirwřzzego za mąźonka miáľa WróbfŻoľtGlab A3; A ia teź chcę na ten czas odpoczýnac řobie A pirwřzym cie w kroleřtwie po řobie przekľadam RejJóz L (2); HistAl L5; BibRadz I 1v marg (2); Władziřľaw Arcybřkup Strygońřki/ pierwřzy po krolu miedzy duchownymi.

BielKron 305v (7); Panis secundus, Czelądni chléb álbo pierwŷzy po pańskim. *Mącz* 378a (2); *OrzQuin* K3; *RejPos* 215v; *BiałKat* 108v (2); *RejZwierc* 125v (2); Nád to wyznawamy/ porządek [...] około wielebnych Pátryárchow: iż Konftántynopolŷki Pátryárchá wtory ieŷt po naŷwiéŷszym Kzymŷkim [!] Biŷkupie/ Trzeći Alexándryiŷki/ Czworthy Antyofŷki/ Piąty Ierozolimŷki. *SkarJedn* 273 (5); áby [...] iego Cárogrocką ŷtolicę po Rzymŷkiej/ pierwŷzą nád Anthyocheńŷką y Alexandryiŷką y Hierozolimŷką przełożyli. *SkarŻyw* 318 (3); *StryjKron* 406 (2); Chćieliŷmy twe gęŷli oddáć páŷterŷkiemu Bogu [...]. Niechćiał przyiáć vpominku/ bo nie wŷáł ŷobie Zeby wiéć brákiem nie ŷtánął/ y wtorym po tobie. *KlonŻal* B3; *KmitaPsal* A3; *WujNT* 68 (4); Nie ruŷzyło cię ono złoto/ y dobre mienie/ y czeŷć oná po krolu wtorym być/ y ŷwiát rządzíc *SkarKazSej* 668b. ~

Z nadrzędnym zaimkiem rzeczownym (1): znydziefz iákŷy chwały thá ŷławna wielmożność Potrzebuie od ciebie zá tę hoyną ŷczódroŷć. Ktorá widziŷz iákoŷ ieŷt hoynie obdárzony/ Ze żaden po Anyelech nie ieŷt ták ŷtworzony. *RejAp* AA6.

W połączeniu z grupą imienną zawierającą przymiotnik w stopniu najwyższym (6): po yey mylem ŷynŷe ona [*Panna Maryja*] yeŷth nayuyŷŷa prawda *PatKaz II* 29; ŷluchaymyŷz namyleyŷzy o tey myley panny nayczyŷthŷzem poczáczyu wzyuoczye ŷzwiaŷey anny mouyá yŷz to bylo nayczyŷtŷze poczáczye po yezufye ŷynu bozem *PatKaz II* 65v; *KrowObr* 33v; *Leszcz Rzecz* A5v; *GórńDworz* K6; Krol I. M. polŷki/ etc. etc. Pánem/ y naywyŷŷzją zwierzchnoŷcią po Pánu Bogu thych Xięŷtw ieŷt. *KwiatOpis* C2.

W przeciwstawieniach: »nad, przed ... po« (2): iŷż panną Mariá [...] ieŷt panna nad pannami/ ktorá przed ŷobą niemá pirwé/ anij po ŷobie má takowé panny wtore *OpecŻyw* 187v; Dobrze nam ieŷt/ poczác záraz [...] mowić/ o [...] Bogu/ [...] vkázuiác to/ iż y ná deń y po nim niemáŷz nic. *CzechEp* 238.

W charakterystycznych połączeniach: po [*kim, czym*] być dobrym, być panem [*komu, czyim*] (3), mieć czeŷć przodkowania (przodkowanie czci) (2), mieć miéŷtce, rozkázowác, panem [*swym*] wyznawác [*kogo*], zwierzchnoŷć [*czyjå*] ważyć.

Połączenia: »nalepŷze (a. sup dowolnego przymiotnika) (jest) [*co*]... (potym) po nim (... potym)« (6): IAycza Kokoŷze á kuropatwie nad inŷze ŷå nalepŷze/ á ponich kacze *FalZioł* IV 20a; bo ten wiatr ieŷt nazdrowŷzy [...]/ Poniem dobry ieŷt wiatr od wŷchodu/ á pothym od zachodu *FalZioł* V 62 (4); *BielKron* 292v; Grecki ieŷt [*język*] nacudnieyŷzy/ á po nim Lácińŷki. *GórńDworz* F7.

»naprzednieyŷzy... wtóry po [*kim*]« (1): Wziął też Hethman Sáráiaŷzá naprzednieyŷzego kápłaná/ y Zofoniaŷzá wtorego po nim [*Seraiah sacerdotem primum et Sephaniah sacerdotem secundum*] *BibRadz Ier* 52/24.

»przedni (przednieyŷzy) ... po [*kim, czym*] (... potym)« (3): W Europie Dunay przednieyŷza rzeká [...]. Po nim Renus w Niemcech *BielKron* 461 (2); przednie [*mleko*] Koźie/ po nim owcze/ á potym krowie. *SienLek* 6v.

»przodkiem (a. napirwey, a. naprzod, a. wprzod) ... po [*kim*] (zaŷ)« (5): *KrowObr* 110; *BielKron* 305v; *GrzegRóżn* N2; Napirwey Hetman wielki álbo ziemŷki wŷzyŷtkim roŷkázowál y dźiŷ roŷkázuié/ po nim Hetman polny/ kthory ná iego mieyŷcu czáfem bywa. *BielSpr* 70; Przetoż [*ksiądz Powodowski*] wyŷtáwia wprzod oycá wielkiego/ á po nim ŷyná/ teźci wielkiego ále wždy od oycá wŷzytko máiać⁸⁰ *CzechEp* 251.

a. *Z odcieniem przestrzennym (1)* : Powiedz każdy z nas takąową mowę ktoraby przechodziła inne: á czyiá rzecz okaże sie być mędrííá niżli drugiego [...] będzie siádał ná pierwíým mieýsfcu po Dáryuífú [secundo loco sedebit a Dario] [...] y będą go názywác przyiacielem Dariuífowym. *Leop 3.Esdr 3/7*.

b. *Z odcieniem czasowym (1)* :

Połączenie: »naprzedniejszy... potym po [czym]« (1): Coż to tedy íeft/ przez coby ku poznániu rzeczy tych mógł przyść bępiecznie człowiek? Oto ze czterzech/ ktore ku temu łúżá/ iá tę naprzedniýfzá vpátruię: to íeft/ lámo [...] łowo Boże. [...] Potym po łowie Bożym/ może też pobożny y wierny człowiek/ tę wtórą rzecz brác ku poznániu tego *CzechEp 234*.

7. *Oznacza, że do wyróżnionego na jakiejś podstawie zbioru należy nie tylko określony element: 'oprócz [czego]', 'poza [czym]'; post PolAnt, JanStat (21) : LudWieś A3; [dziękuję] niektorem ołobliwym dobrodzieium moiem/ [...] ktorzy mi po Oicu i niektórych przyiaciolach moich/ ku naukáám moim pomoc ráczyli. MurzHist A4; RejPos 227 marg; á on carz Záphiry [...] Y tym mu [łowczemu] znam podobny po tey íego brodzýe [tj. oprócz tego, że ma brodę]/ Ze też niechce s łáfiády miefzkác w dobrej zgodzýe. PaprPan Rv; ktory [sobór nicejski] rząd ftárodawny kościołow Bożych od Apoštołow poftánowiony/ y ná czterzy Pátryárchie r ozdzielony [!]/ vznál y pochwalił, miedzy ktorými/ po Rzymfkiey Piotrá S: y pierwfzey ftolicy [...] wynieflí Alexándryifká/ Antyofká/ Hierozolimfká SkarJedn 177; CzechEp 362; Bo z Tyrránem możnym Tureckim woyny nie vydziemy. Do tey po łáfcie Bożey/ zgodzie ípolney/ naywięcey trzebá poftużenftwá PowodPr 62.*

a. *W wypowiedzeniach zawierających negację oznacza, że wyróżniony na jakiejś podstawie zbiór składa się tylko z określonych elementów; po kim nikt (nic) = nikt inny (nic innego) nie ..., tylko ten ktoś (14) : PatKaz II 71 (2); RejZwierz 1; Po Bodze nic pewnego człowiek ná fwiecie nie naydzie [Vulg Eccle 7/15] BielKron 81 (2); bo iákoż pomárli Piládes/ Oreftes: Thefeus/ Pirithous: Scipio/ Lelius: ták po tych trzech parách/ żadney ná fwiecie im rowney pary nie fłyháć GórnDworz Mv; BudBib Eccle 7/14 (2); á my też nádeń po Bogu/ żadnego Zbáwićielá nie mamy? CzechRozm 55; [Abraham] niemiał nic po Bogu/ wczým by fię kochał/ iáko w fynie onym/ ktorego miał z obietnice w tákíey ftárości SkarŻyw 285; Wiele ludzi vczonych przypátruiąc fię ípráwom/ [...] y cudom íe⁸⁰/ po Apoftolech: niewiedzieli ktorego by znim w tey mierze święte⁸⁰ zrownác mieli. SkarŻyw 310; CzechEp 128 (2); żadného inného po naiwyszým Bífkupie Oycu Papieżu/ [...] zá náfzę głowę/ y Páná zwierzchniego niebędziemy wyznáwác SarnStat 1094.*

8. *Oznacza, że coś jest zgodne lub że coś się dzieje zgodnie z określonym punktem odniesienia; zgodnie z czymś (z normą, czyimiś oczekiwaniami itp.); w połączeniu z negacją: wbrew czemuś, niezgodnie z czymś, nie tak, jak ktoś by chciał lub się spodziewał; ad PolAnt, Mącz; pro Mącz; ex PolAnt; post JanStat (398) : RejWiz 79; Co zá pożytek máią cí ktorzy tey Wieczzerzey pożywáią? (–) Ieíli z wiáry práwdziwey to czynią/ tedy ten pożytek máią/ [...] íż sie ftawáią vczesniki cíálá onego Chríftufove⁸⁰/ [...] y krwié íego [...] (–) To po tákíey rzeczy/ nie może być on chleb y wino Wieczzerzey Páńfkiey/ proftým chlebem y winem/ ále sie mużá cíálem ftawác y krwiá CzechRozm 261; Niedbam áby żimné íkáły/ Po mym graniu [tj. w takt, zgodnie z rytmem] táńcowáły KochPieś 33; Abowiém té poípolftwá álbo Bráctwa po dekrećiech ftárych Státutów wíżedy znáýduiá sie bydż do tego czáfu cíerpiáné SarnStat 291 (2).*

Wyrażenia przyimkowe: »po Bodze (Bogu)« = *zgodnie (zgodny) z wolą Bożą, miły Bogu* (3): yfz nycz nyeyeft tak pozytecznego po bodze yako łpomynanye maryey *PatKaz III* 127v; Tylko wodzą wálzego z pilnością łfnchaycie [!] [...] on was niechay rządzi/ Po Bogu/ iuz mi wierzcíe że on w tym nie zblądzi. *CzahTr* F3; Więc czúie [...]: gdzie dom nie po Bodze/ Gdzie máło dba o mężá niepewna Gołpodze. *KlonWor* 58.

»po dawności« = *zgodnie z dawną tradycją; od dawna* (1): Ale iefli y potomki kto obowięzuie, to iuz będzie *pactum reale* nie *perfonale*: przetoż y po dawności Tuitia w téy mierze łłuży *SarnStat* 1269.

»po [czyjej] głowie« = *zgodnie z czyimiś poglądami* (1): Mowią: niehcemy tych ksiąg/ nie łą świętym piłmem. Wierzę. Bo im nie po ich głowách y wymyłách. *SkarKaz* 382a.

»po myśli« [w tym: *czyjej* (46) – „*sw(oj)ej*” (31)] = *zgodnie z myślą, pragnieniem, tak, jak się chce, też: szczęśliwie, pomyślnie* [w tym: z *negacją* (11)]; *ad cor, ad animam suam, ex sententia PolAnt* (92): Y łnadz by mi łie też co niepomyłly trefiło włlytko przyimę zá dobre *RejPs* 83 (6); *RejRozpr* Kv; Ach moy namileyłzy łinu włzytk oiako [!] raczyłz Po twey myłli nieh [!] łie dzieie *RejJóz* P8v (9); *RejKup* ł7 (3); Iáko gdy chodzim wedle woley bożey/ włzytko łie nam po myłli dzyeie *LubPs* Xv *marg* (6); *RejWiz* 43v (9); Iuz łie pewnie ożenię/ [...] Poymę łobie kłwey woli vbogą dzieweczkę/ Wycwiczę iá pomyłli łobie by owieczkę. *RejFig* Dd2v; *RejZwierz* 31v (3); *BibRadz* *5 (2); *RejAp* 48v (2); *RejPos* *ktv* (11); Bo nie dziwuy łie temu nic/ iż łie ná máły czás co po myłli iego pofortuni złościwemu *RejZwierc* 184v (11); *BudBib* Is 40/2 (2); *PaprPan* B2; Połowie/ widzę/ idą nofy powiešiwłzy/ Znáć że nie po łwey myłli odpráwę odnołzą. *KochOdpr* C3; Náłz bóg na niebie: cokolwiek zámyłli/ Wizytko łye mułi łtác po iego myłli. *KochPs* 174 (5); *StryjKron* 567; *NiemObr* 130; Odmów ieflić niepomyłli: day małzli dáć wolá *KochFr* 10; *WisznTr* 25; Niechay záwždy łwé łpráwy odpráwia łczęšłiwie: Niechay fráfunku nie zna/ niech po myłli żywie. *PudłFr* 67; *ActReg* 31; Boże/ co trzymałz ten świat w garzci łwoiey/ W ktorým po myłli włzyłtko idzie twoiey *GrochKal* 7; cozby łię džiało/ gdyby ná nim [šwiecie] włzyłtko po myłli było? *WysKaz* 11; *GosłCast* 28; Pušciła łie po morzu/ łzczęšciu [!] poroczywłzy Wiátrom [...]. Ktore iá do Afryki fortunnie przybiły/ Y ná wodzie iey tákże po myłli łłużyły. *PudłDydo* A2v.

~ *Z nadrzędnym rzeczownikiem lub wyrazem użytym rzeczownikowo* (9): Bo baczę z Iozephowey tak łmętney połtawy Iż mię w rychle podkaiá niepomyłli łprawy *RejJóz* G5 (2); *RejKup* q3; *BibRadz Eccli* 27/16[17]; Pátrz iáko łie oko kocha gdy co piękneho po łwey myłli widzi *RejZwierc* 142v; Iuz więc tám trudno nálešć po myłli noclegu. *RejZwierc* 120v (3); *BudNT przedm* dv; Krolu Miłościwy/ Końcá nie będzie tey náłzey wypráwie/ A wiáttry mamy po łwey myłli práwie: Kto wie/ przeciwnie nie włtánáli potem? *GrochKal* 8. ~

»po swej myśli« = *życzliwy, przychyłny* (2): Więc y łwiadki czo łyłzę po łwey myłli macie *RejJóz* H3; Owa ták długo łpiewał muzyk ón [tj. *Orfeusz*] vbogi/ Ze mułiał mieć ná koniec po łwéy myłli bogi *KochTarn* 76.

»po niewoli (a. niewolej)« = *wbrew woli, niezgodnie z wolą, nie tak, jak się chce; z musu, z konieczności; pod przymusem* (65): A ták gdy tylko z łámą był/ Poniewoli corkę zgwałcił. *BierEz* Hv (5); ya mvłche tam yechacz nie poswey woły ale po niewoły chocza bich nierad yechal tedj mvłche yechacz *LibLeg* 11/48 (2); *RejRozpr* I4 (2); *RejJóz* B2v (2); *MurzHist* G2 (2); *MurzNT* 21; *KromRozm*

II n2; *BielKom* G4; *KrowObr* 149v; *RejFig* Aa7v; *RejZwierz* 139; *BielKron* 154 (6); *KochSat* B2; Nihil facit nisi malo coaetus, Nic nie czini yedno po niewoley/ álbo áliż yufz muśi/ áliż go dopędzifz yáko wołu do yármá. *Mącz* 205b (5); *GórnDworz* H8 (3); ktorzy poniewoli y z przeciwiánim táką mękę ćierpią/ wżyftek pożytek Dofyć vczynienia tracę *KuczbKat* 225 (2); *RejZwierc* 13 (4); *BielSpr* b4 (4); *WujJud* 217v (2); *BudBib Esth* 14/15; Będa mu wżytcy posłufzni z chęci á nieponiewoli [omnes non invit] *ModrzBaz* 23v (3); Włodimirz [...] Rochmidę tež poniewoli łobie wziął w małżeńftwo. *StryjKron* 130; *KochFr* 28; *KochMRot* C2v; *WerKaz* 302; *KochPieś* 20; *GórnRozm* A3 (3); *GórnTroas* 42; *OrzJan* 30 (2); *LatHar* 603; *WujNT* 329; *PowodPr* 83; *GosłCast* 73.

»po plecu(-ach) [czyim]« = *stosowny dla kogoś, odpowiedni do czyichś możliwości, zgodny z czyimiś możliwościami* (5): Dziękuy Bogu iżci dał koniá po twym plecu *Prot* A4v; Teraz czás przyniółł/ zem iefł [sklenica] Głófkowkiemu dáná: Niemogłám mieć lepszégo po śwym piecu páná. *KochFr* 123 (2); *WyprPl* B; *KlonFlis* D2.

»po plemieniu« = *zgodnie ze swoją naturą, w naturze* (1): Nie zdradzay pánie ieleniu/ Niemałz tego po plemieniu *BierEz* N2v.

»po poselstwie, pozwie« = *zgodnie z tekstem pisma urzędowego, zgodnie z pozwem* (1:1): Iakom ya ssynowczy swemy [...] dał prava [...] ynaczyey doziczil Grzegorzewy vicaryemv wbabiczach y [...] yanowy sthanyslavovy Mikolayovy [...] stroną sgych [!] dzyathkam [...] po poselsthwyey y popozwyey [...] thichto *ZapWar* 1518 nr 2207.

»po prawdzie« = *zgodnie (zgodny) z prawdą, prawdziwie (prawdziwy), jako prawdziwy; rzeczywiście, naprawdę; vere Vulg, PolAnt* (12): Kupiłciem łługę tákiego/ Nie widziálás cudnieyfzého. Dżiewki gdy to vłfyłzály/ A poprawdzie to mnimály: Ięły fie miedzy łobą wádzić/ [...] Rzekąc [...] *BierEz* B3v (2); *MetrKor* 61/35; *KromRozm III* L5v; Czemuś nie wefoł Iuftinie/ Alboć co zginęło s łkrzynie/ [...] Albo zły człowiek náłáiał/ Powiedz mi iedno poprawdzye *BielKom* F7v; *Leop Act* 12/11; *BielKron* 56v; Iefł ták poprawdzie/ iż kto práwie miłue/ wżytkę śwá myfi/ wżytkę síłę/ y łtáránie ná to obráca/ áby fie tey ktorą miłue podobał. *GórnDworz* Cc3 (3); *BudBib* 3.Reg 8/27; Oblecżony w dębinę zá ręce zá nogi/ Czeka łrogiey łpowiedzi nieborak vbogi. Więc go ćiefzą: wynidżiefz/ wynidżiefz nieboże [...]. Y wynidzieć poprawdzie: Lecż ná on świat z tego. *KlonWor* 38.

»po prawdzie« = *poważnie* (2): Serio haec dicis, an ioco, Po prawdziełz to mówifz czyli śmiechem. *Mącz* 386c (2).

»po prawdzie« = *co prawda, jakkolwiek, chociaż; quidem Vulg* (5): *Leop Tob* 12/19; *KochZuz* ktv; *GórnDworz* R5v; *RejZwierc* 95; Piérwiza łpodnia [szata], od oného wzroftem poprawdzie máłégo y to gárbáciuchnégo, ále w náukę, w rozum, w wymowę y głęboćcią písmá, wielkiego, Stániłłáwá Sokołówfkiégo. *GosłCast* 4.

»po prawdzie« = *prawdę mówiąc; jednak, niestety; vere Vulg* (28): *KromRozm I* Lv; *Leop* 1.Reg 25/21; *RejZwierz* 103; Acz (po prawdzie) do dobrej łławy tá zła drogá/ Niechay wam będzie (profzę) miłá tá przefłrogá. *Prot* C4; *GórnDworz* C8 (10); *RejZwierc* 99 (2); *KochPs* 41 (2); *NiemObr* 49; WRóć mi łerce Iádwigo [...]. Bo poprawdzie łámégo łercá/ krom ćiálá/ Niebaczę żebyś iáki pożytek miálá. *KochFr* 42 (3); Gdżief [w Szwecji] wżytko wedle myśli Páná łwégo łpráwił/ Siebieś poprawdzie łrołki

niemáley nábáwił. *KochPam* 80; *KochPieś* 14; *PudłFr* 2; *GórnRozm* D4v; *KochWr* 40; *WujNT przedm* 26; [wierę pó prawdzie mowiąć/ łzkodá wam y tych oczu *ŁaszczOkulary* F2].

hebr. »po sercu« = *zgodnie z życzeniem, tak jak by się chciało* (1): POćiefzayćie/ poćiefzayćie lud moy/ mowi Bog wálz. Mowćie po myśli (*marg*) wł. po sercu (-) [*ad cor*] Ierufzalimowi *BudBib Is* 40/2.

rus. »(nie) po wierze« (2): [*W rocie przysięgi:*] *iuxta hac rotam Iuramenti Chrefczv swe licze po wierze, po prawdzie. MetrKor* 61/35 (2).

»po woli(-ej) [*w tym: czyjej* (52) – *sw(o)jej* (42); *komu* (6)]« = *zgodnie z wolą (czyjąś), życzeniem (czyimś), tak jak się chce (jak ktoś chce); zgodnie z upodobaniem [w połączeniu z negacją: wbrew woli]; ad arbitrium suum, pro suo arbitrio Mącz* (77): *BierEz* F (2); *povyelł zebyłzmy mv zyczily abymv łzią na włzem szczanłzlyvyae a powoly yego wodzilo LibLeg* 7/37 (7); *RejRozpr* D; *RejFóz* H; *RejKup* d5v (3); yáko kyedy ono kto nyemoże zá rázem wyrwáć álbo obálic drzewá álbo kołu mocnye w żyemi tkfyącego/ cholebánim ná tę y ná onę łtronę pomáłu ij pyerwey zwátlı/ toż po tym ma ij powoli *KromRozm I* M4v; *porucznicy roznye káždy po łwey woli łwoyę częłc woyleká łfykował KromRozm III* F8v (4); *GliczKsiąż* B3v; *GroicPorz* gg3v (2); *GroicPorzRej* C4; *RejWiz* 88 (8); *RejZwierc* 108; *BielKron* 82; *GrzegRóżn* Fv; *Ad arbitrium suum scribere. Po/ álbo/ wedle woley yego piłac. Mącz* 3a (3); *RejAp* 68; *GórnDworz* K3; *RejPos* 224v (2); *BielSat* G2v; *RejZwierc* B4 (8); áby nas ich łrogołci záchowáć raczył/ niemniey theż y Hołdu dáwánia tego nieznołnego ierzmá/ ábyłmy po iego woley táncowáć nie mułili. *MycPrz* II B4; *Strum* N3 (2); *Paprpán* Fł3v (2); włzythko chćieli po łwey woley mieć. *NiemObr* 159 (3); BOgá fię bać dźiatki trzebá/ Kto fię chce dołtáć do niebá. Y po iego woléy chodźić *KochMRot* A2v; *BielSen* 16; Ták odbieźálké łtádo więc drápáią Rozboyce wilcy/ gdy powoli máią: Ze áni páłtérz nád owcámi chodzi/ Ani ołtroźnych płów zá łobą wodzi. *KochPieś* 38; *PudłFr* 21 (2); *GórnRozm* I4; *SkarKaz* 579a; *GosłCast* 31; *Paprpán* H3; *ActReg* 117; Y gđzieby łie powoli méy tá rzecz toczyłá/ Troiá z ziemią nigdyby zrównána nie byłá. *GórnTroas* 24 (2); KTobiem oczy wyniołł/ o Boże moy wieczny/ Po ktorego woli/ chodzi bieg Słoneczny *GrabowSet* S2; *OrzJan* 19; *WujNT przedm* 15; *SarnStat* 622 (2).

~ *Frazy:* »gdyby mi po woli« = *gdyby ode mnie zależało* (1): *Gieraldus Hetman* zacny kiedy był w niewoli/ Groźił temuż Krolowi gdyby mi powoli/ Nie dałćibym krolıku nád łobą przewodźić/ Teraz mułzę rad nie rad po twey woli chodzić. *Paprpán* Gg3v.

»by po woli było« = *gdyby było dozwolone* (1): Tákież y owy Czayki [*tj. zakonnice*] co ná głowie płatek/ Nołzą [...] rzkomo opułciwłzy łwiátek. [...] by powoli było/ Iákoby łie s płátkiem w tanku nie łkoczyło. *RejWiz* 38v. ~

»po (swey) woli(-ej)« = *życzliwy, sprzyjający; życzliwie* (15): *BielKom* D8v; *LubPs* C2v *marg*; Bo widzę z iey otuchy iźelćie wełeli/ Zda łie wam byłćie iuż łwiát po łwey woli mieli. *RejWiz* 28v; Widzyał Lábán iż Bogá miał po łwey woli Iakob/ wđdy nie záwđdy Iakobowi vmowy dzyerzał *BielKron* 15; *Ventus operam dar, Mamy wiátr á pogodę po łwey woley/ folguye nam powietrze. Mącz* 483d (2); *OrzQuin* O2; *RejPos* Ooo5v; *RejZwierc* 227v; Iáko to łáčno/ piłác łye z rozumy/ Kiedy po woléy łwiát mamy *KochTr* 16; *PudłFr* 16 (2); *ZawJeft* 21; *GrabowSet* T3; *KochFrag* 16.

»po (swej) woli(-ej)« = *posłuszny, uległy; spokojnie [w tym: o uległości seksualnej kobiety wobec mężczyzny (3)] (10)*: *RejFóz* G7v; *RejKup* f2v; *BielKron* 119v; *Frenum mordere, Przeciwić sie/ Nie chcieć być po woley. Mącz* 136c; *Kto czytał fprawę oney świętey pániey Zuzánny/ gdy ią dwa fтары nalafzły w ogrodzie á oná fię kąpie chcieli mieć po fwey woli. RejZwierc* 126 (2); *BielSpr* 13v; *PaprPan* B; *przi tich co bi ich belo wigubiono niewinnich/ tilko dla tego ze niechcieli bic po ich woli. PaprUp* 14; *CzahTr* Iv.

»po (swej) woli« = *w (swej) mocy, w (swoim) władaniu; w (swą) moc, w (swe) władanie (18)*: *BierEz* Kv; *iako go [Jezusa] męczyli [...] rozmaitym fiepanijm/ gniewliwym policzkowanijm/ za wlofy rwanijm [...]/ to wfśytko na iego wielką fromotę czynili bo go powoli mieli. OpecŻyw* 108; *RejZwierc* 20v; *BielKron* 81 (4); *Habere potestatem alicuius, Mieć kogo w fwey mocy/ álbo vżywać kogo po fwey woley. Mącz* 430d; *BielSat* M4v; *RejZwierc* 45; *KochPs* 44; *BielSjem* 10 (2); *Nie źle czáfem zámilczéc/ co człowieká boli/ By nieznał nieprzyiaćiel [tj. ukochana]/ że cię ma powoli KochPieś* 26; *iefli fye vftrzeżesz z młodu tego kátá [tj. miłości]. Wérmzi/ zec przydźie plęfác ná twé síwé látá. A ták lepiéy ci teraz dáć mu fye po woli PudlFr* 35; *ArtKanc* D12; *GórnTroas* 39; *SarnStat* 1171.

»po swej woli(-ej)« = *samowolnie; bez zezwolenia (11)*: *Prawa jakie chcą składają, Po swej woli ustawiają. BierRozm* 6; *RejZwierc* 142; *Ad Arbitrium suum sententiam dicere, Po woley fwey ofáđzić. Mącz* 14a; *Lecz żadnemu nie wolno rzádu kościelnego odmieniać po fwey woli WujJud* 182v (6); *GórnTroas* 54; *ZAkí wagiúćé sie/ á po fwéy woléy biegiáiąćé [qui scholam reliquerint; remisseque et licentiose vixerint JanStat* 224] z miał y z miałteczek rofkázuiemy wypędzác. *SarnStat* 200.

»po woli« = *wolny, nie zajęty pracą; wolny czas (2)*; *Rozeľuai [!] ze czóc Lepfego Kiedy mas czas powoly. RejKup* b2; *[Węże] Wnet lámodzielną komięgę robotą/ Z siebie vplotą/ W śródku z ogonow żywą krátę wiją/ A z kráiu káždy z wyniešioną fzyią/ Pilen porzákdu [...]. Naprzod głowámi wciáz płynie tá ftroná/ Zá nią fię ciágnie wfzytká zgráią oná/ Drudzy tym czáfem gdy powoli máią/ Odpoczywáią KlonFlis* E2v.

»po woli« = *dość, dostatecznie; wystarczająco; do woli; tyle, ile (się) chce (12)*: *By ieno do czaľu czyáło Powoly fię nabuialo. RejKup* D (2); *RejWiz* 114; *RejZwierc* 126 (2); *Bo o przódkach iego [...]/ o zacnofciach iego/ iuż sie powoli móże káždy dowiedzyec ieden od drugiego RejPos* Ooo4v; *RejZwierc* 144v (2); *CzechRozm* 9v (3); *SarnStat* 1263.

»po ((swej) dobrej) woli(-ej)« = *dobrowolnie, bez przymusu; voluntate (et benevolentia) Modrz; sponte JanStat* (21); *MetrKor* 40/821; *yz nas poštawyly Thurczy [...] abich tesz dzierzal fnymy ale yabich niedierzal powoly fnymy any bede dzierzal ale s chrzeľczyani bede dzierzal LibLeg* 11/47 (2); *RejKup* e4 (2); *MurzHist* g2; *BielKom* g4; *wolę powoli Zárázem sie odgniewác/ niźli poniewoli. RejFig* Aa7v; *w ocie rutę wárzyć/ y dáć ią bydľu pić/ á niechceli powoli/ lać mu w gárdło y miedzy oczy. SienLek* 157v; *RejPos* 244 (3); *RejZwierc* 177v (3); *PaprPan* P4; *ModrzBaz* 102; *KochTr* 23 (2); *Nie dopuľczáyćiefz dźiatkom fwym fwey woley vżywác; y owľzem gđzieby was po dobrej woley fluchác niechćieli/ tedy rozgá álbo biczem kárác ich maćie WerKaz* 302; *SarnStat* 191.

»po woli« = *póki czas, w czasie stosownym, odpowiednim (3)*: *By iedno [w Kamieńcu] ledá murek ná gorze fprawiono [...]. Aby sie wđdy kęs było zá czym broniać zákryć [...]. Cobychmy teraz grzywną*

powoli zátkáli/ To w on čás trudno będzie bychmy wżytko dáli. [...] Anoby ínadź nalepiey nárzekác powoli/ Iákoby wczás wrzod goić niż bárzief záboli. *RejZwierc* 248v (3).

»po woli« = *spokojnie, bez przeszkód* (1): [Sertorius] po wále rozłóżył drwá y zápalil ie/ nieprzyaciél nie śmiał dáley/ á on íe powoli przepráwił przez Rzekę. *BielSpr* 44.

»po woli« [bez wystarczającego kontekstu, w przykładzie ilustrującym łączliwość „l” oraz „i”] (1): lífzki ízvkáli po woli. *JanNKar* G3.

»nie po woli« = *mocno, silnie; nie poddając się* (2): Nie ták ten ciężko ítęka/ który niepowoli Poítáwi íe chorobie *GosłCast* 24 (2).

»po wolności« = *łagodnie, grzecznie* (1): Idźcieíż [książki] też ímiele do Litwy/ [...] Wieldzy ták rzádzá pánowie/ Dobrze bácźni ná rozmowie/ Rádzi też písmo czytáią/ Bo wielkie vrzędy máią/ Powiedzcie im powolności/ By was przyięli w íwe włości *BielKom* A4.

9. Wskazuje na element oceniany z punktu widzenia przydatności (402) : że dobra á cnotliwa [żona] ma być/ koźdy to [...] wyznác musi/ bo po złey y po łotryniey nic/ yáko też y po złem koniu á wyełkyem psye żadnego íe pożytku nye záwýżę. *GliczKsiąż* P5v; gdyż thák po Skárbie zákopánym/ iáko po ítudni zámknionéy/ ludźiom korzyści niemáíż żadnéy. *OrzQuin* A4 (2).

Poláczenie: »po (...) po« (2): íżby człowiek/ by wżyték íwiát poliadł á opánował/ y wżyithki íkárby íego/ á dufę íwá źle opátrzył/ [...] tedyby mu nie po tym po wżyithkim nie było *RejPos* 315v; Przeto namilíza Páni chćiefze wíedźieć o tym/ Zeć po tákich wymýślech by namniey nic po tym *ZbylPrzyg* B.

Frazy pytajne: »co(ż) ([komu]) (więcej, nazbyt) (jest, by było, będzie) po [kim, czym]; co(ż) ma [kto] po [czym]« = *na co się to komuś przyda, jaki jest z tego pożytek dla kogoś, jakie daje komuś korzyści, jakie kto ma korzyści z czegoś* [w tym: jako pytanie zależne (10); po tym (92), po (tym) wszystkim (3)]; *quid (est, erat) [aliquis, aliquid, alicuius, alicui; quia, ut]* *Vulg, Mącz, PolAnt; quorsum [aliquid]* *Mącz, Modrz; quo [aliquid]* *Vulg; quid opus est [aliquis, alicuius, alicui]* *Mącz* (232;9): CZo po żółci w zwierzętach. (–) Aby íe tam zchodźiła wżitka wilgota koleri, która gorzkością íwá barzo wnátrzu íełt pomoczna ku wypádzaniu zbytkow. *GlabGad* E6 (3); *KromRozm III* M2; *BibRadz Iudic* 18/23; Pytáliímy Kupcow niektórych co im [tj. *Nigrytom*] po ták wiele Soli. Powiedźieli/ íż żadny tego wíedźieć nie móże/ [...] thylko ták íe domýflamy íż ná lekáríthwo *BielKron* 450 (2); *Quid isti doli, quid machinae, quid praestigiae prosunt? I co po tych chytróściách zdrádách/ co po podrywkach?* *Nic. Mącz* 202d (2); *RejAp* 86v; *RejZwierc* 169v; Co młódźieńcze powiádaíż? (–) co íełt? (–) A po tychí Co ludźiách, ktorých pytaíż? Powiedz. (–) Oćieć tego Młódźieńcá te dwa lífty mi dał. *CiekPotr* 68.

~ Frazja jest pytaniem retorycznym [sugerowana odpowiedź jest zawsze negatywna: *nic, niewiele; nie przyda się na nic, jest niepotrzebne itp.* (stan faktyczny może być inny) [w tym: w połączeniu ze zdaniem podrzędnym uzasadniającym odpowiedź negatywną, zaczynającym się od spójników: *gdy, kiedy, jeśli (jeżeli), ponieważ etc.* (100)] (229): Rybitw íeden ná íeźierze [...] Vłowił íełt ízczuczkę młodá: Ktora k niemu przemowilá [...]: Co máíż po mnie tákó máley/ Pomkni mi żywotá dáley: Wíżák mię potym wielką imiełż/ A wíełży pożytek weźmiełż. *BierEz* H4 (6); Ach miła śmierci! cóż ci po tej srogości, Żeś tak barzo sroga bezewszej litości! *RejŁas* 3; *LibLeg* 10/152; *RejRozpr* K3 (2); *RejKup* P (6);

KromRozm II lv; Bo co by im po obronie, gdyby nie mieli, co bronić mają *Diar* 34; *DiarDop* 102; *LubPs ee*; *KrowObr* 68 (19); Y což po łżeści miłach gdy ná iedney dofyć *RejWiz* 14v (10); *Leop Is* 1/11; *LeszczRzecz* A3v; *RejFig* Aa2; *RejZwierz* 70v (6); *BibRadz Gen* 27/46 (3); *BielKron* 93v (2); Což było po thák roznych nazwiłkach [...] / gdyż żadnego z thych nazwiłk Bog nie vżywał *GrzegRóżn* E2 (4); Quid enim erat Affricanus indigens mei, Y co myał po mnie. *Mącz* 100d (3); *Prot* B3 (2); *RejAp* 28v (4); *GórnDworz* D7 (3); Abowiem coby tobie było po takim bogáctwie / [...] iellibyś dużę śwą połał ná zátroczenie. *RejPos* 165 (34); O gdyćby profty chłéb thám przyjmowano / y także profté wino pito / cóžby pothym rozważaniu / y rozłádzaniu człowiekowi łamégo siebie: gdyby tám profty chleb był *BiałKat* 271 (3); Bo czo ieft po długim żywocie iefli nie będzie wdzięcznego á miłego poštánowienia około niego? *RejZwierz* 32; Ia nie rozumiem co ma potym zazdrość / Bez śwych pożytkow czynić [!] káždemu złość. *RejZwierz* 224; Anoby łnadź mędrawác máło trzebá o tym / Y niewiem nam Polakom co też názbýt potym. *RejZwierz* 247 (35); Coć potym, o bogini, że mie w błąd chcesz wprowadzić *KochMon* 33; Teraz to tylko mowię / że ten przekład zá wielkiby łkarb wźem Słowiánom łtał. ále což po tem gdy o nim iedni nie wiedzą [...] á drudzy go nieprawie rozumieją *BudNT przedm* c5 (2); *CzechRozm* 75v (5); *ModrzBaz* 30 (5); *SkarJedn* 366; *KochOdpr* C2v; niewiem coby po tym / rozbiérác łzéroko / do których / y iákíey włádnosci / á co pómc [cieplice] máią: gdyż párticulária o káždéy chorobie wyrázić / rzecz nád miárę trudna *Oczko* 25 (4); *SkarŻyw* 25 (7); *CzechEp* 10 (5); *CzechEpPORz* **2v; *KochEpit* A4; *KochFr* 31 (3); *WerGośc* 266; *BielSen* 9; Więcýci šrebrá / y zlotá dźis mamy / Więcý półmiškw ná łtoły dawamy: Co potym? kiedy šiedziém iák ná ledzie / A gránic ná nas ládá kto viedzie. *KochPieš* 15 (3); *PudłFr* 9 (3); Bo á což po owym ná woynie / ktory nágo / á z kijem idzie? Więcý z niego łzkody / niż pożytku Rzeczypołp: rošcie? *GórnRozm* K3v (5); *ActReg* 125; *GórnTroas* 59 (2); *WyprPl* B (2); Bo co mi potym będzie / iż poznam niebešpieczeństwo łwoie / iefli nie zábieže iáko potrzebá tym rzeczom / ktore o nieugáłzone piekielne płomienie przypráwić mogą zbáwienie moie? *LatHar* 640 (4); Tedy Arcykáplán rozdárłzy łzáty łwe / rzekł: Což nam iuž więcý po šwiádkách? Šłyzelišcie bluźnierstwo *WujNT Mar* 14/63 (2). *WysKaz* 7; *JanNKar* A2v (2); *WitošLut* A4v; *SkarKaz* 207b (3); Więc co mi po pieniádzách, ktoreby iák kámién Ležály mi, pożytku żadnego nie czyniac *CiekPotr* 45; *GosłCast* 25 (3); Nie mowi głowá nodze / ktora po błócie depce: co mi po tobie łprofna nogo / niedbam o cię. Ale iey łzánuie: bo wie iż šię bez nogi ružyc z mieyfcá nie może. *SkarKazSej* 677a (3); Což wam po takich wzorách zlotem háwtowaných [...] ? Což wam po takim łtroiu / wymyšlney roboćie? *ZbyłPrzyg* A3 (4). ~

»což po [kim]« = *co się z kimś stanie, co się z kimś będzie dzieć, jaki będzie czyjś los* (2); O Pánie moy: iefli ty oko twe y twarz twoię odemnie odwróciłz: což po mnie? zgináłem / iefli mi łobie łużyć nie kaželz. *SkarKazSej* 672a (2).

»czart [komu] po [czym]« = *niepotrzebne komuś* (1); drogo on práwi te twoie grzywny kupił / bo ie záplácił dużą. A mnie Czárt (práwi) po iego duży? Wolałbym te pieniádze co ze mnie złupił. *GórnRozm* G3.

Frazy oznajmujące: »mało nic ([komu a. u kogo]) ((nie) jest, (by) było, będzie); nic [kto] nie ma po [kim, czym]« [*w tym: po tym* (17), *po (tym) wszy(s)tki(e)m* (5), *po tym (iż)by, że* (4), *po tym + bezokolicznik* (4)] = *nie na wiele się przyda, niewielki przyniesie pożytek, nie wystarczy; nie przyda*

się, niepotrzebny; nihil [cum aliquo], parum est [ut] Mącz [szyk zmienny] (153;1): Zebrałszy liźki w gromadę/ Wydała im taką radę Siołtry miłe pośluchaycie/ Po ogonich nie nic maćie: Dobrzebyście wdziały/ Izbyście ie porzeżały. *BierEz* H4; *FalZioł* I [115²]c; *RejRozpr* F4 (3); *RejRozm* 400; A to niepotrzebne folky [lege: foszki] A po nich tu nic nitrołky. *RejKup* h8 (13); *Diar* 67; *DiarDop* 109; Podź precz bábo po twey mowie máło *BielKom* F6v (2); *GliczKsiąż* P5v (2); *GroicPorz* h; prozno thełz w kredzie wyznawamy. Wierzę grzechom odpułzzenie/ y żywoth wietzny/ nic potym włyłtkim. *KrowObr* 76v (4); *RejWiz* 9v (5); *RejZwierz* 67 (3); Boguć nic potym nie było iżby był stworzył ten świat lam dla siebie/ ábowiem on lam w łobie był dołkonálem we włyłtkim *BibRadz* I 323v marg; *OrzRozm* I4 (2); *BielKron* 223v (3); *GrzegRóżn* I4; Caeco cum speculo nihil, Nic fliepemu po łwierciedlie. *Mącz* 29d; Praesens promovero parum, Máło tu pomnie/ nie pomagám nic bytnością łwą. *Mącz* [234]c (3); *Prot* B2v (4); *RejAp* 5v (4); *GórnDworz* L5 (2); *RejPos* 9 (12); A thák y to co Bog dał á czo też zołtało/ Iz iuz mnie tám gdzie idę po tym bárzo máło/ Tedy otho dzyatkam łwym y tho chcę zołtáwić *HistLan* E2v (2); Sewerus Cefarz Rzymłki [...] iednegoż krawcá/ iednegoż kucharza/ iednegoż bárwierzá záwždy chował/ á powiedał iż mi nic po dwu kiedy mi to ieden odpráwić może *RejZwierz* 53 (24); Iełt też wypifánie obráćania y mieyfc iáko dáleko vff od vffu/ [...] ma łtác w łpráwie/ ále y potym máło piłác/ gdyż tho ná ten czás lamá potrzebá okaże. *BielSpr* 31v; *BudBib* b2v; Aczkołwiek téż łą inłzé Inłtrumentá do Wagi/ iáko Krokwicá/ łznurem/ Wirguły/ Spekuły. etcet. [...] po których nam nic/ możemy łye [...] przez nich obyć. *Strum* C4v; *CzechRozm* 64v (8); *Paprpán* Y (2); *SkarJedn* 338; *Oczko* 30v (2); Nic było P. Bogu po tym łtworzonym niebie/ ani po Aniołách/ áni potym włyłtkim co iełt y co fię rułza y co roście y co żyie *SkarŻyw* 258 (4); *StryjKron* 76 (2); *CzechEp* 105 (3); *KochFr* 6 (2); Bo nic po bogáтым wienie/ Gdzie niecnotá będzie w żenie. *KochMRot* A2; *KochPieś* 48 (2); *GórnRozm* K2v (2); *Paprup* H4; *ActReg* 10; *GostGosp* 108 (2); *Phil* D2; *GórnTroas* 49 (4); *GrabowSet* D3; *KochFrag* 20; gdzieby [...] oná nawáłność morłka lámá okręt wywróciła y zátopiła/ tedyć iuz nic áni po łtárlzym/ áni po łzyprze/ áni po robotnikach/ áni po tych co w okręcie płynęli. *OrzJan* 69 (4); *WyprPl* B3v; *JanNKar* E2v; T iedno: a po/ th/ w polłkim ięzyku nic/ chyba gdzie greckie slowa *JanNKarKoch* F4; nie wolno będzie kołztow prożnych czynić/ [...] iáko łą łtroyny łzáty/ futrá/ łáfiany/ kobierce/ iedwabie/ lámárty/ wilki/ co po tym nic *GrabPospR* N4v; *KlonKr* F4; *PowodPr* 39; *SkarKaz* 634b; *GoslCast* 34; *RybWit* Cv; *ZbylPrzyg* B4v.

»nic tu po [czym]« = *nie ma tu czego* (1): Załz mądry Gábinius miałby z nim [*Mikołajem Sienieńskim*] co gádać/ Prętkáby odpowiedź wzył coby mu łmiał zádać/ Može tho káždy poznác po iednym vrzędzye/ Bo to dobrze rozumiełz iż tu nic po błędzye. *Paprpán* M3.

»po [czym] nic« = *nie stanowi tematu zainteresowań, nie wiąże się z czymś* (1): Poćwierdziłzy Dámáfus włyłtko to ná co fię im był z iáchać kázał/ [...] tego po czym nic ná onym zborze nie było/ to iełt około rząduw kościelnych y podnieśienia Cárogrockie⁸⁰ Biłkupá nád inne Pátryarchy/ nigdy poćwierdzić niechciał *SkarJedn* 177.

[*Zestawienie*: »nic po nim« [*o nieużytecznym psie*]: Narod płow troiáki náyduiemy: Ieden iełt łowczy [...] drugi narod ku łtrażey byđła od wilkow. Trzeci ku łtrażey domowey [...] łą ielzće drudzy co ie zowá nic po nich. *Cresc* 1571 568.]

10. Oznacza, że coś lub ktoś sprzyja określonemu obiektowi albo że czyjeś działanie jest dla niego korzystne; *post Vulg; pro Modrz; de JanStat [w tym: o ludziach (90)] (93) : [Delfowie mówili:] A táko. o tym rádzili/ Izby go zdráda zgubili: Iáwnie się im nie godziło/ Wiele ludzi po nim było BierEz G4; Leop Ier 50/21; Mecum ista faciunt, Zá mną to czini/ Po mnie to yeft. Mącz 212b; A oto okazał się im Moizefz y Heliafz rozmawiájący z nim. Niemáią y ftąd nic po fwych Duřzách [na poparcie poglądu o tym, że już teraz dusze świętych przebywają w niebie]/ ábowiem Moizefz y Heliafz/ vkazáni byli im od Pána GrzegŚm 62; CzechEp 76; O Panu Gniezninskim sumum Silentium, iakoby go naswiecie niebyło, albo ponim [tj. dla niego, w jego sprawie] niczego prosic niehcą albo barzo skrycie proszą tak ze o tym Kancellaria niewie ActReg 156; WujNT 462 (2).*

Z nadrzędnyim rzeczownikiem (7): RejPos [344]v; ModrzBaz 84v; tych którzyby niechćieli łufzného rękoięmftwá po łobie ftáwić y dáć/ wedle wyftępk y złého vczynku tylko wymuiemy. SarnStat 702 (3); Pogroził fię Pan Bog y inftygowáła spráwiedliwość iego ná Niniwity/ áby ie ziemiá požárła: ále fię oni pokutá y trzemi dni pořtu wyprořili/ y dekret po nich miłóřierdzie vczyniło. SkarKaz 3a (2).

W przeciwstawieniu: »przeciw [komu]... po [kim]« (1): Co tedy Erařmus iáko łyn od Papieřá vmiłowány vczynił/ wřytko to dobrze: ktoř przeciw niemu/ gdy Papieř po nim/ iáko po vmiłowányim łynu? CzechEp 76.

W charakterystycznych połączeniach: po [kim] być (3), dáć [co], mieć [kogo, co] (73), prořić, wotować (2); dekret po [kim] (3), dowody, rękojemřtvo (3).

Wyrażenia przyimkowe: »po głowie swojej« (1): Chytrzy á wężá piekielnego iády nápełnieni/ do tákiego miřtrzá vkázuia/ ktego náchylic po łobie y po głowie łwoiey mogą. SkarKaz 118b.

»po sobie« = na swoje poparcie, usprawiedliwienie, za sobą; korzystny dla siebie, sprzyjający; umożliwiający uzasadnienie swoich poglądów lub dowiedzenie swej niewinności w sądzie; pro se Modrz; de se JanStat (80): BielŻyw 41; kyedy mam po łobie Czo niebo odmyka Piotra Pewienem go by wiecz kmotra RejKup v2 (5); Yelli ty mařz po łoby Alexándrá y Athánázego/ mam ya Ariuřá y Eunomiuřá KromRozm II r (5); Abowim kářdey rzeczy piřmem/ á [...] łłowem bořym podpiráją: A wám kfyęřey iřeby przeciw nim yákoř piřmá nyedofstawáło. Ale yuř widzę/ iř y wy z potrzebę go po łoby mařye KromRozm III A4v; Máją po prawdzye Ruř y Grekowe wyelkye podobyeńřtvo po łoby/ iřby v nich myał być kořcyoř/ z tych znákw ktore rozbiramy. KromRozm III L5v (5); kiedy łie Papieřowie vbogáćili/ [...] y Pány thego Swiátá łobie zořdowáli/ y po łobie mieli. KrowObr 235 (6); RejWiz 106; OrzList g4; hciał Senat áby pořpolity lud [...] z nieprzyiacielřkich kráin żywnoři łobie dořtawá. Ale Trybunaći albo Mágiřtratowie máiąc práwá mocne po łobie/ niehcieli ná to przyzwolić. BielKron 108v (8); Ale więc rzecz tákova [tj. rřářzenie] przyřtoi iednemu. W ktorym ftáteczny vmyřł/ ktemu řwiádom Woyny/ řczęřcie po łobie máiąc/ y z baczeuiem [!] hoyny. Prot B4; SarnUzn Cv; LeovPrzep a2v; RejAp 104v (3); RejPos 317v (2); RejZwierc 82v (3); Trzebá teř to wiedzieć kářdemu řprawcy woiennemu/ iř kthemu bárzo pomaga wiátr y mieyřcá po łobie mieć/ ábowiem gdy wiátr w oczy/ bárzo przekářa/ wřyřthki prochy y przeciwnoři idá ná cie/ [...] Mieyřce theř [...] gorzyřte/ trochę pomaga/ gdyř kářda řtrzelbá y drzewce z ręku/ theřey idzie z gory niř z dołu. BielSpr 16v; Y Auguřtyn ř. dowodři/ że ten obycřay řpiewánia hymnow y Přálmow ma po łobie Pána Chriřtuřowe y Apořtolřkie náuki WujJud 186v (2); Ielli rreče do was Fářáon rrekaç:

daić po łobie cudo [tj. *uczynicie cud, który by świadczył o waszej mocy kapłańskiej*]. tedy rzeczefz do Aharoná/ wezmi łaskę twoię/ á porzuc przed fárónom że będzie wężem. *BudBib Ex 7/9 (2)*; *BudNT przedm b8*; *CzechRozm 64 (2)*; Wiele rzeczy ielt/ ktore niemáiąc po łobie żadney słuźzney do tego przyczyny/ łą wzwyczay wzięte *ModrzBaz 5 (6)*; Máiąc páná [tj. *Boga*] po łobie/ iuż ia z ludzkiéy łtrony Niemogę być włzkodzony. *KochPs 177*; *SkarŻyw 301*; wedle ciáłá vrodzenie Chriřtá Páná ma po łobie inřznych świádectw piłm ś. dofyć *CzechEp 157 (5)*; *NiemObr 66*; *GórnRozm L*; *KochProp 6*; Abowiem omowcá muři mieć po łobie iáką do tákowego řwego pořtępku [tj. *aby tak postępić*] nienawiść/ do tego ktorego łprawy łzácucie. *Phil G4*; *KochPij C*; *KochFrag 47*; Ten tedy nayduk [...] niemiawłzy po łobie żadnéy zacnořci rodu/ żadnéy przodków řwych powagi/ żadnego oycá/ mógl że dobrá drógá y práwá woyná/ nie rzekę królestwá/ ále ráczéy lichégo poymáncá iákiego dořtác? *OrzJan 26 (2)*; *WujNT 5*; Życzyłbym iednák Oyczyznie tego, áby koźdy co kto może y vmié, byle miał po łobie rácié łfluźzné, nie lénił łie okázác co pożytecznégo byđż oyczyznie rozumié. *JanNKar D2v*; á [zdany, tj. *oskarżony*] choćby też łiftowné áłbo inné dowody po łobie znácznieyřzé pokázował, tedy przedřię Podkomorzy ieno ná w wiedzienié powodowéy łtrony y ná przyřięgę z świádky pátrzyć ma. *SarnStat 465 (3)*; *CiekPotr 30*; *CzahTr 13v*; *SkarKaz 118b*.

~ W charakterystycznych połączeniach: dać [co] po sobie (3), mieć [kogo, co] (72), pokazywać dowody, stawiać rękojemstwa (2), ukazać znaki. ~

11. Na podstawie czegoś, według czegoś, kierując się czymś, uwzględniając coś (609) :

a. Wskazuje na podstawę działania, zasadę, jaką się ktoś kieru, wykonując daną czynność; in *HistAl, Vulg, PolAnt*; ex *Vulg, Modrz, JanStat*; post *Miech*; iuxta *Vulg*; prae *Modrz (61)* : Pánowieć cnoty nie baczą/ Po odzieniu gořcie raczą *BierEz P (4)*; Jedno, iż onę swá żąd[za], Po ktorej sie głupi rządzą, Rzekomo tym napełniają, Im więcej państwa mają *BierRozm 18*; *KrowObr 24v*; The łą tedy imiona kxiążąt Ezau po rodzinach/ y po mieřcách y przezwiřkách ich *Leop Gen 36/40*; Iozue [...] przyzywał kłobie lud łřráelłki po pokoleniu *Leop Ios 7/17 (25)*; (*nagł*) Stániłław Lwowłki [...] (–) PRáwieć własnie po sierřci/ tym go Lwowłkim zowá/ Bo chłop chodzi iáko Lew/ y z záwiłá głowá. *RejZwierz 69v (3)*; Habet me ipsum sibi documento. Niechay łie po mnie łpráwuye áłbo niechay łie mná karze. *Mqcz 151a*; kto chce może y ták iáko Thales zmierzyć po ciéniu iáką kolwiek rzecz wyřoká *GrzepGeom O4 (2)*; Iż iedni drugim łłużá nie ták wiele s cnoty/ Iedno iż łie w dořtátkoch moźnieyřzemi znáią [...] o iákáż to ielt w nędznych ludzyoch wádá [...] Gdyż pieniádzom daleko więřtřá część dziáłáią/ A w podziw łkárby máiąc po nich łie vdáią [tj. *swój stosunek do ludzi uzależniają od tego, ile kto ma pieniędzy*]. *HistLan E3v*; *KuczbKat 15*; *BielSpr 16 (3)*; iádác miedzy Kurřkim y Baltickim morzem/ [...] niewyrzyřł nic więcey/ iedno piáłki/ wodę/ á niebo/ [...] gołpod tylko trzy przes mil 18. y to dáleko zdrogi/ do ktorych áż przes znáki ieźdźá/ znácząc łie [tj. *orientując się*] po Beczkach y proporcikach wywieřzonych ná gorach piáłczyřtych *StryjKron 72*; *GórnRozm B2*; *ActReg 167*; Sądzić máią łpráwiedliwie z reieřtru po Woiewóđztwiéch iáko wotuiá *SarnStat 854 (5)*.

W charakterystycznych połączeniach: po chorągwiach, cieniu, dekreciach, [czyich] domach (domiech) (12), (nie)dostatku (2), familijach [czyich] (17), herbach, huffiech, mieřcach, mowie, narodziech [czyich] (7), nosie, odzieniu, osobach, pokoleniu, porządkach, powiatach, rodzajach, rodzinach [czyich] (3), rozdziale, sierřci, trąbieniu, twarzy, uczynkoch, wieczery, wojewodztwach (2), znakoch (zwierzchnym

znaku) (2), żądzę; po [kim, czym] być szukan, dojść [czego], (na)liczyć [kogo] (8), obrok dawać (2), porozumieć, potykać się, pozwać [co], raczyć [kogo], rządzić się, sądzić (się) (być sądzonym) (6), sprawować (się) (3), własności [czego] zrozumieć, zachować się, zmierzyć [co] (2), znaczyć się, znać [co] (2), znamionować się (3), zwać [kogo].

Wyrażenia przyimkowe: »po imieniu (imionach) każdego (a. wszystkich)« = według imion, wymieniając kolejno imiona; *nominibus a. per nomina singulorum Vulg* (5): Z łynow IZACHAR [...] wlfyftkich po imieniu od dwudziestu lat y wyłfey/ [...] nalicżono pięćdziefiath/ y czterzy tyfiące/ y czterzyftá. *Leop Num* 1/28 (5).

»po imieniu (własnym)« = z imienia, nazywając imieniem własnym, wymieniając imię własne; *imiennie; ex nomine Vulg, JanStat* (2): żadna zaś [niewiasta królewska] niemogła wnieść do Krolá/ aż gdyby Krol chciał/ á iey po imieniu włafnym rokazał przyść. *Leop Esth* 2/14; ma byđz to nápisano w innym odłożeniu o więtfzą rzecz/ gdzie iest łprawá/ y z kim po imieniu *SarnStat* 768.

a. W połączeniu z nazwą ciała niebieskiego (4) : TAmże łą prędkie nogi Skopu rogátęgo [...]. Lecz go po tásmie łzukác Andromedy trzebá/ Bo pod nią máło co tkwi. *KochPhaen* 9.

Wyrażenia przyimkowe: »po gwiazdach« = według gwiazd, zgodnie z przepowiednią wyczytaną z gwiazd (1): *Sich nach dem gestiern richten. Po gwiazdach się rządzić. Zyc podług áspetu. Observare stellas. Calag* 444b.

»po gwieździe, słońcu« = kierując się położeniem gwiazdy, słońca (1:1): pímo łwięte zowie ie Magi/ to iest wiełczkowie/ iż łie wieźdzbą łprawowáli widząc gwiazdę nád ine iáfná/ po ktorey łie łprawowáli y ziecháli łpołu w drodze. *BielKron* 138; bo nie drogą łzedł/ ále známionuiąc łię po Słońcu przez gęłte łálfy/ y błotne łtárzyny dárł łię gdzie mogł *StryjKron* 442.

b. Wskazuje na podstawę rozpoznania kogoś lub czegoś albo oceny jakiegoś stanu rzeczy (548) : Nie po mowie/ ále po wczynkoch mamy ładzić. *BierEz* N2 (2); *OpecŻyw* 166; *ForCnR* D2v; yłz y czlouyek [...] ma łyą krczycz dla trzech rzeczy pyerua aby łobye nabył znamyenya po ktorym by był poznán łynem bozym *PatKaz III* 136v; (*nagł*) Grułzka. (–) IEłt drzewo domowe y łefne/ Domowe łą nie iednołtaynego przyrodzenia/ iakoż tho po owoczu da łie znać *FalZioł III* 23d (3); ludzie á naczynie łklane iednako rozeznawamy, naczynie zaiłte po zwięku, ale ludzi po mowie. *BielŻyw* 83 (3); iż łą nie iakie znamiona po ktorich ludzie złey albo dobrej nathury bywaią poznawani. *GlabGad* Lov (13); *MiechGlab* 13; A wiaruj się w tym pobładzić, Aby umiał prawie sądzić Po niedostatku nędznego Po dostatku bogatego. *BierRozm* 20 (3); *RejRozpr* E (2); Bo mię włzytci łprawuią iżefcie łzpiegowie A iednak łie poczęłci znaci y po mowie Bo roznemi ięzyki/ iakos zatrączácie *RejJóz* M8v (3); Iest y trzeci łtan na łwiecie Czo y łam niewie czo plecie. [...] Świat ie zakonniky zowie Poznać ie po goley glowie. *RejKup* b7 (7); inłze rzeczy przez widzenie oglądamy/ drugie przez łłuchánie pobacżamy/ drugie po wonnołci prziciągamy/ niektore przez dotykánie czuiemy/ á inłze też przez wkułzenie łmakuiemy. *HistAl* K4; *KromRozm I* C4v; *KromRozm II* q2v (4); *KromRozm III* B7v (7); *KrowObr* 86v (3); Iefzczęchmy go po kroku iż Dudek pocżuli. *RejWiz* 98 (10); *Leop Gal* 1/22; *RejZwierz* 80v (4); *BibRadz Is* 66 arg; bo narychley łotr łotrą wylzpieguie po łwych obyczáioch. *BielKron* 56v; tylko po sláku poznali łtopy wielkie mieć v nog. *BielKron* 444 (8); *KochSat* A4v (3); *Effingunt senem queruli mores, Znać łtarcá po wskarżeniu Mącz* 127d; *Mendicorum tesserae, Zebráckie cechy/*

znaki po których sie oni między sobą znają. *Mącz* 451d (3); *Prot* A4 (2); *SarnUzn* C2v; Niektórą po bórwie cudney á brzuchu okrągłym poznać gdy Syná noši. *SienLek* 112v (6); *RejAp* 11 (4); w krotkim czelie po niekthorych rzeczach poznano iá winną/ y poimano *GórnDworz* Bb3 (3); *RejPos* 64v (8); *BielSat* N3v (2); Abowiem to iest rzecz pewna/ w iákie obyczáie młodość dziecinna będzie podaná/ tákie długo y pámiętać y vżywać ich będzie. A mozym baczyć y po młodym drzewie/ ktore im nalepiey vřzczępiono á opráwiono będzie tym narychley y vrofcie y wdzięczne owoce fnádniey może podác s siebie. Thákże y po młodym koniu y po inych źwirzętach. *RejZwierc* 7v; Złothá probuią ná czamym kámyku/ A lżá thez pewnie doznałz po ięzyku. *RejZwierc* 216 (7); *BielSpr* 5v (3); *WujJud* ktv; *RejPosWstaw* [143²]v; Po wárgach iego bywa poznán nienawiftnik/ bo w łobie pokláda zdráde. *BudBib Prov* 26/24 (6); *MycPrz* I A2v; [karpie] Trą fye kilka kroć/ poznáłz tho sam po Karpiętoch/ że nie bywáią nigdy równe. *Strum* O4; *PaprPan* K3 (11); [osioł] włożywłzy fkorę Lwiá ná się/ ftrałzył ludzi áż go pozna^o po vřzu. *ModrzBaz* 135 marg (2); Kościół Boży po czterzech rzeczách poznác [...] po iedności. [...] po ftárożytney trwałości, [...] po póspolitey powřzechności. [...] po sukcefyey. *SkarJedn* d6v (16); Bo nie potym co widzím znác Krolá/ nie po złoćie/ y drogich kámieniách. *SkarŻyw* 91 (10); *MWilKHist* K3 (2); *StryjKron* 542; *CzechEp* 349; *NiemObr* 7 (2); y Owřzem miły Woytku/ ziednay fię ztą pániá [...] á tego iednánia/ Ilé po rzeczy baczeń/ będzie do świtánia. *KochFr* 58 (2); *KlonŻal* D4v; Ták Poétá mój fpiéwa. á znam y po rymie/ Ze sam roli nie orał/ áni śiadał w dymie. *KochMarsz* 155; *KochSz* B3 (2); *BielSjem* 40; *PudłFr* kt (2); *ArtKanc* P7v; Po páznokćiu lwá poznác *GórnTroas* 38; Wielełz ma lat [ten koń]? (–) Nie młodyć/ y po zębięchći znác *WyprPl* B4; *WujNT Ioann* 21 arg (6); *PowodPr* 56; Zbáwićiel sam przeciw Sádduceufzom dowodzi ćielefnego zmartwychwřtánia po wieczności y nieśmiertelności duřzney. *SkarKaz* 384b (15); *CiekPotr* 8; *GosłCast* 68; *PaxLiz* D; *KlonWor* **2.

W charakterystycznych połączeniach: (po)baczyć (obaczyć, obaczon) (24) po [czym] (13), czuć, dawać [co], dobadać się [czego], domacać się [czego] (2), domyślić się (2), dopytywać się [= dowiadywać się] [czego], doznać [= rozpoznać] [kogo], dozna(wa)ć [czego] (3), patrzeć [czego] poczuć [kogo], przyciągać [= rozpoznawać za pomocą powonienia] [co], przyznać, rozeznawać [kogo, co] (3), rozkazować, (po-, z)rozumieć (5), sprawić [co], sprawować się, szacować [kogo], uczyć się (2), uznawać, widzieć, wiedzieć, wierzyć, wyszpiegować, zgadnąć, znaczyć się (4), znać [= widać] [co] (5), znajomy, (po)znawać (się) (244); po głosie (6), mowie (9), obliczu (twarzy) (3), oczu(-ach) (2), owocu(-ach) (7), postępkach, rzeczy(-ach) (10), skłonności, skutku, słowie(ch)(słóvkach) (5), uczynkach, znaku(-ach, -och) (21), zwięku (brzęku) (2).

Połączenie: »i z [czego]... i po [czym]« (3): *RejKup* m5v; Bo sie iuż więć tám wřzytko dziwno wierći w głowie/ Poznać to y s pořtáwy/ poznać y po mowie. *RejWiz* 89v (2).

Wyrażenia przyimkowe z podrzędnym rzeczownikiem (3): »po osobie« = na podstawie wyglądu zewnętrznego, na podstawie budowy ciała (1): Wřzák znác ludzi po fiersći/ znác y po ofobie. *RejZwierc* 58v.

»po (samej, [czyjej]) postawie ([czyich] postawach)« = na podstawie wyglądu zewnętrznego; na podstawie zachowania (13): *BierEz* D2; Iako głupi iest ktoryby konia dla piękuoći [.] iego kupił á nie patrzył pirwey czo iest zacź, tak też y ten ktory człowieka tilko po famey pořtawie á odzieniu

poznać fie domnimawa. *BielŻyw* 145; *RejJóz* F5; *RejKup* k8v (2); *KromRozm II* q2v; nie znam cie y niewiem nacż godzifz [...]. Ale znąc po poftawie y z zwyczáiu twego/ Iżesż człowiek pocżciwy á nie myflifz złego. *RejWiz* 46v; Widzę żeś fie sprácował/ iedz byś fie otrzeżwił/ Bo znąc po twych poftawach żeś gdzyes w przygodach był. *RejWiz* 109 (3); *Prot* C2v; *PaprPan* F; *KlonŻal* E4; CHoćia fercá nie widżifz: lecz znałz po poftawie/ Zem ci ieft nieobłudnie: ále owłzem práwie. *PudłFr* 62.

»po sierści« = *na podstawie koloru sierści (w odniesieniu do człowieka: włosów)*; też *przen: dobrze, na wskroś, na wylot* (11): Bo iaki kupiecz bywa takie miewa kramy Włzak fie dawno po fierłci wżytcy dobrze znamy *RejJóz* H3; *RejKup* e4; *RejWiz* 16 (2); (*nagł*) Rzecznicy. (-) TO ieft ftan ofobliwy/ komu fie połzcżęści/ A włzak fie dobrze znamy/ á práwie po sierłci. *RejZwierz* 102 (3); Bo fnádnie Koleriká poznafz y po fierłci/ bo fie vrodzi czarno/ Melánkolik lifowáto *RejZwierc* 6v; Nu pri nas [*wilków*] nie wiele [!]/ ále to iedná/ żeśmy wżyftko fzarzy/ znamy fię po sierłci/ á druga/ zgodá/ iedność/ miedzy námi wielka/ idźmy pri ná nie [*psy*]. *CzahTr* D3v (2); *KlonWor* **2.

»po skorze« = *na podst. wyglądu (koloru itp.) skóry*; *przen: na podstawie wyglądu zewnętrznego* (6): Kożłę więc dziurá pożrzało/ Wilká po fkorze poznało. *BierEz* N2v (2); Ano kozdego po fkorze Znacz chocż fie włpina ku górze *RejRozm* 392; ZNąc że to dáwny żołnierz po oblázłey fkorze [*tj. braku włosów*] *PaprPan* Y3v; *SkarŻyw* 74.

»po wejźrzeniu« = *na podstawie obserwacji wyglądu zewnętrznego, na pierwszy rzut oka* (1): Tám Bobrowniki pozorne tym czáfem Wnet fię wynurzą zá zielonym lálem. Y ten Grod kiedyś/ znąc to po weyźrzeniu Był w fzanowániu. *KlonFlis* Gv.

»po (z)wierzchu« = *na podstawie cech zewnętrznych* (2): bywa kościół Boży názwan niewidźiálnym/ [...] iż wybráných Bożých prawdźiwých nie záfłwe pozwierzchu poznać możemy *WujJudConf* 138v; dyfputacje iakoby w rzeczách takich być miały/ co zwiérzchownemu fye vznaniu niezwykły podáwác. Rzeczy/ które po wierzchu znąc/ dyfputáciy niepotrzebuią. *Oczko* [43].

Wyrażenia przyimkowe z podrzędnyim zaimkiem (94): »po czym(że); po czym inszym« = *na jakiej podstawie; na podstawie czego innego; unde Vulg; quo PolAnt [w tym: wprowadza pytanie zależne* (22), *wprowadza zdanie dopełnieniowe* (6)] (27;1): *FalZioł* V 32; Poczým poznać mądrego (-) który niefzkodzi acżby też mógł *BielŻyw* 37; Był pytan [...] Poczým ma poznán być mądry, rzekł, mądri gdigo fromoczą nigdi nie gniewa fie, á gdyż go chwałá niepodnafza fie. *BielŻyw* 82 (3); *GlabGad* I8v; Po czýmże nas Pan Kryftus vczy fáłfływe proroki poznáwác? (-) Zowocow. *KromRozm I* B3v; okázuye mu [*mnich dworzaninowi*]/ co á który yeft práwy kołcyoł boży/ á poczem ij poznać. *KromRozm III* A2v; Potým [*św. Paweł*] vkázuie iefztze/ potzym mamy poznać/ ty fáłfływe vtzyćiele/ páfterze/ y Biłkupy/ iż przes flodką á pochlebńá mowę *KrowObr* 99 (5); *Leop Prov* 14 arg (2); *BibRadz Gen* 15/8; náucz nas godnego znąc/ á po czym go poznác: bo około tey godności w Polfzce dźif fwar ieft wielki *OrzRozm* P; *KochSat* B; *RejAp* 166v; *RejPosWstaw* 143v marg; który [*Chrystus*] nie po czém infzym [*non aliunde*] vcznie fwoie węcey poznawa/ iedno po fpolney miłości? *ModrzBaz* 68; *SkarJedn* d8v; *WujNT Luc* 1/18 (5); *SkarKaz* Oooc; *PaxLiz* C2v.

»po czym« = *po tym, na tej podstawie [jako wskaźnik zespolenia lub wskaźnik nawiązania]* (4): *BielŻyw* 90; A w thym W. M. vpewniam/ że thegoż chcę/ częgo y moiá wdowá/ po czym znąc/ iż iá bárzo miłuię *GórnDworz* Cc2v; [*Chrystus*] wżędzie opowieda/ iż onych [*tj. jego uczniów*] nienayrzeć/

trapić/ prześladować/ y ná ošťátek mordować miano. Po czym też lat wie poznać/ kto ieft z owieczek Chrišťuľowych *NiemObr* 18; *ActReg* 121.

»po tym, owym« = *na tej podstawie, na podstawie tego* [w tym: odsyła do zdania poprzedzającego (22), odsyła do zdania następnego (42)]; *in hoc Vulg, PolAnt; in isto Vulg* (63:1): *March*¹ A4v; *OpecŻyw* 95; *ForCnR* B2; Nadewźytko po tym dobre mleko poznać/ które włtryknie na paznogie v palczow: nie zpłynie gdy profto rękę dzierży *FalZioł* V 36 (2); *BielŻyw* 37; to ieft dobre znamię zdrowia płodu w żywocie gdy cicze v brzemiesnej fą twarde, potim znać iż fie płod żywi *GlabGad* D7; *LibLeg* 6/115v (4); Na rękawicze pięřfczeny Nakładę zdrogych kamieny Bocż potym Biřkupa znają *RejKup* t8 (2); *BielKom* G5; *KrowObr* 65v; *RejWiz* 29; *Leop Num* 16/28 (7); *BibRadz* 1.Ioann 4/13; Potym znać przyiaćielá gdyć nie pochlebuie *Prot* Av; Ziemię zdrowá po tym poznać/ gdzie zboże długo trwa/ Ludźi wiele fťarych/ bydło zdrowe *SienLek* 2v; Czyřtá ránę po thym poznać/ kiedy czyřwona á niebárzo wilka áni fucha. *SienLek* 147v (3); *RejPos* 4 (2); *KuczbKat* 15; *RejZwierc* 213; *RejPosWstaw* [143⁴]; *BialKaz* L4v (2); *BudNT* 1.Ioann 5/2; *KarnNap* A2; *SkarJedn* 35 (2); iřz ná iednym vmárłym doznać chćieli Rzymiánie/ czyiáby náuká lepřza bylá: potym/ ktoryby go znich kżywotu przywroćić mogł. *SkarŻyw* 600 (11); *MWilKHist* K4v; *PudłFr* 56; *GostGosp* 96 (6); *WujNT* Ioann 3/10 (4); *SkarKazSej* 672a (2).

α. Członem podrzędny jest nazwa osoby, co do której (na podstawie jej zachowania lub wyglądu) ktoś wyrabia sobie sąd: u kogo; o kim (204) : Gořcie rad przyymuy do domu: Nie řtaw fie przykrym nikomu: Rádzić ludzie oddawáią/ Pokim tę cnotę poznáią. *BierEz* G; Tákiegoć fie koźdy włtydzi/ Bo niecnotę po nim widzi. *BierEz* L3v (4); *ForCnR* D3; *KlerPow* 4; yelly ti brath nasz wyelyky Krol Sigmvnth y fin v. M. wyelky Crol Sigmvnth Avgvřth do fyebye ponas prawdywá braczká przyařn obaczicze *LibLeg* 10/97 (2); *LibMal* 1544/88v (2); Ieřliže czo pomineć baczyřř/ ma łářzkawa pani Wřzytkoć fie to řnadz řtało/ za twemi cznotami *RejJóz* A6 (4); *RejKup* t3v (3); *MurzHist* P2v; *MurzNT* 38v; *Diar* 37; *BielKom* E5; Co máyá czynić rodzicy/ gdy po řynie pobaczą że yuź nyeyáko w náuce pořtápił. *GliczKsięż* O (4); *LubPs* K2; *GroicPorz* ii3; *RejWiz* 187; *OrzList* gv; *RejZwierz* 2v; A iż to Pan bog baczył po Zydziech/ iż byli řkłonni ku bářwochwałřtwu [...]/ vřtáwił im przykazánie Ńwie aby iednego Bogá chwalili *BielKron* 36; DÁryus wielki álbo Monárchá/ widząc znáki prorockie po Dánielu w Bábilonie/ wzyął go był do řiebie do Medyey *BielKron* 111; Wyřtápiłi táb ná onę ziemię/ widząc wielkość ludzi [...]/ kthorych řadná miárá nie mogli vřkroćić [tj. ořwoić]/ [...] porozumieli po nich iż fą dźicy á leřni męźowie *BielKron* 444 (13); *KochSat* A4; *RejAp* [Ff5]v; wřzákże [dworzanin] aby fie przedřię miał ná pieczy/ żeby cżego dziećinnego po nim znać nie było. *GórnDworz* F8v (2); *BielSpr* 26 (4); Nie ieft bowiem rzecz táiemná/ iako wářzá K: M: řtátecźnie řzczere Boże řłowo y zbor iego rad widziřř [...]/ Co řię ná on cżas po wářzey K: M: dořycź znáćźnie pokazało *BudBibKaw* A2v; *CzechRoźm* 42v (4); TEgo iż Dzyedořzyckim ták s przodkow nářwano/ řnadź to po nich y w ten cżás dobrze rozumiano/ Iź ná potomne cżářy nie miáło fie mienić/ Pocźćiwe ná wřzem żyćie *PaprPan* F4v (9); *ModrzBaz* 103; Bo winien był wierzyć/ y tym cudom ktore ábo po Apořtolech/ ábo po řzczepanie ř: baczyć/ ábo od innych řłucháć o nich mogł. *SkarŻyw* 80 (5); *KochFr* 113; *WerGořc* 261; Y Coź zá gořpodářřtwo po řwyc h męźach znaćie/ Ze ie ták náđ obycźay bárzo przekłádaćie? *Bielřjem* 7v (2); ia niebędeć [staráć się o urząd] bom vocatus ná to Vltro od Křim Pana mego, poktorym

wielką łaskę ztwarzy znam y zroznow ActReg 171 (2); Phil L3; OrzJan 11; SkarKaz 42a; CzahTr K3v; GosłCast 14 (2); PaxLiz A4v (3).

Z nadrzędnym przymiotnikiem (1): Lecż teraz [...] Z powodzenia W. M. iuż łtokroć [jesteśmy] wefelłzy. Cżego znák po ofobách W. M. łkuteczny PaxLiz E2.

W charakterystycznych połączeniach: doznać ([czego]) po [kim], (po-, o)baczyć (34), pokazać się, pozna(wa)ć (13), (po)rozumieć ([co]) (8), ujrzeć [co] (tak) (6), znać [co] (23).

Wyrażenia pfzymkowe: »po sobie« = za pośrednictwem swojego wyglądu lub zachowania, poprzez swój wyglądu lub zachowanie; prae se, sibi Modrz (88): BierEz Cv (2); MurzHist [H3]v; KromRozm II p; GliczKsiąż B3v (4); KrowObr 19v (2); I rzecze ták ieden łędzya ku Dánielowi. Bá wierę łiądz między námi/ á vkáz po łobie/ Ze więcey Bog/ niźli łtárym/ dał rozumu tobie. KochZuz A4v; BibRadz *7; BielKron 203 (5); Dissimulo, Astute celo ne quid nosci possit, Kriyę/ tayę namniey nie dam znác/ ácz co baczę yednak tego nie dam po łobie znác ábych baczył. Mącz 394d; W łzykowániu rzádnie łtać [...] Nie vkázác po łobie złey myłli y łtráchu BielSat L3v [idem BielSjem]; GórnDworz C6 (3); RejPos 166v (2); HistLan B4v; RejZwierc 34v; BielSpr 6v (3); WujJud 133v; WujJudConf 137; RejPos Wiecz² 93; przyłzedł do Ieruzálemá nie przynolżąc złobą nic godnego ku nawyłzłłfemu ofiárownictwu ále myłł łrogą á okrutną/ iáko zwierz łrogi gniew po łobie okázuiąc. BudBib 2.Mach 4/25 (2); HistHel B; WierKróć Av (2); CzechRozm 69 (13); PaprPan E4v; ModrzBaz 56 (3); Iednę tylko rzecż wnim łudzie gánili: iłz drugdy tákie po łobie wefele pokázował/ iłz kto by go był nieznał/ nigdy by go zá człeká tákich cnot pełnego niemiał. SkarŻyw 325 (10); KochTr 7; MWilkHist A3 (3); StryjKron 667; pan Chrifłtus [...] grzelżącego nie każe przełádowác/ áni mordowác/ iáko y łam to po łobie przeciw cudzołóżnicy oney/ do niego przywiedżioney pokazał CzechEp 29; iż [rzymscy papieże] inłżą mowią y piłżą/ á inłżą łkutkiem po łobie pokázuią CzechEp 335 (15); CzechEpPORz **v; KochWz 136; ReszPrz 41; WisznTr 30; BielSjem 26; PaprUp D4v; Phil N2 (2); Swiádkiem ielł ziemiá Węgierłka/ ktorą gdy z gruntu wywrácał/ to po łobie pokazał/ że zgołá względu żadného nie ma/ áni ná Bogá/ áni ná żadné naboženłstwo OrzJan 103; Y łami rodzicy nie máią im [dzieciom] po łobie nic złego wdávác SkarKaz 420b; Bo ielłiby rodzicow łmierci záłowála/ Wzdyby płácżem iáłny znák/ po łobie dawála. PaxLiz B2.

~ W charakterystycznych połączeniach: da(wa)ć znać (znak(i)) po sobie (20), okazować (pokazować, ukazywać) [co] (74), udawać [co]. ~

»po sobie« = na podstawie własnego dołwiadczenia, własnych doznań, na podstawie obserwacji samego siebie; na sobie; u siebie (14): Ielłly czo bacżys połobie Tedy profe radz ofobie. RejKup h7 (3); KromRozm I N2; nad to rozumiał i baczyl to po łobie/ że przedtem niłż ku vznaniu prawdy przyłzedł/ nic o Boga niedbał MurzHist F4v; KochSat B3v; Agnoscere ex se, Wiedźieć łam po łobie. Mącz 250d; iáko to połpolicie po łobie znamy/ iłz gdy owo po wielkich niemocach ku dobremu zdrowiu przychodżimy [...] / tedy więc máło pámiętamy ná ony bolełci Grzegłłm 38; Gdyż my łami tego po łobie doznawamy/ iáko ciáło náłze ielł chwale Bożey przeciwne. CzechRozm 44v (2); KochPieł 44; SkarKaz 383a; GosłCast 24 (2).

~ W charakterystycznych połączeniach: baczyć po sobie (8), doznawać, poznać, rozumieć (2), wiedzieć (2), znać. ~

αα. *W odniesieniu do świata zewnętrznego* (2) : Potym siódmego dnia poznał po smutney czeladzi iż dzyecię vmárło *BielKron* 71.

ααα. *Na podstawie liczby kogoś* (1) : iż iednych łamych dziewek pobrali dwádzieściá tysięcy/ po tych znác iż mułiał lud wielki wynidź łnimi w niewolą. *BielKron* 365v.

aa. *Na przykładzie kogoś, czegoś* (6) : *HistAl* Gv; á także y Papież nigdy przed tym nie był Panem nad inšzymi Biskupy krześcijánłkimi/ iáko fię to iáwnie okázuie/ po kościele Ráweńłkim *KrowObr* 30; *RejPos* [219]; *SkarŻyw* 364; Bo y to dziś po trzech Krolách [tj. *Zygmuncie Auguście, Henryku Walezym i Stefanie Batorym*] łami widzimy/ iż iáki Krol/ y z ktorey kráiny/ táki y vbior náłzy iáko *Simiae* [tj. *małpy*] nołżą. *StryjKron* 707; *SkarKaz* 5a.

W charakterystycznych połączeniach: baczyć po [kim a. czym], domyślić się, okazować się, widzieć, znać [co].

12. *Wskazuje na cel czynności: w tym celu, aby ...; ab Mącz* [w tym: z czasownikami oznaczającymi ruch: *biegać, chodzić, jechać itp.* (33)] (50) : gdzie myeny ze po łchpyegierftwye a nye po kupieczthwye yezdza *LibMal* 1548/144v; [*Kaspar*] yełth chłop mlodi [...] y włcheczko po ygrze [tj. *aby uprawiać hazardową grę w karty lub kości*] chodzi *LibMal* 1550/156 (3); *BielKom* A2; Ták też było y onym ludziom ktore álbo wilcy álbo fuki karmiły y żywiły [tj. *stawali się do nich podobni*]. [...] Romulus á Remus kthore wilcycá chowálá/ też yedno po polach á woynach/ yákoby wilcy po łupiech. *GliczKsiąż* D4v; A gdy ie [tj. *falszywych apostołów*] chłopi ofkoczyli w iednym domu do tłukli im kijem w okniech. Wroćili fie z guzy do domow/ daley niechćieli chodzić po tey łwiáci/ mowiac: trudno nam wytrzymać Kryłtułowę mękę y Apołtolłkie przygody. *BielKron* 420v (7); Consectari aliquid. Mieć fie po czym albo fie łtarác o co. *Mącz* 385b (4); *RejPos* 238; *ModrzBaz* 61; *BielRozm* 28; Po rozumieniu piłmá modlitwy y czyłtego łercá potrzebá. *SkarKaz* 82b marg; Ci [*poganie*] w niczym bárzi mocy łwey nie pokładáia/ Iáko w wielkości ludzi ktorych záwłze máia. Spotrzebę łwá á záłię w groźnym połłuzieńłtwie/ Acz to rzecz potrzebnieyłzá w woyle po zwjćięłtwie. *CzahTr* F3v; [*złodziej*] kiedy fię iuz ná wsi práwie dobrze wpráwi: Wędruiąc po rzemiełłe/ do miáłtá fię łtáwi *KlonWor* 35.

W połączeniu: »(nie) na [co] ... albo (jedno) po [czym]« (2): *BielKron* 451v; A tym którzy dobrowolnie nie mogą przybydź álbo łtánąc: Iáko kiedy kto ná naukę záiedzie, álbo po Rycérłtwie ozdobnym cudzýy nátiiey, álbo łłuzbą fie zábáwi: [...] Dáia mu też Dilátią *SarnStat* 1287.

W charakterystycznych połączeniach: po igrze, kupiectwie(-ach) (9), *łupiech, odpusćiech, rycerstwie* (3), *rzemiełłe, szpiegierstwie* (2), *łwiáci, terminie, zwycięłtwie; potrzeba [czego] (potrzebniej) po [czym]* (2).

Wyrażenia przyimkowe: »po czym« = w jakim celu? (1): Acz niewiem kto raczyłz być/ álbo po czym chodzisz *RejWiz* 185.

»po kolędzie« = *jako podarek* (1): Ktora [*arrha litteraria, tj. dar pisany*] iefzcze przed pulrokiem zgotowána/ po Kolędzie Młćjwey Ołobie twey chęłliwą ofiárá páść miáłá *RybGęłli* A2.

»po kolędzie« = *z wizytą duszpasterską* (5): *RejRozpr* E2v; *BielKom* C7v; Nie mieyże towarzysłtwá z owemi birety/ Co chodzą po kolędzye chłuftáiac czámlety. *RejWiz* 59v (3).

»po kolędzie« = *z szopką bożonarodzeniową, aby przedstawiać historię narodzin Jezusa* [też w przen] (4): owi byegunowie/ Co ich owo by z Wilkiem włzedy po kolędzye/ Byegáiac w káżdym kácie

zawždy pełno będzie. *RejWiz* 60 (2); *RejPos* 306; Tho też nieborak on dzbanarz [...] łukmáne vbłoconą zá rękaw zá łobą wlecze/ nogi mu chodzą po kolędzie [tj. *zatacza się*] *RejZwierc* 61.

»po kolędzie« = *aby plotkować, obgadywać kogoś* (2): Nie dáyże iey próżnować/ niechay łzyie/ przędzy/ Lepyey niż po vlicach byega po kolędzye. *RejWiz* 60v; *RejZwierc* 25.

[»po Nowym Lecie« = *aby dostać podarek z okazji Nowego Roku*: Tego czału biegąią też dziatki po Nowym Lećie/ y przyiaciele dáią łobie Nowe Látó *HerbNauka* N5.]

»po potrzebie(-ach), sprawie(-ach) [czyjej(-ich) a. jakiej(-ich)]« = *w celu załatwienia czyichś a. jakichś spraw* (5:5): *LibLeg* 11/137v; Ale wždy wnidź do domku/ bo znąc po poštawie/ Iż śnadź muśiż nie chodzić po iákiey złey śprawie [tj. *nie masz złych zamiarów*]. *RejWiz* 109; Ab re tua, Po twey śprawie *Mącz* 1b; *GórnDworz* Q5v; *RejPos* 42v (3); *RejZwierc* 94v; Klucznik ma dworu pilnować/ gdy Vrzędnik v roboty álbo po iákiey śprawie *GostGosp* 56; V rofkofznych białych głow/ Pan zówżze ná leży. Puźcza potomśtwo ná świat/ ták o cudzym chlebie Kiedy chłopek odiedzie po pilney potrzebie. *KlonWor* 62.

»po swej potrzebie« = *aby załatwić potrzebę fizjologiczną* (2): *BierEz* N4; abowiem po orawssi len y ynsse zboze posedlem po swey potrzebie do borru. *ZapWar* 1558 nr 2686.

13. Wskazuje na przyczynę: z powodu czegoś (9) : ya niechcze sye rofdzielycz od Chrzczyanśtwa [...] poniewaz yz po bozim śkaraniw ktore bil ześlal bog za moye grzechy chodzyłem y wTurczech *LibLeg* 11/57; á żeby był człek náprzodku nierzekł: po śkážoney náturze którą z oycá mam niemogę fię grzechowi odiać/ áni dobrze czynić *SkarŻyw* 263; *Paprup* A3.

a. Wskazuje na przyczynę pozytywną: dzięki komuś, czemuś [w tym: po kim (2), po czym (4)] (6) : Yz marnie zgubił proroka [tj. *koguta*] Wktorim śie ludzie kochaią. Po nim śluffne czafi znaią *RejRozm* 404; A kto śie pomnie [tj. *u mnie, dzięki mnie*] wśpomozie Potym mey dufy pomozie. *RejKup* g8; ludzie poczeli Bogá znąc od widomego człowieczeńśtwa: á po nim do niewidomego bośtwa przywodźili fię. *SkarKaz* 487a.

Wyrażenie przyimkowe: »po łasce (bożej), boskim dozwoleńiu« (2:1): *LibLeg* 10/147v; *RejZwierc* 127v; bo eius opera połasce bozey nietylkośię vspokoilo Krolestwo WKM. ale y początek panowania WKM. szczęśliwy oślawił się wszytkiemu swiatu. *ActReg* 96.

14. Wskazuje na narzędzie, które umożliwia ruch w górę lub w dół – sznur lub coś, czego częścią składową jest sznur, nic itp.: za pomocą czegoś; per Vulg (9) : Jeft przed abramem polye domu thego Jacuba Zida ślup zgalką po kthorem wyno spuźczayą do pywnyczą *LibMal* 1547/129v; y śpuźczielgo [Modliszewskiego] przeor zmurv po śly *LibMal* 1548/141 (4); śpuśćili Ieremiaśa po powroźiech [funibus] do onego dołu *Leop Ier* 38/6 (2); przywięź łafzczkę do niey [racy] [...] zápal [racę] od dziurki/ poydźie wzgorę z łafzczczką/ poydźie y po nići dáleko gdy do niey ceweczkę przywiążełz. *BielSpr* 74; *SkarŻyw* 250; Trochlea – Kołowrot nad śtudnia, item, kołka po ktorich czuzari [lege: ciężary] wciagaią *Calep* [1089]b.

15. Współtworzy okolicznik względu (11) :

a. Pod względem czegoś; jeżeli chodzi o coś (6) : Śać po głośie báránkowie/ Ale po zębiech wilkowie. *BierEz* N2v; *LibMal* 1548/144v; *RejZwierz* 84; Po vmieiętności tedy z broniami/ chcę to mieć żeby

z łuku dobrze strzelał *GórniDworz* Ev; ieden człek mnich po fukni/ ále złośliwy wilk wewnątrz: [...] do łprofnych ią myśli pobudził/ y zwiódł *SkarŻyw* [237].

b. *Ze względu na kogoś, coś (niekiedy z odcieniem przyczyny) (5)* : po łynu bozym łwouolna by rzecz była klałcz w maryey pannye zmasą nyektorą albo grzech *PatKaz I* 11; A ysby then ktho zaluye nyemyalby nany yakiego kolwyek [...] szwydeczsthva slúźnego a godnego vyary, Thedi thaky ma przilzyancz ze dwyema swyathkoma godnema vyary popoczywołci *LibLeg* 6/116v; Appollon [...] kazał ią [swą córkę] przewać Tárlią/ po tym Mieście Tárliis/ w ktorym ią chować vmylił. *HistRzym* 18; Po pewnym przymiérzu twoim/ Dodáiefz rátkunku łwoim. *ZawJeft* 15.

a. *Z odcieniem: pod pozorem czegoś (1)* : ANtyochus [...] królá Egipłkie⁸⁰ przeládował. Krol Egipłki s tey przyczyny poruczył łie Rzymiánom/ y łyná im dał w opiekę/ łtąd były vrołły wielkie walki miedzy Antyochem á Rzymiány/ [...] [syn jego] Antyochus Epifanes [...] wezbrał łie do Ieruzalem [...]. Potym iechał do Egiptu nádzyewáiac łie go dołtác po opiece krolá młodego *BielKron* 128v.

16. *Wskazuje na źródło lub pochodzenie czegoś: z, od kogoś a. czegoś (także w odniesieniu do czynności lub abstraktu); post Vulg, PolAnt (13)* : A powiesz Krowey yey m. yz ta rzecz ktora sam po tobie przisła przez Erasmvłła. y przez lysti ktore on prziniosł yest nas barzo zasmvczyła. *LibLeg* 11/41; zynfich poddanich náłłich wzyantho trzidyefczy ofłob wnyewolyą. [...] wzyaly ponych okvpv dzyewyencz y trzidyefczy thilzyancz y cztheriftha. alpr *LibLeg* 11/141; *Leop Apoc* 17/12; *BudNT Apoc* 17/12.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (8): wezmi [...] małła czyłtego nie łłonego, [...] oleyku rożanego iednę vnciją/ zółtek po iednym iaiu łwieży/ [...] zmiefzay, A [...] vczyń małc *FalZioł* V 110v; kłzyedzu yednemv vkradł szadlo po yednym wyepzru *LibMal* 1545/98; IEłli który łzłáchćic Dzięsięćinę po Folwárku wydrze/ tákowy wydziércá álbo złoczyńcá [...] będzie zákłęt *SarnStat* 184 (2); przyznało łie nie raz práwo y polsełsia niewłtawáiacá dzięsięćin duchownych y po máiętnoścíałch łłácheckich. *PowodPr* 24; [Dziesięćina po tej wsi należy ks. plebanowi płockiemu tak po kmieciach, po wójcie i po folwarku wytyczna. *ZapMaz II* 107].

~ [Połączenie: »z ... po«: Dziesięćina z tej wsi przychodzi plebanowi makowskiemu, a po 2 włókach wójtowskich dzwonnikiem do kościoła makowskiego. *ZapMaz II* 144.]

Wyrażenia przyimkowe: »przykład po rodzicach« = *przykład jaki dają rodzice, przykład rodziców* (1): Mamli prawdę powiedziéc/ to téz częłto bywa/ Przykład zły po rodzicách/ rad gęłto wyzywa. Dobry w cnoty vbiéra *GosłCast* 35.

»po swojej robocie« = *swojej roboty, wykonany własnoręcznie; nie kupiony* (2): Dobry kozuch spozłotką/ Zimie chodzić pániey Hárás z bárchanem Lećie/ bo to weźmie tániey. Dobra téz y kozzulá po łwoiey robocie/ Nie bądź nikomu winien/ nię [!] będziez w kłopoćie. *BielSat* D2 [*idem*] *BielRozm* 25. ~

a. *Wskazuje na narzędzie (z odcieniem przyczyny) (1)* :

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1): [Nigryte] pułcili łtrzelbę z łukow [...] byliłmy pogotowi we zbroiach łwoich/ bołmy to wiedzieli/ iż oni łtrzałki iádem pomázáne máia/ iż łádá od ráńki po nich człowiek vmrze *BielKron* 451.

17. *Według kogoś, czyimś wzorem; tak jak ktoś, identycznie; naśladowując kogoś (6)* : Aczkolwiek to był w dobry obyczaj Konstantyn wielki uczynił/ iż Włoskie państwa spuścił stolcowi Piotra s. aleć inadz [...] by byli na równiejszym zostali/ nie byłoby nigdy sporow żadnych [...] / bo za dościeniem pychą y niezgodą idzie/ a nie tylkoby przedni panowie duchowni wylatali s swoiey miary/ ale y po nich drudzy ikromniejszyby byli. *BielKron* 183; *Mącz* 235b; Gdy bracia potym pfałterz zaczęli/ wflżył w konaniu słowá ony/ y wzniozwłzy ręce/ rzekł po nich. Oculi mei semper in Domino *SkarŻyw* 414; (*did*) BATRACH. (-) Podrzeźniączo/ czemuż tak pomawiaż po mnie wolno, (*did*) ECHO. (-) Bo mnie wolno. *KlonŻal* E3 (2).

a. *O notowaniu tekstów mówionych (1)* : Notarius, Pifarz, Proprie, Który po kim co piłze/ czyię mowę piłmem olięga. *Mącz* 250d.

18. *Poprzez coś, za pośrednictwem czegoś; za pomocą czegoś (4)* : Coż tym sługam swoim pothym wżytkim pofelstwie swoim [Chrystus] wkázowác raczy? *RejAp* 191; Nie mógł być mocniejszy węze[ł] iedności iáko złpoienie członkow w iedno ciáło/ gdzie niepodobna rzecz áby się wádzić/ ábo członek od członka odstępowác/ y głowy swey łktorey po żyłách y wiązaniu łpolnym żywot y władzą bierze/ nie słuchác miał. *SkarJedn* A2v; Auguštyn ś. także Heretykom przygánia/ iż oni po łakramenciech/ wierze y pełnieniu przykazania Bożego kościoł Boży vkázowali. *SkarJedn* 36; *SkarKaz* 514b.

19. *W funkcji formalnej; współtworzy dopełnienie dalsze (z rzadka – przydawkę dopełnieniową) (348)* :

a. *Z czasownikami oznaczającymi nadzieję, oczekiwanie, spodziewanie się, żądanie czegoś od kogoś: od (190)* : Y wezwawłzy mędrcom swoich/ Ządał tego pilnie po nich: Aby o tym pomysłili/ Tę trudność rozprowadzili. *BierEz* F3v (2); *PatKaz* III 154v; *BielŻyw* 3; *LibLeg* 10/56v (6); Boc iáko łkoro [kontrybucyja] náłtála Ták wnet z wiárdunkiem łlub brála A niebędzili rozvodu Doczekać po nich płodu *RejRozpr* G2; *RejJóz* H7v; *KromRozm I* C3; *KromRozm II* lv (2); *Diar* 52 (2); Pan á łtworzyciel náłz chce tho mieć łam po rodzái u ludzkim/ áby ieden drugiego ná dobre zápomagał *GliczKsiąż* A2v (7); *GroicPorz* C3 (3); Niechay tełz ładny po Papiężu nietzeka iákicy poprawy *KrowObr* 40v (5); *RejWiz* 51 (2); Coż chcesz po mnie żebyćmci uczynił *Leop* 4.Reg 4/2; *BibRadz* *4 (5); *OrzRozm* B3 (3); łą bogowie łpráwiedliwi y miłóściwi/ tego tełz po ludziach chcą zówždy áby byli łutościwi. *BielKron* 109v (10); *GrzegRóżn* A2; *KochSat* Cv; częłtokroć gdyż przyłtęp/ y potrzeba po nas požáda/ mamy iá [tj. śmierć] vprzedzác/ to ielł/ mamy zówždy pogotowiu być *KwiatKsiąż* M4v (4); Sustinere ac tueri expectationem sui, Tym się okázowác czego się po niem nádziewano/ czinić dołć oczekawaniu łwemu. *Mącz* 448b (2); *OrzQuin* Aa5v; *Prot* A3; *SarnUzn* A2v; *RejAp* 37; ielłi w.m. będę vmiał powiedzić dołkonátego Dworzániná włáłność/ niechcieycielł w.m. więcey po mnie. *GórnDworz* E6 (11); Gdyż [Bóg] tego po nas włtáwicznie potrzebuie/ ábychmy w niczym nie odnołli się od woley iego. *RejPos* 38 (13); *BiałKat* 51 (5); *KuczbKat* 385 (3); *RejZwierc* 160v (4); *WujJud* 104v (2); iż P. Bog oznaymł nam dołtátecznie wólá łwoię/ co po nas mieć chce *WujJudConf* 73v (2); Druga cnotá ktorą po nas mieć chce náuká Páná Kryłtułowá/ ielłh Spráwiedliwość. *RejPosWstaw* [21²]v (9); *BudBib* 2.Mach 7/2; Ale iż żydom o wczás/ pokoy/ y rołkofzy cielčne idzie: ktorých się po Mefyázu łpodziwáiá: [...] / przeto [...] *CzechRozm* 115 (8); *PapPan* D2v (3); *KarnNap* A2v

(2); Duch ś: domaga się po nas/ mówiąc tak przez Dawidá: Chwalcie Páná bębnem y piščzałką *ModrzBaz* 55v (8); *SkarJedn* 100 (3); *KochDryas* A2; iřz prożno po niey świeckich počiech czekać óciec miął [!]/ poniewařz duřzá iey bárzo się w Pánu Bogu řwym kochała *SkarŻyw* 13 (8); *CzechEp* 6 (3); *NiemObr* 113; *KochFr* 98 (2); *WerKaz* 301; *KochSob* 59; *PudłFr* 32; *ArtKanc* P13v; *ActReg* 48 (3); *GostGosp* 148; *GrochKal* 21; *Phil* C4 (2); *GrabowSet* B2 (2); *OrzJan* 125; *LatHar* [+9]v (5); gdy co po tobie Twey przecźnego zázadam Bořkiewy óobie/ Tám więc nie będę godźien proźb wysłuchánia *RybGęśli* D2v (2); *WujNT* 518 (3); *WysKaz* 28; *SarnStat* 902; *PowodPr* 47; *SkarKaz*)(4; *CiekPotr* 27 (3); *CzahTr* A4v; *GosłCast* 50 (2); *PudłDydo* B3v.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (współtworzy przydawkę dopełnieniową) (1): gdy by [złoczyńcy] niebyli śmiercią karáni/ máła by nádźieia po nich była vpámieťánia y polepřzenia *GroicPorz* kk2.

W charakterystycznych połączeniach: *chcieć* [czego] po [kim] (78), *chcieć* (raczyć) *mieć* [co] (36), (do)czekać (się) [czego] (11), *domagać się* [czego], *mieć* [co] (2), *nadziewać się* (spodziewać się) [czego] (7), *napierać się*, *obiecować* (sobie) (2), *potrzebować* [czego] (15), *pragnąć* (6), (po)żądać (zażądać) (19); *nadzieja była po [kim]*, *potrzeba* (było) (2).

a. W tekście wykorzystującym wieloznaczność PO, powstałym wskutek kontaminacji konstrukcji: „czekać czegoś po kim” oraz „król [tj. syn króla, następca tronu] po kim” (1) : Z Krolá řwégo Spártanie wzięli wielką winę/ [...] Ze był obrał niezgrábną iákąś żonę óobie: Niewieřz/ pry/ że my królów czekamy po tobie? *KochDz* 106.

b. Z czasownikami oznaczającymi doznawanie uczuć i wrażeń w kontaktach z kimś, a także korzyści z czyjejs strony [rzeczownik podrzędny jest zawsze nazwą istoty żywej (w tym: człowieka (43), zwierzęcia (3), Boga (8)) lub stanowi personifikację (3)]: *od* (57) : Oto dwa woły ktore mam: Wiele mi zřłku dziełaia/ Choćia nic nie powiedáia. Tym pierwey dobrze vdziála/ Po ktorych dobrodzieiřtwo znam *BierEz* M (3); *BielŻyw* 46; *BierRozm* 17; yřch [Cesarz] tak řzye bendzye raczil zachowacz przeczywko nam yakam chwcz y powolnořz Braczkam ponařch vznał. *LibLeg* 11/173v; że się i on [tj. św. Piotr] Chriřtuřa [...] zapřzał/ [...] poznáwřzy poniem tak wiele dobrodzieiřtw/ i tak wielé znakow miłóści przeciwo óobie iego *MurzHist* I2 (2); Ráćźże mye w káźdym řmutku mym łářkáwye cyeřřyc řam niech tę dobrotliwość twoię po tobie pánie znam. *LubPs* cc (2); *Leop Num* 11/11; *RejZwierz* 32; *BibRadz Gen* 21/23; *BielKron* 192v; *GórnDworz* H7; *HistLan* B4 (3); *RejZwierz* 92v (2); *BielSpr* 45v; Wřzák tego Białogłowcy po nim dořwiáďřzyli *PapřPan* X4v (10); *SkarJedn* 376; *KochPs* 39; znáiać po tym nieprzyiazń/ od ktorego się powinney y krwiá popráwioney życzliwości řpodziewał/ w głęboká się puřtynia vdał. *SkarŻyw* 50 (4); *KochTr* 19; *CzechEp* 405; *KochFr* 115; *KlonŻal* A2v; *WerKaz* 299; *KochPieř* 5 (2); *ArtKanc* P3v; O JMP. Baltazara nie wáptię iz wdźięczność po Ie^{go} Kr.Msci pozna *ActReg* 64; *GrabowSet* E4v; y prořimy/ áby oni téy łářki W.M. któręy oyćiec ich po W.M. nietylko zá żywota/ ále y po śmierci doznawał/ mogli byďż teź vczeřniki. *KochFrag* 50; *WysKaz* 45; *CzahTr* A2v (5); Iř on řam nawiernieřřzy/ iam to dzieřzał o nim/ Niedoznawřzy przez ten czás nigdy zdrády po nim. *GosłCast* 65; Iuř ia na tym przeřtáńę bych iedno po tobie/ Znála chęć y vprzeymość z miłóścią ku óobie. *PudłDydo* B4v (2).

W charakterystycznych połączeniach: *dostępować* [czego] po [kim], *dořwiáďřzyć* [czego], *dozna(wa)ć* [czego] (17), (po)znać (uzn(aw)ać) [co] (36).

c. Z czasownikami (lub innymi słowotwórczo z nimi związanymi częściami mowy) oznaczającymi tęsknotę, smutek, żal i inne zachowania wywołane czyjąś śmiercią lub (długo)trwałą nieobecnością (często z odcieniem przyczyny) [rzeczownik podrzędny jest zawsze nazwą osoby lub stanowi personifikację] (70) : BierEz N2; Leop Ier 22/18 (2); BibRadz Gen 23 arg (4); BielKron 69 (2); Matrem suspirat, Wzdycha po mątce. Mącz 409b (10); GórnDworz Y6; HistRzym 18v; RejZwierc [203]; Tych słów Iris do pięknej Heleny użyła, Ktolemi jej tęsknicę w sercu uczyniła Po pierwszym mężu i po rodzicach pozostałych, I po miłej ojczyźnie i dziateczkach małych. KochMon 24; BudBib 2.Reg 10/2; Trudnać to iest rzec/ aby żal y śmutek ziąć człowieką nie miał/ po miłych rodzicach/ powynowących/ y przyiacielach BiałKaz D2v (2); PaprPan V2; Ták przyiacielá przyiaciel żáluie/ Ták brátá płácze brát/ták lámentuie Syn po fwéy mątce. KochPs 49 (2); Zył [Jakub] lat fto czterdzieści y siedm. Egipt go plákał/ to iest w żalobie po nim chodził dni czterdzieści SkarŻyw 349 (4); O fłowá/ o zabáwo/ o wdzięczné vkłony/ Iákożem ia dziś po was wielce zálmęcony. KochTr 5; Mużę trwác w ciężkim żalu/ y trofće po tobie/ A moiá wżytká rádółc leglá z tobą w grobie. KochFr 70; KlonŻal B2 (6); KochDz 108; KochSz B4v; WisznTr 35; KochPieś 9; KochSob 63; GórnRozm E3; KmitaPsal A5; GrochKal 12; GórnTroas 18 (3); Hukam iák gołáb/ po dziećciách ftráconych GrabowSet G4v; Iák ptafzek żalobliwy Po towarzyszu częfto [...] Styfkuie GrabowSet Sv (5); KołakCath Bv (2); przyfzło było Zydow do Marthy y Máriey/ aby ie ciefzyli po bráćie ich. WujNT Ioann 11/19; SarnStat 1306; Y Iákob [...] tákiey trofki z fynámi wżył/ á zwłáfczáz z Iozephem/ po którym áż do śmierci żalobę nośić chćiał SkarKaz 45a (6); SzarzRyt D.

W charakterystycznych połączeniach: być smutnym (zasmęconym, zasmuconym) po [kim, czym] (6), być zatrwożonym, być żalonym, cieszyć [kogo] (jeden drugiego) (3), kwilić (2), lamentować (4), płakać (płaczący) (2), stękać, styskować (4), tęsknić (być teskliwym, utesknąć się, serce teskni) (8), tężyć (tężyć, mieć tęgę) (7), wzdychać, zalać się łzami (być łzami zmoczonym) (2), w żalobie chodzić (chodzący) (2); frasunek po [kim, czym], płkanie, czasza pocieszenia, smutek (smutek) (3), tęsknica (wielka) (2), tęga, troska, żal (żałość) (7), żaloba (7), żalony czas.

d. W powiązaniu z szeroko rozumianymi *verba dicendi et sentiendi* (też z mającymi takie znaczenie rzeczownikami) [zwykle stanowi odpowiednik dzisiejszego przyimka *o + A lub L*] (31) : A tho nam wżythko ołznamy pothych komornyczech, czołz by kolwyek czy gynego. albo thakowego wynftructiey dano MetrKor 38/503; [Tales] wiele iey [oliwy] á barzo tanie nakupił/ potim na ten rok ktorego fie nicz nie zrodziło, gdy fie po oliwie pytano, y przedawał iá BielŻyw 2 (2); LibLeg 10/64v; RejJóz B3v; Tegom zyłku vzywała Bom to yfczie ponim znała. Iż miał vrofcz na moy vpad RejKup d6v (2); LibMal 1552/168v; wypráwił Máchomet przeciw iemu [Skanderbegowi] Hethmaná Seremecyulá kthory ciągnął do Mácedoniey/ aby tám więcey ludu zebrał/ á fżpiegi [tj. zdobyte przez szpiegów informacje] miał po Skánderbegu BielKron 255; Scruto, Szukam/ wywiaduyę fie/ fperuyę/ bádám fie po czym. Mącz 376b; Circumspector, [...] Który pieczą ma po czym/ Pieczołownik. Mącz 405d (12); RejPos 190v; żeby nam iuz nie było więcey potrzebá prawdziwey á dofkónáley náuki od inych [...] ludzi/ żebrác/ á po niey fie pytać. RejPosWstaw 21v; PaprPan D3; KochFr 54; BielRozm 7; ArtKanc C13; Pánie Bráćie/ lecz iáko was zowá [...]. (–) Z vrodzenia mam tytuł iánufz Kálánterfki/ (–) TEEn po tobie dáie znać/ ześ Páchołek dárłki PaxLiz C4v; [Y pytał fie Titus po Iohánnařfu y po thowářiřtwie iego/ y powiedzieli mu mieřfczánie yż vćiekł FlawHist 54v].

W charakterystycznych połączeniach: badać się po [czym] (2), oznamić, pytać się (17), (u)znać [= (do)wiedzieć (się)] (5); szpiegi po [kim].

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« = o sobie (3): DiJaſcorides powiada: iże gich [małżów] ſkorupy ſpalone/ maią mocz wyfuſzać rany zapłowane/ [...] A tak ſam po ſobie ſwiadczy: iż tego na ſobie y na innym doſwiadczył. *FalZioł* IV 38b; Nieznamy ieſſcze tego poſobie/ áby náſze wyznánie wiáry kto miał ſtrofowáć *BielKron* 208v (2).

e. W powiązaniu z różnymi semantycznie czasownikami nie tworzącymi większych grup (4) : kthory [Bóg] dał człowiekowi dobrowoleńſtwo/ áby ſie po wſzytkich rzeczach kthore ná ſwiecie ſá rozeznawał y opatrzał. *HistAl* K4v; Praei verbis quod vis, Powiedz ty pierwey co maſz po mnie [tj. do mnie, czyli: czego ode mnie chcesz]. *Mącz* 105c (2).

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« = na sobie samym (1): do niego [zakonu] ſię gotował/ rozmáicie ſtátku y cierpliwoſci fwoiey po ſobie doſwiadczáiąc. *SkarŻyw* 461.

f. Wprowadza dopełnienie powiązane z przymiotnikiem lub z liczebnikiem porządkowym: od (2) : Támo go [Ezopa] proſili wſzyfcy. Aby im taką rádę dał/ Ktoráby im pożyteczną znał. On rzekł [...] Zrzádenie pierwſze po Bodze [= od Boga, boskie]/ Dáło ludziem tu dwie drodze: [...] Pierwſza drogá ſwiebodnoſci/ [...] Druga drogá ieſt niewoley *BierEz* F; Ieſli po oſobách koſcioł ma być ſfukan/ pewnieyfcy po Kryſtuſie [tj. załózony przez Chrystusa, Chrystusowy] w Ieruzálem będzie niſſli w Rzymie *KrowObr* 24v.

20. Użycia nie mieszczące się w wyróżnionych znaczeniach (4) : Przydź duchu S. napełni ferćá twych wyernych/ któryſ po [mimo?] rozmáitoſci wſſech yęzykow zgromádził narody w yednoſci wyáry. *KromRozm* III F6; Od tego czáfu w Rzymie poczęli być Krzeſciánie/ y w inych mieſciech poſtronnych/ do ktorych [ſw. Piotr] po [zamiast?] ſobie ſłał poſty ſwoie błogofłáwione męże *BielKron* 142v.

a. Współtworzy przydawkę (2) : Latria, [...] yperdulia, quae fit personae singulari, ut virgini Mariae, modla viſſha po bodze [tj. do Boga] *BartBydg* 796; to mniejſze ziele [kokorzyk] ma prątek na piądz wyfoki liſty ma gładkie á przyſzirſzym około pręta kwiatki ma po zołthey białoſci [tj. kremowe; może: pozołtej] *FalZioł* I 65d.

21. W zleksykalizowanych wyrażeniach przyimkowych (32) :

»po diable« = źle; male *Mącz* (8): *RejJóz* K; *RejRozm* 392; *RejKup* c5; *GliczKſiąż* [H8]; *RejWiz* 162; Male nos tractavit, Po diable nas vcził/ zle nas vczętował. *Mącz* [460]d; Ano inſzy Vrzędnik roſkázuie w dworze/ Ano ſie iuz po dyable wſzytko domá porze. *RejZwierc* 246; Po dyable ſynku folguieſz téy pániéy/ Iam kazał przywieſć/ á ty iedzieſz ná niéy. *KochFr* 26.

»po diable« = zły, brzydki, jak u diabła (1): A [niecnotliwy pan] proſto ieſt iáko Muł złotohławem zákryty/ á gdy z niego zeymą złotohłow/ álic wſzy/ ogon/ głowá/ ſzyiá/ wſzytko po dyable/ á wſzytko ſie niczemu dobremu nie godzi. *RejZwierc* 71.

»po diable« = nic, niczego (1): Po Dyablec ſię ſnac nauczę Choc cy tego wieprza [tj. plebana] tucze. *RejKup* h8v.

»po dostatku« = *dostatecznie (dużo), wystarczająco, w wystarczającym stopniu (1)*: ná ten čás fporzył [Bóg] y temu zborowi/ Co fie Krolá obierác byli zgromádzili/ Záráz go [Piasta] po doštátku godnym obaczyli. *PapPAn Dd2v*; [żywności mamy po dostatku *RelacSzwec 679*].

»po gościnie« = *wędrując z kraju do kraju (1)*: Peregrinari, pyelgrzimovacz po gosczyne *BartBydg 229b*.

»po grzechu« = *niestety (1)*: Spatnie mie śmiercz wzyfku zdawa: Ale mi fię fda pogrzechu Iż fnac będzie wieczey śmierchu. *RejKup g3*.

»po imieniu« = *jakimś imieniem, jakiegoś imienia, jak zwany (2)*: ofnaimvyemy v K.m. ysz nyektorzi srad nafzich. Scharpyczowye [tj. *carypicy, członkowie gwardii przybocznej otomana sułtańskiego*] po ymyenyv Nikvłowyczi, yako ony przes then czas bily wzyemy panfthva v.k.m. *LibLeg 10/63*; rofbywfzi Camyenydze yednemv myefczanynv. Sochawfkyemv. Poymkolczv [lege: po imieniu Kolcu] y pobraly bily fkarbow syla *LibLeg 11/184v*.

»po pamięci« = *na pamięć (1)*: Chczefzli byc prędky w liczbie Naucz fie tey wżytkey figuri po pamięci *KłosaIlg B2*.

»po próżnicy, prężności [czego]« = *bez potrzeby, niepotrzebnie (5:1)*: Poprofnosci nieftatku twego/ Niewfpomina ymienia Bożego. *SeklKat B3*; nie flufzno ieft Cefarzowi ták po proznicy trácić fwoj lud *HistAl H7v*; Iż tedy wyełkye to yeft flafalnftwo po proznicy wydáwác wten čás pyenyádze nye mogác przy tem czego zyfkác *GliczKsiąż I6v*; *LubPs R5*; A iam rzekł: Poproznicy pracował/ bes przyczyny/ á márnem możność fwoię ftráwił *Leop Is 49/4 (2)*.

»po próżnicy« = *nadaremnie, bezskutecznie, bez oczekiwanego wyniku; frustra BartBydg (6)*: *BartBydg 244*; [Paweł apostoł] przełożył [...] Ewángeliá/ by lepak po próżnicy nie biegł álbo nie biegał. *Leop *B2 (4)*; *GrzegRóżn C2*.

»po przodku« = *najpierw, na początku, z początku (2)*: *MurzNT 78v*; Co téż po przodku krotce przypomionáfzy/ rzecz famę obaczyć chciéimy. *MurzOrt B*.

»po sobie« = *prawdopodobnie: stopniowo w górę (1)*: Gradatim, Od słopniá do słopniá álbo z słopniá ná słopień. Item po fobie/ nie porzędnie. *Mącz 147d*.

»po sworze« = *łącznie, razem, w parze (1)*: na iednym przeftác muśifz/ álbo gárdzac Papiieżem/ y Królem Polfkim gárdzić: álbo wielbiác Królá Polfkiego/ y Papiieżá Rzymfkiego przy nim wielbić: idzieć to po fworze Pánie miły *OrzQuin K2v*.

** Bez wystarczającego kontekstu (10) : *FalZioł V 55*; A PRAEPOSITIO, Od [...]. Interdum, Po. *Mącz 1a (5)*; *WujJudConf 7*.

Jako tłumaczenie lat. per (3): Ieden Bog y Oćiec wżytkich/ ktory ieft nad wżytki rzeczy/ y po wżytkich rzeczach/ y we wżytkich was. *BibRadz Eph 4/6* [być może jest toznacz. *dystrybutywne IV.*, ale możliwe teżznacz. **6.** (hierarchia)]; *RejPosWiecz² 94*; *WujNT Eph 4/6*.

** Dubium (1) : Iefly ze by nymyal yakiego znaku slufznego nathego kogo vynuye, Thedy on bandzye się blyfzy odwiefcz samotrzecz poprzywoyczy [może: po poczcziwości a. po przyzwoitości, a. przywojcy, tj. przywodźcy?] *LibLeg 6/116v*.

[W funkcji *dystrybutywnej cf IV.*]

II. Cum D (1828) :

1. Określa stosunki przestrzenne (46) :

A. Oznacza, że przestrzeń jest miejscem ruchu jakiegoś obiektu (11) :

a. Wskazuje płaszczyznę lub powierzchnię (zwykle górną) czegoś, na czym odbywa się ruch (4) : [ikry jesiotra] tak [prawiąc ma]z, odeymi od nich namniey[ła] żyłę/ wypłocz[ie] [...] pothym [ie] rozgarni po fthołowi/ albo po defzczcze aby dobrze prze[fc]hły *FalZioł* IV 35b (2); Gdy kufeł biega po[sto]łom *RejKup* obv.

α. Obiektem lokalizującym jest ciało ludzkie (1) : [Jezus Krystus] wlofy má [...] gładkié niemál aż do v[ř]fu/ a od v[ř]fu nadol promienie kędzierzawe/ [...] povpletzám [ie] roztáčzaiácé *OpecŻywList* C.

b. Wskazuje charakterystyczny pod jakimś względem obszar lub terytorium, w obrębie którego odbywa się ruch (7) : poddany naschi Bialahrodzkkii owcze swoye chc[ą] tham pothim poliam p[ř]vczczac *LibLeg* 10/61.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek (6): yz ye[ř]t w Con[ř]tantinopoliv y py[ř]che ly[ř]ti po w[ř]ym swym zyemiam [...] abi bily pogotowyv na woynę *LibLeg* 11/61v. Cf Wyrażenie przyimkowe.

Wyrażenie przyimkowe: »po wszy(s)tki(e)mu [ř]wiatu« (5): [czart] miał wzburzyć po w[ř]y[ř]tkimu [ř]wiátu ludzi zło[ř]ciwe okrutne á vporne *RejAp* 170 (2); id[ř]cie[ř]z po w[ř]y[ř]tkiemu [ř]wiátu/ ro[ř]powiedaiác[ř] *Ewányelią* *RejPos* 118v (2); *WujNT* 139.

B. Informuje o (relatywnie) dużej rozległości przestrzeni objętej działaniem lub zajętej przez jakiś obiekt (33) :

a. Oznacza, że czynność odbywa się na zwartym wycinku płaszczyzny lub powierzchni czegoś (lokalizowany przedmiot materialny jest dwuwymiarowy, płaski lub ułożony poziomo względem podłoża albo też pokrywa powierzchnię równomierną (zwykle cienką) warstwą) (2) : pałac był barzo cudny oprawyon po [ř]cyanam flotem drogym kamyenim *HistJóz* B3.

Wyrażenie przyimkowe: »po wierzchowi« (1): á ná tho [ř]mo[ř]ą po wierzchowi/ by woda niedochodzi[ř]lá. *SienLek* 179v.

b. Oznacza, że coś się znajduje lub dzieje w wielu różnych (izolowanych) punktach przestrzeni (z odcieniem chaotyczności rozmieszczenia) [lokalizacja może się odbywać w obrębie tej samej przestrzeni (nazwa przestrzenna występuje w sg) lub w wielu przestrzeniach tego samego typu (nazwa przestrzenna występuje w pl)] (31) :

α. Człon nadrzędny nie jest nazwą ruchu (29) :

αα. Gdy mowa o jednym obiekcie [użycia PO możliwe tylko w szczególnych warunkach] (25) :

ααα. Obiekt lokalizowany jest niematerialny (także nieantropomorfizowany, wszechobecny Bóg) (21) : [the zaruki [ř]zných Namie[ř]tnik [ř]zobie bierze, y [ř]zilá, moc[ą] wprawie grodzkim ich [ř]zadzi, á tego nigdzie po m[ř]ya[ř]tom na[ř]z[ř]ym niema[ř]z *MetrKor* 1582 129/124.]

Połączenia: »od ... aż po« (1): ma być przepowiedaná pokutá w imię iego [Pana]/ poc[ř]aw[ř]zy od Ieruzalem aż po w[ř]y[ř]tkiemu [ř]wiátu. *RejPos* 116v.

»wszędę po« (1): bo [ie] iuz thám [w Jeruzalem] byłá ro[ř]ciágnę[ř]lá moc y wzwirzchno[ř]ć *Rzym[ř]ka*/ kthora y dzi[ř] w[ř]ada w[ř]ędy po w[ř]zemu [ř]wiátu *RejAp* 93.

Wyrażenia przyimkowe: »po wszemu (a. wszytki(e)mu) światu« (21): Páwle tobie yeft świádómo iáko to yeft rozflawiono iáwnie powšytkymu Swiátu. *RejKup* y8; á fnadz im iey [tj. *prawdy Pańskiej*] więcey świát bronić będzie/ tym oná zázwdy głófniey wołác á krzyczeć będzie á ofwiecąc fie po wżemu świáthu. *RejAp* 147v (5); Nákoniec iuż y Ewányelią Páńfka/ [...] iuż fie rozšyrza po wšytkiemu świátu. *RejPos* 262v (8); *RejZwierc* 4v; *WujNT* 57 (6).

βββ. *Obiekt lokalizowany jest materialny* (4) :

1) *Substancja sypka, coś, co występuje w dużej masie i czego kształt jest przez to nieistotny (tu: zboże)* (1) : a zboze kthore bylo po gvmnam tho wliłhko popalily *LibLeg* 10/58v.

2) *Obiekt o wyrazistym stałym kształcie (człowiek); kontekst sugeruje przemieszczanie się obiektu, choć człon nadrzędny nie jest nazwą ruchu* (3) : A gdyby ktho wšytkim iego [osła] płucze kurzył po domowi/ na węgle sypiąc/ tedy wšytki węże y gadzinę iadowitą wypędzi. *FalZioł* IV 4d; a thom rofkazał themv słuzebnikowi memv po wliłkich thich zamkoch [...] y po ynšchim miałtham they vkrayni nałchey. thego sye wliłkiego dobrze dowiadowacz *LibLeg* 10/61.

ββ. *O wielu obiektach lokalizowanych [natura obiektów ma wpływ na użycie PO, nie wprowadzono więc takich szczegółowych rozróżnień, jak w α.]* (4) : swyadoly [!] my thich granycz gospodarfkich poky a po ktorim myełczam granycze y wroczyłcza fą panstw ye⁸⁰ M. *LibLeg* 10/71v (2); [ma Voÿth z Burmiftrzem y Raŷczami sządnicz, rządnicz, y karaćz, tak yako y po ynšzym myałtom nałżym *MetrKor* 1582 129/124v].

Wyrażenia przyimkowe: »po wszemu (a. wszytkiemu) światu« (2): *RejAp* 170; Ci tedy fą práwi potomkowie Apołtołfcy/ ktorzy [...] vczą y krzczą wšytkie narody po wšytkiemu świátu *WujNT* 124.

β. *Człon nadrzędny oznacza ekspansję przestrzenną (lokalizowany obiekt jest podzielony na części, które są rozproszone, wskutek czego zajmują obszar większy niż poprzednio); obiekt lokalizujący ma charakter sytuacyjno-przestrzenny* (1) : byłóć kráźłzey czeládzi niemáło/ áleć fie rozbiegło po robotam *RejZwierc* 39.

γ. *Człon nadrzędny jest nazwą ruchu; PO oznacza, że obiekt lokalizowany przenosi się z jednego miejsca na inne tego samego typu; nazwa przestrzenna występuje w pl* (1) : kthori by sedl bełz gołczyncza powszyam thargvyancz [...] thedygo mayą hamowacz *LibLeg* 6/118v.

C. *Wskazuje na przestrzenne usytuowanie jednego obiektu wobec innego* (3) :

a. *Względem różnych stron obiektu lokalizującego, wyróżnionych na podstawie elementu symetrii* (3) :

Wyrażenia przyimkowe: »po obudwu stronam« (2): Młynow [...] po obudwu stronam rzeki [...] Abi vzywal woyewoda thilko do woliey nałchey *LibLeg* 6/79 (2); [*CorfusDocum* 1553 nr 87].

»po stronam« = *w okolicy* (1): ktorzi yełcze łółtaly łtich bvntownykw y miełkayą yełcze połtronam thichełmi thesz yemv przikazały abi on ych [...] prziwodził kv rekam swoym *LibLeg* 10/91.

b. [Wzdłuż:

Wyrażenie przyimkowe: »jako po sznurowi« = *prosty, tu przen: sprawiedliwy, nieprzekupny*: Záfádzę fąd iáko połznurowi [*Et ponam iudicium lineae*]/ á spráwiedliwość prawie w miárę *BibRadz Is* 28/17.]

2. *Określa stosunki czasowe* (247) :

A. *Oznacza następstwo w czasie: później* (2) :

a. W połączeniu z nazwą osoby oznacza, że coś się dzieje wtedy, gdy dana osoba już nie żyje (2) : Alexander od wżitkiego poślółtwa wyzwolon aby po oyczu łwemu nad nimi krolował *BielŻyw* 148.

α. O regulowaniu zobowiązań materialnych podjętych przez osobę, która już nie żyje (1) : Przisiet przed nasze prawa [...] Iendrzey niesollowsky łesznał sze winię [*lege*: że winien] łigmuntowy zarnowskiemu [...] poślółtu s tempyskim 30 m[arca] po oyczu łwemu nieboszickowy [!] grzegorsewy Nieffollewskiemu *ZapKościer* 1583/37v.

B. Oznacza, że czynność odbywa się w obrębie odcinka czasowego nazwanego przez człon podrzędny: podczas, w ciągu czegoś; *ad in PolAnt* (245) : [potynkuyże tym wżystek łzpichlerz we wnątrz/ á gdy przezchnie/ pokrop zaś wżędy łokiem oliwnym. A gdy dobrze wyłchnie łyp tám zboże pochłodowi [tj. gdy jesjt chłód]. *SienHerb* 580b.]

Połączenie: »aż [= dopiero] po« (1): lecz dáli pokoy wżytkę noc rzekąc/ aż po światłu ráno [*usque ad lucem matutinam*] zábijemy go. *BudBib Iudic* 16/2.

Wyrażenia przyimkowe: »po pijanu« = w czasie, gdy był pijany (3): *Pitacus Mitelenus* pijanicę káždego/ kiedy co wykroczył po pijánu/ dwoiáką winą kárác kázał. *WerGośc* 214; *KlonWor* 68 (2).

»po ranu« = rano, rankiem, w porze porannej; przed południem; *mane Murm, HistAl, Leop, PolAnt; in diluculo, in mane PolAnt* (237): *Murm* 14; Theż woda s Trzebuly poranu pitha/ flegmę w pierfiach y w żoładku trawi *FalZioł* I 36b; bierz że thego prochu na łwithaniu albo po ranu włtawłzy *FalZioł* V 72v (179); *LibMal* 1544/93v (3); *LudWieś* Bv (3); Tá rzeká [...] przez wżytkę noc zámárzła łtoi/ ale po ránu gdy łłońce zágrzewa rozłáie *HistAl* F; wniędzię poranu/ gdy było po łmży/ łtanął na okázalým miełcu *MurzHist* D2; *GroicPorz* lv; *KrowObr* 163v; *RejWiz* 30v (3); *Leop* Ios 7/14; *RejFig* Bb6 (2); *BibRadz Gen* 40/6 (2); PO ránu dnia przerzeczonego [...] wżytká łiedm kłiążąt/ ktore zowá Elektores/ łi wżythcy z gołpod łwoich wyiecháli o dwunástej *BielKron* 330; Aliquando pro nomine ponitur et significat, łutro/ Poránu. *Mącz* 207a (2); námoz kopru y opichu w winie álbo w piwie/ á názáiutrz/ onego przewárzywłzy day choremu pić/ po ránu y ná noc *SienLek* 119v (14); *RejPos* 59v; (Vłtáwił) ofiárowác całopalenia závždy poránu y w wieczór *BudBib* 1.Par 16/40 (8); *HistHel* Bv; *BudNT Mar* 15/1; *ModrzBaz* 51; *Oczko* 28 (4); Gdzie wieczór łłońce gáśnie/ gdzie włchodzi poránu/ Włzyłcy niechay łye kłániáią pánu. *KochPs* 45; *KochTr* 12; *MWilKHist* Gv; *ActReg* H; Widziałem ia po ránu piękny kwiat przyiemny/ A widziałem zaś wieczór zwiędły/ y nıkczemny. *KochFrag* 20; *LatHar* 12 (4); *WujNT* 440; *SarnStat* 527 (5); *CzahTr* C4; *KlonWor* 9.

»po trzeźwiu« = w czasie, gdy jest trzeźwy (4): *RejZwierc* 61; Y ták wełbie rozumu potrzeźwiu nie wielé/ A ołtátek chcą zálac w to miłe wefelé *KochPieś* 21; o czym człowiek potrzeźwiu áni pomysłi to wżytko wpiwłzy łię popełni. *KochPij* C2; *KlonWor* 69.

3. Wskazuje na cel lub przydatność czegoś [tylko w wyrażeniach przyimkowych] (97) :

»(nie) po temu« = (nie) w tym celu (aby ...), na to (aby ...), o to [w tym: z negacją (10)]; *ad (eam rem) Mącz* (18): gdi iuż tym wječzey bole na nią przychodzą y wilkofci łie vkazuią/ natychmiáłł pani łiedzieć ma na takawem [!] łtolczu: ktoriby był potemu łprawiony, To łeft aby łie na nim wznak trochę z głową nakłoniła *FalZioł* V 20a; *RejWiz* 127; *BibRadz Philipp* 4/10 (2); Skánderbeg ciągnął pod Swátygrad dobywác go ále iż działł pote^{mv} niemiał/ przeto rozefławłzy łud w zagony/ pułtołzyli kráiny Tureckie okołó Swatygrádá *BielKron* 244 (2); *KwiatKsiąż* Q2v; *Aspirat ad gloriam*, Ma łie

po temu [= *stara się o to*] chcąc być widziany ważón. *Mącz* 408d; Czáfu niemam po temu/ ábym wieczný pámięci Męże godné zwycięstwá onego/ tu przed wámi teraz wípóminác miał *OrzQuin* Rv; *GórnDworz* Z6v; *BiałKat* 371; *RejPosRozpr* b3; *MycPrz* II Av; *Strum* R4 (2); *CzechRozm* 21; *PaprPan* Aav; *SiebRozmysl* K2v.

a. *Oznacza, że coś jest stosowne, odpowiednie, dogodne lub nadaje się do wykonania (na wykonanie) danej czynności (64) :*

»po czemu« = *skłonny do czegoś, podatny na coś (1)*: Po czemu gdzie fwiát baczą/ tám fie vdál káždy *RejWiz* 169v.

»(nie) po temu« = *(nie)odpowiedni, (nie)stosowny, (nie)wystarczający, (nie)sprzyjający, (nie) w sam raz do czegoś lub na coś [w tym: z negacją (17)] (63)*: Kto rozum ma potemu: może niżej piáne rzeczy łączno pochopić. *FalZioł* [*8]v; *RejKup* m2 (2); *Diar* 46 (2); *GliczKsiąż* M4v; *Leop* 2.Mach 4/32; *KochZuz* A3 (2); *BielKron* 26 (4); Loci oportunitate profecit, Iż miał mieyfce po temu/ przeto. *Mącz* 266b; Non habet venam dicendi, Nie ma po temu przyrodzenia áby mógl wymownie wdzięcznie á łágodnie piáfć. *Mącz* 479b (6); *OrzQuin* Q3 (2); *GórnDworz* L2 (3); *RejPos* [308]v; Coż ia mam dáley czynić/ vboga sierotá/ Niemam fkárbow potemu/ niemam Srebrá Złotá. *BielSat* G4v (2); NVż gdy fie też trefi čás potemu y pogodá/ ázałz też to nie ielt rzecz potrzebna człówiekowi poćciwemu ná koniká wfięć/ zbroiczki łobie przypátrzyć *RejZwierc* 113 (3); *BielSpr* 20 (3); *BudBib Sap* 13/15 (2); *Strum* N3v; *BiałKaz* F2; *BudNT Mar* 6/20; *ModrzBaz* 134v; *Oczko* 19v (2); *SkarŻyw* 189; *StryjKron* 467 (2); *CzechEp* 283; *KochFr* 84; Wierząc ia/ że [...] bród niemáło Będzie łobie mym rymem chlube czynić chćiało: Mówiąc (będzieli zwlálczá po temu vrodá) Iaćiem oná sławnégo piłorymá brodá. *KochBr* 150; *KochSz* A2; Bráctwo też ielt iedno/ ktore domy máią po temu/ w ktorych wdowy vbogie prze miły Bog w doftátku chowáią/ áby fie tám y lám nie tułáły *ReszHoz* 131; *BielSen* 18; A ty/ coć Bóg dał siłę/ y ferce po temu/ Vdérz fye z pogáninem/ iáko łufze cnému *KochPieś* 51 (2); Nie ma piérza potemu: wždy chce látác wzgórz. *PudlFr* 30; *BielRozm* 27; *GórnTroas* 59; *KochFrag* 29; *LatHar* 590 (2); A gdy był dzień po temu [*dies opportunus*]/ Herod w dzień národzenia łwego łpráwił wieczrzá ná pány łwoie *WujNT Mar* 6/21 (3); *JanNKar* D2; *SarnStat* 11.

~ *W charakterystycznych połączeniach: ciało po temu, czas(y) (20), czas i miejsce (3), czas i pogoda, dzień (2), lata (2), miejsce (7), przyrodzenie (3), rozum (2), serce, siła(-y) (2), wiatr, wiek, zdrowie. ~*

b. *W odniesieniu do osób oznacza, że ktoś jest odpowiedni, zdolny lub skłonny do wykonania danej czynności (15) :*

»(nie) po temu« = *(nie)zdolny do zrobienia czegoś, (nie) potrafiący coś (czegoś) zrobić [w tym: z negacją (5)] (8)*: A chćełz widzyeć/ Apoštołowye álbo vcznyowye ná on čás nyebyli po temu? *KromRozm II* f2v (2); *RejAp* [Ff5]; mam cię vpomiónać Czytelniku miły/ iż Figury nie wśzędzie ták iákoby miáły być/ łá vczynióné: przeto iż Miłtrz co ié rzezał/ nie był po temu. *GrzepGeom* Q4; *Strum* G3v; *KochOdpr* A2; *GostGosp* 10; zdáło mi fie [...]/ máiąc iefce potemu rzemiełniki/ wydác przynamniéy tę Polfczyznę nowá/ Káráker dwóy Polłki *JanNKar* A3v.

»(nie) po temu« = *(nie)skłonny do czegoś, (nie) sprzyjający czemuś, (nie)chętny czemuś [w tym: z negacją (6)] (7)*: Gdyż ták hoynie obiecuelz o mnie/ [...] á gołpodarz też potemu ielt/ niechće cię

zawieść/ zoftawam z tobą *OrzRozm* L2; *BielKron* 271 (2); Rozumieyże temu/ żeć ten Pan nie po temu był/ aby był miał po biefiádach chodzić *RejPos* 43v; *RejZwierc* 19; *CzechEp* 90; *PowodPr* 76.

4. Wskazuje na podstawę rozpoznania czegoś (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »po temu« = *na tej podstawie* (1): *GWozdziki* iest owocz drzewa iednego [...] swieży gwozdzik po themu poznać/ gdy gi ścińniefz á on pułci s fiebie tuczność/ to iest wilkoć włafną: ten iest dobry *FalZioł* I 60c.

5. W określeniach sposobu: oznacza, że coś się dzieje tak, jak na to wskazuje wyraz podrzędny; in *Mącz*, *JanStat*; *post PolAnt* [zwykle w lat. odpowiednikami są przysłówki] (1417) :

a. Z podrzędnym przymiotnikiem (1175) :

α. Parafrazę stanowi wyrażenie porównawcze: *jak ktoś, na czyjs sposób* (133) : Thakież gdyby łobie mąż pomazał Członek tajemny [łajnem dzikiej kozy] gdy ma z panią po wałasku zapasy chodzić, iuż go zawłze mułi miłować. *FalZioł* IV 9a; A niepoczłowieczeńsku iestem od nich śłácowan *RejPs* 32; Tobye mowę wilku w owczyey połtawy/ ty w błazeńskim odżyenyu/ któryś fye po błazeńsku ogolił. *KromRozm* I A3; *BielKron* 247; *KwiatKsiąż* P3; Mendiciter, Po żebrácku/ nędznie/ żebráckim obyczáyem. *Mącz* 216a; Meretricie, Po kurewsku. *Mącz* 218a; Militariter, Walecznie/ po żołniersku/ po woyeńsku. *Mącz* 221b; Muliebriter, Niewieścim obyczáyem/ Po niewiescku. *Mącz* 235d; Regie, Po królewsku/ Po pańsku. *Mącz* 349d; Rustice, Po chłopsku/ Grubo/ Nietráfnie. *Mącz* 362b; Serviliter, Po niewolnicku/ Niewolniczym obyczáyem/ To yeft boyázliwie/ pierzchliwie/ nie męźnie. *Mącz* [388]d (24); chybábyfmy fye ładzić chćieli z Królem łwym po Wołosku/ gdzie ciż łtroną łą/ którzy też y ładzą *OrzQuin* S3; A dziękiy Pánu Bogu/ [...] Ze ná nas łwe prołtaczki/ weyrzał ták łáłkáwie/ [...] po Oycowłku práwie. *GrzegŚm* [A2]; Pátrefowie niektorzy/ o grzechach zá ktore Chrifus ćierpiał/ po Filozowłku gadaia *CzechRozm* 222v; *PaprpPan* Kv; pożyczmi łrebrá dołtátek/ ábych ie mogł práwie po pańłku czełtować *SkarŻyw* 455; [*Jagiello*] gdy do Gniezná przyiáchał [...] kmiećiow wołóści duchownych/ ktorzy niechćieli łtácyej dáwáć/ kazał grábić [*tj. konfiskować*] obyczáiem Litewłkim (*marg*) Grábiefz po Litewłku. (–) *StryjKron* 477; Krol [*Aleksander*] przećwko nich [*Tatarów*] połłał [...] Dworzan Litewłkich/ y Rácow niemáło/ ktorzy zá Litewłkie pieniádze żołnierłką po Vłłárłku ná ten czás łłuzyli. *StryjKron* 687; Trzebáby łię koniecznie X. K. łámemu z łobą dobrze pogodzić/ y w tym też obaczyć/ żeby nie bárźiey płákał po dziećińłku niż go wbito y niż go boli *CzechEp* 92; gdyby w nich tá dumá byłá/ [...] pewnieby łię nie krili/ áni łękali [...]: owłzemby po Káinowłku śmiele y wpornie grzechu łwego bronili *CzechEp* 206 (6); Rodgifarzu prozno formy gotuiefz gliniáne/ A práwie po formłznáyderłku łztucznie wyrzynáne. *KlonŻal* D3v; *GórnRozm* D (2); Suatim – Połwinsku. *Calep* [1036]b (14); Zyiá po bełtyálłku zápomniawłzy Bogá *KołakSzczęśł* [D]; Gdy łię zpiaá/ niechcą łię łpokoynie záchowáć Chce łię im po vlicách po Polłku gáchowáć [= *chodzić nocą awanturując się*]. *KlonWor* 52.

W charakterystycznych połączeniach: *po apostolsku, babsku, bestyjalsku, błazeńsku* (2), *chłopsku* (5), *człowieczeńsku, dziecińsku* (5), *dziewczyńsku, filozofsku* (2), *formsznajdersku, iszpańsku* (2), *kainowsku, krolewsku* (2), *książęcú, kurewsku, litewsku, ludzku* (2), *niewieścimu (niewieścú)* (2), *niewolnicku, ojcowsku, panieńsku, pańsku* (9), *pielgrzymsku, polsku, szermiersku* (5), *świńsku, usarsku, wałasku, wojeńsku, wołosku, żakowska, żebracku, żołniersku* (3).

αα. *O modzie, strojach i zwyczajach (zwłaszcza narodowych) (48)* : chodzi wczzerwoney zupiczny a wdziky łukny po zyemyanłku *LibMal* 1551/160; *RejWiz* 40v; Szata Opadła s frebłogłowu białego [...] po niemieczku vcziniona *WyprKr* 62v (6); ná koniech siedząc z Krolem po Tátárłku przodkowie náłzy rádzili *OrzRozm* T2v; *BielKron* 332 (2); *Prot* B2; łzábłę łwoię Perłiánłką dał opráwić po Mácedońłku *GórnDworz* L6v (13); *RejZwierc* 243v (2); *BielSpr* 65v; Arcybiskup Gneźnieńłki dwiełcie iezdnych łtroynie Po vłárłku naprzod wiodł przybránych ták hoynie. *StryjWjaz* B2 (5); Y toć też iest nie bez wielkiego dźiwu/ gdy w iednem domu/ iedni łię vbieráią po Niemiecku/ drudzy po Włosku/ drudzy po Turecku [*alii vestiunt se germanice, alii italice, alii turcice*] *ModrzBaz* 51; álebych łię ogoliłá po męłku/ y vbrałá włzátý tákíe/ iłzby o mnie nikt nie wiedziál/ ieflim białáglowá. *SkarŻyw* 183; Kleophás/ łtoiąc z Łukáłzem/ po pielgrzymłku [*tj. w stroju pielgrzymá*]/ rzecze. *MWilkHist* I3v (2); [*Stefan wojewoda włoski*] woylko łwoie w ony łzátý ná Bukowinie złupione po Polłku vbrał (iakoby ich w łłowie Polacy gonili [...]) *StryjKron* 677 (2); *CzechEp* 11; *BielRozm* 4; *GórnRozm* D3 (2); *CiekPotr* 59 (2); *GosłCast* 5; Druga zás powolnieyłza zwyklá męzá prołić/ By łię po cudzoziemłku oná mogłá nołić. *ZbyłPrzyg* A4 (2).

W charakterystycznych połączeniach: po brunszwicku (brąszwicku) (3), cudzoziemsku (3), czesku, (h)iszpańsku (7), kozacku, macedońsku, magiersku, męsku, niemiecku (4), polsku (3), tatarsku (2), turecku (4), (h)usarsku (8), włosku (9), ziemiańsku; chodzić po [jakiemu] (3), jechać, nosić się, ogolić się, oprawić, przystrzygać, siedzieć, (u)stroić się (2), strzyc, tańcować (2), ubrać (się) (5), uczyniony (6), ukazać się, ukłonić się.

ββ. *O wierzeniach i zwyczajach związanych z różnymi wyznaniem (38)* : *OrzList* b (2); Cefarz w Aufzpurku rołkazál/ áby zalię po Rzymłku Boża chwálá byłá w kołścielech *BielKron* 230 (6); Iudaizare in Biblijs Graeca forma dicitur Iudaeos imitari, Po židowsku łie mieć žydołtwá zákrawáć. *Mącz* [176]b (2); *CzechRozm* 87 (2); ábj Bulgárowie [...] po Grecku wkołciołách łwoich łłuzbę Bożá mieli *SkarJedn* 221; Iż łię co dzień po Żydowłku wodá kropią. *SkarJedn* 232; iż iuż po Papielku/ to iest Łáćinłkami obrzádłkami Młzey álbo Liturgiey w Cárogradzie nimiełi *SkarJedn* 265 (10); Y rzecze Anthyochus: toćby práwie po Gálileyłku/ ktorzy mowiá/ iłz Chryłtus vkrzyżowány zmartwychwłtał *SkarŻyw* 188 (3); Hieronim Powodowłki [...] przećiw mnie grubo vkwóáne/ bo nie po Chriłtyánłku/ Wędzidłó łwoie wypułcił. *CzechEp* *2v; ktorzy zá nim [*Jezusem*] záprzawłzy łię łámych łiebie z krzyżem (á nie ze złótym onym ná łzyiy po Papielku zówiezonym etc.) zá nim chodźime *CzechEp* 426 (9); Recuticus – Obrzezani potureczku. *Calep* 901a; Iefli ty będąć Żydem po Pogánłku żywiełz/ á nie po Żydowłku [*gentiliter vivis et non iudaice*]; czemuż Pogány przymułszálz żyć po Żydowłku? *WujNT Gal* 2/14; *SkarKaz* 455b; [bo y ł. Woyćiech był mnichem y łtrzygł łię po mniłku. *ŁaszczOkulary* C3; *TurnZwierc* B3v; *ArtTanat* G4].

W charakterystycznych połączeniach: po galilejsku, grecku (6), krześcijańsku (chrystyjańsku) (5), papielku (6), pogańsku (4), rzymsku (7), turecku, žydowsku (8); by(wa)ć po [jakiemu] (3), czynić (3), kłásć, kończyć się, kropić się, krzćić, mieć (4), mowić (3), obmywáć się, obrzezany, odpowiedzieć, rzádzć się (2), sádzć, słuzýć (3), sprawowáć, wypułćić, zachowáć się, zówieszony, żyć (3).

yy. *O sposobie mówienia lub pisania (4)* : funt po aptekarzku libra *FalZioł* V 97; zbor ábo mówiąc po Papijesku, kościoł. *CzechEp* 129 (2); Ták my z profítoty y po íwemu/ iákoby po kmiecku/ mowim do P. Bogá: Zbudowálifmy tobie Pánie domeczek/ iákifmy mogli *SkarKaz* 454b.

ß. *Parafrazę stanowi wyrażenie przyimkowe: w jakimś języku (603)* : Tho korzenie połącinnie zową arteticaria, poczeńku ítrzałowe korzenie/ poniemieczku Gichtkraut *FalZioł* I 64b (19); połatinie zową Molares od melcia, po polńku trzonowe od trzenia albo ícierania. *GlabGad* C3v (3); *MiechGlab* *4v (9); *LibLeg* 7/40v; *RejPs* 175; *LudWieś* B4; *SeklKat* P4v (2); *MurzHist* A2v (4); *MurzNT* 86 marg (3); *MurzOrt* B2v (2); *KromRozm II* h2v; iż oni máyą kápłany y biskupy/ ktore Ruś popy/ baćkámí/ władyki/ y też epíscopy/ po Grecku zową. *KromRozm III* H7v (4); *BielKom* A4v; *GliczKsiąż* I8v (2); *LubPs kt* (2); *GroicPorz* A3 (4); *RejWiz* A6 (2); A niołąc sóbie krzyfz/ wyffedł ná ono miełce/ kthore zową łyłą głową/ á po Zydowńku Golgothá *Leop Ioann* 19/17 (11); *OrzList* bv (3); NIemiec [...] Iż fłyfzał że Polacy komu fłkankę dáią/ Po polńku náley brácie/ zá káždym wołáią. Y mnimiał by káżdego komu fłkankę dano/ Iżeby go y s przodkow tym náleiem zwano. *RejFig* Cc7v; *BibRadz* *4v (14); po náłzemu ze mną mów/ nie po Szkolńku. *OrzRozm* B2v (11); A thu fie kończą wtore kfięgi Moizéfzowe/ ktore zową Exodus/ po żydowńku Helefmot. *BielKron* 35v (93); *BielKronCies* Mmmm3; *KwiatKsiąż* K2v marg; Acronius lacus, Yezioro w Niemieckich ítronách/ po Niemiecku zową/ Boden íee. *Mącz* 69b (138); *OrzQuin* L2v (7); *SienLek* a4v (7); *RejAp* 79 (6); *GórnDworz* A2v (5); *Circulus*, który po Polńku może być rzeczón Koło *GrzepGeom* D3 (12); *BiałKat* 120v (2); *KuczbKat* 250; *RejZwierc* 164; *BielSpr* 29v (6); *WujJud* 53v marg (3); *BudBib* bv (17); *Strum* G4; pozwan był Kimbar ná Sobor (co my fynodem po Grecku zowiemy) *BudNT przedm* b7v (21); *CzechRozm* 27v (12); *ModrzBaz* 31v marg; *ModrzBazBud* π6 marg (2); *SkarJedn* 129 (5); *Oczko* A4v; *SkarŻyw* 142 (5); ktorych też Hístorikowie zową Gepide/ po Gotńku leniwi *StryjKron* 46; z których iedná [rzeka] Tanais/ álbo Don po Mołkiewńku rzeczona/ Azią y Europę dzieli *StryjKron* 395 (7); *CzechEp* 67 (3); *NiemObr* 122 (4); *KlonŻal* E4v (2); *KochPhaen* 2; *ReszPrz* 68; *GórnRozm* B2v (2); *GórnTroas* 5; *LatHar* 74 (10); *Turba*, wołálem przełóżyć po Ítáropolńku Rzełza/ á niżeli tłuźcza *WujNT przedm* 22 (78); *JanNKar* B4v; *SarnStat* *4 (7); *PowodPr* 42; *SkarKaz* 421a; *CiekPotr* 3; *CiekPotrOstr*?(3); *CzahTr* G4v; *GosłCast* 4; *KlonFlis* A3v (6); *KlonWor* 17 marg (7).

W charakterystycznych połączeniach: po [+ nazwa języka] brać imiona, brzmieć, czytać (czytany) (10), dać imię [komu] (2), (wy)drukować [co] (3), dziękować, mianować, mieć [co] (2), modlić się, mówić (mawiać, mówiący, powiedzieć) (41), nawyknać, odpowiadać, (na)pisać (wypisać, (na)pisany, napisanie) (73), przełóżyć (przekładać, przełożony) (9), przypomnieć [co], pytać [kogo], (nie) rozumieć (się) (8), rzec (rzeczony) (16), sławić się, słuchać [czego], słyszeć, spytać, stać (6), szemrać, śpiewać, (nie) uczyć (się) (7), (nie) umieć (28), wołać (2), wykladać (się) (wyłóżyć) (10), wyrazić [co] (3), znamionować [co], zwać (naz(y)wać, przewać) [kogo, co] (201); imię [komu] (jest) po [+ nazwa języka] (4), księgi (książ(ecz)ki) (4), napis, przezwisko, przypowieść, rzecz (2), słowo; po aramsku, azotsku (azycku) (2), chaldejska, czesku (8), ebrejsku (8), eipsku (2), fenicku, francusku (14), gotsku, grecku (158), hiszpańsku, likorońsku, litewsku, moskiewska (2), niemiecku (137), polsku (116), rusku (9), słowiańsku (7), staropolsku, syryjsku (7), szkolsku [= po łacinie], tatarsku (4), turecku (5), węgiersku (6), włosku (9), żakowsku, żmudzku, żydowsku (96).

γ. Parafraza w postaci przysłówka wywodzącego się od przymiotnika podrzędnego (w wypadku silnej leksykalizacji związanej z daleko posuniętymi zmianami znaczeniowymi wyrażeniu PO + przymiotnik w celowniku odpowiada inny przysłówek lub wyrażenie o charakterze przysłówkowym) (441) :

Wyrażenia przyimkowe: »po cichu« = *cicho, niegłośno; szeptem* (20): *RejJóz* F8v; *RejKup* h4v (3); *GliczKsiąż* I; *RejFig* Cc (2); *RejZwierz* 104v (2); Mutio venita, Iąkam/ Po ćichu mówię/ Szepcę. *Mącz* 239d (2); ieden moj dobry przyiaciel/ [...] kiedy s kim mowi/ á iż w mowie trefi lie iákie pomilczenie/ to wnet poćichu imuie lie ípiewać *Górndworz* I8v (2); *RejPos* 228; *RejZwierz* 45v (6).

»po cichu« = *bezgłośnie; w ciszy, nie hałasując* (4): *RejKup* h6; gdy [Boos] [...] fzedł ípác (y położył lie) przy łtogu zboża/ przyíflá po ćichu [*venit abscondite*]/ y odkrywíły płaícz od nog iego/ położyłá lie. *Leop Ruth* 3/7; Kto łtąd ípadł iż to wípomienie/ Liczy poćichu łtopienie. *RejZwierz* 237; *CzahTr* E.

»po cichu« = *nie ujawniając, nie pokazując na zewnątrz* (2): A dálekoć to piękniej będzie iż lie y íam w íobie poćichu vfráuíełz/ y íam lie zá íię nadobnie pohámuiełz. *RejZwierz* 81 (2).

»po cichu« = *lekko, delikatnie, słabo* (1): ná ogień s przodku poćichu dmucháią/ á gdy lie zámnoży á moc weźmie/ trudno gi potym záhámowác. *RejZwierz* 147.

»po cichu« = *nieoficjalnie, niepublicznie; bez rozgłosu* (9): *RejZwierz* 22v (2); Tacite dare potestatem, Po ćichu przizwolić. *Mącz* 438b (3); *RejZwierz* 45v (2); *ZawJeft* 48; *ActReg* 74.

»po cichu« = *w tajemnicy, potajemnie; claudestino, furtim* *Mącz* (16): *RejJóz* Ov; *RejWiz* 102; Ten tám pobiegł poćichu/ by lie z báwą zbráć *RejFig* Cc2; *RejZwierz* 18v; gdy tedy było wnocy/ Hufarzy nieczekáiąc píszczáki wiecháli poćichu *BielKron* 309v; In sinum alicuius aliquid effundere, Táyemnie lie komu czego zwierzić/ po ćichu powiedzić. *Mącz* 395c (3); Thedy Herod poćichu záwoławízy do íebye onych Mędrców/ pilnie wywiádował lie z nich/ kthoregoby lie czáfu thá gwiazdá vkazáłá. *RejPos* 35v (2); *RejZwierz* 48 (2); *Calep* 178a (4).

»po cichu« = *skrycie, ukradkiem; poza oczy, za plecami (zwykle z wyraźnym zabarwieniem ujemnym)* (27): O írogíłz lie to tám wąż pod tą trawą tái/ Ktory káfa poćichu tám w tey márney zgrái. *RejWiz* 27v (2); Chłopiłko podle pániey co czytáłá íiádło. Drugi przed nim poćichu nápiłá beítia *RejFig* Cc2v (3); *RejZwierz* 6v (8); *OrzRozm* I3v; *Prot* D3v; Poćichu Antikriít ípráwy íwe záczynác miał *RejAp* Ee4v (2); *RejPos* [36] (2); *BielSat* D2v; w oczy mi pochlebuiełz á poćichu mię zdradzałz *RejZwierz* 49 (4); [*Chiomara*] íłudze po ćichu rofkazáłá/ áby go [*rotmistrza*] zábił. *KochWz* 136; *Calep* 1059b; Abyście miedzy íobą wilká vpátrzyli. Ktory owce z owczárnie poćichu vykrada *CzahTr* F2.

»po dawnemu« = *tak jak dawniej, jak do tej pory* (1): proízę rácz W.M. tę to pracę moię [...] pod obronę íwą przyiác/ á [...] mnie też podawnemu miłóściwym Pánem być. *BudNT przedm* a6; [[*mieszczanom*] nýetrzeba na woýne chodzicz, thełko máją oni plathÿ mieýłczkie placzicz, ý podwodÿ dawać podawnenm [!]. *MetrKor* 1582 129/124].

»po lekku« = *delikatnie, ostrożnie, słabo* (2): Głowę pierwey po lekku wzdrápay/ á potym grzebieniem Słoniowym ízczelzy *SienLek* 11v; pierwey polekku ciepłą wodą zmiękczyć ránę *SienLek* 147.

»po lekku« = *wolno, powoli, z niedużą prędkością; lente, paulatim, sensim* *Mącz* (7): tedy lie im będzie ná czas godziło álbo iakmiarz odpoczywác/ albo íię polekku przeiezdzać *KwiatKsiąż* P2v;

Paulatim, Po lekku/ bárzo leniwo. *Mącz* 285a (5); Biełz naprzod Woytowicze, [...] á ia poydę zá tobą polekku. *CiekPotr* 40.

»po lekku« = *małymi porcjami, w małych ilościach; stopniowo, w miarę upływu czasu; successive BartBydg; paulatim PolAnt* (4): *Successive*, znyenaczka, po lyekkv, po trosshe *BartBydg* 249; *BibRadz Ex* 23/30; s tego cíáftá gáłeczek nátocz [...] / ktore wćieniu vfufzywfy / pod ięzyk daway / áby ono wymakánie polekku wsię połykał *SienLek* 82v; Nie iżby [*Chrystus*] íam brał w mądrości iákie pomnożenie (gdyż od poczęcia íwego był pełen wízelkiew łáki / mądrości y prawdy) ále iż íię mądrość íego ludziom po lekku pokázowáá. *WujNT* 201.

»po lekku« = *nieznacznie, nieostrzeżenie* (1): tedy [*Balaam*] náuczył Báláká / iáko ich [*Izraelitów*] miał pożyć: pośławfy im co nagládze białegłowy / áby ie do grzechu przywiodły: [...] y ták polękku [!] áby íię w pogáńńtwo obroćili / y Bogu íię íprzykrzyli. *WujNT* 845.

»po lekku« = *cicho* (1): [*apostołowie*] na íwiętego Iána íkinęli / ijżby ípytał [...] ktory to íeńt tzo go [*Jezusa*] má zradzítz? Ktorému polekku rzékl pán íezus mily / ijż ten íeńt komu íá podám chléb rozmoczony. *OpecŻyw* 94v.

»po maluczku« = *po krótkiej (małej) chwili, po krótkim czasie; trochę później* (2): [*Judyt*] Potym pomáluczku wyłzłá [*et post pusillum exiuit*] oddawfy głowę [*Holoferna*] służebnicy *BibRadz Judith* 13/10[11]; *BudBib Judith* 13/10[11].

»po maluczku, maluśku« = *ukradkiem, nieostrzeżenie, tak żeby nikt nie zauważył* (1:1): *RejZwierz* 87; A gdy mi to [*anioł*] powieđał / otom pomáluczku [*paulatim*] pogládał ná tego co przed nim ítał. *BibRadz 4.Esdr* 6/29.

»po mału, maluczku« = *trochę, nieco; niewiele, mało* (6:2): á pies zá nimi [*Rafaelem i Tobiaszem*] ízedł po máluczku [*et iuit canis post ipsos*]. *BibRadz Tob* 11/3; Subsulto, Pomału táńcuyę, podskakuyę trochę. *Mącz* 365c; *BudBib Tob* 11/3; *SkarŻyw* 79; ábowiém miłość roftárgniona ná wiele części / nie íeńt ták mocna / iáko ípólna / á ípoiona: á kto kogo pomáłu miłuię / tego téż pomáłu miłuią. *KochCn* B4; *OrzJan* 35.

»po mału, maluczku« = *powoli, stopniowo, nie od razu; z biegiem czasu; lente, paulatim, pauxillatim, sensim Calep* (21:2); *KromRozm I* M4v; *KwiatKsiąż* G4v; á koń ma być nie íyty / á nie morz go też / ále pomáłu z niego íáđło wygániay / á nie gwałtem *SienLek* 190 (2); Záтым pomáluczku [*deinde in tempore*] wízedłzy złościwy zwyczaj miáłto zakonu íeńt chowan / á zá rofkazániem okrutnikow / ítało íię íż rytym obrázom z nabożeńńtwem służyć poczęto. *BudBib Sap* 14/16; O młódych dziećíách w zakonie wyćwicżonych / náuczał: íż nie tylko írogością y biciem / ále ludzkością / miłóścią / y łáłkáwością ku dobremu wíedzeni być pomáłu á nie zprętká máią. *SkarŻyw* 334; światłość oná pomáłu odchodząc wzniknęłá *SkarŻyw* 589 (10); *Calep* 293b (4); *SkarKaz* 45b (3); *SkarKazSej* 681b.

»po mału, maluśku, [maluchnu]« = *wolno, powoli, w wolnym tempie, z małą szybkością; ostrożnie* (9:1): W ten czas íezus mily / dla pocieśfeniá wíęttíé⁸⁰ íwé milé matki pomalu podniozwłfy rączki w niebo wńtępowál *OpecŻyw* 174v; Komuciem barzo á gęłto żyła biję / tam krew á kolera panuie. Ale komu pomáłu á leniwo / z flegmy á z Melankolijey. *FalZioł* V 12v; moy miły ítárułzku / Iuż ia ciebie powieđę wśzędę pomáluśku / Iże íie nie poślízniefz *RejWiz* 22v; *RejFig* Cc6; *SienLek* 190; *GórnDworz* Ff7; A wodá íię zgory pomáłu ípuściłá / y nápełniłá rowy y brzegi íwoie iáko pierwey.

SkarŻyw 501 (2); *KlonŻal* C3v (2); [Przecadz wino/ iefli fiądło pomáluchnu. Vberfenge den wein/ fo ehr lich hath geletzt/ málich. *Wokabul* 1539 T5; *PlutBBud* G4v].

»po mału« = *delikatnie, lekko, nieznacznie; słabo, z małą siłą; parce Mącz; lente, sensim Calep* (7): *Lifzká* [...] Pomáłu lie všmiechnęlá/ Y táko mowić poczęłá [...] *BierEz* H4v; *Vomica est pressare parce, Po máłu ciśni/ purcháwkác. Mącz* 320d; *Calep* 554a (4); *KochFr* 52.

»po mału, maluczku« = *cicho, zniżonym (cichym) głosem, niegłośno* (4:1): *MurzHist* Gv; *Dziurką* cicho półzeptá/ pomáłu mu łaycie/ By gdzie blińko nie słuchał/ nie bárzo wołaycie. *RejŻwierz* 27; *Mącz* 227b (2); płákałem v nog iego: á on mi pomáłu rzeczé: Pifarzu/ czyń swoy vřząd/ piřz co widzifz/ y to zeście moje. *SkarŻyw* 188.

»po mału« = *spokojnie, bez ruchu* (1): *Obrepo, latenter et tacite – Pomáłu y czicho liezę. Calep* 715b.

»po mału« = *bezgłośnie (w myśli)* (1): *Wyfli* potym rodzicy iego przed sień: ktore gdy Ian S. vyrzał/ łzámí fię bárzo zálał/ y pomáłu w sobie rzekł. *Otořz Czárćie iuřz ná rodzice moię pátrzę/ [...] řtrzáły pokus twoich w řlufzbie mię Bożey nie ořlábią. SkarŻyw* 135.

»nie po mału« = *bardzo, mocno, w dużym stopniu; non minime Mącz, Vulg; nimis, satis, valde Vulg; mirabiliter, mirifice Mącz; certe, haud (haut) (dubie), non mediocriter Modrz* (93): *RejPs* 103v; *KromRozm II* qv; ná czym lie omyli káždy coby tak rozumyeć chcyáł nyepomáłu. *GliczKsiąř* Hv (6); I vczynili tám Kroleń Sálá [...]. Y był tám wefoł nie pomáłu Sál y wřřftek lud řráelřki. *Leop* 1.Reg 11/15 (6); *Aegre est istud animo meo, Nie pomáłu mi tego zá/ bárzo mie to řmućí. Mącz* 4a (4); *LeovPrzep* E3v; *GórnDworz* Cc6; *Bulinger* widząc niezgodę o pewnym mieyřcu duřz miedzy zbory/ ktora niepomáłu wátliłá wiáre rzeczóná powřzechná o tych to duřzách: tedy [...] *GrzegřSm* 15; *HistLan* A3 (2); *WujJud* a7v (2); *RejPosWstaw* [41⁴] (3); *BudBibKaw* A2v; *Słowieńřkim [księgom, tj. przekładowi Pisma řw.]* teřz nie wřzędy trzeba wierzyć/ bo [...] ná on czás řá przełožone/ z ksiąg Greckich/ gdy iuřz niepomáłu były pofářřzowane. *BudNT* Kk5v; *CzechRozm* 145 (2); *PapřPan* Ff4v; *KarnNap* ktv; *Wytárlá* fię niepomáłu tego nářzego wieku grubořć y w słowiech y w řpofobie mowienia. *ModřBaz* 59v; A przedřię gdyby kto práwá Rzeczyřpolitey řwey piřác vmyřlił/ temuby záprawdę práwá Rzymřkie niepomáłu [*multum*] były ná pomocy *ModřBaz* 98 (13); *KochOdpr* B4v; *Oczko* 1v (3); *Przetofz* ktoby fię o táki řywot kuřlił [...] / nie máiąc z woley Bożey tákiey řářki iego pomocy/ niepomáłu by pobłádzil *SkarŻyw* 31 (5); *CzechEp* 86 (2); *CzechEpPorz* *4v; *ReszPrz* 3; Nie mogłem řadną miářą zámilćeć niektorych tutecznych/ terářnieyřzych/ pobořnych řpraw/ ktore wiem/ iř iáko Kátholiki nie pomáłu vćiefzř/ ták Heretyki bárzo zářrářuiá *ReszList* 188 (2); *Záprawdę* řeć nam Chřeřćijanom nie pomáłu w brew dáię te práwá Pogáńřkie vřřzywileiowane *WerGořć* 265 (3); *KochTarn* 75; *Pudłř* 52 (3); *GórnRozm* B4 (3); *ActReg* 41 (3); *Phil* G4 (2); *KochFrag* 49 (2); *OrřJan* 62; *WujNT Act* 20/12 (3); K temu mię teřz w tym mniemaniu niepomáłu podpiěra *SarnStat* 283 (3); *GrabPospř* L2v; *SkarKaz* (4); *CiekPotř* 82; *GosłCast* 73; *PaxLiz* B4; Bo ia řobie řtan wdowi nie pomáłu wářę. *ZbyłPrzyg* B3v.

~ *W charakterystycznych połączeniach: nie po mału bawić, bić, (po-, z)bládzic* (3), *w brew dáć, być na pomocy, chłofćić, (u-, po)cieszyć (się) (pocieszon(y))* (7), *ciężki, dręczyć, dziękować, dziwować się, (za)frasować się (ufrasowany)* (4), *gnieść, (za)gniewać się* (2), *godzić się, gorący, grzeszyć* (2),

kochać się, miły, mylić się, naganiać, nagrodzić, obrażać (obrazić się) (2), oszukać, piękny, pobierać, pobudzić się (wzbudzać) (2), poddać się, podpierać, pofalszowany, popchnąć, pożyteczny (2), pracować się, przymnożyć się, ratować, rość, rozjeść się, rozplodzić się, roztargniony, rozumieć, (ob)ruszyć (naruszony, obruszony) (4), słabszy, starać się, strzec się, (prze)szkodzić (szkodliwy) (4), tęsknić, trwożyć (zatrwożony) (2), ważyć, wątląć, weselić się (wesoł) (2), wezbrać, (po)winien (2), wykroczyć (2), wysławiać, wytrzeć się, zabołec, zachorzeć, zamoc się, zawstydać się, zelżon, zły, znaczyć się, zniewolić, zwojować, żałować (żał) (3). ~

»nie po mału« = *prawie, nieomal (1)*: Zá ktore tak wielkiego á zacnego Páná dobrodzieystwo niepomału wšytká Sármátia y z przyzłym potomštwem šluźnie mu iešt powinna. *ModrzBazBud* π6v.

»po prostu« = *jasno, wyraźnie, otwarcie; prawdziwie; szczerze, bez kręactwa; simpliciter* *Modrz, Calep (27)*: Przeštoć tedy ná tho po proštu odpowiedam/ iż šie rozumu ludzkiego do šmierci trzymać woley niemam/ około wiary *KrowObr 108v (2); OrzRozm B2v (2); GrzegRóżn kt; Acźci wšzędzie* gdzie weyrzył po proštu pišmo mowi/ iáko człowiek vmiera y iáko Zmarthwych wzbudzon będzie *GrzegŠm A4v; RejZwierc 251v; Rozšladek niektorych Kátholikow o Coⁿfeššiey Sędomierski[ey] Roku 1570* wydány. W ktorym šie fáłže y błędy tey to Confesšiey poproštu pokázuią *WujJud kt (3)*; A kto po proštu idzye od prawdy nie zmyli. *StryjWjaz A3*; Ktory [*Jan*] nic chytrze áni záwikłanie nie pišał/ ále šzczyrze y poproštu rzecz [...] opišał *CzechRozm 25; ModrzBaz 29 (2)*; Wielkie to tedy iešt [...] špotwarzenie/ [...] žeby oni nie mieli šzczyrze y po proštu [...] mowić y náuczać o Iežušie Chrištušie *CzechEp 209 (10); ActReg 118; Calep 981b; WujNT 890.*

»po prostu« = *zwyczajnie, bez komplikowania, bez dodatkowych utrudnień; bez oficjalnej procedury urzędowej (26)*: czáfu Kázimierzá Krolá/ Prokuratorá w Polšzce żadnego niebyło/ ludzie šye po proštu šądžili/ dwiema onymi šłowy/ iešt/ iešt: nie iešt/ nie iešt *OrzRozm E2 (2); RejPos 315v; CzechRozm 162 (2); CzechEp 109 (9); CzechEpPORz **3v*; iż zá iego czáfu/ wiele było proštych Chrištianow/ ktorzy šzczyrze/ y poproštu/ to co my dziś z šálki Božey wyznawamy/ wyznawali *NiemObr 125 (2); GórnRozm A3 (2); GostGospSieb +4; WujNT Iac 1/5; JanNKar E (3)*; Com więc oczymá widział á drugie com šłyžal/ Z tychem rzeczy te Wieršze tak po proštu pišał. *CzahTr A4v; KlonFlis F4.*

»po prostu« = *prostodusznie, bez wysuwania wątpliwości (2)*: Wielka pociechá proštacžkom ktorzy po proštu poznawaią Pana šwego. *RejPos 288 marg (2).*

»po prostu« = *skromnie; bez przepychu, bez okazałości, niewytwornie (6)*: *KrowObr 198v; KochZuz ktv; RejZwierc 12; BielKron 212*; iż šie [*białogłowa*] nikášká o to nie štára/ áby šie cudná zdála: chod/ mowá/ niewydwarzána/ y wšytko po proštu *GórnDworz G2; RejZwierc 61.*

»po prostu« = *od razu, bez wstępnych przygotowań (2)*: To czego žádałš nie tak poproštu ma być pokázowano/ ále naprzod trzeba žydow o to pytać. *CzechRozm 107; Oczko 33.*

»po prostu« = *bezpośrednio, w bezpośrednim kontakcie (1)*: A Iešliby ná równiey przez ktorą Linea b.c. idžie/ albo Ržeká/ álbo błoto [...] záwadžáło/ žeby nie mógl wšzędzie dóydz [...]. Tak tedy Lineą b.c. mierzyć małš/ kiedyc co będzie záwadžáło iey poproštu mierzyć: wiedz od punktu c. do punktu f. Lineą *Perpendicularem GrzepGeom O2.*

»po prostu« [w funkcji ekspresywnej] = *dokładnie, bez wyjątku (1)*: Iedná [rzecz], áby pożytek R.P. miłowano/ [...] Druga: áby całości wżytkich części R.P. iednáko ochraniano. W tym oboýgu v nas poproftu wżytko opák. *PowodPr 77.*

»po prostu« = *pionowo, w pionie, w linii wertykalnej (1)*: Porrigit sese mons in rectum, Rościąga álbo vkázuye lie górá po proftu. *Mącz 350d.*

»po prostu« [o języku] (31):

~ »po prostu« = *bez obwijania w bawełnę; potocznie; językiem prostym, nie po łacinie [tu: po polsku]; vulgariter JanPrzyw (3)*: My tho zowiemy Exekucyą po proftu/ áby Krol to záfy pobrał/ co był rozdał. *OrzRozm B2*; Bo ie zową/ praepolitámi (po proftu Probofzczámi) Szkoláftykámi/ Kántormi/ Kánonikámi. *ModrzBaz 131v; SarnStat 888.*

»po prostu« = *zrozumiale, bez zawilości; w sposób nieskomplikowany, niewyszukany, zwyczajnie; niemetaforycznie; directe Mącz (18)*: *Mącz 350c; OrzQuin I3*; Alem ia tu po proftu/ iáko nałácnieý mogło być/ piśał: áby káždy łam przez łye wyrozumiéc mógl. *GrzepGeom B2 (2); GrzegŚm 26; RejZwierc A3; RejZwiercPodw 183v; WujJud 80; Strum G4*; Ia też tákże czynić będę: żeć też/ opuściwłzy subtylną Filozowłką y Oratorłką odpowiedź/ po proftu odpowiedác będę. *CzechRozm 2 (4)*; á wáżyłby fię przeciw niemu [...] lub piśác lub mowić: [...] iáko Sáluftyuřz przeciw Ciceronowi: ták mniemam/ iż/ chociaż nie ták vmieiętnie y ozdobbie/ ále ták po proftu/ przedsięby fię tego wáżył *CzechEp 4*; cále łowo boże przyimuiemy: przyftoynie go wedle łznuru wiáry vżywamy/ prawdziwie/ po proftu procz álegoriy Bogu obmierzłych/ ono wykłádamy *CzechEp 342 (4); NiemObr 107.*

»po prostu« = *dosłownie, wprost (10)*: V ktorego [Syna Bożego] łą oczy iáko płomień ogniŧy. Azáľ kiedy kto ŧlychał o takim wzroku? [...] Nie mniemayże też ták po proftu/ áby miał páłác iáko płomień. *RejAp 29; RejPos 214v; WujJudConf 231; CzechRozm 23v (3)*; Gdyż ŧráźliwa rzecz ieŧt/ gmerác ták beŧpiecznie w głębokość máieŧtatu Bożego/ [...] niź ták po proftu/ ná łzczyrym też y proŧtym łowie Bożym przeŧtáwác. *CzechEp 178 (3); NiemObr 52.* ~

»po proźnu« = *bez potrzeby, niepotrzebnie; frustra Mącz, Calag; male Mącz (3)*: Rem potius ipsam dic/ et mitte male loqui, Powiedz co maľz powiedzieć/ á niełay po proźnu. *Mącz 86b (2); Vergebens. Prozno. Po proznu. Frustra. Calag 500a.*

»po proźnu« = *na próżno, bezskutecznie; in cassum, in vanum, irritum Mącz (4)*: Lapidem verberare, id est in vanum, proverbialiter, Po proźnu. *Mącz 184a*; Telam retegere, proverbium, Przędę odłnowác/ to yeŧt/ po proźnu lie ŧtárác. *Mącz 442b (4).*

»po proźnu« = *beztrosko, w czasie wolnym od zajęć, dla odpoczynku (1)*: Ociose ambulare, Po proźnu lie przechodzić. *Mącz 259a.*

»po przykrzu« = *z nagła, gwałtownie (?) (1)*: i runęła się trzoda łprzykra (*marg*) poprzykrzu (–) w ieźioro *MurzNT Luc 8/33.*

[»po roźnu« = *oddzielnie, nie w jednym miejscu*: Na zamcech rzadko takie przestrzeństwo najdzie, aby mogł w pośrodku obozem albo jednym legierem leżeć, a tak mogą poroźnu stać z wozy i z końmi *UstWojsk 1525/81.*]

»po staremu, staradawnemu (a. staradawnu), staroświecku« = *tak jak dawniej; według dawnego zwyczaju; taki, jak dawniej; antique, prisce Calep (68:7:3)*: I myta po stara dawnemu pláczicz. *LibLeg*

6/78v (8); *RejRozpr* G4; *SeklKat* B3; *RejKup* dd8v; *KromRozm III* K; *Diar* 93; *LubPs* A5v; *KrowObr* 236; *RejWiz* 98; *OrzList* e (3); *BibRadz II* 95d *marg*; Záprawděc to náľzá wielka ślepotá iefť/ że my chcemy áby nas Krol łądził po łtáremu/ á niehcemy tego ábyľmy teź my żyli z łobą po łtáremu *OrzRozm T3* (3); *BielKron* 146v (8); *KochSat* B; *OrzQuin C3* (2); *Prot* Dv; *RejAp* 166v; *RejPos* 304v *marg*; *BiałKat* 316; *GrzegŚm* 63; *WujJud* 181 (3); *KochList nlb* 3; *Strum* G3v; *CzechRozm* 115v (3); wody przedsię połtáremu/ téľz/ tákiéľz/ y óneyze właľności być nieprzeľtáły. *Oczko* 3; w kościele gdzie iefzczé było połtáremu málowanie *SkarŻyw* 300; A ten podobno Herb [...] iam łam tymi właľnymi oczymá widział [...] nád Bramá [!] Gáľáťką przeciw Konłtántonopolowi/ po łtároľwiecku malowany *StrykKron* 120 (3); *CzechEp* 106 (2); *NiemObr* 15; *KochFr* 19; Boś ty łwóy [*rozum*] z łobą przyniółł/ y małz go dołtátek/ V mnie go połtáremu wielki niedołtátek. *PudłFr* 31 (2); *GórnRozm E2* (2); *ActReg* 81 (3); *Calep* 77b (2); *JanNKar* F3; Grodzkie pozwy/ połtáremu pod tytułem Królewłkim/ á Ziemłką pieczęćią/ bydź máią. *SarnStat* 1157 (2); *GrabPospR* M3; *PowodPr* 46 (3); *VotSzl Fv* (2); *SkarKazSej* 699a; *KlonWor* 12 (3).

»po staremu, staroľwiecku« [*w odniesieniu do języka: o dawnym sposobie nazywania czegoś lub przekłádania tekstu*] (7:2): Eccleľia iefť ci greckie łlowo á popoľłku zgromáďzenie/ y toź teź zgromáďzenie połtaremu zowieľ koľciołem/ albo zborem krzeľciańłkim *SeklKat* Q; *SienLek* 216v; Otóź małz/ Vczniu miły/ króťki wykłáď paćierzá/ iáko po łtáremu mówią: to iefť prawđziwéy modlitwy Páńłkiey *BiałKat* 220v; *Strum* L3; *StrykKron* 602 *marg*; *PaprUp* F3v; *KochCz* B2; *WujNT przedm* 22 (2).

b. Z podrzędnym zaimkiem (47) :

α. Parafrazę stanowi wyrażenie porównawcze: jak ktoś, wedle czyjegoeľ zwyczajy (18) : Seym tám włyłtek o tym iefť/ iákoby bráć/ á nikomu nie ná wieki niedáć. [...] Pánie Boże bądź z námi/ nie po náľku to *OrzQuin* B; łą niektorzy ták przemierzli/ czo niechcą iedno włyłtko po łwemu: nowy by iákiś łwiátek/ łtworzyć im trzeba: gdyź łie im włyłtko to niepodoba/ cźego oni nie cźynią *GórnDworz* M3 (3); *WujJud* 132v; włyłtkiście Łáćinłkie koľcioły zámknęli/ Mnichom y Opáťom kłáľtoryłcie pobráli/ chcáć áby powáľzemu żyli. *SkarJedn* 250 (2); iż Iákub ł. znáćznego nic o Chriľtułcie nie piłáł: tylkoź o Bogu oycu łámym: z ktorego teź łobie po łwemu X. K. iáko zwyłł Troycę kuie/ nie przypáľrzywły łię dobrze *CzechEp* 317 (4); *GórnRozm* A4; *WyprPl* B4v; ktory [*Bóg*] zá przełłłłch wiekw dopułłzczał włyłtkim Pogáňom chodźić ichźe drogámi (*marg*) żyć po łwemu. Hebr. (-). *WujNT Act* 14/15; *SkarKaz* 122b (2); *KlonFlis* H2v (2).

β. Parafrazę stanowi wyrażenie przyimkowe: w czyimś języku (29) :

Wyrażenia przyimkowe: »po naszemu« = *w naszym języku [tu: po polsku]* (28): *FalZioł* IV 35a; Aże z ziemie Scityłłki przyciągnęli łuchrowie ktore potym Wuchry po náľzemu Węgry zową. *MiechGlab* 37; A tę [*sumę wiary*] zowemy dwánałcye cźłonkw wyáry/ áłbo łymbolum Apołťolorum: po náľłemu łkład Apołťołłki *KromRozm III* C3v (4); *GliczKsiąź* N4v; Kxięgi trzecie Salomonowe ktore [...] Łáćinnicy [*zową*] Cánticum cánticorum/ á po náľłemu wyłóżyć y zwáć moźe/ Piełń z piełni Salomonowych. *Leop* HHh4; *OrzRozm* B2v; Łácedemon zwano Spáťtá/ á łud Spáťtáni/ to iefť/ po náľłemu bękárći. *BielKron* 100v; *OrzQuin* Xv; *RejZwierc* 87v; *BielSpr* 13v; *BudNT* Hh6v; *CzechRozm*

57v; *LatHar* +6v; Apoštoł po nálezemu posłaniec ábo pošeł. *WujNT* 214 *marg* (9); *JanNKar* C4v (2); *PowodPr* 64.

»po swemu« = *w swoim języku* (2): Także Siachmet gdy do Litwy [...] przjechał, tedy [...] zafię był poiman [...] także go Tatarzy po fwemu prawie zową Szachmeth tho iełt męcennik. *MiechGlab* 32; Poczynaia fie księgi pfalmow ktore z Greckiego Lácinnicy Pfalterium zową/ po fwemu Organum *Leop* AAa.

c. Z podrzędnyim rzeczownikiem (195) :

Wyrażenia przyimkowe: »po łacinie« = *latine Vulg, Mącz, Calep* (192): kwiath thego ziela za flończem idzie rofkwitaiącz fie/ á ftąd że połacinie to ziele Solfequium zową *FalZioł* I 49c (55); *BielŻyw* 122 (3); *GlabGad* B2v (8); *MiechGlab kt* (6); *KłosAlg* Av (2); *WróbŻółtGlab* A5; *LudWieś* B4; *SekIWyzn* a4; *KromRozm I N3v* (2); *MurzHist* A3 (2); *MurzNT* 86 *marg* (2); *KromRozm III* B3 (2); *GliczKsiąż* 18v (4); *GroicPorz* bb3v; *KrowObr* 61v (3); *Leop Ioann* 19/20; *RejFig* Cc (2); *OrzRozm* B2 (6); *BielKron* 27 (20); *Latine pure loqui est in magna laude ponendum*, Rzecz chwalebna yełt dobrze móc po łacinie mówić. *Mącz* 186b (10); *SienLek* a4v; widzę być then obyczay/ iż niektorzy nález/ chcą pokázác iż wiele vmieia/ co trzecie słowo/ to po łacinie mowia *Górndworz* F6 (3); *GrzepGeom* B2v (7); *KuczbKat* 220 (3); *RejZwierc* 27v (2); *BielSpr* 10v; *BudBib* b4v (2); *BudNT przedm* b5v; *SkarJedn* 74 (5); *Oczko* A4v; *SkarŻyw* 195; *StryjKron* 315 *marg*; *CzechEp* 70 (2); *NiemObr* 156; *KlonŻal* Dv *marg* (3); *ReszPrz* 99; *Calep* 585a; *LatHar* 80 (6); *WujNT* 8 (15); *JanNKar* E4; *JanNKarKoch* F2v (3); Czy po Niemiecku czyli po Lácinnie Mowi ten Kryxman: wie go kát co gdacze *KlonFlis* H2v (2); *RybWit* C2.

»po staradawnemu obyczaju, [staremu zakonu]« (3): Abifz nam prziflyagl y zapyfz. dal po staradawnemu [!] obiczayv yakofzi przedthem prziflyyegal. *LibLeg* 11/183v (3); [Theż naszym kupczom [...] daiemi i dozwaliami swobodnie i dobrowolnie chodzicz i thargowacz w ziemie k.j.m. po stharemu zakonu i po stharemu sk(ł)adye [!] *CorfusDocum* (1563# nr 114 215)].

6. W funkcji formalnej; współtworzy dopełnienie dalsze [w pożaniu z czasownikiem oznaczającym oczekiwanie, spodziewanie się czegoś od kogoś]: *od* (3) : a thak mi potrzebvyemi po was przyaczieliw naschemv abisz baczil na przirzeczenie słowa y przyasny fwey *LibLeg* 10/91v; potrzebvyemi po was przyaczielowj fwemv zebifczie takowich ktorzi takowe fbitkj poczinayá nalałschi takowich kazal bi skaracz *LibLeg* 11/65 (3).

7. W zleksykalizowanych wyrażeniach przyimkowych (17) :

»po czartu« = *źle* (2): Więć fye téz wśzytko nam po czártu dzieie/ Aż fye z nas w obec káždy narod ímieie. *PudłFr* 9 (2).

»po razu« = *na przemian, raz jeden, raz drugi* (3): Alternatim Item Alternis, Po rázu/ álbo/ yeden pro [!] drugim/ álbo/ pierwey yeden/ potym drugi, *Mącz* 7b; Per vices, W odmianki/ po rázu. *Mącz* 493b; Vicibus reticere, Po rázu milczeć/ yeden yeden raz/ drugi drugieraz. *Mącz* 493b.

»po rzędu« = *po kolei, kolejno* (1): przełz nałche pošli do nałczego Hofpodara Ilyalcha Voyewodi my wśzitko po rzadv powyedaly *LibLeg* 11/183v.

»po słowu« = *dokładnie* (1): Gdyby iednák była (iáka) krzywdá/ álbo iakie złoczyństwo złe o Iudowie po łłowu wyłuchałbym was [*iuxta rationem utique (marg) recte (-) sustinerem vos*]. *BudNT Act* 18/14.

»po temu« = *taki, taki sam; podobny* (3): zafię głowa mięfifta, czoło takież, twarz potemu, tam nie może być dobry rozum *GlabGad* N4; Yákoby cyeslá okręt ábo łzkutę yáką vrobiwłfy y vbudowawłfy/ dotąd yey łtrzeże [...] / pokąd yey ná brzeg morłki nye przyprowadzi. Co vczyniwłfy nyechce o nyey nic wyedzyeć áni łie łtárác. Ocyec nye ma być po themu/ ále powinnyen yełt dotąd łtárác łie o łyná łwego/ pokądby łie s łwyátem nye pożegnał á nye rosłtał. *GliczKsiąż* Q2v (2).

»po temu« = *do tego, na dodatek* (1): Bo ty rzeczy [*kufel, karta, wspólne zwady*] z Mężow dobrych czynią niewieściuchy/ Znikczemnieie táki káždy/ złe miewa posłuchy. Macie potemu Wiek młody vtrácác go łzkodá *BielSpr* b2v.

»po temuż« = *tak samo, zgodnie z tym, o czym była poprzednio mowa; zgodny z tym; również* (6): A theráfz nyewyem czo ma bicz. Bo Hołpodar moy Ilyáfch Woyewoda chce dzyerzacz mye łtwoyam Kro.mczyam. [...] Atheráfz po themvłch chce łzye zachowacz woyewoda twoyey Kro.mczi *LibLeg* 11/168 (4); [*Cicero uczy:*] rozniewány gdi kárác będye/ nigdy tey myernosci nye záchowa ktora yełt myędzy trochá á máłem. Po temuż był on Plato [*tj. zgadzał się z tym*] *GliczKsiąż* G3v; yełli preceptor yáko w náuce a w wierze myli y chramye/ po temuż też y vczeń obłedliwem łie słtác/ á ná wyáre vpádác musi. *GliczKsiąż* L5.

[*Bezprzydawkowe użycia: po lodu wiatru itp. zaliczono do cum L.*] ♦ [*W funkcji dystrybutywnej cf IV.*]

III. *Cum A* (1800) :

1. *Określa stosunki przestrzenne* (115) :

A. *Oznacza, że desygnat rzeczownika podrzędnego stanowi kres przestrzenny czynności lub stanu (niekiedy z odcieniem miary): do i nie dalej; ad... usque, non ultra, tenus* *Cn* (111) : *OpecŻyw* [127]; *FalZioł* V 19c (3); Iełly powyedza yłch thełch volołkyem kvpczom nyevolno yezdycz yedno po Lwow *LibLeg* 11/160 (7); *SeklKat* I4v; Po kołtki we krwi łwoyey będyecye brodzili *LubPs* P5v; *RejWiz* 72 (2); *RejZwierz* 42; Dáryus/ záłościw będac s łwoiey niefortuny/ piłal łifty Alexándrowi/ cheęcy mu dáć po rzekę włzytko krolełstwo *BielKron* 125 (10); Modo deorsum, Na dół po nogi. *Mącz* 294d; *SienLek* 176v; *RejAp* 128; *GórnDworz* Cc7; *RejZwierz* 263v; *HistHel* D3; *Oczko* 26; ludzie gromádami wchodzili w rzekę/ iedni po pás/ drudzy po łzyię/ á Popowie [...] chrzcili włzyłtkich *StryjKron* 140 (10); A Kłęceń práwą tylko nogę po koláná Ná ten czás z głębokiego wyniółł *Oceáná*. *KochPhaen* 21 (7); *KochPam* 81; *GórnRozm* B2 (2); *KmitaPsal* A2v; *KochFrag* 17; *OrzJan* 97; *SarnStat* 1046; *KmitaSpit* B4v (2); *KlonFlis* B3; *KlonWor* 43; *SapEpit* A3v.

W połączeniu z zaimkiem o funkcji ekspresywnej: sam (5): *FalZioł* V 28v; *Paprpán* D2v; *StryjKron* 370; Powie lekarż/ iułz teraz nielża/ iedno po łamy łtaw rękę vciác. *GórnRozm* K2; *KmitaSpit* C5.

W przeciwstawieniach: »po ... powyżej, za« (2): A po tey łtronie Towanya łprzekopską zyemya granycza v. m. po owyeczwodv, y powyłłzey owyecze wodi *LibLeg* 10/72; Aż ogień [*tj. stan zapalny*] po łokieć/ á rychło potem y zá łokieć przyłzedł. *GórnRozm* K2.

W charakterystycznych połączeniach: po boki (2), *brzuch, kolano(-a)* (9), *kostki* (4), *łokieć (łokcie)* (2), *nogi, ogon, pas* (10), *piersi* (2), *ramię (ramiona)* (5), *staw, szyję* (4).

Połączenia: »aż po« (7): Ktora niedba by iedno młotem brzuch nátkála/ A potym aż po wśy we błocie leżała. *RejWiz* 51; *RejZwierc* 86v; *PapPan* D2v; *ModrzBazStryj* π2v; Tatarowie bez odporu Polłkie ziemie aż po łame Tatry Węgierłkie łwowlonie burzyli *StryjKron* 370; *KochPieś* 59; *OrzJan* 19.

»i [= *choćby*] po« (1): Wždy przedłię iáko furman choציay czásem wpádnie/ Y po wśy we błoto/ á piecá dopádnie/ [...] Iuż wśytkiego zápomni iáko pan wśywa. *RejWiz* 13v.

»od ... po (... aż do)« (5): gdzye yeft krynecza od ynczkiefchv powierzch wyerzchowyn Brzezańłkich az do czarowej Crynecze *LibLeg* 11/78v (2); wśi kilká łet w popiół obrócono Od Stárice w kilku mil: po Włodimirowę. *KochJez* B2v; *KochPhaen* 12; *KochCz* A3v.

»po ... (po) ... aż ku« (2): bo bi yusch v k. m. poftapyl mv [...] miecz kv budowanyv Zamkow [...] wnethbi potim chciał miecz y za Boem na wielkym poliv pod Swynyhorod a po Tharhowycze az kv Kyyowv. *LibLeg* 11/77v; [*Panna*] Lwá/ koło/ y Ráká zámyka: Lwá po pierśi/ y po brzuch/ aż ku pośládkowi Záymuie *KochPhaen* 18.

Wyrażenia przyimkowe: [»po dziurki« = *do syta*: koniom zarazem daj owsa po dziurki. *Otwin(?)Erot* 124.]

»po [*jaki*] kres (krys)« = *do pewnych granic, do pewnego stopnia; w ograniczonych, ściśle określonych ilościach* (4): A pułcz ty to w mą opiekę Vrzyłż zecz mu ia przypiekę Zeć mułi mędrawác pokrys *RejJóz* D3; *RejWiz* 114v (2); Otoż iákiego křtałtu dworzánin w trefnowánium/ y po który kres wśywać go ma/ [...] połtháram łie ábych [...] w. miłósciam powiedział *GórnDworz* O3.

»po ołtarz« [*przekład fragmentu przysłowia greckiego*] = *w stopniu nie naruszającym zasad etycznych* (1): wśákóž ták iáko łię powiedziáło/ poki łię cnoty nie tknie/ á iáko Grekowie mówią/ po ołtarz. *KochCn* B4.

»po przęckę« = *do pewnego stopnia, do pewnej granicy; trochę* (5):áby rodzicy nye zápalonym gnyewem [...] dzyeći łwych dogłádali. Ale [...] máiac wtim nieiaką difkrecyá cobi było tak wczás ábo wmyáre á práwye po przęckę/ á nye názbýt/ áni bárzo záłępliwy. *GliczKsiąż* F8v; Ne supra quidem calceus, Co w czás to dobrze. Po przęckę [!]/ dworskie mowienie. *Mącz* 31b; chocia tám ná tym mieyfcu [*Castiglio*] dozwała męžátkam po iákás przęckę miłowác *GórnDworz* B4 (3).

»po uszy« = *bardzo* (18): *RejRozpr* Gv; *SeklKat* K4v; Bo niedba nic zuchwálec kiedy ma pożytek/ Choćby iutro po wśy iuż był w piekle wśytek. *RejWiz* 70 (10); Ale kto łie w niecnocie/ po wśy ochynie/ Iuż ten nigdy nie ofchnie *RejZwierz* 68v; Aere alieno demersus, Vtonął w długách po wśy/ zadłużył łie. *Mącz* 218c (2); *RejPos* 225v; *RejZwierc* 28; *KochPieś* 59.

a. Przestrzeń jest wyznaczona przez zamieszkujących ją ludzi (1) :

Połączenie: »po ... aż za« (1): Mángo Can pośłał ná włchod Słóncá y ku południu brátá łwego Háoloná/ tákiefz krolá Ormiánłkiego zwielkimi woylki/ ktorzy tych tám Kráin wśytkich zdobywáli po Sáráceny y Perfy/ aż zá rzekę Fizon *BielKron* 439.

b. O tekście (2) : drugi y owę połpolitą modlitwę co ią pacierzem zowá niewiem áby wmiął. A w kredzie tám dáley nic niewie iedno po Piłatá *RejZwierc* 143.

Połączenie: »aż po« (1): Tu mogá śpiewác. Salve Sancta parens, etc. aż po Wierłż/ ktorego nietrzebá śpiewác. *MWilKHist* G2v.

B. Oznacza, że czynność odbywa się w różnych punktach przestrzeni [tu: tekstu] (1) : EXEKVTIA od Poborce zfrony poboru y Czopowého, weyźrzy w Conſtitucię Roku 1573. y po inné látá. *SarnStat* 543.

C. Wskazuje na przestrzenne usytuowanie czynności lub obiektu wobec innego obiektu (względem jakiejś części obiektu lokalizującego) (3) :

a. Względem stron obiektu lokalizującego wyróżnionych na podstawie elementu symetrii (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »po obie stronie« (1): á po obie ſtronie rzeki [ex utraque parte fluminis *Vulg* 22/2] [thały drzewá żywotá *RejAp* 187v.

b. Względem punktu centralnego [nie wymienionego bezpośrednio] (2) :

Wyrażenie przyimkowe: »po [ile] mil« = w promieniu iluś mil (2):

~ Połączenie: »na wszytki strony po [ile] mil« (2): [*Lubardus książę litewskie*] z więtfzym ludem ciągnął ku Závichoſtu/ á tám wielką ſzkodę poczynił przez miecz y ogień ná wſzytki ſtrony po czerzy mile. *BielKron* 375 (2). ~

2. Określa stosunki czasowe (461) :

A. Oznacza, że coś się dzieje w obrębie określonego odcinka czasu: w ciągu czegoś; przez jakiś czas, w czasie czegoś [oprócz wyrażenń utartych zwykle w połączeniu z liczebnikiem]; in *Miech*, *PolAnt*, *Modrz*, *Cn*; per *Vulg*, *PolAnt* (344) : wſedł też Páweł do nich á po trzy Sobboty [tj. przez trzy Szabaty]/ wykłádał im piłmá *Leop Act* 17/2; Twiérdzą to niektorzy/ że práwéy pánný czczé ſliny/ biélmo ſpádzá/ gdy po trzy záránia/ ná nie plunie. *SienLek* 166 (2); Kiedy to vczyniſz Rok álbo po trzy/ y Sáfzé co ná nim roſło wſzytko wygubiſz. *Strum L*; *BudNT Act* 17/2; Ia [...] áczem po té wſzytkié Séymy w tym eláborował, wſzákHzem iednák do czegom godził, nie mógl vmierzyć. *SarnStat* 314; ODbiérác to wſzytko Pan Podſkárbi Koronny/ z Deputaty ma ták/ iáko ſie iuż po té dwa Séymy zaczęło. *SarnStat* 413 (6).

Połączenia: »(jeszcze) i po« (7): *Diar* 29; *RejAp* 57v (2); á niepodobna rzecz byłá/ áby był kiedy [człowiek] miał wierzyć ſłowu Bożemu/ iefliźby był Pan iákimi znáki widomemi tego podeprzeć nie raczył. [...] Y dla tego iefzcze y po dziſieyſzy čás ſákrámentá zowiemy widomemi ſłowy. *RejPos* 31 (3); *RejZwierc* 184v.

Wyrażenia przyimkowe: »po (dzisiejszy(-e)) czas(y)« = teraz, obecnie, dzisiaj, w dzisiejszych czasach (4): ábychmy ták po proftu dúfáli á wierzyli Pánu ſwoiemu [...]: nie pytáiąc ſie o iákich widomych dziwiech/ podziſieyſze czáfy/ iego. *RejPos* 242 (3); Bo y tá [*ormiańska wiara*] wolności ſwey pod zwierzchnością Krolow Polńkich z dawnych czáfow używálá/ y po dziſieyſze czáfy vżywa *CzechEp* 12.

»po ine czasy« = kiedy indziej, w innych czasach, dawniej (1): bo ſłychać-eście WM raczyli i po ine czasy wielekroć i od samego zaczęcia sejmu tego, jakowe obciążenia stany pospolite cirpią od zwierzchności tej Panow Duchownych *Diar* 29.

»po niektory czas« = przez jakiś czas (1): przeto kto by mouyl yźby panna maria byla począta wpywovorodnym grzechu byla by fromota yezufouy gdy by ponyektory czaſz yego matka byla wgrzechu *PatKaz I* 4v.

»po niniejszy czas« = *teraz, obecnie* (1): tedy to mnie dąleko wolniey być ma/ iąko temu który nie iedno przed tem wielkich dobrodzieństw od W.Mći używałem/ ále y poninieyfzy čás hoynie używam. *BudNT przedm a2v*.

»po ten (ty a. te) czas(y)« = *teraz, obecnie, w obecnych czasach* (25): *BielŻyw nlb 15*; gdiłłh pothi czałfi wyelye ych kv zvbozenyv przełz przicine pana Voyewodzyne przicz mvłłzyalo. *LibLeg 11/139*; *RejZwierz 52*; Iąkoż iużechmy tego y niemąło dołwiądłzyli/ y po then čás máło nie iálnie práwie ná oko widzimy. *RejAp 190v (5)*; gdyż iuż po ten čás to zawsze widzimy/ iż to wdzyęczne Ieruzalem Páną tego/ [...] ielt vćińnio á vdręczono od thych frogich Rzymiánow światá tego. *RejPos 197 (4)*; *RejZwierc 33v (10)*; *KochMon 32*; IZ Roki Ziemłkié Lubelłkié/ któré bywály po S. Ianie Krzćicielu prze łądzenié Trybunału po té czály zginęły. *SarnStat 732*.

»po ten (ty a. te) czas(y)« = *wtedy, w tamtych czasach* (9): Nie iżbyć nie krolował po ten čás y przed tym *RejAp 97v (3)*; *RejPos 170 (3)*; *RejZwierc 194*; KTóry móy nieprziiaćiel/ y człowiek ták frogi Trzymał cię po té czály/ Iendrzeiu móy drogi/ Kiedym cię ia nabárziéy łmutny potrzebował *KochFr 68*; Ktory bywał w obożiech po te czály z námi/ Węgierłkich gdyżmy bráli zamki pod Turkámi. *CzahTr H2v*.

»po ten (ty) czas(y) żywotow [czyich]« = *za życia czyjegoś, w ciągu życia czyjegoś* (2): Iąko iuż łnadż y po ty czáli żywotow náłzych wiele ten frogi iezdziec [...] y s thym mieczem ołtrym łwoim podnoši pokoiu ná ziemi *RejAp 57v*; *RejPos 276*.

»po ty czasy« = *przez ten czas, w tym czasie* (2): *RejJóz G3*; Kup w Aptecé prochu co ij lichawką [lege: kichawką (?)] zową/ tego mu w nozdrze wlyp á šíanem zátkay/ [...] á tho mu czyni aż wyzdrowieie/ á daway mu po ty czály/ żyto iáré ieść wárzoné *SienLek 166v*.

»po wsze (a. wszystkie, -tek), a. wszelki) czas(y) ([czego])« = *zawsze, w każdej chwili, przez cały czas (aż do końca), na wieki, in omni tempore, cunctis a. omnibus diebus (omni die)* *PolAnt*; *omne aerum Modrz (32)*: [Pan] ma wiecznie bez przełtanku krolowác: nád włłfemi národy po włlytki czály światá. *RejPs 215v*; *LibLeg 10/152*; *RejJóz 13*; *Diar 75 (2)*; *RejWiz 87v*; Abowiem go obrał Pan Bog thwoy miedzy włzem pokoleniem twoiem/ áby łłżył imieniowi Pánłkiemu/ ták on łam iąko y łynowie iego po włlytki czály. *BibRadz Deut 18/5*; Y dla tego trapić będę potomłtwo Dawidowe/ á włzákoż nie po włlytki czály. *BibRadz 3.Reg 11/39 (8)*; *RejAp 71*; potrzebá żeby miedzy drugimi łłynął/ czyniác temu [rycerskiemu rzemięslu] dofyć/ po włłelki čás/ y ná káždím mieyłcu *GórnDworz D5 (2)*; *RejPos 330v*; *WujJudConf 233*; *ModrzBaz 110*; Lecż tobie narodzie Rułki mnieyłza wymowká/ bo choćiáz od piąćifet lat był w tym przy zuchwálych Grekách/ odłzczepieńłtwie: iednákież po włlytki czály tych piąćifet lat/ miał Greki łwoie Kátoliki *SkarJedn 355 (2)*; *NiemObr 70 (6)*; *PaxLiz D3*; Ten [brzeg] wodá głodze y w ten wáli łály/ Po włlytkie czály. *KlonFlis Fv (2)*; *KlonWor 4*.

»po wszystkie (a, wszystkie) czasy ([czyje], świata tego)« = *na zawsze; do końca życia; (in) omnibus diebus* *PolAnt (5)*: *BibRadz 3.Reg 12/7 (2)*; á wiele nam Pan o tym widomego łwiádełtwa łwego przed w niebo włtąpieniem łwoim/ y potym po włlytki czály światá tego/ zołtáwić raczył *RejPos 331v*; to ielt/ práwi/ Kołciół Chryłtułow/ ktory ma połpolitą powłłzechność: to ielt/ iłz nie tylko powłłzyckie czály iąko się rzekłó/ ále po włlytkich ięzykach y narodach światá włlytkiego rozłany ielt. *SkarJedn 25*; *SkarŻyw 374*.

»po wszystkie czasy« = *przez długie wieki* (1): A cić łą moczare/ ktorzy po wftytki cząfy [a saeculo] byli ławnemi. *BibRadz Gen 6/4*.

»po te wszystkie czasy« = *teraz, przez cały ten czas* (1): Y polá otworzyfte po te wftytkie cząfy Płaczą y trawne łąki/ płączą chłodne łáfy. *KlonŻal Bv*.

»po wszystkie(e) czasy sw(oj)e« = *przez całe swoje życie* (7): Coż nam náfze pyeniądze pomogły/ co złoto. Cochmy ich w wielkiey nędzy po fwe cząfy wftytki/ Názbyeráli *RejWiz 104v*; A obrok miał ząwždy od Krolá/ káždego dnia po wftytek czas żywotá łwego. *BibRadz 4.Reg 25/30*; *RejPos 257* (2); *RejZwierc 124*; Znam cię/ o Krolu Polfki/ choć tu miedzy łáfy/ Z dzikim źwierzem przebywam po wftytki fwe cząfy *KochDryas A2*; *KołakSzczęśl C4v*; *SiebRozmyśl [A2]*.

»po wszytek(-tki) czas(y) (za) żywota(-ow) (a. życia, a. marności) [czyjego(-ich, -ej)], wszytek (wszy(s)tki(e)) czas(y) ([czyj(e)], wszytek żywot [czyj]« = *przez całe życie od tej chwili aż do końca, przez całą resztę życia; in numero dierum vitae vanitatis, omnibus diebus (vitae) PolAnt; in omni vita Modrz (28:3:1)*; *RejWiz 87v*; Ktoż zna co ieft dobrego człowiekowi zá żywota po wftytki cząfy krotkiego życia iego *BibRadz Eccle 7/1 (10)*; Vżyway krotofile z żoną łwą którą miłuielz/ po wftytki dni żywota nieuftáwicznósci twey/ [...] po wftytki cząfy márności twoiey. *BielKron 81v*; ábyfmy befpiecznie łłúżyli iemu/ w fwiáthobliwósci á w łprawiedliwósci przed oblicznością iego/ po wftytki cząfy żywotow náfzych. *RejPos 298 (12)*; *BudBib 2.Par 10/7*; *CzechRozm 222*; NAprzod tedy o zwyczáioch będziemy mowić/ ná ktorych iż wiele należy po wftytek czas żywotá ludzkiego/ ztądfię pokázuie/ że y tych wychwaláią/ ktorzi fię ich pilnie dzierzą *ModrzBaz 5*; Tyś nas pánie z cięźkiego trapienia wybáwił/ [...] Przeto cię [...] po wftytek żywot náfz wyznáwác będziemy. *KochPs 65*; *SkarŻyw 504*; *NiemObr 10 (3)*; Iáko ptak/ kiedy towarzyszá zbędzie/ Nigdy ná rózdze zielonéy nie siędzie/ [...] Sam ieden lata po fwe wftytkie cząfy *KochPieś 19*; *SiebRozmyśl [A2]*.

»po [ile] dni« = *przez ileś dni, w ciągu iluś dni; na ileś dni, na przeciąg iluś dni [w tym: przy czasowniku w imp lub w funkcji imp (17)] (23)*: vwarz ie [lipowe latorośle]/ potym wlož do wanny/ á parz lie w nich kielo godzin po kielko dni *FalZioł V 92 (4)*; [przyrządzone lekarstwo] daway ná kážde zaranie pić po trzydzięfci dni s trochą cukru/ themu ktory wielką niemoc cierpi. *SienLek 59v*; Albo Kámffory wlož wwodkę rozáną á wyftaw w báńce skłáney po trzy dni na łłońce *SienLek 68 (16)*; Y był po thymze zwolenniki Páńfkieni/ kthorzy ná ten czas byli w Dámáfzku/ po kilká dni. *RejPos 283*; *BiałKaz D2v*; po trzy dni cały płałterz prześpiewał. *SkarŻyw 570*.

»po ty (wszystki) dni (poki)« = *przez ten czas, w te dni* (2): [gdy pies wściekły ukąsi] wżákże fye ranie nietrzebá dáć goić do Czterdzieści dni: [...] á po ty wftytki dni poki rány niegoifz/ proch rákowy [...] chorému [...] daway *SienLek 151v*; *RejPos 71*.

»po wszy(s)tki(e) (a. wsze) dni (żywota a. wieku)« = *zawsze; przez całe życie; cunctis a. omnibus diebus (saeculi a. vitae) Vulg, PolAnt; per singulos dies PolAnt (67)*: *OpecŻyw 12v (2)*; *BielŻyw 46 (2)*; *WróbŻołt H4*; *RejPs 34 (2)*; Będę tu po wftytki dni dobrorzeczył thobye *LubPs ee6v (4)*; á będielz wyrządzał cześć mátcie łwoiey po wftytkie dni żywotá iey. *Leop Tob 4/3 (6)*; Tedy lud łłúżył Pánu po wftytki dni poki żyw był Iozue *BibRadz Iudic 2/7*; A ták gdy im Pan wzbudził Sędzię/ tedy Pan był przy Sędziem/ á wybáwił ie z rąk nieprzyaciół ich po wftytki dni żywotá onego Sędzięgo *BibRadz Iudic 2/18 (11)*; *BielKron 2v (4)*; ále pomierny żywot á pocźciwe życie tho ieft płátne v niego. A

nie tylko tego chce/ iákoby ná pośmiewińko/ w piątek ábo w łobotę/ ále po wŕzytki dni żywoťá fwoiego. *RejPos* 185v (3); *GrzegŚm* 35; *RejPosWstaw* 21v; Aby fię bali ćiebie/ á iźby chodzili drogámi twemi po wŕzytki dni/ iáko dłuęo żyć będą na ziemi *BudBib 2.Par* 6/31 (19); *BudNT Matth* 28/20; *CzechRozm* 71v (2); Tegom práęnął od Bogá y tegom łzukał/ ábych fię zoťał w przybytku Páná meęo/ po wŕzytki dni wieku meęo. *SkarŻyw* 41; *CzechEp* 427; *ArtKanc* Q6v; A oto ia ieťtem z wámi po wŕzytki dni/ áż do łkończenia świátá *WujNT Matth* 28/20 (3); *SkarKaz* 273a; *SkarKazSej* 665b.

»po dziś (a. dzisiejszy) dzień, dziś« = *teraz, obecnie, dziś, w dzisiejszych czasach; (usque) in hanc a. hodiernam diem Miech; hodie PolAnt; hodieque Cn* (57:15); *BielŻywGlab nlb* 9; A dla lepfzey obrony fiedm zamkow [...] zbudowali [...]. Od ktorych Siedmi grodow y po dziłiefyźy dzien zowá Siedmigroćká ziemiá. *MiechGlab* 59 (7); *LudWieś ktv; KromRozm III* G6 (2); *DiarDop* 104; Gdzye [...] nieprzyiyacyele Tátary grube Bárbáry/ y inłfe [ludzie na Podolu] tłumyá á wpađzáyá/ yáko to było dawno y po dzis dzyeń yeť *GliczKsiąż [K]*7v (5); *RejWiz* 144v; Y łtála fie ziemiá wáłłá pułtyniá/ y ná dziw/ y na przekłętwo/ przeto że w niej nie máłz obywatelá/ iáko ieť po dziś dzień [*sicut est dies haec*]. *Leop Ier* 44/22; *RejPos* 215 (6); *BiałKat* 71; *RejZwierc* 62v; *BielSpr* 24v; *WujJud* 48v (4); Tákći Apoťtołowie [...] iednáli záwłze y podziśdźień iednáią lud połpolity z Bogiem. *WujJudConf* 88 (7); *BudBib 2.Par* 35/25; *CzechRozm* 71v (5); *PaprPan* C2 (2); *SkarJedn* 204 (2); *SkarŻyw* A3v (2); Ten Láktáncyus zá fwe⁸⁰ czáfu [...] wźiętym y zacnym był/ y po dziś dzień Papieźnicy między święte Oyce go policzáią *NiemObr* 127 (4); *KochEpit* A3; *WerGość* 251; *OstrEpit* A3; *RybGęśli* A2v; Tákác ieť zápálczywość haeretykow; y ten ieť żywy przykład ich złoći y chyťroći/ ktorey y po dziś wzywáią *WujNT* 470 (8); Zadna religia ták wiele báłwochwáłłtwá nie obáłiła y ono ze włzego świátá nie wypęđziłá/ iedno tá Chřeśćijáńłka. Co y po dziś dzień miedzy Indiany ná włchod y zachod czyni. *SkarKaz* 277a (4); *CzahTr* D3v; *PaxLiz* A3.

»po dzisiejsze lata« (1): Tákżec náłzy myfliwcy/ po dziłiefyźe látá/ Wodzá Chárty ná łmyczy *RejZwierc* 128v.

»po te (ty) (tam) lata« = *przez te lata, w ciagu tych lat; teraz* (9); *RejRozpr* H4; *RejWiz* 19; przyłzedł [*Heliasz*] do Acháb/ rzełł mu: Żyw ieť Pan Bog/ nie będzie rofy po ty látá áni dełzczá *BielKron* 84; *RejZwierc* 222v; *Strum* E2v; To iednáł ieť dziwna rzecz/ że po te látá nie dawno przełzłe [*hisce annis proximis*]/ Pośłow ziemiłkich bárzo wiele ná łeymiech bywáło *ModrzBaz* 140v; *VotSzl* B3; *CzahTr* G2v (2).

»po wsze (a. wieczne) lata, wszystkie roki« = *zawsze, wiecznie* (2:1): A coź ieť przyrođenje/ łá Páńłkie wyroki/ Ktore záwłdy mułzá idź iuź po wŕzytki roki. *RejWiz* 148v; bowiem godźien tego/ Zacny náwłzem Stároťtá/ by po wieczné látá/ Słynał iego chwáłny łlub/ poki łtáie świátá. *OstrEpit* A2 (2).

»po (te) wszy(s)tki(e) lata, roki« = *przez wszystkie lata, przez cały ten czas* (1:1); *RejPosWstaw* 41v; Láto z Zimá w przemiány [*idzie*] po te wŕzyťtkie rok[i] Czyniáć zá niá [*tj. nadziejq*] raz kwietne raz siemiene kroki. *RybGęśli* Bv.

»po wszy(s)tki(e) (swe) lata« = *przez cale życie, w ciagu całego życia; na zawsze* (3); *RejWiz* 67v; Jeśli Menelausa Paris zgładzi [z] świata, Niech Helenę i skarby ma po wszystkie lata *KochMon* 29; *KołakSzczęśł* A3.

»po [ile] nocy« = *przez ileś nocy, na ileś nocy [w tym: przy czasowniku w imp (1)] (6): FalZioł II 18d; vdziały knot z bawełny/ á tym go pomáz/ á ku máćicy wetkni po trzy nocy możezli/ przed złączeniem z mężem SienLek 111v (2); SkarŻyw 87 (2); Wczorá mi páni piálá/ Ze po trzy nocy nie fpálá. KochFr 29.*

»po okoliczność miesiąca« = *w dosłownym tłumaczeniu z łac. 'przez cały miesiąc' (1): Annus vertens, Okoliczny rok [= cały rok]. Mense vertente, Po okoliczność tego miefiacá. Mącz 486c.*

»po wszy(s)tki wieki ([czego])« = *przez wszystkie wieki, przez cały czas; (na) zawsze (13): SarnUzn D3; Ciáło ich pogrzebione ieft w pokoiu/ ále sławá ich słynie po wšytki wieki [in generationem et generationem]. BudBib Eccli 44/14; iż Kościół Boży záwždy po wšytki wieki Doktory y náuczyciele máiac/ nie tylko Greckie/ ále tełz miał y Láćińskie. SkarJedn 283 (4); KochPs 14; NiemObr 122; SarnStat *3; Kátholickiemu ś. kościółowi nigdy po wšytki wieki ná cudach nie zefzło SkarKaz 418b (4).*

»po wszytki nieskończone wieki swoje« = *wiecznie [w odniesieniu do Boga] (1): A iuz [Pan] łoby nád nim [człowiekiem] obiecał rofkolozować po wšytki nieskończone wieki łwoie. RejPos 191v.*

»po wszytek wiek żywota naszego« = *przez całe życie (1): Służna rzecz ieft záprawdę/ áby miernołcią [...]/ po wšytek wiek żywotá náłzego/ náłługowáliłmy Pánu RejPosWstaw 22.*

a. *Z odcieniem dystrybutywnym: każdy lub za każdym razem przez określony czas (5) :*

Wyrażenia przyimkowe: »po [ile] dni« (4): LibLeg 11/169 (3); cztery kroć do roku wielkie pofty po dni czterdzieści czynił SkarŻyw 471.

»po [ile] niedziel« (1): *Widziemy tełz, że WKM i z Pany Radami swemi nic na tym siedzieć lenić się nie raczysz i po kilkanaście niedziel sjem dzierzeń raczysz. DiarDop 108.*

B. *Oznacza, że określony moment czasowy stanowi górną granicę czasową: do (jakiegoś czasu, momentu jakiejś chwili); in Miech, Vulg; usque in Miech; ad Vulg (103) : Acz v niego porządek ná wšytkim záftanie/ Ale we łbie nie długo tylko po łniadanie PaprPan H2.*

Połączenia: »aż(e) (i) po« (12): małz baczyć iż Polaki, Szwaby y burgudi [...] Cefarzowie trzye Henrikowie wygladzili [...]. Telko zołtali iefzce tam Sarbaci, Windelici albo Vindowie áże po dzifiefzi dzień z ięzykiem polłkim chocia narufzonym. MiechGlab 52; Leop 1.Reg 30/25 (5); RejPosWstaw [41⁴]v; DIonizius będąc w Papiefkim vrzędzye/ [...] Karał Biłkupy łprołne á w wierze nieftále/ Infze porządki iego łá aż podziś trwałe PaprPan R4; Kunas Zamek nád Niemnem [...] zábudował/ ktory Konallowem od łwego imienia przezwał/ potym ten Zamek y z miáftem zá czáłłow postępkem aż po dzifiefzy czas zowiá. StryjKron 81; KlonŻal C; Arcybifkup [Wojciech Jastrzębiec] przikupil bel [...] [zamek] Ritwani [...]/ łktorego łie po iego Smierci piłali Sinowci yego Ritwianłkyemi az y poten tzas łie piłza PaprUp E4; KochPij C3v.

»od ... aż po« (2): *bo tho ieft rzecz połpolita wšytkim hordam tatarłkim iako od poczátku łwego aż po dzisdzien [ab exordio et ingressu eorum in hanc diem]. MiechGlab 32; KochPij C3v.*

Wyrażenia przyimkowe: »po czas« = do określonej, ściśle wyznaczonej pory, do wyznaczonego czasu [niewykluczona tełz interpretacja: 'w stosownym, przeznaczonym na to czasie', cf 2.a.] (1): A czo łie thicze wspolnego piwa, tho się czeladzi niema bronicz po czas. ListRzeł w. 44.

»po te (ty a. ten, a. dzisiejszy) czas(y), ten czas żywota swojego« = *do tego czasu, do tej pory, dotąd dotychczas; do tej chwili swego życia* (23:1); *Diar* 20; *RejWiz* 85; A coż to za zapłata miły Pánie? Iużbychmy sie inadz mogli o tym nie pytać/ bochmy sie iuż o niey po ten czas dożyć fzyroce náflucháli. *RejAp* 193v; Iż po ten czas żywota swoiego opálowales sie iákoś chciał wedle myśli swoiey/ ále przydzye czas iż cie inzy opálować będzie *RejPos* [279]; *HistLan* A4; *RejZwierc* 101v; *Oczko* A2v; *MWilcHist* E3v; *StryjKron* 81; *KlonŻal* C; *PaprUp* E4; *OrzJan* 77; *RybGęśli* A3; *GostGospSieb* +4; *JanNKar* E3 (4); *SarnStat* 977 (3); *VotSzl* E3; á niechay Pan Bog wżzechmogący W.M. tak do końca błogóflawi/ iáko po te czáfy w kázdey rzeczy błogóflawić raczył. *CzahTr* A4; *RybWit* B3v.

»po dziś (a. dzisiejszy) dzień, dziś« = *do dziś, do chwili obecnej, do teraz, do czasów obecnych; usque in hanc (hunc) diem Miech, Vulg; usque hodie Vulg, PolAnt; achuc, in hanc diem, usque in hodiernum diem, usque in nostra tempora, (usque) nunc Miech; usque ad diem hanc Vulg* (66:6); *GlabGad* N7v; Sthoią po dzifiefzy dzien pola Alanfkie pułte *MiechGlab* 41 (13); Auguřtyná fwyętego náuká y píánye podziś dzyeń w wylkyey cene yeft *KromRozm II* qv (3); A to kres porzázdu ápořtołfkyego/ ktory po dziś dzyeń przez tylo wyekow w kořcyele krzeřciyáńfkim trwa/ y do końca trwáć będzie. *KromRozm III* H7 (5); *GliczKsiąż* C4 (3); *Leop* 1.Reg 30/25 (5); *BibRadz* 2.Par 35/25; *RejAp* AA3; *WujJud* 134 (2); *RejPosWstaw* [41⁴]v; iáko go [*Chrystusa stworzonego*] wierzył Arius/ y po dziś iego vczniowie wierzą. *BialKaz* G3v; *CzechRozm* A6v (4); *SkarJedn* 29; A S. Woyćiechá męczenniká Bożego y páłterzá fwego tak vczćil: iřz po dziś dzien to znáczno/ w Gnieźnie y w Gnieźnieńfkim kořciele *SkarŻyw* 357 (8); *StryjKron* 260; w gáiu záś řofnowym Zdróy možny bije/ ktory také Witułtowym Kluczem po dziś dzien zowá *KochJez* B3; Spiřowali teř oni Celářzowie Pogáńfcy rozmáite práwá/ [...] ktore iefczce y po dziś dzien trwáią *NiemObr* 160 (2); *ZapKořcier* 1584/53; *KlonŻal* C; *ZawJeft* 13; *KochCz* B2; *WujNT* 35 (2); Było teř y drugie miáfto temuř [*Atenom*] podobné, [...] ktore y podziś iefczce ieft, miáfto ftárożytné y zacné *JanNKar* B4 (2); *KlonKr* A; ktorzy w Syná Bożego vwierzyć niechćieli [...] y bořtwo iego zbluźnili / y po dziś dzien bluźnią *SkarKaz* 275b (4); *CzahTr* E3 (2); *SkarKazSej* 666a; *KlonFlis* Dv; *SapEpit* A3v.

»po [ile] lat« = *do iluř lat* (2); iřz [*Antoninus*] niemaiąc nigdy náuczyciela po lat řzeřnařcie/ w ktorzych trochę tylko Dialektiki řluchał/ řam przez řię wřzytkiego řię náuczyl *SkarKaz* 275b.

»po te (ty) lata (wszytki)« = *dotąd do tego czasu, do tej pory* (3); Bo wiera y názy tatufiowie [...] w řwych kolendarzoch y řachmaniech po ty lata zblázdžili *LudWieř* ktv; *KochPieř* 33; Ale poczáwřzy od řtworzenia řwiátá/ Ař po té náře ořtáteczné látá: Ledwie par kilka w dzieiách opiřano/ Które zá práwé przyiácioły miano. *KochPij* C3v.

[Znaczenie to jest innowacją szesnastowieczną (w 1. poł. wieku zanotowaną tylko w *ListRzeř* (1), *LudWieř* (1) i *MiechGlab* (13)), stąd wiele uřyć jest płynnych i nie zawsze ostro odcinają się od znaczenia 'przez']

C. Między formami tego samego rzeczownika wskazuje na częste i zwykle regularne powtarzanie się czynności w krótkich odstępach czasu (15) :

Wyrażenia przyimkowe: »dzień po dzień« = *codziennie, każdego dnia; dzień w dzień, dzień po dniu; per singulos dies PolAnt; de die in diem Vulg* (6); A nye nářlázduyá ři dzyeń po dzyeń lubořci? ktorzy wřfytkę wolnoř y wyáre krzeřciyáńfką ná tym řázdą/ áby yeřć/ pić/ czynić/ nyecháć/ co á kyedy/

á yáko kto chce *KromRozm I D4* (2); *BudBib 1.Par 16/37*; *ĘochPs 88*; *WujNT 2.Petr 2/8* (2); [Tá bitwá bylá wítáwiczné dzyeń po dzyeń podle dniá ofmđzyfiáe [!] dni/ á nigdy iey nie przerywano. *HistTroj G8v*].

»raz po raz« = *wiele razy w krótkich odstępach czasu; często* (9): *BielKron 165v* (2); *SarnUzn D4*; *RejPosWiecz² 93*; O frogich á częłtych raz po raz wewnętrznych woynách/ y rofterkách fzkodliwych Xiążąt Rulfkich. *StryjKron 195*; Łucko dwa kroć raz po raz wzięte. *StryjKron 577 marg* (4); Tu fłyżymy / iáko Chriftus pan/ będąc w chwale/ y Pánem chwały: przedsię Oycá fwego/ bogiem fwoim/ po czterykroć/ raz po raz/ miánowác fię nie wftyda. *NiemObr 112*.

3. *Wskazuje na cel czynności, niekiedy (w »po co«) na przyczynę; pro Miech, HistAl, Modrz, JanStat [w tym: »poń« (53)] (576) : OpecŻyw 178v; RejRozpr C4v; ktore [uciążenie] podimuyá sliacz albo iezdżąc po pieczethowanie thakowich przipozwow ZapWar 1545 nr 2646; SeklKat X2v; RejWiz 120; OrzRozm C4; Piáli thez/ iż gdy Moizefz wftąpił do Bogá ná gorę po Zakon/ bronili mu go Anieli BielKron 463v (4); MączKoch nlb 12; Vniuerfitas Polfka/ połyła Połty fwé ná Seym/ do Króla fwego po fprawiedliwość/ po obronę/ po pokóy. OrzQuin C4v (5); HistRzym 25 (2); RejPos 6v (8); BielSat Cv; Wfzák nie trzebá dáleko nam po przykład chodzić/ Y domá tu możymy nań fnádnie vgodzić. HistLan B3v; bárzo go fnádnie ná wfzytko przywiodá/ iż im fzynkuie/ álbo muśi połtác po co iedno każá. RejZwierc 53; WujJud 129; A rzadki iezdzi do Włoch ftąd po obyczáie. PaprPan Ff2; SkarJedn 43 (4); SkarŻyw 36 (2); KochFr 111; Ale oná klęknáwfyz v nóg oycowfkich/ prośiá y dla Bogá/ áby iey po háńbę y lekkość chodzić nie dopuřczał KochWz 142; ReszList 172; ActReg 130 (3); Nietrzebábby po guzy iezdźić ná Podole. WyprPl B3; tákiego rzemieřniká napiérwéy deferowác ma do wrzędu Woiewodzého/ przy którym vkrzywdzonym wrząd Woiewodźin/ ma połtác do wrzędu mieyfckiego po dálřzú exekucjá SarnStat 272; fyn twóy namilfyz po duřzú twá nařwiętfzú [...] przyřzedł. SiebRozmyřl L3v; Czemu Helizeufz Náámánowi do Iordanu po vzdrowienie trądu kazał? SkarKaz 41a (3).*

Fraza: »jest (a. nie było, a. nie masz) po co (pocz)« = (nie) warto (5): Acz fie niebilo pocz kwapicz Liepiei bilo ten czas zapicz *RejRozm 402*; przeto rodzicy niechayby fie nie kwápili z dzyećmi fwemi do dworu boć nyemářz po co/ yeflicby go domá myał rořpuřtnego/ weźmyeć go yefřcže gorřfego y zuchwálřfego z dworu. *GliczKsiąż I3*; *GórnDworz T4*; *RejZwierc 135v*; A iefli mniefzřzú część do řzkuty włóżyřz/ Choć fię rozbije/ ty fię nie zubořzyřz/ Ieřcže fię możeřz nie klániác nikomu/ Ieřt pocz do domu. *KlonFlis Ev*.

Wyrażenia przyimkowe: »po co (pocz), cole inszego« = w jakimś (innym) celu; qua gratia, quid (quod) Cn (17:1): Gdyřf on nycz wporvczenyv od nářf nyema, y beřz voley y vyadomořczy nářfey nyevyemy pocz do Cef: yachal *LibLeg 7/35*; *OrzQuin C3* (2); *GórnDworz Pv*; Ty wieřz ktom ieřt/ y pocom przyřzedł *SkarŻyw 51* (2); *ActReg 104*; Kmiećie áby w miářteczkach przyległtych ná noc nie bywáli/ gdy ná targ iezdżá/ álbo choć po cole inřzego *GostGosp 30*; Aby [kmiećie] po tágach ládá po co nie iezdźili. *GostGosp 166* (3); *SkarKaz 517b*; *CiekPotr 3*; Naprzod vpátruy gđzie y po co płynác *KlonFlis E2v*. Cf *Fraza*.

»po co(ż) (pocz)« [w pytaniu o cel, teřz retorycznym, sugerujácym, odpowiedź: niepotrzebnie]; *quid Vulg, PolAnt* (25): Ezop rzekł/ pocžeś tu przyiał/ A on mu/ iżem kupić chćiał *BierEz A4*; *KrowObr*

159v; A powiedz mi co łie to tam nowego stało. Y gdzie idziesz albo pocz *RejWiz* 159; Pocicie przyłzli do mnie cłowiek kthoregołcie nienawidzili y wypędzili od łyebie? *Leop Gen* 26/27; *BibRadz* 2.Reg 13/26 (2); *RejPos* 224v; *GrzegłSm* 50; Cołcie za rodu / a po cołcie tu do Rzymu przyłzli? *SkarłŻyw* 62 (4); *KochTr* 8; PO co wy Haereticy w kołciele bywcie? Kiedy ceremonie za łmiełch łobie małcie. *KochFr* 103; Po co łtatut/ y prawa chwalebne łtawiamy? Iełli łye obyczaıow dobrych nie trzymamy. *KochPieł* 2; *ActReg* 94; By zawłzdy dobrze byo/ po cołzby do nieba? Izałzby o co prołic/ albo wzdychc trzeba? *GrabowSet* B2 (2); Bom ia vmyłłnie przyłzedł do ciebie. (-) A po cołz? (-) Zeby łwedle potrzeby mołł ci natrzełc włzy. *CiekPotr* 6 (2); *SkarKazSej* 695b; [wyłłali do nich Solona. Kthory przyechawłszy do nich/ pytal ich pocłzby iełchali tak zbroynie. *HistTroj* G8v].

»po co (pocz)« = *dłaczego, z łakiej przyczyny* (8): Przyiacielu pocz thu łiadałz abo idzielz do thego powołania Pnłskiego a do tych obietnic iego/ nie maıac vbrania ładnego do tego godnego na łobie. *RejPos* 159 (3); Po co mię prozno/ łrogi Apollo trapilz. *KochOdpr* D; *ActReg* 97; A ty po co łie wtracalz, y czemu do rady Wrałalz łie niewewany? *CiekPotr* 56; Tam kiedym go wołala/ [...] przyłzedł/ [...] Pyta/ po co połł łlala *GosłCast* 57.

»po to« (6): *LeszczRzecz* A5v; iak ogniłte kule dzialac małcie/ [...]. Naucze łwas/ [...]. Mołe po to nie chodził do pułzkarłkiej łzkoły *BielSjem* 38; *ActReg* 155; *GosłGosp* 20; Nie mołłem wykorzełic z łerc ludzkich tych grzechow ktoem włpomnial/ [...] a iakołz łie bałc nie mam/ gdyłz mię po to y na to połłano? *SkarKaz*)(3v; *CiekPotr* 61.

a. *Członem podrzednym jest nazwa osoby* (282) : *BierEz* A4 (2); *OpecłŻyw* 81v (6); *ForCnR* D3v (2); *ZapWar* 1537 nr 2494 (3); *LibMal* 1544/88v (3); *LibLeg* 10/57 (5); Biegay Ty chłopcze czo rychlej skokiem po czeklarze *Rejłoz* H6v (5); *RejKup* b4 (11); *HistAl* L5v; *Diar* 19 (9); *GroicPorz* aa4v; *RejWiz* 156; *Leop* 1.Reg 16/11 (4); BAbę oczy bolaly/ łe mało widziala/ Wię łobie po barwierza/ na radę połłala. *RejFig* Ee2; *BibRadz Gen* 27/45 (4); gdy łam ieden cart nie mołe zwięłc cłowieka/ idzye po towarłzyłze gorłze niłzi łam *BielKron* 25v; Potym Priamus połłal po Antenora y Eneala ay przyłzli do rady *BielKron* 59v (89); *Macz* 225a; *GórnlDworz* S7v (4); Przetołz kiedy w Litwie chłciano mięrcac Imienia/ do Mazowłz po Mierniki łlano *GrzepGeom* A4; *HistRzym* 15 (10); *RejPos* [36] (18); *BielSat* C4v; *HistLan* E4v (2); *RejZwierc* 6 (7); *BielSpr* 45v; *RejPosRozpr* b3v; *BudBib* 4.Reg 1/9; *BudNT Act* 24/24 (3); *CzechRozm* 144 (3); *PaprPan* Ff2 (3); *SkarłJedn* 363; *KochOdpr* C2v; Arcybiłkup rołkzal łwiętemu Dunłtanowi/ aby łzedł po Krola/ a przywiolł go. *SkarłŻyw* 509 (23); *StryłKron* 123 (3); *CzechEp* 363; *KochFr* 63; *ZapKosłcier* 1584/49 (2); *KochSz* A3v (2); dala łye namowilc/ y włkazala połł/ aby do niey do Kołłcioła przyłzedł/ a tam łlub z nia brał. *KochWz* 139; *ReszHoz* 126; *ReszList* 172; *WerGołc* 249 (4); *BielSjem* 21; *PudłFr* 67; *BielRozm* 23; *GórnlRozm* K2 (3); *PaprUp* B4 (4); *ActReg* 98 (3); *KochFrag* 45; *WujNT Act* 10 arg (3); *SiebRozmyłł* K2v; *SkarKaz* 245b (11); *GosłCast* 57; Włzak do łłubu Kapłana/ znyadłziem gotowego/ Tylko by do łas przybył/ połłimy po niego. *PaxLiz* E3v (3).

Z elips nadrzednego czasownika (4): Rzekł krol do Ioaba: Rołkalz po Abłalona aby w pokuu przyiechal *BielKron* 71v; Wiedzac łedy w kołciele Chrczełłcijnłłkim/ byłc klucze rozwiazania y zawiazania grzechow kzał łobie po łługę kołłcioła Bołżego kapłana/ kthorego włzial za łwiatka łumnienia łwego. *BialKaz* M4; *SkarłŻyw* 589 marg; *StryłKron* 707 marg.

W charakterystycznych połączeniach: *biegać (biec) po [kogo]* (4), *bieżeć* (2), *iść (chodzić, pość)* (20), *jachać* (3), *odejść* (4), *odprawować, (na)писаć* (4), *przyjechać* (2), *przysłać* (7), *przyść (przychodzić)* (12), *rozesłać* (2), *skoczyć, (po)słać (posyłać, posłany)* (180), *wyjechać, wyprawić (wyprawować)* (7), *zejść, zstąpić (zstępować)* (2).

b. Członem podrzędnym jest nazwa przedmiotu konkretnego, zwierzęcia lub wartości materialnej [w tym: *poń* (7)] (197) : *BierEz* N4 (2); *OpecŻyw* 49v; *MetrKor* 40/822 (11); *Murm* 118; Tego czału Dariusz krol Perłki do Alexandra po dań połłał którą przedtim na każdy rok od Philipa krola brał *BielŻyw* 149; *MiechGlab* 32; *LibLeg* 7/100; pyothrek chczwał v yednego Ńcholtyfcha [...] podkopacz fya do Comory po Ńchati *LibMal* 1543/75 (12); *RejJóz* L8 (2); *ZapWar* 1545 nr 2646; Wipilichmi piwo wŃzytko. Kluczniku po drugie ydzy *RejKup* c8 (2); *HistAl* B3v; *GliczKsiąż* M (2); A gdy niemálf Bráćiey/ ŃioŃtr/ y ich Dziećie álbo Wnękow: tedy po Ńpadek przychodzą inŃzy ktorzy byli ná bliŃŃzym Ńtopniu *GroicPorz* gg; *KrowObr* 85v; *RejWiz* 150v (2); A miał kxiądz MádyáńŃki liedń corek/ kthore były przyŃzły (do oney Ńtudnie) po wodę [venerunt et Hausemnt] *Leop Ex* 2/16; Kiedy będziefz żáć zboże ná polu twym/ á zápomniałby wŃziáć Snopká/ niewroćifz Ńie poń ábyŃgo wŃziáł [non reverteris ut capias eum] *Leop Deut* 24/19 (3); *KochZuz* A2v; *RejFig* Cc4 (3); *BibRadz Gen* 24/11 (3); owo krolewŃki óŃzczep/ chodź ktory poń. *BielKron* 67v; Ludzie onego kráiu wyŃzli do HiŃzpanow/ vkázuiáć im przez znáki áby do nich przyŃzli ná wyŃep po dáry. *BielKron* 447v (26); *KochSat* Cv; Abowiem iefł [...] rzecz málo przyŃtoyna. Dopiro Ńláć do Węgiey y dáley po Konie/ Gdy widźim przeciw Ńobie iuż dobyte bronie. *Prot* B4 (2); *SienLek* 197; *BielSat* Ev; coŃ w.m. pánie BoiánowŃki o rozumie powiedział/ iz kiedybyŃ go ná drodze nálaźł/ ŃchylifbyŃ Ńie poń niechciał *GórnDworz* Q7v (5); *HistRzym* 11 (3); *RejPos* 250v (9); Bo iuż chłopie day kury/ day owies/ podź ná Ńtraź/ ráno biegay po drwá/ biegay po piwo *RejZwierc* 72v (6); *BielSpr* 8; *HistHel* B2; *Strum* L; *CzechRozm* 110; *ModrzBaz* 78v (2); *SkarJedn* 199 (8); *Oczko* 2 (6); Nie mięŃzkay á biegay po ten płaŃzcz/ ktory maŃz od Athánázego BiŃkupá *SkarŻyw* 51 (27); *KochTr* 20; *CzechEp* 122; gđzieŃ zgbę Ńtraćifł/ táń iedź po nię Ńobie. *KochFr* 68 (3); *ReszList* 170; Nie trzeba Ńláć do Siedm miaŃł po żadne ortele. *BielSjem* 8 (2); IEŃcze Ńye wczorá drugi po to ŃpieŃzył: Czym ćiebie IaŃiu Pan Bóg dźif poćieŃzył. *PudłFr* 27; *BielRozm* 33; *GórnRozm* Mv; *ActReg* 86; *Calep* 603a; *GostGosp* 28 (3); *KochAp* 10; *KochFrag* 46; Iefłći ná tym błogoŃłáwionym drzewie owoc żywotá/ ále potrzebá poń rękę wyćiágnáć. *WysKaz* 26; iz Litwá nie ma dáley po Ńól iedźdźif/ iedno do Bełzá *SarnStat* 1052 (7); *SiebRozmyŃł* H2v; *KmitaSpit* B (4); *SkarKaz* 6a (2); Cyránek/ łyŃek/ niezliczona tłuŃzczá/ Co raz Ńie nurkiem po płoćieć puŃzczá. *KlonFlis* B4v (6); ZáŃmákwáło mu kraŃć poiedynkiem konie/ Więć potym Ńmieie idźie z towarzýŃtwem po nie. *KlonWor* 20.

Z elipsą nadrzędnego czasownika (3): [Dawid] Ńtrzelił z łuku Ńtrzáłami trzemi/ kazał po nie chłopcú *BielKron* 66; tylko to PolŃzcze przyŃtoi co Ńie w PolŃzcze rodźi: kto chce wymyŃláć/ tedy po cudzoŃiemŃkie rzeczy do GdańŃká *GostGosp* 132; DzieŃŃáta drogá twoiá byŃá o moy namilŃzy Pánie Iezu KryŃte/ kiedy oni niewierni kátowie kazaŃif po oné Ńukienki twoie/ ábŃŃ Ńie w nie oblókl *SiebRozmyŃł* C4.

A. Wskazuje na przeznaczenie obiektu [jako element składowy przydawki] (1) : Dam y konwie po wino/ dam teź ná Ńtoł chlebá *BielRozm* 27.

4. Służy do tworzenia wyrażen oznaczających krotność [obejmuje także połączenia z przysłówkiem; PO jest tu redundantne wobec istnienia przyrostka -kroć i pełni funkcję wzmacniającą] (571) :

a. W odpowiedzi na pytanie: ile razy? (179) :

α. W funkcji wielokrotnej – oznacza powtarzanie się czynności, stanu lub zjawiska [często w połączeniu z czasownikiem wielokrotnym] (131) :

Typ: *po ilekroć* (111): *OpecŻyw* [57]v (2); ale dobrą purgacją maia być [złe wilkości] wypędzony, á to nie zaraz gwałtownie, ale po kielokroć lekką purgacją *FalZioł* V 61v (3); *LibLeg* 11/22; *LudWieś* A4; *LibMal* 1552/168; *KromRozm III* D4 (4); *Diar* 78; *GliczKsiąż* F2; *KrowObr* 4 (4); *Leop Num* 22 arg; odpowiedział mu Iezus/ [...] Nie zápoie kur áz fię mnie po trzy kroć [ter] záprzyfz. *BibRadz Ioann* 13/38 (2); *BielKron* 329 (2); Septimum, Siodm kroć. Ut septimum consul, Po liedm kroć [zostać] pánem rackim álbo fiedm kroć. *Mącz* 384b (3); *SarnUzn* D8v (2); iz go [wapno ziemne] po trzy kroć w ogniu rofpálić/ á zá pierwlyzm y wtorym rázem w Winie vgásić: ále zá trzecim dáć mu powoli ochłodnąć *SienLek* 75v (16); *HistRzym* 80; *RejPos* 132v (4); gdy czytano Ewanyeliá w kościele/ o głuchym y niemym dyabelftwie/ Luter padł/ y záwołał po dwa kroć: nie iestem niemy/ nie iestem. *BialKat* 341 (2); *RejZwierc* 204; *WujJud* 87; *MycPrz I* [C]2v (3); *BudNT* A3v marg; *CzechRozm* 202v (3); *SkarJedn* 63 (3); Iufz po trzy kroć wyrzucony/ trzeći raz fię ná fwoię ftoлицę przywrocił Athánázyufz *SkarŻyw* 391; Lecz fkoró Sędziak on vmierał: záfie fię do złego wracáli po wiele kroć. *SkarŻyw* 558 (5); *MWilcHist* Iv (2); *StryjKron* 51 (5); *CzechEp* 81 (3); iáko Chriftus pan/ będąc w chwale/ [...] przedsię Oycá fwego/ bogiem fwoim/ po czterykroć/ raz po raz/ miánowác fię nie wftyda. *NiemObr* 112 (6); *ReszPrz* 30; *ZapKościer* 1586/66; *ArtKanc* D12; *GostGosp* 162; *OrzJan* 64 (2); Od Zydow wziętem po pięć kroć [quinquies]/ po czterdzieści plag bez iedney. Trzykroć byłem bit rozgámi/ razem był vkámionowan/ trzykroćiem fię z okrętem rozbił *WujNT* 2.Cor 11/24 (7); *JanNKar* A3; Wielka władza y derewnia bywála niekiedy Woiewodza: ále po trzy kroć iest iuz vmnieyfzona, tym co im Wiécowé fady odiełi *SarnStat* 240 (5); *SiebRozmyśl* [A2]v; *KlonKr* Dv (3); *PowodPr* 3 (2); iz Pan IEZVS vkazał fię tu ná ziemi po kilá kroć s. Páwłowi *SkarKaz* 243a.

~ W charakterystycznych połączeniach: *po dwakroć* (21), *trzykroć* (53), *czter(z)ykroć* (2), *pięćkroć* (3), *siedmkroć* (3), *kil(k)akroć* (*ki(e)l(k)okroć*) (26), *wielekroć* (3).

Połączenie: »po trzykroć na dzień, do roku« (1:1): po trzykroć na dzień [tribus temporibus in die] klękał ná fwe koláná/ á cześć y wchałę [!] dawał *Leop Dan* 6/10; *SarnStat* 741. ~

Typ: *po ile razy* (18): *FalZioł* I 47b (12); thosz po kyla ras rofkazalem lyfthi fwe pyfacz do panow Zyemye syedmygrodzkyey *LibLeg* 11/88v; *MurzNT* 131; Triplex pugna, Troyáká bytwá/ po trzy rázy zwłáfzczá będąca. *Mącz* 465b; *SienLek* 78; Wladiflaw Loktek [...] pokilka razow sPaⁿftwa od Poddanich bel zegan *PaprUp* B3v.

~ W charakterystycznych połączeniach: *po dwa (oba)* (2), *trzy* (3), *czteryzy* (3) *razy*; *po kil(k)a* (*kielko*) *razow* (8).

Połączenie: »po kilka razy przez dzień« (1): onę [krew gołębięcia] fobie ná oko puńczay po kilká rázow przez dzień. *SienLek* 67v.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1):

~ Wyrażenie przyimkowe: »po kilka« = kilka razy powtarzający się, kilkakrotny (1): Pestis, Powietrze/ mór/ morowe powietrze. [...] Pestes, Multis iam pestibus, Po kilkámorowé powietrzám. *Mącz* 294d. ~ ~

β. W funkcji mnożnej — oznacza, że jakaś wielkość jest większa od innej lub wzrasta ileś razy: ile razy więcej (39) :

Typ: po ilekroć (5):

~ Z nadrzędnym czasownikiem lub imiesłowem przymiotnikowym biernym (3): Sobieflaw Książę Czelkie [...] wtargnął krolowi w ziemię y vczynił škodę [...]. Ale Krol Boleflaw [...] powethował škody śwey po trzykroć *BielKron* 353; W Kubek ten w kthory oná [tj. miasto Babilon] wam námieflzáł/ námieflzaycie iey podwákroć. *RejAp* 148v; *CzechEp* 286.

Z nadrzędnym przysłówkiem (2):

~ W stopniu równym (1): A iefliż porodzi Dżiewkę/ przez czternaście dni nieczyftą będzie/ to ieft/ po dwa kroć thák długo iáko miewa śwą chorobę *BibRadz Lev* 12/5.

W stopniu wyższym (1): Sędzia ma być by nie brał/ nie dał też nikomu/ A ten [który chce być sędzią] mi dáry przyniofl/ bez wżyftkiego íromu. Pátrzaycieflz dáli tu co/ wierzcie mi w tey mierze/ Iż tám więcej po trzykroć łotrowfkie odbierze. *RejZwierz* 18v. ~ ~

W charakterystycznych połączeniach: po dwakroć (2), po trzykroć (3).

αα. Jako element składowy zestawień liczebnikowych, nazywających liczby, które mogą być przedstawione w postaci iloczynu, np. po siedmkroć siedm = czterdzieści dziewięć (34) : y poruczył go po cztherzykroć czterzem żołnierzom [quattuor quatemionibus militum] áby go ítrzegli *Leop Act* 12/4 (7); *BielKron* 307; *Mącz* 342c; á látho czterdzieflne y dżiewiąte/ (ktore śwye íkláda z lat po siedmi kroć siedmi) czyni człowieká doflkonálego wieku *LeovPrzep Iv* (11); *BudBib Lev* 25/8; było ich ludu około po íżeść kroć íto tysięcy do boiu *SkarŻyw* 480 (5); *StryjKron* 121; pokilka kroć: ítotifiece gotowich Pieniedzi vtracil *PaprUp* F3; *WujNT Apoc* 9/16; *WysKaz* 29; *KmitaSpit* A2; *SkarKaz* 6a; *SkarKazSej* 677a (2).

W charakterystycznych połączeniach: po dwakroć (dwukroć) siedm [= 14] (2), sto (tysięcy) [= 200 (tysięcy)] (2); po trzykroć siedm [= 21] (2), Sto tysiąc (tysięcy) [= 300 tysięcy] (5); po czter(z)ykroć cztery [= 16], siedm [= 28] (2), sto tysięcy [= 400 tysięcy] (2); po pięćkroć siedm [= 35] (2), tysiąc [= 5 tysięcy]; po sześćkroć siedm [= 42], sto tysięcy (tysiąc) [= 600 tysięcy] (3); po siedm(i)kroć siedem [= 49] (4); po dziesięćkroć sto tysiącow [= milion]; po piętnaściekroć tysiąc [= 15 tysięcy]; po kilkakroć sto tysięcy [= kilkaset tysięcy].

γ. W funkcji ekspresywnej (niekiedy hiperbolicznie) (9) :

»sto po dwakroć« = za stokratną cenę, bardzo drogo (1): Centuplicato – Sto podwakroc. *Calep* 180b.

Z nadrzędnym czasownikiem lub imiesłowem (3):

~ »po trzykroć, kilkakroć« (1:1): Tedy krol rzekł k niemu/ Poprzyflęgam cię po kilkákroć [Usque ad tot vices]/ ábyś mi nie powiedział iedno prawdę w imię Páńflkie. *BibRadz* 3.Reg 22/16; *RejAp* 158v.

»po trzy« [prawdopodobnie skrót od »po trzykroć«; tu jako przekleństwo] (1): Lekkość y íromotá/ niech ogárnie one/ Ktorzy mi źle życzą/ potrzy obelżone. *GrabowSet* T4. ~

Z nadrzędnym przymiotnikiem (4):

~ *W stopniu równym:* »po trzykroć, siedmkroć, tysiäckroć« (1:1:1): [*ludzie mądrzy pogańscy*] gdy kogo chcieli prawie y dołkonále łzcześliwym názwać/ powiádáli go być po siedm kroć łzcześliwym *LeovPrzep* H4; oprocž Bogá iednego Iehowy/ páná załtępow onego świętego/ y potrzykroć świętego/ Izraélłkiego [...] Bogá żadnego inłzego tákiego nie máłż *CzechEp* 286; *CiekPotr* 18.

W stopniu wyższym: »po tysiäckroć« (1): Bo iefli fię źle mylić ná wiernym przyiaćielu [...]: daleko po tyśiäckroć gorzey/ mylić fię ná tym w ktorym włzytkę nádźieię pokłádác mamy *SkarKaz* 273b. ~

Z nadrzędnym wykrzyknikiem: »po dziesięćkroć« (1): Ach/ Nieftotyż po Dziejiet kroć [...] Ach/ Nieftotyż nedzney Duffy Toć iey yuż nikt nicz nietułłfy *RejKup* cc7.

b. *W odpowiedzi na pytanie: który raz? (370) :*

Typ: po które (347): [*Ośłowi, podstępnie zwabionemu do jaskini lwa przez lisicę, udało się uciec. Gdy ponownie ją zobaczył,*] z dáleká ná nię wołáł: Załż ná pierwym niemałż dofyć/ Po drugieć fię nie dam łchyrzyć. *BierEz* Q2v (3); Oytče moy niebiełki [...] raczy mie wyłluchatz w mé prozbie/ ktorątz oto iuż po trzećie działám. *OpecŻyw* 100v; Zaty^m włlytcy [...] padli wznak naziemię po trzykrotz. Potrzećie gdy włtali/ pytał ijch powtoré: Kogo łfukácie? *OpecŻyw* 105 (7); *PatKaz II* 60v; *HistJóz* B2v; *TarDuch* C5; *FalZioł I* 14b (7); *GlabGad* C4; *MiechGlab* 12; Item kthory człowyek bandzye przyłzyagal trzy krocza za złodzeymy a po czwarthe by chczyal Tedymv nye mayá dopułczycz *LibLeg* 6/115v (14); *RejPs* 70v; *SekiWyzn* D; *LibMal* 1545/103; *RejJóz* H3v (3); *RejKup* q8v (2); Pifałifmy inłzych czáłow Máiełstatowi wáłżemu/ teraz też piłżemy po wtore [*iterato*]. *HistAl* E6 (11); *KromRozm III* P8v; *Diar* 83; *DiarDop* 116; *LubPs* N5v; Iefliby tedy pozwány trzeći raz nieftánał potym ná żądanie powodu [...] Sędžia go łkaże ná vpad/ záchowawłzy mu iefłcze po czwarthe wniefnyenie pomocney rzeczy/ to iefłth przyczyny łłufłzney dla ktorey nieftánał *GroicPorz* q2 (2); *KrowObr* 130v; *RejWiz* 27; *Leop Gen* 41/32 (14); *OrzList* gv; Rzekł iefłcze po tym/ Vczyńcie thák y potrzećie. Y vczynili trzeći kroć. *BibRadz* 3.Reg 18/34 (44); gdy iá [*Balaam oślicę*] bił/ uniołłá go ná łtronę/ á gdy iá iefłcze więcey bił/ [...] dáley fię niechciałá rułzyć. A gdy iá potrzećie więcey bił/ rzekłá k niemu: Czemu mię tho iuż trzeći raz bijełż [...]? *BielKron* 42v; [*Amurat*] połłáł do Stárołty [...] wieczor áby podał [...] zamek [...] [*starosta roześmiał się*]. Rozgniewał fię Amurat iż z iego połłow łmiech vczyniono / połłáł po wtore we dnie łtakimże połłełłtwem. *BielKron* 241v; [*Cesarz turecki*] mury ony potłukł [...]. potym Krześćiańie [...] mury z nowu murowáli. Turcy powtore mury potłukli *BielKron* 272 (32); *Cibus bis coctus*, Potráwá powtóre wárzona/ albo/ grzána. *Mącz* 25c; Reviso. Powtore álbo záś pátrzam *Mącz* 495c (19); *OrzQuin* H2v; *LeovPrzep* E4v; *RejAp* 191v; *GórnDworz* P6 (2); człowiek gdy łmiertelnie grzełzy Bogá po wtore krzyżuie *HistRzym* 69v (5); Y rzekł im pothym podrugye Pokoy wam *RejPos* 117v (3); *BiałKat* 264; Tátárzyn Rułkie źiemie/ do końcá łplundrował/ Y iefłcze fię potrzećie ná to nágotował. *BielSat* Hv; *BielSpr* 38 (2); *WujJud* 259v; *RejPosWstaw* [21³]v; *BudBib Gen* 22/15 (4); *HistHel* D; *BudNT Mar* 14/72 (5); *StryjWjaz* D2; *CzechRozm* 138v; *SkarJedn* 315; *Oczko* 38v; *SkarŻyw* 285 (5); A gdy iułż Ziemiá ołłycháłá/ rołkazał Pan Bog Noemu bełpiecznie wyłtąpić z Korabia/ [...] W tenże czás Pan Bog iákoby powtore łtworzył/ y połłánowił nowy Swiát *StryjKron* 6 (7); *CzechEp* 54 (4); *KochJez* A4; *NiemObr* 128 (2); *WerKaz* 282; gdy godzinká minie: Ná zad fię powtore nigdy nienáwinie. *WisznTr* 35 (2); *PaprUp* C3; *ZawJeft* 14; *ActReg* 40 (2); *Calep*

299a; *GostGospSieb* +4v; *LatHar* 91 (9); *WujNT Matth* 26/43 (18); A żaden z Elektów powtóré ná fady nie ma bydź obran do lat czwórzech *SarnStat* 853 (6); *KlonKr wstęp* A2 (2); *GosłCast* 39.

W charakterystycznych połączeniach: po pierwsze (5), *wtore* (drugie) (283), *trzecie* (52), *czwarte* (8), *piąte* (1).

Połączenia w postaci ciągów wieloczłonowych (28):

~ *Dwuczłonowe* (4): [*Magdalena*] wrociwłsy fie do grobu/ gorzko płakała/ powtóré ij potrzećie tam nagładała *OpecŻyw* 165; Iterum ac iterum nominavi, Powtore y potrzećie miánowałem. *Mącz* 175d; *RejPos* 239 (4).

Trójczłonowe (15): Lekarz niemocnego pytał/ Iákoby fie tey nocy miał. On rzekł iż fie bárzo znoił/ [...] Wtore kiedy go zopytał/ Rzekł niemocny/ zem żimno miał: Po trzećie chory powiedział/ Ize mu żywot zatwárdział *BierEz* Lv; Włóż Sarcocollum do rożaney wodki/ á poſthaw na flończu iżeby wſchło/ gdi wſchnie zafię naley wodki y thakież po trzećie *FalZioł* III 30a; *LibMal* 1543/76v (2); *MurzNT Luc* 23/22; Ciſnął Dawid s proce kámieniem/ tráfił Goliáthá w czoło/ powtore y potrzećie tráfił go w czoło aż padł *BielKron* 65v (8); *HistRzym* 67 (2); *BudBib* 4.Reg 1/11 (2); *BudNT Ioann* 21/16 (2); *CzechRozm* 61v; áby ten ktoby to [tj. *gwałt majątnościom duchownym*] pirwey wczynił/ oddał [...] w pięćior naľob więcey niż wziął: á kto po wtóre/ áby w dzieſięćior naľob wroćił: á kto trzeći kroć/ áby był z żemie wywołań. *ModrzBaz* 139v; *WujNT Ioann* 21/16 (2). ~

Połączenia: »pierwej ... po wtore« (2): bo to pewnieyſza rzecz ieſt/ iż to powietrze ktore pierwej było zakażone: nie leda fie iako po wtore ſkazi. *FalZioł* V 73v; *ModrzBaz* 139v.

»przedtym ... po wtore« (2): Przed tim nie dawno profiľiľmy was y theras po wtore profiľmy/ ábyćie nam przyľzli ná pomoc *HistAl* F7; A wſzakoż ná koniec [*Iob*] zginie [...] / á ci kthorzy go widzieli rzeką/ Gdzież ieſt? [...] Oko ktore przed tym nań pátrzyło/ nie ogláda go powthore *BibRadz Iob* 20/9.

»(i) raz (...) (i) po wtore« (3): *BibRadz Philipp* 4/16; Niech będzie co Bog raczy/ [...] Ale wždy wiernym ſtrożom/ y ras y po wtore Niech wolno będzie wołać kiedy gore/ GORE. *Prot Ev*; Abowiem Pan náſz przyſć raczył raz ná fwiát pokorny/ powtore przydzye wielmożny *RejPosWstaw* [21³].

»zasię (a. zaſ) (...) po wtore (a. drugie), po trzećie« (14:2): *OpecŻyw* 100; *LibLeg* 10/146; *BielKom* F7v; *Leop Eccli* 34/30 (3); ſtoczył bitwę s Papieżem/ poráził go [*Ote*] Papież zá pomocą Filipá Fráncuľkiego krolá. Zafię podrugie Othá zebrał fie przeciw Fráncuľkiemu krolowi *BielKron* 182v (2); *Mącz* 296a; *SienLek* 129; *GórnDworz* P6; *GrzegŚm* 35; *BudNT Ioann* 21/16; *LatHar* 707; *WujNT Matth* 26/42 (2).

Wyrażenie przyimkowe: »po wtore« = *na powrót, z powrotem* (*przywracając poprzedni* (*pierwotny*) *stan*) (3): Ieſli kto opuľci żonę ſwoię/ á ona odľedźy od niego mieľzkáľaby z innym mężem/ Izali fię powtore do niey wroći? *BibRadz Ier* 3/1 (2); ktory [*papież Grzegorz XI*] z Fránciey z Auinium Miáľtá ſtolec Papieľki/ gdzie trwał przez 70. lat [...] po wtore do Rzymá przenioľł *StryjKron* 456.

α. *W formule prawniczej lub magicznej* (26) : A gdy by ſtroná áppelluiąca ſtánęła/ á przeciwney by ſtrony niebyło/ tedy tá áppelluiąca/ [...] da przypozywáć ſtronę przeciwná po wtore/ y po trzećie/ ku otworzeniu rotuľu. *GroicPorz* bb4v (4); Aczkolwiek o płacéy y cénie rzeczy przedáynych ieſt doľyć nápiľano/ [...] wſzákże/ iż ſna prze niedbáľoſć nie bywa wykonywánié dekretu/ dla tego my powtóré y potrzećie ſkázuiemy y wſtáwiamy: [*aby*] *SarnStat* 286.

Połączenia w postaci ciągów wieloczłonowych (5):

~ *Trójczłonowe (1):* A gdzieby przeciwna łtroná ták po wtore y po trzecie przypozwana nieftánęła/ y po czwarte pomocney przyczyny nieftánia nie wniolła: Iuż Sentencya wyższego práwá ma być otworzoná y czytaná. *GroicPorz* bb4v (3).

Czteroczłonowe (4): GDyż tu.N. obżałowány przed Sądem o zamordowanie tego.N. przywołány po pierwsze/ po wtóre/ po trzecie/ po czwarte mimo práwo/ nieftánął/ [...] Przeto [...] *GroicPorz* n2 (16). ~

Połączenie: »po pierwsze ... drugą raz« (1): A gdy go iuż ták po pierwsze przywoła/ wroći łye do Sądu y zezna ono przywołanie [...]. Drugą raz łługá tákże iáko pierwey [...] przywoła mężoboyce *GroicPorz* nv.

Typ: po który raz (14): Mądryc gdy z śidlá wynidzie/ Po drugi ras wnię nie przyydzie *BierEz* K3; Otworz otworz ieft kto wdomu [...]. Otworz [...]. Otworz mowię ras potrzeczy *RejKup* e5; Tamże posłowie i po drugi raz przez tegoż Siennickiego powtorzyli, prosząc, by to jeno raczył na dobrej pieczy mieć, że królem jest polskiem *Diar* 60; quintum consul, Po piątiś ras ráycá. *Mącz* 343a (2); *RejAp* 7v (3); A oczkolwiek będyecie prośić w imię moie/ tho włytko vczynię dla was/ [...] Y po drugi raz oczkolwiek będyecie prośić w imię moie/ włythko vczynię dla was. *RejPos* 291v (3).

~ *W charakterystycznych połączeniach: po drugi (wtory) (11), trzeci (2), piąty raz.* ~

Typ: po którykroć (11): gdy przyiechał [*Antiochus do Jeruzalem*]/ wiele ludzi pobił y kościołow połupił [...]. Gdy łie powtory kroć do Ieruzálem Antyoch wypráwił/ tám więtłze łupieftwo vczynił niż pirwey *BielKron* 128v; Iam octavum, Iuż po ośmi kroć. *Mącz* 259a; Tertio, Trzeciakuyę/ po trzeci kroć czinię. *Mącz* 449c (8); weźmi korzeń Pokrzywny/ á wypłocz go w troiey wodźie/ po czwarty kroć/ vpłocz go Winem/ álbo octem *SienLek* 76v; *StryjKron* 443.

~ *W charakterystycznych połączeniach: po wtorykroć, trzecikroć (2), czwartykroć (5), szostykroć, ósmikroć, dziesięcikroć.* ~

c. *W odpowiedzi na pytanie: za którym razem? (6) :*

Typ: po ktore (6): Ieśli dwa kroć co widáią/ Po trzecie o to niedbáią. *BierEz* R4v; Wyiechawłzy tedy obá ná pole vderzyli w łie dwa kroć/ ále po trzecie vciął Gwido rámię Plebeufzowi *HistRzym* 81v (2); *SarnStat* 1282.

~ *Połączenie w postaci ciągu trójczłonowego (1):* Pierwłzą tedy plágą pokarał Pan Bog przez Moyżelza nie tylko Pháraoná/ ále włytko kroleftwo iego. [...] Potym kazał Moyżelz y Aaron zábom z wody wynieść. [...] Po trzecie łkarány ieft [*faraon*] plułkwámi łmrodliwymi *SkarŻyw* 480.

Połączenie: »pirwszem [czym] ... po wtore« (1): Lwicza pirwłzem porodem pięcioro dzieci miewa/ po wtore czworo *FalZioł* IV 11b.

W charakterystycznych połączeniach: po wtore, trzecie (5). ~

d. *W funkcji ekspresyjnej [w tym: z powtórną drugi raz formą czasownika (13), przymiotnika (1)] (16) :*

Wyrażenia przyimkowe: »po drugi, trzeci raz« (3:1): *RejPs* 84; *KochPieś* 44; NIemáłz y po trzeci raz nie máłz wątpliwości/ By w kim cnotá miáła wiść bez czći y łlawności. *RybGęśli* D3v; Niemáłz y po drugi raz niemáłz nic głupłzego, Niemáłz nic kłámliwłzego, nic fortylnieyłzego, Nic

dufnomowniejzszego, iáko cí, ktorých to Ieŝt rzemieŝło, pokátnie dobrym ludziom ízkodzić, A lámym fię vdáwáć *CiekPotr* 15.

»po wtóre, trzecie« (11:1): rzekł [...] Krol: Micheaŝu/ mamyli wyiácháć [...] ná woynę [...]? Kthoremu on odpowiedział. Iedź [...]. Y rzekł záś Krol do niego: Po wtore y po trzecie po przyŝięgam cię/ byś mi nic nie powiádał iedno co ieŝt prawdá/ w imię Pána Bogá. *Leop* 3.*Reg* 22/16 (4); Wefelcie fię záwŝze w Pánie/ y powtore powiedam wam wefelcie fię. *BibRadz Philipp* 4/4; Proŝimy cię tedy/ y po wtore proŝimy káŝkawy czytelniku/ ábyś ty [...] nie zbraniał fię tego czytáć *GrzegRóżn* A[3]; Szczęŝliwy y powtóré fczęŝliwy/ którégo Dziaŝki nie wŝzły mieczá nieprzyiácieliŝkiego. *ZawJeŝt* 38; *ActReg* 159; y ŝlubuyá pokoy wyechny na wyęki ot dzatek swoyich y ot potunŝtwa ŝwego, ŝlachetnyemu Pánu pyotrowy pyęczyę y Malŝzoncze yego y dzatkom yego: Gdzye yeŝcze powtóre satyę [*lege: za te*] wczycywe dobre ludzię ŝlubuyę pokoy wyechny na wyęky *ZapKoŝcier* 1588/79v; *WujNT Philipp* 4/4; *CiekPotr* 53 (2).

5. W wyrażeniach przyimkowych wprowadzających kolejne punkty wypowiedzi, zwłaszcza argumenty polemiczne [zawsze w połączeniach typu: po które, i zwykle w wieloczłonowych ciągach składniowych, odzwierciedlających tok rozumowania (poszczególne człony ciągów często są rozdzielone granicami wypowiedzeń)] (74) : *LibLeg* 11/141; *KromRozm III* D4v; *KrowObr* 116v *margin* (2); Primo loco, Pierwey, Na pierwszym mieyŝcu. Secundo loco, Powtore/ Ná wtórym mieyŝcu. *Mącz* 196b (2); Co fię kolwiek národziło/ po drugie z Bogá zrodziło/ muŝi trudnoŝci znoŝić *ArtKanc* O4v; *WujNT* 883.

Połączenia w postaci ciągów wieloczłonowych (31):

~ *Trójczłonowe* (10): *GroicPorz* v; *KrowObr* 117 (2); kthory [*Sabelijusz*] powiádał żeć ieŝth ieden Bog práwy iedney podŝtháci/ iedney perŝony. Ale nim ŝie wcielił zwáno go Oycem/ á potym gdy ciáło przyiáł y národził ŝie/ iuŝ nie Oycem ále Synem zowie go piŝmo/ á po trzecie że w gołębiczyey podŝtháci tenŝe ŝie wkaŝał/ zowie go Duchem ŝwiętym. *SarnUzn* B2v; *BiaKaz* F4v; Poŝty przykazáne [...]te ŝá. Naprzod poŝt wielki przed Wielkánocá [...]. Potym Wigilie pewne [...]. Potrzećie/ Suchedni *LatHar* 123 (5); *WujNT* 463 (2); TO imię ŝpráwiedliwoŝć/ rozmáite ma w piŝmie ŝ. rozumienie. Bo zowie fię drugdy ŝpráwiedliwoŝciá zakon wŝzytek Boŝy piŝány/ ktery ŝpráwiedliwoŝci náucza. [...] Drugdy fię teŝ tym imieniem rozumieią wczynki dobre zwierzchnie [...]. Po trzecie zowie fię ŝpráwiedliwoŝć/ ŝerdeczne wedle P. Bogá y práwá/ y woley iego wŝpráwiedliwienie. *SkarKaz* 310b.

Czteroczłonowe (11): *SkarJedn* 25; Skruczę ná czterech rzeczách záŝadzamy. Bo naprzod grzech poznáć potrzebá [...]. Potym ná žal ŝerdeczny zdobyć fię muŝiŝ [...] Po trzecie obrzydzenia potrzebá grzechu káŝdego [...]. Nákoniec ŝerce mieć ma káŝdy do popráwy ŝywotá ŝwego *LatHar* 110 (7); Abowiem Graecki ięzyk do práwego wykłádání y rozumieniá piŝmá S. w Nowym Teŝtámenćie ieŝt [...] nie tylko bárzo poŝyteczny/ ále y potrzebny/ á zwláŝczá w tych czterech przypadkách: Naprzód/ gdy w náŝyich Láćiniŝkich księgách/ zda fię być omyłká [...]. Drugi przypadek ieŝt: kiedy w Láćiniŝkich exemplarzách/ róŝne ieŝt czytání/ á wátpimy ktere ieŝt pewnieyŝe [...]. Trzeći/ kiedy ŝłowo/ ábo rzecz w Láćiniŝkim ieŝt wátpliwa/ tedy fię y tám do ŝrzodeł wćiec mamy [...]. Poczwarte/ Graecki y ŝydowŝki ięzyk wiele pomagáią do wyrozumienia wláŝnoŝci mow piŝmá S. *WujNT przedm* 19; *SarnStat* 2 (4); ta Confederácia Nowoewángelikow/ ieŝt nieŝpráwiedliwa: z tych czterech przyczyn: Naprzod iŝ obraŝa ŝpráwiedliwoŝć Boŝká. [...] Powtore Confederácia obraŝa ŝpráwiedliwoŝć ŝwiecká.

[...] Trzečia niesprawiedliwość Confederáciey w tym fie pokázuie, Krolowie y zwierzchność świecka/ od Bogá miecz bierze [...]. Iákoż Krol wzięwłszy ten miecz od Bogá/ [...] ma go kwoli Confederáciey dobywać przeciwko wierze [...]? Czwartá niespráwiedliwość Confederáciey pokázuie fie/ przeciw práwu nálzemu dawnemu koronnemu *PowodPr* 44.

Pięcioczłonowe (5): Ofobliwe opifánie skutkow przereczzonego zácmenia Słonecznego. Naprzod boię fye o Krolestwo Fráncufkie [...]. Po wtore obáwiác fye trzebá/ áby Duńfcy ludzie s Szwabfkiemi iákiego wielkiego zátárgnienia nie mieli [...]. Po trzećie trzeba fie bać/ áby fye fían Czeŕskiego Krolestwá nieodmienił [...]. Po czwarte obáwiác fie trzebá/ áby Rákuŕka Ziemia [...] náiazdow y łupieftwá nie poczuła. Po piątę/ iákoś fie trzebá obáwiác áby Polŕká y kráiny ku niey náležáiące/ [...] Páná nieodmieniły *LeovPrzep* B-B2; Pięc rzeczy w łobie záziera Dżienne z fwym funnieniem obráchowánie. Naprzod podżiękowaníe zá bobrodżieyftwá [!] Boże [...]. Potym próbę o poznánie przewinienia dnia onego [...]. Potrzećie przebieżenie myślá krotkie wżytkich godzín dżiennych [...]. Poczwarte žal zá grzechy: [...]. Nákoniec wolá do polepżenia/ z krotką Modlitwá. *LatHar* 69; czemu Chrzećijáni/ po chrzćie pokufy dokuczáią. Naprzod [...] dla tego/ ábyś fie náuczył tego/ żeć męftwá (ná chrzćie) przyczyniono. Więc dla tego/ ábyś fie z wielkości dárow Bożych/ gorná myślá nie vnořil. Potrzećie/ áby y dyabeł łam doznał tego/ żeś iuż dořkonále od niego odřtápił. Po czwarte/ ábyś łobie [...] řily y męftwá przyczynil. Ná koniec ábyś [...] *LatHar* 579 (8); *PowodPr* 42 (2).

Sześcioczłonowe (2): *LeovPrzep* D4v (3); W Tym liřcie Páweł ř. przełóżywłszy naprzod vtrápienia ktore w Azyey ćierpiál/ wymawia fie/ że ich [*Koryntian*] [...] ieřcze nie náwiedzil. [...] Powtore/ wřzeteczniká onego pierwey zákłętego [...] zálię przyiác każe. [...] Potrzećie/ náprzećiw fáłżywym Apořtołom Zyduiácyim pokázuie/ iáko Ewángelia ieřt nád řtáry zakon dáleko zacnieyřza [...]. Poczwarte/ záleca im řkádánie iáłmużny [...]. Popiáte/ każe fie im řtrzedz fáłżywych Apořtołow [...]. Nákoniec [...] vpominánim/ pozdrawiánim y błogofłáwieńftwem řwoy řiřt záziera. *WujNT* 622.

Siedmioczłonowe (1): Annotácye [...], Te co ná brzegu/ rozmáte řá. Bo naprzod znaczą fie różne czytánia [...]. Powtore řá ná brzegu różnice drugie odemnie řámego/ znařzázác text Graecki Krolewski z Lácińŕkim/ obaczone y náznáczone [...]. Potrzećie mař teř po brzegu Zázczálá/ [...] á to prze to/ áby fie ten Teřtament nie tylko nam Polakom/ ále y Ruřnakom y Słowiánom/ [...] przygodzić mogł. [...] Poczwarte/ mař po brzegu wykłády řłow y řentency trudnieyřzych. [...] Popiáte mař y Hebráifmy/ to ieřt řpořoby włářnořci Zydowřkiey mowy máło nie wřzędý náznáczone. Pořzořte mař teř ná brzegu połóżono/ kędy fie ktora Ewángelia ábo Lekcyá [...] pocżyna. Náofřátek řá teř ná brzegu náznáczone częřci Ewángeliey *WujNT* 24-25.

Ořmioczłonowe (1): A ták o ořmi rzeczách [*řw. Paweł*] w tym liřcie piřze. Naprzod o niektorych niezgodách y řwarách [...]. Powtore/ o wřzeteczeńftwie y kázirodztwie [...]. Potrzećie/ o małżeńftwie y bezżeńftwie. [...] Poczwarte/ o pokármiech báłwanom ofiárowáných. [...] Popiáte/ o vřtávách řwoich. [...] Pořzořte o dářách Duchá S. [...] Pořiodme/ o zmartwychwřtániu/ [...] Nákoniec o řkádziech y iáłmużnách *WujNT* 576.

Dziewięcioczłonowe (2): dziewięćioráka lekkoř y boleř Páná potkáłá. Naprzod wřzytkiey roty/ ná więřtře nářmiewiřko/ do Páná zgromádenie. Potym řromotne wtore Páńŕkie obnáżenie. Potrzećie w páwłokę z nátrřázániem/ ná znák przywářczzonego łobie krolestwá obleczenie. Poczwarte

beźmiernie boleŃne y okrutne ćierniowej korony/ przez rozlicznych kátow ręce/ ná łubtelną głowę Páná náłżego wćisnienie/ y oney frogie rołkrwáwienie. Więć trzciny w rękę podánie [...]. Po nim zdrádlíwe y z wzgárdą złączóne klękánie. Zálíę policzkowanie [...]. Tuż dopiero wtore ná twarz Pánífką plwanie. Nákoniec trzcíną [...] bicie. *LatHar* 317-318 (3). ~

W charakterystycznych połączeniach: po pierwsze, wtóre (drugie) (22), trzecie (28), czwarte (14), piąte (4), szoste (2), siódme.

Połączenia: »napierwej (a. naprzód) ... po wtore« (12): A chcełz widzieć co wádzą [obrazy]: to náprzod wádzą: iż przyrodzenie náłże íełt [...] bárzo ku Bálwochwálłthwu łkónne [...]. Powtore Obrázy wádzą/ [...] iż wólzelkiego tżłowieká/ pátrzenie na Obrázy/ íełt nietylko od fámeo Páná Bogá odwrocenie/ ále thełz od wólzelkiego innego łtworzenia Bołkiego/ [...] Potrzećie to wadzą Obrázy/ iż ludzie [...] to coby ná żywe Obrázy nákládać mieli/ na łlugi Boże/ ná vbogie źaki/ ná łiroty/ ná wdowy/ to nákládáią ná martwe pniaki *KrowObr* 116v; *LeovPrzep* B; [Atanazjusz] Naprzod tego nas vczy/ iż trzy łá Bołkie perłony [...]. Powtore w przedźiwnych onych Bołkich perłónách/ przekłáda nam íednę náture/ álbo íłtnóć/ y íedno Bołtwo *LatHar* 376 (4); *WujNT przedm* 24 (4); *SarnStat* 2; *PowodPr* 44. *Więćej przykłádów cf Połączenia w postaci ciągów wieloczłónowych.*

»po pierwsze ... wtore« (1): A ták Prokurator Powodney łtrony po pierwsze to łobie opráwi/ íełli by rzeczy łwego Páná do końcá przewieć niemoł/ áby on przes wtorego/ trzeciego/ czwartego/ [...] Prokuratora rzecz dokończyć [...] moł [...]]. Wtore tenże Prokurator przełtrzeże y opráwi łobie/ áby wedle łwey potrzeby moł mieć łłuzne odwołki ku okazániu dowodow łwoich [...]. Trzecie tenże Prokurator opráwi [...] łobie/ [...] áby moł mieć fríłt álbo czás na zmowę [...] s łwym Princypálem. *GroicPorz* v.

α. *W wyrażeniach przyimkowych o funkcji temporalnej: później, w końcu (3) :* Powtóre vczymy (o Chrzćie ábowiem piérwey vczyli) tu w Bożym łtole/ ábyłmy ták níłko ná położóny nam chłéb nie pátrzáli *BiałKat* 288v.

Połączenia: »pierwey ..., potym ..., po trzecie« (1): Papyrus, Nieyáki wiáz Aegypcki kótórego miáłto karty á papiru vziwáli łtárzi/ [...] bo łtárzi pierwey ná tákowym więzie/ potym ná skórch drzewiánych/ po trzecie ná woskowych tablicách piłáli *Mqcz* 276c.

»pirwej ... po wtore« (1): Niechay łie dzyeći wálże pirwey vczą zakonu [...]. Powtore ráno y wieczor wyznawáć dobrodzyeyłtwo Páníłkie. *BielKron* 44.

β. *W wyrażeniach przyimkowych wskazujących na hierarchię (2) :*

Połączenia w postaci ciągów pięcioczłónowych (2): A nyektore [sprawy i urzędy] vłtáwił bog w kołcyele/ przodkyem ápołtoły/ powtore proroki/ potrzećye doktory/ potym mocy/ potym łáfki vzdrawyányá *KromRozm III* G8; A Bogći połtánowił niektore w kołćiele/ naprzod Apołtoły/ powtore Proroki/ trzecie náuczyciele/ potym mocy/ k temu dáry [primo ... secundo ... tertio ... deinde ... exinde] vzdrawiányá/ podpomagányá/ rzádzienia *WujNT* 1.Cor 12/28.

Połączenie: »naprzod (a. przodkiem) ... po wtore« (2): *KromRozm III* G8, *WujNT* 1.Cor 12/28 *cf Połączenia w postaci ciągów pięcioczłónowych.*

** Dubium (1) : Machina – winaidzona łtuka nieiakado ríłztunka albo dołtrzelbi po ríłtunek. *Calep* 625b.

[W funkcji dystrybtywnej cf **IV.**]

IV. Cum D, A i L [na zasadzie wyjątku połączono tu użycia z różnymi formami przypadkowymi ze względu na ich współfunkcyjność oraz z powodu tożsamości końcówek, co w wielu wypadkach uniemożliwia odróżnienie od siebie poszczególnych form] (1777) :

1. W funkcji dystrybtywnej wskazuje na sposób podziału; oznacza, że na każdy ze składników danego zbioru przypada jednakowa – wskazana przez człon podrzędny – ilość składników innego zbioru [podrzednikiem jest sb w sg lub nm + sb w pl, w połączeniu z liczebnikami ułamkowymi – w sg] [w tym: cum D (108), cum A (185), cum L (883), cum D a. L (89), cum A a. L (188); do cum D zaliczono tylko połączenia zawierające rzeczowniki w m sg z końcówką -owi oraz te z końcówką -u, którym towarzyszy przydawka (zwykle w postaci liczebnika jeden) z końcówką -emu (np. po kwartnikowi, po jednemu kwartniku); do cum A zaliczono połączenia zawierające liczebniki od dwu wzwyż oraz liczebniki ułamkowe poł(w)tora, -czwarta ...) z rzeczownikami niemęskoosobowymi; do cum A a. L zaliczono Połączenia zawierające liczebniki od dwu do dwudziestu (też zestawienia typu dwadzieścia (i) pięć) z rzeczownikami męskoosobowymi; do cum D a. L zaliczono połączenia bez przydawki zawierające rzeczowniki m sg z końcówką -u, które raz występują z liczebnikiem jeden w formie D, raz w formie L, np. po (jednemu/jednym) groszu, także przy których choć raz wystąpiła przydawka w formie niewątpliwego D, ale poza tym występują bez przydawki np. po (litewskiemu) półgroszku oraz połączenia z liczebnikami ułamkowymi typu poł(w)tora, półczwarta w formie poł(w)toru, półczwartu, jeżeli forma rzeczownika nie jest rozstrzygająca; do cum L włączono pozostałe połączenia (nawet dwuznaczne), jak np. po jednej strzałce]; per [zwykle z liczebnikiem głównym, niekiedy dystrybtywnym] Vulg, PolAnt, JanStat; połączeniu PO + (nm +) sb odpowiada często w tekstach łacińskich liczebnik dystrybtywny (np. singuli, bini) lub główny, a także przysłówek dystrybtywny (np. membratim, particulatim) bez przyimka (1461) :

a. W funkcji właściwej (1460) : BierEz G2 (2); MetrKor 57/120v (2); na łamym wirzchu te^go ziele głoweczki rofthą okrągłe po dwu i po czterzech, w których iest nalienie czarne FalZioł I 111c (3); KłosAlg F2v (4); LibLeg 6/118 (2); 8 fkor zamśchowych zwaczławem vkradł dali fñich ffobye vczynycz po vbranyu a ořtathek przedali LibMal 1550/157 (2); Diar 95; GroicPorz bbv; Te fą rogi ktore rozmiořali lud Iudfki po fczegulnym męžu [per singulos viros; Te fą rogi które rozmiořaly Iudę káždęgo z ořobna WujBib] Leop Zach 1/21 (3); UstPraw B3v; RejZwierz 18; Křztalt tey szati. temze bramem bramowani. Na rekawiech. po trzi brami takowefz podluz. WyprKr 64v (4); Ten teř [papieř Telesforus] vřtáwił ná Bože národzenie po trzy mřze miewác kápłanom. BielKron 149v (10); Castellanatim, Od zamku/ do zamku [...]. Item, po hoffcu/ Tu yeden huffiec tám drugi. Mącz 40b (18); Weźmi dwa gárniki tác wielkie wktoreby fye po iednym cycku wmieřciřo/ przyřtáwřze ie miářto bániek SienLek 110v; gdzie fie podziáły [...] ony Pirámides tác mocne řłupy co ie po kilkánafcie tyřięcy ludzi przez wiele lat budowáli RejZwierz 87v (3); Byli teř Ducenarii, co po dwu Rotu mieli. BielSpr 12v (4); WujJud 89; BudBib 3.Reg 18/4; Strum N2v; PaprPan F3; Skarřzyw 291; KochSz A3; ReszHoz 117 (4); To wřzyřtko co łámi řláchciey męřzcřyznie czyniá/ to řláchćianki biařłymřłowam pielgrzymkom czyniá/ do domu ich řwoich biorá po kilkudzięřiáť opátruiác cřęřtuiác/ vcřác/ dáruiác ReszList 173 (3); ActReg 10; Ossiculatim - Pokořtcze. Calep [741]a; Triceni – Zawdi potřřidzięřci. Calep [1085]a (7); bo kiedy bęđdzie wiedział wiele kámion [řj. wagi přřęđziwa] y chłopow/ tedy teř

będzie łatwie wiedział po wielu wrębów ma rozdawać prząść. *GostGosp* 52 (4); Nie bierzcież nic w drodze/ [...] ani po dwu [duas] fukien mieycie. *WujNT Luc* 9/3 (6); á poddanych nawięcý po dwudzieftu/ dla vkazánia znáków y fypánia kopców. *SarnStat* 846 (8); Nie zechcę nádáremno/ wálzey wierney pracey [...]. Po podiezdku dáruię *PaxLiz* E2v; *SkarKazSej* 693b.

W konstrukcjach uwypuklających funkcję dystrybutywną (128): aby nayednego konya po yedne^{mv} drzewv bylo polozono *MetrKor* 38/287; nafienie po trzech po cztherzech ziarnkach na iednym miełtczu rołcie w pořzodku główek iako igła. *FalZioł* I 107c; *MiechGlab* 64; *BielKron* 100; Inter equites raros sagittarios interiecerant, Mieli miedzy yefdeckim ruftunkiem y tu owdzie po ftrzelcu *Mącz* 162c (3); *RejZwierc* 16v; *BielSpr* 69v (2); [bili fie niewymownie/ ták iż y v Grekow y v Throíanow vpadło po tyfiácoch. *HistTroj* G8].

~ *W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: każdy, wszędy, wszy(s)tek (87):* *FalZioł* I 109a; Czemu wŷzytkie palcze máią po trzech człónkach, á w palczu wielkim tilko dwa. *GlabGad* D3v; A wŷiłci po piáci fmowmi. Sdrowich Mariei a to ktemu Po Magnificat iednemu. *RejKup* c3 (3); Gdzie thesz then przerzeczoný Raphal poddaným swem [ma] zaplaczicz [...] cynssowá smolá zwyklem obyczaiem tho yesth po cztheri klody s kazdego Polwloczka *ZapWar* 1549 nr 2657; Ci [sędziowie] niechaj się rozdziela na troje po jedenaście w każdym tym rozdzieleniu *Diar* 95 (3); *RejWiz* 26v (2); Thák fwałmi przymierze vczynię/ ze káždemu zwas wylupię po práwym oku [ut eruam omnium vestrum oculos dextros] *Leop* 1.Reg 11/2 (4); *WyprKr* 8 (10); Ktorego też poimawŷy podał do więzienia/ poruczywŷy go pod czworę ftraż/ gdzie było w kazdey po czterech drabiech aby go ftrzegli *BibRadz Act* 12/4 (3); *OrzRozm* Hv; *BielKron* 17v (14); Dedit singulis militibus binos florenos, Podarował káždego po dwa złotych. *Mącz* 25b (2); *SarnUzn* D8v; *SienLek* 173v; *RejAp* 48v (2); *RejZwierc* 187v; *BielSpr* 41 (2); *BudBib Cant* 3/8; Sto prorokow wnet zebrał/ ze wŷząd potáiemnie/ Y zákrył rozdzieliwŷy/ w dwie iáfkinie ciemne/ Po piędzycyfiát do káždey *HistHel* B3; á kiedy iuz załóżył wŷędy wokoło po iednym drzewie/ [...] biyze pod óny Przécieši y Policzki Szpóntpale *Strum* L3; *CzechRozm* 139v; *ModrzBaz* 93 (2); *SkarŻyw* 384 (2); ieflize by pań ich založel [= wspomógł] ie bydlem, A mianowicie po czworgu bydla káždemu zosobna, [...] tedy winni szarwarkować. *ZapKościar* 1580/10v (3); [Litwini] tákże wŷytkim Bogom ktorych máią 15. ná chwałę po kuflu piwá wypiją *StryjKron* 161 (4); *GórnRozm* C3; Wŷiąć po fńopie z káždey kopy z káždego kątá w polu *GostGosp* 52; Około chlebá porządek táki: w folwárcech wŷędy po dwu piecu dofyć *GostGosp* 92 (4); Potym náznaczył Pan y drugich siedmidziefiát y dwu: y rozełtał ie po dwu przed łobá do káždego miáftá y mieyfcá kędy łam przyść miał. *WujNT Luc* 10/1 (8); máią bydź z káždého Woiewódtwá támeiczného Prufkiého po dwie ołobie deputowané *SarnStat* 865 (3); *KmitaSpit* A2v (2); *CzahTr* E2; *KlonWor* 32.

W połączeniach z liczebnikami określającymi wielkość pierwszego zbioru (29): *KłosAlg* F2v (2); *KromRozm III* C6; Obyes vczyniwŷy dwa líftki w ktore włóżył po ífelágu/ zátknął ye zá okrągłą czápkę *GliczKsiąż* H8v; *Leop Apoc* 21/22; dzyeciátko nadobne/ [...] W obu ręku po wianku/ ku górze podniołło *RejZwierz* 113v; *WyprKr* 6 (4); wyftąpiło ich ná hárc z obu ftron po dwunáfcie/ piłzá drudzy po fześci *BielKron* 69 (9); *SienLek* 168v; *RejAp* Ccv; *BielSpr* 41; *PaprpPan* Hh4v; Coż tedy do tego závádzá/ áby onym wielu ołobam po iednym vrzędzie dano [deferantur singuli magistratus] *ModrzBaz* 45; *KochSz* A2v; *GostGosp* 162; *WysKaz* 43; Siedm Woiewódtw mniefzych,

ci po iednému Deputatowi wysyłaia. *Item*, trzy ziemie po iednému Deputatowi. *SarnStat* 853 (3); *ZapKoscier* 1596/86v. ~

Połączenie: »po [ilu a. czym] a po [ilu a. czym]« = *ile w każdym* (7): Centurio, Roty po ftu/ a po ftu dzielić. *Mącz* 47d; Centuriatim, Po ftu/ á po ftu po rotach á po rotach. *Mącz* 47d; Triviritim, Od trzech/ do trzech mężów/ albo po trzech á po trzech mężach. *Mącz* 466a (14).

Wyrażenia przyimkowe: »po częścce« (1): Particulatim – Po czaftcze. *Calep* 758b.

»po czemu« = *po ile w każdym* (1): SPrawić Ludzi [...] ná Vffce mále po łżeści Koni álbo po czterzy/ álbo po czemu może być *BielSpr* 72.

»po (niektorej a. [jakiej]) części« = *każdy (jakaś) część (w każdym ... itp. jakaś część)*; *ex parte* *Mącz*, *Vulg* (7): Kánclerz náfz/ co ini po części w mowách łwych máia/ to on wżytko rázem v siebie ma *OrzRozm* Q4; *Ex parte*, Cęścią/ po części/ po niektórey części. *Mącz* 281b (2); Pánieńftwo nie wżytko twé/ [...] Lecz máia y rodzice poczęści do niego. Iedná część ieft oycowfka: drugą mátká łobie Przywłańcza: trzečia/ tylko ieft lámá przy tobie. [wykorzystano tu dwuznaczność wyrażenia przyimkowego »po części«: 'trochę' i 'każdy część'] *KochEpiCat* 111; *WujNT* 609 *marg* (2); *VotSzl* E3.

»po części« = *kolejno, częściami, każdą część z osobna* (1): Ty rzeczy powiedzylifmy w poľpolitości o vľflugowaniu y o łflugach łłowá Bożego/ wżákże po części to co iefzće ktemu náleży/ s pilnońciá rozbyerzymy. *RejPosRozpr* c2.

»by po namniejszej części« = *każdego choćby w najmniejszej części* (1): áczkolwiek łye zda/ iże wielki fwiát/ mnogość rzeczy rozmáitych w łobie ma/ ktorých by ponamnieyľzýy części człowieczé ciáło ogarnąć niemogło *SienLek* Ttt3v.

»po dziesiątku« = *dziesiątkami; decimum* *Mącz* (2); *Mącz* 79a; Cegłę tyśiacami/ Gonty kopami [mają ukladać]: po kilku kop w łtośie iednym á rowno wżyftki/ coby to ták przyłtapiwłzy zliczył/ iáko talery po dziesiątku. *GostGosp* 162.

»po jednemu, jednym« = *każdemu (z każdego, w każdym itp.) jeden* (9:8): *RejKup* b6; Páweł z czternałcye liłtów piłal: [...] do Gálátów/ Ephezeyczykow/ Philipczykow/ Colofencykow po yednemu *KromRozm* II ev (2); aby na sądy byli obrani [...] Z szlachty polskiej z każdego wojewodztwa po jednym – piętnáście. Z szlachty pruskiej tákież z wojewodztwa po jednym – trzej. *Diar* 94 (3); *BielKron* 99v (2); *SienLek* 55; *GórnDworz* C6v; *CzechEp* 243; Simon brát Máchábeuľzá [...] położył siedm Pirámides. Oycu iednę/ mátkce drugą/ potym czterzem bráćiey po iedney/ á łobie ošťáteczną *WysKaz* 43; *SarnStat* 415 (4); *CzahTr* E2.

»po jednemu« = *kolejno wszyscy, za każdym razem jeden* (9): Ieślibýście zgodni byli. Pokoy závády będzie z wámi/ Boć was żadny nie przełomi. [...] Bo kiedy się rofypiećie/ Po iednemu poginiećie. *BierEz* I4; *BielKron* 43v (2); *RejAp* CCv; *BielSpr* 67v; A oni poczęli łmęćić łię/ y mowić mu po iednemu [unus ad unum (marg) singulatim (-)]/ A zali ia? á za ia? *BudNT* Mar 14/19; *SkarŻyw* 206; *WujNT* 254 *marg* (2).

»po jednemu« = *każdy (każdego, na każdy itp.) oddzielnie, z osobna (w pewnych odstępach czasu)* (9): Yákoż łye to częśftokroć/ á nye poyednemu tylko/ ále y mnogim ná raz/ przydawało y przydawa *KromRozm* III D8v (2); *BielKron* 242v (2); *Mącz* 187b (2); *BielSpr* 38; Przed nią [zorzą] gwiazdy drobnieyľzé po iednéy znikáia *KochPieś* 9; *PudłFr* 68; Po co ich pytałz? albo ktoś ieft, y łkádeś ieft?

(-) O wiele rázem pytałz: niewiem co mam pierwey Odpráwić. Będziefzli mię po iednemu [tj. o każdą rzecz z osobna] pytał, Y z ołobná o káżdą rzecz gładce y mile, Powiemci y imię łwe, y łpráwy, y drogę. *CiekPotr* 68.

»po jednymu« = *pojedynczo, samemu bez towarzystwa (1)*: nie godzi łie im [*Mamaluchom*] nigdy po iednemu chodzić/ iedno przynamniey dwiemá po mieście y wšzędzie *BielKron* 456.

»po jednymu« = *každy z osobna (1)*: A dwanaście bron/ dwánaście pereł po iedney [tj. każda brama jest perlą, tj. drogim kamieniem; per singulas; każda z ołobná *WujBib*] *Leop Apoc* 21/22.

»po kęsu (a. kęseczku)« = *každy trochę [o jakichkolwiek przedmiotach materialnych, też o dobrach ziemskich, w tym: o pokarmie (1)] (4)*: A w ten czas było roštárgnione kroleństwo Moráwłkie/ ták áz go káždy po kęsu dzierzał. *BielKron* 322v; tylko iż łie ich [*upadłych miast i zamków*] znáki álbo doły iefzczę po kęsu gdzie kiedyś łtały vkázuią. *RejZwierc* 152v; *GórnRozm* Mv; Dobrze też áby pokęsu częgo ziedli [*rycerze*] przed potykániem *BielSpr* 16v.

»po kęsu (a. kęsku) [o abstraktach]« = *każdego trochę, w pewnym stopniu, w pewnej mierze (2)*: iáko niektórzy Poetowie w wirszach łwych/ tykáią po káłku głębokich/ á łubtylnych rzeczy w *Philozophiey*/ ábo y w inych náukach *GórnDworz* N4; *RejZwierc* 112.

»po połowicy, poł« (4:1): przinyoł then tho Lucałz tho plothno y Czamlyeth do yendrzeya Małurka [...] y rozdzielili łzyą popołowyczi *LibMal* 1551/160; *SienLek* 68v; Ty tedy obádwá káty/ łą ieden kąt Kliná okréłzóného álbo opifáného kołem: ábowiem po połowicy kątá iego máią. *GrzepGeom* F; *BudBib* 2.Reg 10/4; y ieden ná drugiego wołko zbierze/ y po puł Korony káždy zá łobą poćiągnie *GórnRozm* C3.

»po razu« = *o wielu: każdy jeden raz (1)*: nápił łie go [*miodu*] Cztyrad/ [...] y drudzy łie po rázu nápiłi *BielKron* 320v.

»po sztuce« = *každy – kawałek (1)*: iż łie nań [*na Romulusa*] rzucili Pátricij / y rozebráli go miedzy łobą po łtuce/ ták iż káždy łwoię łztukę ledá gdzye zákopał *BielKron* 100.

»po trosz(c)e« = *každy (każdemu ... itp.) trochę; carptim Mącz (14)*: wiedz iż na połnoci [...] niemałz żadnych ludzi dziwnych ze płimi głowami, albo o iednym oku albo o dwu głowach. [...] ale łą ludzie nam podobni [...] nie ták gęłto iako v nas, ale potrołze tu i owdzie miełzkaiąci [*pauci numero habitantes*]. *MiechGlab* 64; Bog [...] Ták dziwnemi łpráwami łtworzył ten łwiat zdrádný. Iż iedno człowiekowi/ drugie żwirzétom dał/ Lecż po trołze wšzytkiego przy káżdym zołtáwiáł. *RejWiz* 29; gdy brácia po trołze dzierżeli rozdzieliwłzy łię/ po ich łmierci on łam [*Kaziniierz Sprawiedliwy*] ná ich człtherżech częłściách łiedziáł iáko ná wożie. *BielKron* 354 (4); *Mącz* 39b; Choć łie ná co zložymy gdziefz łie to podzieie/ Rozchwycą to po trołze náłzyłz dołbrodzieie. *RejZwierc* 248v (3); *BielSpr* 50v; y dwiełcie złotyeh máłoby ná ten lud/ y mułiałby káždy po trołce mieć/ á żadenby łię nie náiadł. *SkarŻyw* 384; potrołze go [*wina*] wkáżdą becżkę [...] wlewał. *SkarŻyw* 497 (3).

a. *Gdy mowa o czynnościach powtarzających się, oznacza, że za każdym razem w działaniu uczestniczy taka sama ilość obiektów (300)*: [*liszka do łwicy*]: nierowno zemną chodziłz/ Po iednemu łwięciú rodziłz. Łwicá iey odpowiediáłá/ [...] Rodziłz łify trzy álbo dwá/ Iáć iednego ále wżdy Łwá. *BierEz* K4v (2); Gdy ktho pije wodkę rozmarinową rano y wieczor po połthora łotu/ [...] Potwierdza duchy żywotne. *FalZioł* II 21d; [*synogarlica*] Trzy kroć przez lato płod miewa/ á połpolicie po trzy

iayczna znofi *FalZioł* IV 26b; Theż k temu figi poranu y na nocz po kielku iedzione/ fą dobre. *FalZioł* V 19a (9); *GlabGad* H6v; *RejWiz* 84; *Leop Mar* 6 arg; GOłąbkowi z gniazdeczka/ gdy dzyatki pobyorą [...]/ zbyeraiąc po zdzyebłku/ gniazdko z nowu kryie. *RejZwierz* 126v (2); *BibRadz* I 8b marg; *BielKron* 29 (3); Quadrageni veniebant, Po czterdzieści przichodzili. *Mącz* 334d (2); *RejPos* 143v (2); *BielSat* B4; *KuczbKat* 230; *RejZwierc* 21 (2); *BielSpr* 74; drugiego wiedziono ku nągrawaniu/ [...] pytaiąc go ielliby chciał ieść przedtym niż go po członku [*per membra*] vcinąć będą. *BudBib* 2.*Mach* 7/7; *Strum* G3v; [*woda*] niema być [*wypita*] zaraz/ ale po kielifzku/ albo po pułkwarty *Oczko* 20; Kruk przyleciał/ y bochenek chlebá cały/ przed nimi położył/ y odleciał. [...] á Páweł S. rzecze: iufz fześcdzieliat lat iáko mi ten ptak po pułbochenka co dzień noši *SkarŻyw* 51; *MWilKHist* B; [*Broda*] Czáfem ták rzadka/ żeby mógł liczyć po włosie. *KochBr* 151; *BielRozm* 13; *GostGosp* 108 (5); *LatHar* ++6; Y wezwał dwunaście: y począł ie po dwu rozfýłác *WujNT Mar* 6/7; *KmitaSpit* B3v.

W konstrukcjach uwypuklających funkcję dystrybutywną (71): A kiedy mu będzies mierzył [...] Tam go więc lada ocz pytay A lokczya palczem potmikay. A tak tu owdzie potroffé Sporzey więc tak roftą groffe. *RejKup* e2; Po práwey ręce małz Krákwiec z Rzymem [*karczmy*]/ [...] Możefz fię nápić w obudwu po trofze/ Iefli małz grofze. *KlonFlis* Hv.

~ *po ilu z czego* (1): Weźmiefz też do Archy po parze z káždego żywego ftworzenia [*ex omni vivente ... bina*]/ [...] tho ieft/ łamcá y łamicę. *BibRadz Gen* 6/19.

po ilu na co (1): zbieraycie [*mannę*] po miarce ná káždą głowę *BielKron* 31.

po ilu w co (1): kxiężicza marcza lieią banie/ po pięci ziarn w iedno miefcze ładzą *FalZioł* I 39c.

przez jaki czas, w jakim czasie po ilu (2): á to pić przez dziewięć dni po tak wielkiemu trunkowi czo by poł fkorupy iaia kokofzega mogło być *FalZioł* I 79a; A iáko czytamy o Anyelech iż ieden po ftu tyfięcy y więcey ludzi w iedney godzinie zábijał. *RejAp* 182.

Zawierających okoliczniki czasu oznaczające powtarzalność [*w tym: częstokroć* (18), *często* (1), *wielekroć* (1)] (47): *ZapWar* 1520 nr 2249 (2); Wina dobrego czefto potroffze fie napijac *FalZioł* V 19b (16); chorzi ludzie po trofze iedzą á czefto, zafię zdrowi rzadko ale dobrze *GlabGad* E7v; *Strum* B4.

~ *po ile, ilu co dzień (a. rok)* (5): *ModrzBaz* 28v; *Oczko* 27v; vmieráło ich [*pielgrzymów*] co dzień w onym fzpitalu po dwánaście/ á potym y po dwudzieftu *SkarŻyw* 460 (3).

(*po*) *ilekroć, ile razy (przez dzień) po ile* (3): *RejZwierc* 125; Weźmiefz kwiećia Połtonkowého [...] wygnieźze fok przez chuftę [...] síkay mu on fok [...] w oczy s killká raz przez dzień po kropce *SienLek* 165v; *WujNT* 2.*Cor* 11/24.

po ile (a. ilu) (ile razy a. ilekroć) każdy dzień (a. rok), na (każdy) dzień (a. rok, a. tydzień), w każdym miesiącu, za każdym razem, do roku, w tydzień (18): Po dwu gołębiu ná dzień iadł *BierEz* N; daway niemocznemu na koždy dzień dwa rozy [!] po trunku. *FalZioł* II 17d; [*Grzywacze*] dwa kroć telko do roku po parze dzieci miewaią *FalZioł* IV 21b; A gdykolwiek niewiaftę bole napadną/ za każdym razem daway thego prochu pić po iedney dragmie z winem białym/ albo z wodą *FalZioł* V 33; Też piłuki peftilenciales/ [...] na każdy tydzień po dwudzieftu bierane/ [...] Mogą też być po siedmi dwa razy w tydzień brane. *FalZioł* V 73v (6); Według tego pocztu ieft wftytkiey ziemie wkoło mił 5400. ktoby fie ważył tego/ obfzedł by wftytkę ziemię w koło zá 1350 dni/ po czerzy mile ná dzień vchodząc. *BielKron* 263; kthory [*smok wawelskii*] kiedy głodzien był ludzi kradął y pożyrał/ [...]

przeto mu musieli dawać obrok każdy dzień koleją po troygu dobythką *BielKron* 340v (3); *ModrzBaz* 119; *SkarŻyw* 257; *ReszList* 163 (2); W Ieśieni lepiej w łkorách nákupić bydłá do łolenia/ [...] bo zábiiáiąc po kilu ná tydzień/ tedy mu podroby zołtáną. *GostGosp* 70 (3); a ten pán Marczyn Ma dawacz oyczewy swemu na kofzdi rok po trzi czwyertnyę rzy [*lege: rzy*] *ZapKościę* 1588/80v.

ile razy po czemu (1): á tak fie thego firopu napijay po thrunkowi poranu y wieczor kielko razow *FalZioł* I 43a. ~

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: każdy, wszytek oraz z zaprzeczonym: nikt (17): *BierEz* 14; Bowiem oni tilko łupem żywiąć nikomu nie łą poddani, po łzełci, po dziełáci czałem, dwadziełcia albo trzidziełci w rocie przeiezdziáią fie *MiechGlab* 41; Chciáłác też byłá s Pawy porownác fie Wroná/ Káždemu wyłámuiąc po pyorku z ogoná *RejWiz* 98; V tich wsitkich Giermakow [...] á v Hazuki dzikiey Adamáłkowiey. iest po parze Awtek łrebraich *WyprKr* 81v; *BibRadz Gen* 6/19; *BielKron* 31 (2); od trołzki począć/ á potym ná káždy dzień potrołze iedłá przyczyniáć *SienLek* 92 (3); *ModrzBaz* 119 (2); nábráwłzy winá/ potrołze go wkáždą beczkę [...] wlewał. *SkarŻyw* 497; *ReszList* 163 (2); *GostGosp* 108. ~

W charakterystycznych połączeniach: [cum D] po jednym łwięciu, jednemu łasztu; [cum A] po [ile] członkow, [ile] dzieci, [ile] jajec, kilkadziesiáć kompanijej, kilkakroć sto tysięcy, kilka tysięcy męžow, [ile] plag, [ile] przygarśni; [cum L] po dwojgu, gołębiu, kielku, kilkuset, kilu, koniu, kwiatku, miarce, pior(ecz)ku (3), *sentencyjej* (2), *włosie, ziarnku* (3), *ździełku* (3); *po jednym jaju, jednej kopie, jednej łyżce, jednej piłule, jednym stawidle; [cum A a. L] po [ile a. ilu] łudzi.*

Połączenia: »po [*ile a. ilu*] (...) zaraz, na (jeden) raz, kóždym razem« [*szyk zmienny*] (3:2:1): day mu [*koniowi*] owłá czterzy kroć ná dzień po trzy przygársni kóždym rázem *SienLek* 190; Chodźiły po Rzymie procełłye/ ták Tumłkich trzech/ iáko inłznych Fárlkich [*kościółów*] [...] po kilku łet ná raz Páná Bogá chwáląc *ReszList* 158 (2); *GórnRozm* D3 (2); Włodarz pod łwoy klucz ma zboże z gumná przyymowáć/ á z łwego chowánia przedawcy pod iego klucz zaráz wydawáć/ po iednemu łáłztu *GostGosp* 46.

»po [*ilu*] na odmianę« = *iluś na zmianę* (1): Cefarz kazał iá [...] kiymi bić siedmiom żołnierzom/ po dwu/ ná odmianę. *SkarŻyw* 21.

»po [*ile*] razem« (1): Nárzeżá członkow łłodkich [...] z trzciny áłbo rogozu [...]/ po trzy áłbo czterzy członki rázem w źiemię wtykáią *BielKron* 276v.

»wszędý po [*czym*]« = *ileś czego za káždym razem* (1): Ktorá [*ewangelię*] będzie czytał Ewángeliłtá/ włzędý po łentencye/ przez włzyłtek Akt *MWilKHist* Bv.

Wyrażenia przyimkowe: »po czemu« = *ile za káždym razem* (1): powyada yłch theráłz połzcie łuchedny od przekupek wibyerayácz pyencz grołchi a Na łzwyethá Luciá 7 grołchi a przed thym thełz łtego tho dochodu vbyeral nyepamyetha poczemv *LibMal* 1547/132v.

»po ([*jakiej*]) częłści« = *za káždym razem jedná (jakáś) częłć; ex parte, membratim Mącz* (4): *Membratim dicere vel tractare aliquid*, Po łztuce á po częłści co wypráwowáć. *Mącz* 214d (2); ná ktore záłóženie [*skarbu*] miał by káždy raz połowicę dochodu łwego dáć/ á po tym ná káždy rok po dwudziełtey częłści [*vigesimis ... partibus*] *ModrzBaz* 119 (2).

»po członku« = *za każdym razem niewielką część, kawałek* (2): *Articulatim* – Rozdzielnie pocłonku, połztuce. *Calep* 100a (2).

»po jednym, jednej« = *za każdym razem jeden (jednego itp.)* (12:8): *BierEz* 14; *FalZioł* III 42b (4); *RejZwierz* 56 (3); *BielKron* 318v (3); *KochZg* A2v; vczyńże s tego gałek lichem [= *nieparzystą liczbę*] pięć/ álbo siedm/ álbo dziewięć: á po iednéy koniowi w gárdło wpufzczay *SienLek* 170; *RejPos* 115; A miałby łobie ony poważne łowká wygrzebác po iednemu/ iáko kokółká po ziarnku pŕzenicę wygrzeba s kákolu. *RejZwierz* 91v; *StryjWjaz* C3; *SkarŻyw* 496; *KochFr* 14; *ActReg* 104; *GostGosp* 52.

»po (małym) kąsku (a. kęsu, a. kąseczku)« [o *jakichkolwiek przedmiotach materialnych; też o dobrach ziemskich*] = *za każdym razem (relatywnie) mały kawałek, niewiele, trochę; każdy trochę; frustatim, membratim, verminatim Mącz; frustillatim, scrupulatim Calep; minutim JanPrzyw* (9): *KromRozm* III O3; *BielKom* G2v; *Membratim*, Ná kąski. Po kąsku/ ná łztuki. *Mącz* 214d (3); *RejPos* 87; *Calep* 438a (2); Kupcy Poznánłcy zwykli zbrániác: áby czáfu Iármárku połtronni Kupcy y ini [...] nie przedawáli po kęfu ná funty y łokcie kupi łwych. *SarnStat* 946.

»po kęsu (a. (małym) kąsku)« [o *pokarmach i napojach*] = *za każdym razem jeden kęs, mały kawałek, łyk; trochę; [aliquid] arctum PolAnt* (9): *FalZioł* III 30b; *BibRadz* 3.Reg 22/27; *BielKron* 459v; *Sorbillo*, Po trołze/ po małym kąsku łie nápiyam/ połarkawam łobie po kąsku. *Mącz* 402d; *Assumere pro Esitare, et cibum sumere aliquando*, Poyadac łobie/ yeść po kęfu. *Mącz* 432c (4); Náłucz modrzewiowéy gębki/ pieprzu y foli rowno/ warzże tho w winie/ álbo w ocćie/ á léy ciepło koniowi w gárdło: możelz y po kęfu w nozdrze lać. *SienLek* 166v; *RejZwierz* 104v.

»po kropce (a. (małej) kropi)« = *po kropli, kroplami, za każdym razem jedna kropla; guttatim Mącz* (10): Też oleiek w aptekach czynią z iádreł brzołkiniowych/ ktori iełt dołwiadczony na bolenie vřzu kiedy będzie ciepło po kropce w vcho wpufzczony *FalZioł* I 110c (2); *Substillum etiam*, Nieyáka chorobá gdy yeden niemoże yedno po kropce wody pułzczać. *Mącz* 426b (2); *SienLek* 68 (2); Dayże nam náłz miły Pánie tey wody żywey/ á łpułzczay iey nam po kropi ná ty thu záłchłe á vtrapione ięzyki náłze *RejAp* 195v; *RejPos* 87 (2); *Calep* 636b.

»po mału« = *po trochu, za każdym razem trochę, kawałek [czego]* (2): Alye go poznała zyemya them obyczayem ze poczyanł [!] zyemyą pomalv podawacz Cełarzowyy czo rałz tho vyanczey *LibLeg* 6/190v; *Sorbillo* — Po mału chłłftam, połarkiwam. *Calep* 993a.

»po parze« = *parami, dwójkami, za każdym razem dwu* (4): *FalZioł* IV 21b; *WyprKr* 81v; *BielSpr* 41v; *Chriřtus* [...] Apołtoły rozłyla po parze. *WujNT* Mar 6 arg.

»po parze (a. [ilu] par)« = *za każdym razem dwa osobniki: jeden męski, drugi żeński, (bina) bina PolAnt* (11); *BibRadz* Gen 6/20 (6); Nápułzczał theż do okrętu źwirząt/ ptakow/ y wřzytkiego żywego łtworzenia [...]/ czyłtych po łiedmi par [...] á nieczyłtych po parze par łámćá y łámicę *BielKron* 4v; *SkarŻyw* 270 (2); Bom ia łam ieden zołtał z téy družyny [...]. Oni iuż tylko łégáią po parze *KochFr* 27.

»po słowie (a. słowku)« (5): *RejWiz* 24; *RejZwierz* 76; tedy dobrze Pleban vczyńi gdy wřzyłtko to Przykazánie ktore łłufznie ná czerzy częłłci rozdźielic łie może/ po łłowku pilnie wykłádác będzie. *KuczbKat* 295; *RejZwierz* 253; *CzahTr* C4v.

»po sztuce (a. sztuczkach), kawałku« = *kawałkami, za każdym razem jeden kawałek; membratim, verminatim Mącz; articulatim, frustatim, incisim, minutim, visceratim Calep* (11:1): ma tę moc z ten

konfekt: iż flegmę grubą [...] z pierfi/ z żołądka: wymiata/ vkrawaiąc iey po łztuczka*ch FalZioł V 81v; LubPs gg5; Medea boiąc fie pogoniey/ rosłiekáá fwego brátá Abfyrta ná łztuki/ rofkláđá po wyfpach/ áby ociec zbieráiąc po łztuce czynił pogrzeb BielKron 54v (3); Mącz 214d (2); Minutim – Pokawałku. Calep 664a (5).*

»po trosz(c)e, troszkę« = *za każdym razem trochę; nie wszystko (wszyscy) od razu; [aliquid] arctum PolAnt (100:1): Ktoćiem się ná wiele káfze/ A niechce zbierác po trofze: Gdy wżytkiego oczekawa Ná máley rzeczy przełtawa. BierEz O4v (2); zmiefzay thy rzeczy z firopem Makowym [...]/ te⁸⁰ pożyway po trofzce poranu y ná nocz FalZioł I 103d; Krew Gołębia [...] ná oczy krwawe barzo pomaga po trofzce w páłzcháiąc [!]. FalZioł IV 21a; NAprzod vrina mała, to ielt potroífze odchodząca [...] znamionuie iż on człowiek mało pije FalZioł V 14 (53); Czemu chciwie żrączy richley fie nagie niż on czo potroífze pokarm bierze. GlabGad K3v (3); RejKup c3v; A gdy tho wśfyftko w drobniuchny proch ftłuczefz/ będziez kładł po troífie łniego/ przed Przybytkiem łwiádectwá Leop Ex 30/36; RejZwierz 29v (5); BibRadz 3.Reg 22/27; Ryffemberg/ Sáfki z łwoim wołfkiem przymknął fie ku Cefárzowi/ gdzie tám potroífze ná hárc wyiefzdzáli [!] BielKron 227v (5); Mącz 299d (3); SienLek 92 (5); iż nie tylko po trofze brác/ ále práwie iáko wodę czerpác obiecuie ten łwięty krol RejPos 42v; RejZwierc 7 (3); [Sertorius] Kázał páchołku wielkiemu wyrwác ogon koniowi lichemu/ ktory dufiáiąc łwoiey mocy/ chciał rázem wżyfthek wyrwác ále nie mogli: Kázał też lichemu páchołku wyrwác wielkiemu koniowi ogon/ ktory fie domyflil po trofzkę wyrwác/ áż wżyftek wyrwał. BielSpr 49v (4); Strum B4 (3); [trzeba rozdzielić wodę] ták iżby przetfię po téy trofze/ náznáczóná dniówi miárę/ w godzinie/ á nádáléy w pułtoru wypil Oczko 20 (2); PudłFr 29; Pitisso – Potroífce koftuiac piię. Calep 809b; GostGosp 108; Wody iefzcze nie piy: ále vżyway potroífze winá [modico vino utere] dla żołądká twego y częłtych chorob twoich. WujNT 1.Tim 5/23 (2); KlónFlis C4v (2).*

~ *W charakterystycznych połączeniach: po trosz(c)e (troszkę) chodzić z uryną, (po)da(wa)ć [co komu] (dawany) (12), dodawać, (z)jeść (3), kapać [z czego], kłaść [co], lać w gębę, łupić, miewać [co] (miewany) (2), mokrzeńie, nalewać [na co], namazować, nosić, odchodzić (odchodzący) [o uryńie] (2), (dać) pić (dany ku picciu, napijać się, pity) (9), posypować, pożywać [czego] (5), prowadzić się [gdzie], przyczyniać [czego], przykradać sobie, (w)puszczać [co] (8), rozumieć [co], sadzić się, skusić [czego], ssać [co], sypać się, ujmować, używać [czego] (2), wyrywać, zdzierać. ~*

»po trunkowi (trunku)« = *za każdym razem jeden łyk (25): á tego firopu napijay fie poranu po trunkowi ciepło naprzeciwo tym to chorobam. FalZioł I 92a; a tey polewki ma fie dychawicżny człowiek napijać ciepło poranu y ná no po truⁿku FalZioł V 81v (23); SienLek 39v (2).*

αα. *O czasie trwania czynności powtarzającej się (2) :*

W konstrukcjach uwypuklających funkcję dystrybutywną (2):

~ *W połączeniu z zaimkiem uogólniającym: każdy (1): Tám łtárzec miedzy nimi [córkami] [...] Bárzo z wielkim dołtátkiem ták był náwłzem chowan/ Po pułroczu v káżdey z nich przemiefzkawáiąc HistLan D3v.*

Z wykładnikiem powtarzalności „co dzień” (1): Oczko 27v cf Wyrażenie przyimkowe. ~

Wyrażenie przyimkowe: »po trosze« (1): [chory] piérwéy ráno niech godzin półtory siedzi [w wodzie]/ [...] názáiutrz trochę więcéy/ trzećiego dnia więcéy/ przymnáżáiąc co dzień po trofze Oczko 27v.

β. Wskazuje na identyczność rozmiarów (ciężaru, objętości, długości itp., też czasu) poszczególnych elementów zbioru lub wydzielanych z niego części (porcji) (zwłaszcza przy dawkowaniu leków) (306) : Wezmi [...] małtiki, cinamonu, po trzech dragmach/ warzże thy rzeczy *FalZioł* I 42b (10); *LibMal* 1545/102 (2); *WyprKr* 103v; *Mącz* 502b; przyłoż [...] Kurzego żielá/ á dębowego ięmiołá po połóciu *SienLek* 59v (8); *Strum* Cv; kryftéř z tychże wód śiárczánych mu dáć/ wźiáwłzy wody trzy kielifzki/ oleyku Liliowego/ Bobkowego/ miodu przáfnęgo po dwie łyźce *Oczko* 33v (3); *StryjKron* 160; Gdze czy slachetny panowy [...] mayá wymyerzycz do ty karczmy węřrzy pola roly po morgu ogroda Morgk łáky Mork *ZapKościer* 1587/69v; *Calep* [1135]a; Wienće Cebule máią byđz po pułtoru łokciu plećione *GostGosp* 76.

W konstrukcjach uwypuklających funkcję dystrybutywną (197): řzerza záfie brany miála po trzy łokcie/ y tám y íám [*trium cubitorum hinc, et trium cubitorum erat inde*]. *BibRadz Ez* 40/48.

~ W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: każdy (140), wszy(s)tek (28): Wezmi Biedrzeńczu/ łamikhamienia/ polney driiakwie/ trłyczy/ każdego fnich po garłci *FalZioł* I 103b; każde^go fnich [korzeni różnych roślin] wźiáwłzy po łotowi [...] *FalZioł* I 135b; wezmi [...] chrzanu/ czołnku/ wřzytkich po ołmi łotoch *FalZioł* II 18a; WEzmi oleyku Mirtowego/ rożanego/ każde^go z nich po piáci vncijach *FalZioł* V 28v (157); *SienLek* 39v (9); *BielSpr* 74; *ZapKościer* 1585/57.

W połączeniach z liczebnikami określającymi liczbę elementów składowych pierwszego zbioru (22): Potym wezmi kwiatkow rumnowych kwiatkow nołtrzegowych/ kwiatkoch řwoyřkiego kopru/ tych trzech rowno po garłci *FalZioł* V 111; Wezmi oliwy cźterzy łoty/ [...] gumi arabicum/ kadzidla cźyřtego/ thego dwoyga po połótu *FalZioł* V 114v (19); *LudWieř* B3v; przylož thák wiele nářienia tártego piwowoniey/ po łocie oboygá *SienLek* 59v; *Oczko* 32v. ~

W charakterystycznych połączeniach: brać po [ile a. ilu] (5), jeść (2), mieć, naczynie piłł, namoczyć [czego], nasypać [czego], odprawować [co], pić (wypijać) (2), pleciony, pożywać, przedawać, przydać [czego] (2), przyłożyć (włożyć) (6), rozmącić, rozpuścić [czego w czym], składać sobie (2), skrajać (2), tkać, urzynać, utłuc, warzyć (uwarzenie) (3), wymierzyć [co], wziąć (przywziąć) (174), zmieszany, zsyypować [co na co]; [cum D] po łotowi (10); [cum A] po [ile] dragm (26), dwie łyźce, [ile] łotow (7); [cum L] po beczce, ćwierci (ćwiertni) (3), dragmie (12), funcie (2), kwarcie, locie (połłociu) (15), łokciu, łyź(ecz)ce (5), morgu, uncyjej (uncyi) (11); po jednej dragmie (5), jednej uncyi, jednym skropule; po [ilu] dragmach(-u) (8), dwu lotu ([ilu] łotoch) (11), [ilu] łokiet, [ilu] łyźkach (kielku łyżek) (4), [ilu] uncyjach (4); [cum D a. L] po lotu (10), pułtoru łokciu; [cum A a. L] po [ile a. ilu] łokiet, [ile a. ilu] prąt.

Połączenia: »jednako po [ilu]« (1): Proch s korzenia Orzeřzkwowe^go s prochem ziełá [!] łamikamienia iednako po pułowiczi dragmy z winem albo z wodą graminis zmieřzane: á ciepłó poranu pite: kamień wypáđza z nyrek. *FalZioł* I 54a.

»rowno, rowne cześci, zarowno po [ile a. ilu]« (57:2:2): wezmi wodki rucianey. 12. łotow, piołynkowej/ miętczáney rowno po řzeřć łothow *FalZioł* II 17a; Wezmi [...] Miodu przeřnego/ popiołu z ięcźmienia vpalonego/ każdego z nich rowne cześci po pułtoru łyźkach *FalZioł* V 81; teź wezmi nářienia roiownikowego [...] nořienia [!] kopru włóřkiego, Cinamonu, biálego y teź dłúgiego pieprzu każdego z tych rzeczy namienionych rowne cześci po łocie/ albo mniej *FalZioł* V 83; hałunu cźyřcie vtłuczonego/ Boliarmeni/ terre figilate/ tego troyga z apteki rowno po dragmie *FalZioł* V 93v

(56); wzięć szálwiiey/ Izopu/ Ruty/ rowno po gárści *SienLek* 112; Weźmi nášienia Koźiorożcowégo wtłukfzy/ á Rumienkowégo kwiećia zá rowno po cztery łoty *SienLek* 160v (3); *BielSpr* 74.

Wyrażenia przyimkowe: »po cząstkach« = *za każdym razem jedną cząstkę [tj. dziesiątkę różańca]* (1): Ieśli záfię długość kogo obraża; [...] wolno też po cząstkách te paćiorki odrprowować. *LatHar* 511.

»po czemu, czym« = *ile za każdym razem, po ile* (1:1): Tych wśzytkich pod iedną miarą/ po garzłci, albo po dwu/ albo po czym chczefz *FalZioł* II 19c; Weźmi roiowniku, ruty domowey/ kokornaku/ kołzyfzcčka/ wśzytkich po czemu chczefz *FalZioł* II 20c.

»po jednej, rownej części« (1:1): Weźmi małci Marciaton z apteki/ małci agrippe/ małci dijaltee, wśzytkich po rowney części *FalZioł* V 109; Kto łokow mieć niemoże/ warz piołyn/ rutę/ Izop/ dwie części piołynu/ tych drugich po iedney/ tę iuchę ná czczo piy *SienLek* 96v.

»po ([ilu], całej) gar(z)ści(-ach), [ile] garzłci [czego]« (54:1): Takiefz weźmi nášienia/ albo lićia włofkiego kopru, šzańty, oboygá po dwu garzłciach *FalZioł* V 36v (45); *BielKron* 29v; Weźmi Biedrzeńcu/ Bukwice/ Ruty/ Kopru/ Izopu/ Cámbru/ po połgárści álbo po całej koźdego/ á warz to w gárncu nowym w winie *SienLek* 39v; Weźmi korzenia ślázowego/ barfzczowego/ ślazu lićia/ powoiu/ piołynu/ rowno garść iedną/ álbo koźdego po gárści *SienLek* 117 (7); Owcom po garści wełny urzynał przy głowie, Co Grekom i Trojanom przedniejszym pošłowie Koleją rozdawali *KochMon* 28; *Oczko* 32v.

»po poł, połowicy, półtory(-u) [czego]« [w tym: *dragmy(-u)* (21), *garści* (18), *uncyjej* (9), *kwarty* (7), *łokciu*, *łotu(-a)* (7), *czwierci* (4), *funta(-u)* (4), *wagi* (2), *skrupułu*] (63:12:2): Weźmi łoku thego tho ziela namienionego/ łoku mlecźowego/ koźdego rowno/ mniefz niż po poł kwarty *FalZioł* I 21c; Weźmi Kaniefz przędze/ ieleniego ięziku/ koźdego łnich po garłci/ paprotki/ korzenia łofnki/ lićtkow fenes/ koźdego po półtory garłci *FalZioł* I 28d; Weźmi małfi piłuł de mefereon małfi piłuł de lapide lazuli po połowicy dragmy *FalZioł* I 74d (68); *LudWieś* B3v; Weźmi Biedrzeńcu/ Bukwice/ Ruty/ Kopru/ Izopu/ Cámbru/ po połgárści álbo po całej koźdego/ á warz to w gárncu nowym w winie/ álbo w piwie *SienLek* 39v; Weźmi oliwy á ieleniego łoiu/ álbo koźłowego po pół funtu *SienLek* 177v (4); miéfz przy łobie łokieć ná czwierci rozmiertzony/ Składayze łobie po łokciu álbo po półłokciu *Strum* Cv; iefli przydamy/ łrecies diathrion łantalón/ álbo diamargara frigidí/ po puł łcrupułu/ łercu y wątrobie pomogą. *Oczko* 31v (3).

»po szczubacy« = *po szczypcie, koźdego szczyptę* (1): A iefliby náparzenia trzebá/ biorą [...] ányžu/ fenicułu/ coryándru/ połzczubácy/ y to zmiefzawły w winie [...]/ ciepło przykładać *Oczko* 33.

»po sztu(cz)ce« = *na małe kawálki; minutatim Mącz, Calep; unciatim Mącz* (5): Minutatim, Ná małe káski/ po łtuce. *Mącz* 223a (2); Minutatim – Drobno, półtucze. *Calep* 664a.

»po trosze« = *koźdego trochę* (5): A k temu wziáwły Sanguinem draconis, Bolum armenum (z apteki) kamienia Ematites/ koźdego z nich po trołże czo dragmę zaważy/ zetrzy ty rzeczy na proch *FalZioł* V 28 (4); náłypawły tą [lege: tam] prochu/ łmoły/ liárki/ Sáletry/ potrołze: wśzyłkiego rowno/ obćięgni to nićiami mocnemi *BielSpr* 74.

αα. *O przestrzeni* (14) : *Leop Ez* 43/17; Przykazał też wczynić dom álbo páłac ná dłuź trzydzyeści łokci/ wizerz y wzgorę po dzyefiáci łokci *BielKron* 33 (3); plác ten który ma łznur tákowy ná dłuź

y ná fzerzã/ Pólek/ to ieft łztuk tákich co ná dłużã y ná fzerzã máią po pułólmá łokciá: [...] ma trzydzieści y sześć. *GrzepGeom M (5)*.

ααα. *Przy określaniu pola powierzchni za pomocą mnożenia (4)* : wżyftkie pierworodztwá [tj. działý ziemi] dwádzieściá y pięć thyfięcy/ po dwudziestu y pięci tyfięcy ná czworo/ będą oddzielone ná pierworodztwá Świątnice *Leop Ez 48/20*; A Włóká zásię ma trzydzieści Morgów: ták iż we trzech polách po dzieściá Morgów będąie Włóká. *GrzepGeom I4v*.

Połączenie: »po ... po« [w zestawieniu liczebnikowym] (1): W Pręt tedy będzie dwádzieściá łztuk/ po trzydzieści po sześci Pólek: ták iż wżyftkich Pólek naydzie fyę w Pręcie siedmłeth y dwádzieściá *GrzepGeom Mv*.

βββ. *Przy określaniu pola powierzchni za pomocą dzielenia (3)* : plác ten/ ma Kwadratowych łznurów Sto czterdzieści y cztery/ [...] które vczynią Morgów czterdzieści y ósm/ ná káždy Móg po trzech odkłádáiąc. *GrzepGeom Kv (3)*.

ββ. *O czasie (13)* :

W połączeniu z zaimkiem uogólniającym: każdy (1): iż káždy z nich [burgrabiów krakowskich] álbo ná potrzebę Rzeczypołpolitéy/ álbo dla opátrzenia zdrowia łwégo/ [...] odiácháby ná káždy kwártal po trzy niedziele/ álbo rázem do roku po dwánaście niedziel mógl *SarnStat 492*.

ααα. *O długości życia człowieka i zwierząt lub czasu ludzkiej działalności: każdy ileś, przez jakiś czas, jak długo (11)* : [Czechowie] Chlebá/ mięłá/ ryb/ winá/ piwá/ nie máiąc/ á wždy po dwu łet lat żywi bywáli *BielKron 318*; *RejPos 280*; *SkarŻyw 269 (2)*; Zrzepcow/ ktorým po dwu lat ma byđ ná Wiołnę/ nie ma w tym folwárku żaden chowác ná żimę *GostGosp 86*; áby ci [tj. nie mający ziemi] po dzieściá dni ożiminy z iárzyną pomoc żąc byli powinni. *GostGosp 158 (3)*; *SkarKaz 43a*.

W połączeniu z zaimkiem uogólniającym: każdy (1): (ábowim w Grecyey [...] kážde miáfto łwoiego krolá miáło/ á s tey przyczyny były tám rozmaite walki.) A gdy łie potým zgodzili áłternatą trzymác káždy po łwym roku/ Eteoklus nie zdzyerzał vgody/ chciał wiecznie pánowác. *BielKron 61v*.

Połączenie: »na przemiany, alternatim po [ilu]« [szyk zmienny] (1:1): Vrząd mieyłki y Grodzki będąie powinien doyżrzéc/ áby té Podwody ná przemiany po tegodniu bywály. *SarnStat 973 (2)*.

γ. *Wskazuje na jednakową cenę lub wartość obiektów tej samej klasy lub na jednakową opłatę lub zapłatę za czynności tego samego typu (485)* : Zidaczow [pláci] po polczwarthv gr gdi tham ydã. A gdi za łzyã łłolã ydã dayã po polczwarthv grołchv y 350 tholp łłoly *MetrKor 57/117v*; Marłzalkv wolínskiey zyemye po 1 gr Mołthovego [...] a gdi nazad ydã po drugyem grołchv yego łłvdzi vyprzaznego *MetrKor 57/120 (91)*; *KłosAlg F4v (13)*; *LibLeg 11/101*; Wzyáli mu thełz [...] Plothna 30 lokyeth y trzi czewky zlotha Zlothã przedali czewkã populgrzywny a plothna lokyecz po pyaczi grołchi. *LibMal 1547/135*; Thełch kradli wewłzyach łzyekyery [...] the przedawali po dwu po pulthoru grołchu *LibMal 1550/157v (24)*; *MurzNT 96*; *Diar 78 (3)*; *BielKom A4v*; Wdowie po mężu ołtály to przyłc ma: Sprżet domowy/ konie ty co z mężem ieżdżilá/ [...] Wwymáiąc koniki po trzy grzywny. *UstPraw B2v (2)*; *RejZwierc 102 (2)*; *BielKron 73v (3)*; *GórnDworz T5*; otworzywłzy Appollon okręt kazał wżemu miáftu iść po plzenicę/ á kazał korzec dáwác po ósmi miedzianych piędzy *HistRzym 11 (2)*; Mãm też Pytel do Młyná mãm práwe gálery/ Ktorych ináčzey nie dam po cztery Tálery. *BielSat B4 (2)*; nálezióno w nim w Kłsieńcu [tj. żołqdku zabitego suma] trzy

Kárpie/ ftáły po trzy grofze. *Strum* Q2v (4); *BudNT Matth* 20/10 (3); *ModrzBaz* 141v (3); Dam wam Bálfam po ftá [!] złotách Mirę po ośmi Tálárách. *MWilkHist* C3v; Więźniow też zacnieyfzych [...] puńczono/ á proftych knechtow Polacy y Czechowie po dwa złote ná okup przedawáli *StryjKron* 577 (3); *ZapKościer* 1582/36v (2); *BielRozm* 14; *PaprUp* L2 (2); *GostGosp* 90 (3); którą fól ludzie fzlácheccy/ nie drozény iedno po grofzy dziewięćdziesiąt y trzy płáćić ná Komorze máią *SarnStat* 394 (26).

po ile a. ilu od kogo, od czego (130): *WKxyzv* od *vozv* [*biorq*] po dwu grofchv scherokich [...], tamze od *vozv* nakladnego po dwu grofíi scherokich *MetrKor* 59/213v (74); *LibLeg* 6/115v (2); Przekupnie i przekupki, ktore są w mieściech aby dali po sztyry gr [...] od osob swych. *Diar* 80 (6); áby Prokuratorowie zá fwą pracą/ zámierzoną zaplátę mieli/ [...] od wftawánia Sądow/ [...] po iednym tylko grofzu. *GroicPorz* e4v (2); *KrowObr* 236; Iełliby kto kopce ná czyiem wftapał nie wrzędnie/ tháki też pozwánemu [...] winy od naroźnego kopcá trzy grzywny/ á od infzych poftrońnych po wiardunku *UstPraw* Iv; Blíkup po grzywnie kłiężey kazał kłáć od dzieci/ Aby fie wždy dowiedzyał/ co przybyło kmieći. *RejFig* Aa5v; *BielKron* 245v; *RejZwierc* 39; *Strum* E (7); Turcy płáćili [od przewiezienia swych ludzi] po czerwonymu złotemu od głowy. *StryjKron* 602 marg; *ZapKościer* 1584/47v; *SarnStat* 57 (31); *VotSzl* D3.

po ile a. ilu z czego (37): *ZapWar* [1519] nr 2248; *MetrKor* 57/120 (4); aby księža takież po sztyry gr dali z dziesięcin i płatow, ktore mają tak z szlachty, jako z kmieci ich. *Diar* 62; abyście pozwolili po ośmináście groszy z łanu *Diar* 64 (17); *BielSat* L4; *RejZwierc* 39; Tedy wezmiesz po piáći Szeklow zgłowy *BudBib Num* 3/47; *StryjKron* 637 (2); *BielSjem* 27; bo pobór z káżdey włóki po iednému grofzu, y od fzláchty po dwu grofzu *SarnStat* 57 (7); fłonin po trzy funty/ á máłlá po drugie trzy funty/ á toby z iedney włóki nie ciężko przyfzło dáć *GrabPospR* M3v.

po ile a. ilu na kogo, na co (6): Sługowáli pierwey ftárym Krolom dworzanie/ po dziesięći złotych na koń biorąc *OrzRozm* Rv; *BielSpr* 70; ná káždého zofobná iézdného/ [...] powinniśmy dáć [...] po piáći grzywien *SarnStat* 132 (3); *VotSzl* E4.

po ile a. ilu za co (8): *LibLeg* 11/108 (3); *GroicPorz* q2v; zá wćięćie wielkiego pálcá v ręki 8 grzywien/ zá infze páłce po trzy grzywny *UstPraw* D3v; Náłze towáry v nich nie płáćą okrom lnu/ [...] thák iż náłzy żeglarze zá kofzule wyfzywane brali po mierze korzenia. *BielKron* 453v; *SarnStat* 820 (2).

W konstrukcjach uwypuklających funkcję dystrybucyjną (112):

~ *jeden po ilu a. ile* (3): *BielKron* 465; iż miárká iedná po iednemu ftebmemu pieniádu bić miáłá. *RejAp* 58v; iż Zupnik poftrońnym ludzióm/ [...] iedného cętnaru foli [...] nie ma drożey dáwác/ iedno po dwie kopie. *SarnStat* 375.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: każdy (79), *żaden* [z negacją] (1): *MetrKor* 57/120 (2); *KłosAlg* F4v (3); *LibLeg* 10/97 (5); *ZapWar* 1548 nr 2668 (2); *Diar* 79 (5); iako w Máýdeburgu zá káżdym fkazánim/ káždemu Przyfyeźnikowi od Ortelu płáćą po fzelágu *GroicPorz* d3 (4); *KrowObr* 236; dał w Rzymie do káždého kościołá po fztuce ftebrá ná kielichy. *BielKron* 182v; *BudBib* 2.Par 1/17 (2); *ActReg* 1579/1 (8); *GostGosp* 40; A gdy przyfzli oni [robotnicy] ktorzy o iedennástej przyfzli byli/ wzięli káždy po grofzu. *WujNT Matth* 20/9 (3); áby żaden z Zupników [...] nie płáćił [...]

bałwáná wyciętego przez robotniki/ iedno po trzy grofze *SarnStat* 372; á łudze ma dáć wychowánié ná koždy tydzień po łżeści grofzy *SarnStat* 376; od káždého koniá [*každy furman*] po pułgrofzku miáftu płáćić bęǳie powinien. *SarnStat* 964; pozwalamy [...] / żeby vrząd mieyfki [...] od piwowarów/ od káždéy beczi piwá po iednému grofzu brał *SarnStat* 970 (39); á przytymby też mogł ná odpráwie przynamniey káždemu po złotemu złkárbu dáć. *GrabPospR* M4; *VotSzl* D3 (3).

W połączeniach z wykładnikami powtarzalności typu: czasem, co itp. (33): yłch do łkrzinye pana Byalołlyavłkyego [...] dobrze bądą othwyerala [*podrobionym kluczem*] a czafsem pokylka grofśy łnyey ná potrzebi łwoye bądą brała. *LibMal* 1551/164; Gdy s nim [*tj. z rzemieślnikiem*] łtátkow tárguiełz/ łtroiow y náczynia [!] Co włpomni ná vtrátę/ po grofzu przyczynia. *BielSat* C3 [*idem BielRozm*]; Gdżę ma pyerwłżę: pyęnąǳę polołżycz trzi sta m(arek) ná przilłe Gromnyczę, a sa dwe leczyę ma poczancz dawacz po pol stu ot Gromnycz do Gromnycz ałz do wyplaczenya *ZapKościar* 1585/61; *BielRozm* 20.

~ *po ile a. ilu na jaki czas a. dzień* (26), *co jaki czas* (1): *KłosAlg* Gv; *LibLeg* 11/95v; panu łakubovy brathu maią czo rok placicz kasdj snych po sessczy złotych monethy ná kasde sviąto swiatey Katarzyny *ZapWar* 1548 nr 2668; *KrowObr* 236; *BielKron* 429 (2); Po dwu grofzu matce łwey [*tj. ojczyźnie*] / złożym ná rok z lanu. *BielSat* L4; *BielSpr* 70; *ZapKościar* 1580/16v (8); *ReszList* 167; *BielSjem* 27; *ActReg* 23; *GostGosp* 40; iemu [*podskarbiemu*] niech bęǳie płácono po czwórzy grzywny ná tydzień *SarnStat* 340 (5); płáćac vłarzom po piętnáście złotych ná koń/ ná káżdą ćwierć látá. A Kozakom iezdnym po dziełáci. A drabom piełzym po piáci złotych/ nie wyłzłoby więcey ná rok/ iedno 290000. *VotSzl* E4.

W charakterystycznych połączeniach: po [ile a. ilu] na ćwierć roku, na dzień (2), *na każdą ćwierć lata* (3), *na miesiąc* (2), *na poł roka, co rok, na (každy) rok* (16), *na (každy) tydzień* (2). ~ ~

Z nadrzędnym rzeczownikiem (11): yłch Michałek [...], ielth mv dluzen za syedm kop liczakow po trzi grofśe kopa *LibMal* 1547/132 (2); Ziełz wátrobkę Cielećą/ przypłáćifz Málmazki. Po łżeści grofzy kwartę łobie vłtáwili/ Ktorą pierwcy w Menicy/ po dwu grofzu pili. *BielSat* C (3); *Strum* D4v; Mieli náłzy łynowie w on czás złote czáły/ Gdy moię wino pili po pieniáǳu máły [*tj. naczynia okrełłonej wielkołci*]. *BielSen* 13; *BielRozm* 15 (2); *SarnStat* 374; Weż łobie łukná był chćiał y po kopie [*groszy*] *KlonFlis* [H5].

W charakterystycznych połączeniach: brać po [ile a. ilu] (38), *być* (7), *da(wa)ć (dawan(y))* (68), *dłužen, kłaść* (3), *kupić (kupować, kupiony, kupowany)* (6), *naznaczyć* (2), *(za)płáćić (dopláćac, wypłáćac, płaca, płacony)* (38), *pobor* (6), *poczytać* (7), *podatek* (2), *(po)przeda(wa)ć (przedawany)* (35), *postąpic, przyczyniac, przyjmowac* (2), *rabiać (robiony)* (2), *rachowany, sadzić (wysadzon)* (2), *szacowac* (4), *szynkowac, uchwalic, ustawic* (2), *wrocic [komu]* (2), *wybierac, wyciagac (wyciaganie)* (6), *wymoc, wziac* (8), *zgodzic się, zlozyc (polozyc, wlozyc, zlozenie pieniężne)* (6), *zmowion* (2); [*cum D*] *po jednemu groszu* (8), *jednemu kwar(t)niku* (2), *jednemu pieniáǳu, litewskiemu półgroszku, złotemu (polskiemu)* (2); [*cum A*] *po dwie kopie, [ile] funtow* (2), *[ile] groszy* (38), *[ile] grzywien(ek)* (5), *[ile] kwartnikow* (7), *[ile] marek, [ile] półgroszkow* (2), *[ile] pieniędzy* (7), *[ile] sykłow, [ile] szelągow, [ile] talerow* (2), *[ile] tołp* (9), *[ile] złotych* (6); [*cum L*] *po denarzu* (3), *grzywnie* (5), *jednej kopie, jednym groszu, kopie* (4), *mierze [czego], półgrosz(k)u* (16), *półgrzywniu* (2), *szelągu* (7), *sztuce srebra, wierdunku* (5); po [*ilu*] *aspr* (2), [*ilu*] *bałwanow, [ilu] groszy* (76), [*ilu*] *grzywien* (6), [*ilu*] *kop, [ilu]*

kwartnik(ow) (3), [*ilu*] *marek*, [*ilu*] *pieniędzy* (6), [*ilu*] *skotow* (*szkutow*) (4), [*ilu*] *szeklow*, [*ilu*] *talarach*, [*ilu*] *tolp* (9), [*ilu*] *wiardunk*, [*ilu*] *złotych* (*zlotach*) (10); [*cum D a. L*] *po groszu* (9), *kwartniku*, *połczwarta groszu* (6), *połgroszku* (12), *połtoru groszu* (4); *po* [*ilu*] *grosza* (10), [*ilu*] *pieniędzu* (7), [*ilu*] *złotych* (2); [*cum A a. L* *po* [*ile a. ilu*] *aspr*, *denarios*, *groszy* (*grosza*) (39), *grzywien*, *kwartnik*, *marek* (3), *pieniędzy*, *tolp* (10), *złotych* (17).

Połączenie: »po ... i po« [*w zestawieniu liczebnikowym*] (1): *fwyelykie⁸⁰ xyeftwa lytewfkie⁸⁰* Dwyefczie poftawow lvnfkych bes trzech a mi koldj poftaw mami przymowacz po trzidzyefczy y po trzi flothich czerwonych *LibLeg* 10/97.

Wyrażenia przyimkowe: »po [*jakiej*] *cenie*« (1): Niežnośna ieft w tey mierze piekárzow y fzynkarzow przewrotność/ ktorzi po teyże *cenie* y chleb y piwo gdy zboże tanie przedawaią/ iáko y kiedy drogo. *ModrzBaz* 33v.

»po czemu(z), czym (czem), temu« = *po ile, ile za każdy* (16:2:1): *KłosAlg* G; Maią też Woiewodowie rzeczy rzemieślnicze vftáwíc/ po czemu máią być przedawáne *UstPraw* A2; *RejFig* Bb3v (2); *RejZwierz* 81 (2); *RejZwierz* 65v; A po czemuż nam funt daćie? *MWilcHist* C3v; *GostGosp* 46 (2); *SarnStat* 973 (5).

~ *Fraza*: »[*co*] po czemu (*a. czym, a. temu*) *chodzi*« = *przen: co ma jaką wartość* (4): *GliczKsiąż* 17v; *ModrzBaz* 42; (*nagł*) Do Gábrielá Grábowieckiego. (-) IEfli fye kto náyduie/ który tobie láie/ Albo iefli fye gniewa ná twé obyczáie: Wierzę/ iż ten nic niewie co po czemu *chodzi* *PudlFr* 24; Gdyż náłzá kondytia po temu niechodzi [tj. *nie jest taka, żeby ...*]/ Przeciw ták możnéy pániéy záczać co tákiego *GostCast* 71. ~

»po jednych (*jakich, a. więszych*) *pieniędzach*« = *za jaką a. taką samę, a. więszą zapłatę, cenę* (4): maż ná Przodku náukę o Pręćiech/ iákié máią być y po iákich *pieniędzach* máią być robióné. *Strum* N4 (2); Máłło w iednákie gárnce we wżytkich sólwárcech máią kłásć/ y fery iednákie tworzyć: czego ma Vrzędnik doyrzreć/ áby po iednych *pieniędzach* przedáne były *GostGosp* 118; *SarnStat* 394.

»po pewnej *summie*« = *za ustaloną opłatą* (1): który [*pisarz*] ná to wyfádzon będzie po pewnéy *summie*/ áby ón potoczne potrzeby [...] vftáwicznie odpráwował *SarnStat* 973.

»po połowicy« (2): A dzis sol tak wielka iedna tolpa iako przedthim dwye. A tak bi rzecz flufna po polowiczi bracz [*jako zapłatę*] *MetrKor* 59/282v (2).

αα. *O wysokości stawek w grze hazardowej* (2) : *GórnDworz* P4v cf *Wyrażenie przyimkowe*.

Wyrażenie przyimkowe: »po *małe*« = *za każdym razem o małą stawkę* (1): bo ia pomnię iednego/ który po trzydzieści czerwonych złotych ná fzáńc w wárcaby grác niechciał/ powiedáiąc/ á co to ieft/ wżák/ po ták mále grác/ iákoby wży bił *GórnDworz* P4v.

ββ. *O wysokości oprocentowania pożyczonych kwot* (11) : *ZapKościer* 1589/87; *Moderata vfura* zową, trzecią część *centefimae*: to ieft po cztery czérwone złoté, álbo po fześci, á nawięcéy po ósmi [*brac*], wedle *condiciiiéy* perfony która pożyczawa. *SarnStat* 1273.

po ile a. ilu od czego a. od ilu (7): *ZapWar* 1527 nr 2383; *ZapKościer* 1585/57v (4); *Calep* 180b; Iákóz po fześci złotych brác ode ftá w Rżelzy Niemieckiey ieft pozwolono *SarnStat* 1274.

W konstrukcjach uwypuklających funkcję dystrybutywną (5):

~ *na miesiąc po ilu* (1): Centesima – Lichwa gdina miefiącz pozłosemie [lege: po złotemu (?)] odefta płaczimi czo wedwu lecziechrowna licz, fummą. *Calep* 180b.

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: każdy (4): *ZapWar* 1527 nr 2383; od ktorich tho 30 grziwien blazey fafrek będzie pouinien dauacz rintu od kałdei grziwny po pyęcz łęłagow afz do dwv lath *ZapKościer* 1589/88v (3). ~

δ. *Przy określaniu wartości jednostek monetarnych lub wielkości jednostek miary i wagi oznacza, że w każdej jednostce wyższego rzędu mieści się taka sama liczba jednostek niższego rzędu* (77) :

αα. *O jednostkach miary i wagi* (16) :

ααα. *O wielkości przestrzennych jednostek miary (długości, szerokości; powierzchni)* (11) : á w káżdym łznurze łą cztery miary. [...] Aleby łnadź kto rzekł/ że tu miary łą po piąćinaście łokiet/ á w piérwzym piłaniu po czternaście łokiet y po dłóni. *GrzepGeom* L4.

Z nadrzędnym rzeczownikiem [wielkość jednostek podaje się w postaci mnożenia] (6): Przetóź łznur Mierników Polłkich/ poniewaź ná trzech łaskách ieft/ ma łześć Prętów po pułómá łokciá. *GrzepGeom* M; piłzą/ iż *Actus* ma ná dłuźą y ná łzerzą łto y dwádźieściá *pedes*, ktoré czynią Prętów Rzymłkich po dźieściá *pedes* dwánaście. *GrzepGeom* Nv (6).

Połączenie: »po ... i po« [w zestawieniu liczebnikowym] (1): *Actus* iákom rzekł/ ma ná dłuźą y ná łzerzą po łtu y po dwudźieftu *pedes*. *GrzepGeom* Nv.

W charakterystycznych połączeniach: być po [ile a. ilu] (3), *(u)czynić [co]* (3), *mieć [co]* (4); *[cum A] po [ile] łokiet (łokcia) (i dłoni)* (6); *[cum L] po [ilu] łokiet, miar, pedes* (3).

βββ. *O wielkości jednostek wagi* (5) : Ieden ma troiakie łrebro/ piérwzego ieft 10. mrc̃ po 9. łot/ wtorego 12. mrc. po 12. łot trzećiego 15. mrc. po 14. łot. *KłosAlg* Hv (4); bo dwa łyropy / poránkowy/ y odwieczorny/ trzy kielifzki czynią/ iełli po vncyy ośmi álbo więćey liczyć chcemy *Oczko* 20.

ββ. *O wartości jednostek monetarnych* (61) : Ieden pan ma na łwym imieniu 10. mrc̃ czynłzu na wykup/ á chce ie zpłácić. [...] Wiele ma dać we złóćie złotych: licząc po 44. gf. *KłosAlg* G2 (3); yłz łlachtetny Pan walłyn Gołtomłky babka ma dacz bratu łwemu Ianułzyewy: za Grunt y zawyerchnocz sto łlotych y 12: Rachuyących po 30 g *ZapKościer* 1585/57v (7); á Złoté nie máią bydź ináčey bráné/ iedno po łiedmi łzkotów/ to ieft po czternaście grołzy. *SarnStat* 373; vłtáwiamy y łkázuiemy: áby w Królestwie náłzym płaca Złotégo Czérwonégo byłá pewna/ to ieft áby zań dawano po pułkopiú [*valor ... mediae sexagenae habeatur JanStat* 380] *SarnStat* 926 (5).

Z nadrzędnym rzeczownikiem (11): Ieden ma 200. zło. czyrwonych po 39. gf polłkich *KłosAlg* G2 (4); kupyell łobye konya za 20 złotich popułkopyu *LibMal* 1545/99v; ya Andrzi Gvlyk dzyękuę: łwy czyełzczy ktora namyę prziltoi łzyełztha łlotych polłky łyczbi po 30 gr. *ZapKościer* 1582/31 (5); Lektorum y dwiemá Profelłoróm [...] obiecał [...] Kłiádz Biłkup Kuiáwłki łto złotych w monećie pułkopkowych [...] Poznánłki łto tákże po pułkopiú/ [...] dać y zpłácić będą winni *SarnStat* 198.

W konstrukcjach uwypuklających funkcję dystrybutywną (33):

~ *W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: każdy* (33): Szefćdźiełyąt łzelągow/ ktore wedle dawnego łwyczáiu Ławniczego łądu Krákwłkiego/ licząc káždy łzeląg po dwunałćie pieniędzy/ vczynią grołzy czterdźiełci. *GroicPorz* k2v; Isz łrebro, Ktore ieft łsitko pozłocłifte, łaczowań kałdą

Grziwne na Gwicht Crac(o)łki po talar 12 1/2 WyprKr 45 (3); každy talar rachuyancz po 33 g. ZapKościel 1583/38; ze obieczał, pięczłfeth grzywiemek prufkych, w každy licząc po 20 g., połfagv szorką swoją Fruziną Luboczka, Barthłomieiewy Bothlmanowy. ZapKościel 1587/70 (28); y ktemu Iurgiel mu náznaczył 4000. Rhińfkich czérwonych złotych, káždy licząc po 28. groł. SarnStat 1141.

~

Połączenie: »po ... i po« [w zestawieniu liczebnikowym] (2): sto talaroff tak yako terafz placzą po 30 y popyaczy g. y sterdzelczy m(arek) lyczby prufky ZapKościel 1582/36v (4).

W charakterystycznych połączeniach: (u)czynić (5), liczyć [co] (liczący) po [ile a. ilu] [czego] (8), ma być bran (3), dawać [za co], rachować (rachując) ([co]) (28), szacować [co] (4); [cum A] po [ile] groszy (polskich) (4); [cum L] po [ilu] groszy (groszu) (3), [ilu] pieniędzy, polkopi (3), [ilu] skotow (2); [cum A a. L] po [ile a. ilu] groszy (polskich) (45), skotow, talar(ow) (4).

Wyrażenie przyimkowe: »po temu« = *po tyle, tyle za każdy* (1): Drobne pieniądze máią być bráne dzyewięć zá pułgrołá/ A kto by miał zápiłáne grołze Czełkie/ táki ie ma brác po temu iáko v kupcow idą. UstPraw E3.

b. *W funkcji ekspresywnej (z zatarciem funkcji dystrybtywnej) (1) :* A przeto ten śrzodek nálasł ku obaleniu iednego Bogá prawdziwego/ y iego też iednorodzonego Syná/ z iednym Duchem S. zmyłliwfy po Trzech Bogow przeciwko Krześciáńftwu [tj. *wbrew nauce chrześciáńskiej*]. GrzegRóżn Fv.

2. *W zleksykalizowanych wyrażeniach przyimkowych wywodzących się zeznacz. 1. (bez samodzielnej funkcji semantycznej) (316) :*

a. *W wyrażeniach przyimkowych oznaczających niecałą, bliżej nieokreśloną (zwykle niewielką) ilość kogoś lub czegoś [nawet gdy te wyrażenia przyimkowe wiążą się składniowo z czasownikiem, pod względem znaczeniowym odnoszą się do obiektów, o których czasownik coś orzeka; jest to osobliwość polszczyzny XVI w.] (60) :*

»po części« = *nie cały, nie wszystek, stanowiący część kogoś lub czegoś; częściowo, niewiele (niewielu), trochę; ex parte Mącz, Vulg [w tym: kogo (3), czego (15)] (27):* Nyemogęc tego rzec/ áby łye złofci wnas poczęłci nye záwadzało. KromRozm I C3; Acz nye włfyłtkyego tego/ ále po części Lutheranowye y drudzy kácerzowye pozwaláya/ iż kołcyoł boży prawdziwy nye błádzi KromRozm II y2v; BibRadz *5v; [Bułgarowie] Zwoiowawłzy Illirykum/ Bołnę/ Mifya/ Serwia/ Dálmacya/ íami też tám ofiedli/ gdzye y dziś ielzche ía poczęłci/ iedno ich wielka część pod Tureckim rołkázowaniem BielKron 161v; Ielzche íe v nich záwadza ludzi báłwochwálnych po części. BielKron 291v; wiełemy inłzych wýpów opufzczáli y mijáli/ gdzie y złotá było poczęłci. BielKron 447 (7); Mącz 5a (6); A poczęłci mogłby íe táki náleść zá wfpomożeniem Páńfkim/ iżby íe w thym [tj. *w sądzeniu*] mogł nie wnieść. RejPos 130v; RejZwierc 142v; Ielth tedy wielki pożytek wżem ludziom Rycerłkim [...] áby [...] wiedział zá kim ma ítać/ podle kogo [...] / czego íe wiele przydawa/ bądż to ná mieyfcu/ [...] álbo też w potykániu z nieprzyiácielem wálnie álbo poczęłci BielSpr 8v; BudNT przedm c5v; Oczko 23; StryjKron 205; zem [...] Ianá Kochánowłkiégo/ Poety Polłkiégo/ rzeczy píánych po części był między ludzi wydał KochCzJan A2; Abowiem niechcę braćia ábyście nie mieli wiedzieć iż záślepienie poczęłci przyłzło ná Izraelá ázby zupełność Pogánow wełzłá WujNT Rom 11/25; PowodPr 5.

~ *Połączenie*: »po części kęs, nieco« [szyk zmienny] (1:1): iż [...] ty rozne płanety niebiełkie/ które fie wftawicznie s tym niebem toczą/ którego tu poczęści kęs widzimy około tey małej á okrągłej zyciem/ [...] *RejZwierc* 3; Znałem ia niektóre [...], którzy znaiąc nie co po części prawdy/ iż fie im niechciało nędze cierpieć domá/ [...] których Antychrift Rzymłki [...] tymi iábłufzkami swoimi połowił *CzechEp* 350. ~

»po części« = *niejednokrotnie* (4): quod partim nostri faciunt argentarii, Po części niektórzi z mincárzów zwykli czynić. *Mącz* 282a; á Inadz bychmy ie [*proroków*] widzyeli/ tedybychmy ie też podobno ábo pobili ábo precz wygnali od siebie/ iáko fie y dziś poczęści tego zawadza. *RejPos* 321; *SarnStat* 643; O tym vmiem powiedzić bom doświadczył tego/ [...] Czegom skusił po dobry części czáfy temi/ Iáko w Węgrzech ták częścią y w Horwácki ziemi. *CzahTr* G3.

»po niemálej części« = *niemáło, sporo, znaczna część kogoś; niemáły, spory, dość znaczny* (2): Aza fie y ná inéy kupiéy nam poczęści/ Boć wierę pułtki w miéłzku po niemáley części. *WyprPl* A3v; Wiem że to ludzie wiedzą po niemáley części/ Ktorzy częłto fłycháią ftąd y zowąd wieści. Zem nie ná burku w káczmie ni w kárty vtrácił *CzahTr* C3.

»po wielkiej (wiétszej) części« = *dużo, duża część; wiécej niż połowa; przeważnie; magna ex parte* *Mącz*; *magna parte Calag* (15): *OrzRozm* H3v; ábowiem lud Turecki po wielkiej części iefł niezbroyny *BielKron* 307; *Mącz* 281b; Bo Węgry po wielkiej części Blándrátá z Trideitámi bezbożnemi iuż pośiadł *WujJud* 2 (3); gdyż temi Aromaticis Confectionibus/ przełádzić nikogo nie mozem/ owfzem w niedofátku iednéy [rzeczy] zá drugá wżyc/ przygadza fie częłto/ gdyż wżyfłtki potwiérdzáią/ á po wielkiej części/ máło nie téłz ingredientia máią *Oczko* 39v; Den meistén theil. Po wiéłfzey części. et Przez połowicę. *Magna parte. Calag* 121a; *SkarŻyw* 538; Atom mowił y mowię/ przeciw ludziom [...]/ ktorzy chwyciwłzy fie zá błędy Pogáńłkie/ które iuż byłá Ewánielia po wiéłfzey części ná świećie wygládziłá: znowu łobie [...] bálwánow nárobili *CzechEp* 79; *NiemObr* 161; *ReszPrz* 107; *ActReg* 162; *LatHar* 636 marg; [*Filon widział*] pirwłze zgromadzenie Chrześciánów po wielkiej części z Zydow náwroconych *WujNT* 125.

»po trosze« [w tym: kogo (2), czego (6)] = *trochę, niewiele, niewielu, niewielką ilość* (12): *KromRozm II* dv; *RejWiz* 191; *BielKron* 8v (2); Primis labris aliquid degustare, Zwiérłchniemi wárgámi czego skołztowác/ to yełt znienaczká/ po trołze. *Mącz* 321d; Iáko Inadz y zá náłfzych wiekow/ ktoby fie chciał przypátrzyć/ thákowych Licemiernikow iefłczeby znalazł potrołze *RejPos* 200v; *RejZwierc* 155v (2); Wiem to iż o tym iefł wiele ksiąg/ y iá ich też łam mam potrołze *CzechEp* 70; *GostGosp* 66 (2); Czemuż łásiad niewdzięczny/ máiąc moię grołze/ Nie ma mi też vczynić pożytku po trołze? *KlonWor* 77.

b. W wyrażeniach przyimkowych oznaczających stopień nasilenia czynności albo cechy lub zakres wykonania, zasięg czynności (248) :

»po części« = *nie wszystko; częściowo, w części, w pewnym (zwykle niewielkim) stopniu; nieco, trochę; ex parte* *Mącz*, *Vulg*, *PolAnt*; *partim* *Mącz* (117); *RejPs* 27; *RejRozpr* K4; A z temi nieboraki/ iuż czo pan bog raczy Niechay fie z łnimi [!] dzieie [...] Acz widzę iż po częłci iuż ich iakos tełzno *RejJóz* M7; Bo acz teraz náłze fercza poczęłci fie łmieią Ale wiećnie z przełfych rzeczy Inadz nie otrzezwięią *RejJóz* P2 (5); Bom yuż poczełczy z rozumiał Comi Ludłky błáđ łpawić miał *RejKup*

T; *KromRozm II* n3v; *KromRozm III* C6 (4); *Diar* 65; Wiele inżnych bluznierstw opufztzam/ ktore ten Oley tám tzáruiąc/ mowicie: tylko tu vkázuię niektore potzęści *KrowObr* 84; Powiedział mu Philozoph/ á což ty rozumiesz/ Widzę iż wżdy po części mowić o tym vmiesz. *RejWiz* 54 (5); *Leop* 4.*Esdr* 4/52; ZBąley zacne paniętá/ to bywały zówżdy/ Y dziś tego poczęści/ może doznác káždy. *RejZwierz* 66 (2); *BibRadz* *2v (2); *BielKron* 144 (2); Partim adverbium fere in oratione geminatur, Po częścý z niektóreý ftrony/ częścią/ niektórzi mowią poniekąd. *Mącz* 282a (2); *SienLek* 196; *RejAp* AA6 (8); Tedy ty iednák przędfię/ ácz nigdy y tego ták vczynić nie możefz/ iáko to święte Boftwo vczynić może/ ále fie wżdy poczęści przypodobniłz ku świętým fprawám iego. *RejPos* 171 (12); Acz prawdá zem poczęści ieft przyczyną lámá/ Iż fie to rozerwanie sftáło miedzy námá. *HistLan* Dv; tá náłzá fławna Polfká [...] wolności fwoich poćciwych/ y rofkołzy fwych zwyczáynych vżywáá/ y iefzczę poczęści vżywa *RejZwierc* 255 (17); znáki tych rzeczy o ktorých ty mnie pytałz poczęści ie powiedziec mogę. *BudBib* 4.*Esdr* 4/51[52]; Przyśmielzým lepak piálem wam po części/ brácia *BudNT Rom* 15/15 (2); Nie vftáł Szábát prawdziwy (áni go my gánimy ábo odrzucamy: opócz lámých cieniow iego/ ktorých fie iefzczę y po dziś dzień żydowie/ y to iuż tylko po części/ á nie cále trzymáią) *CzechRozm* 71v; Ale/ iefliż mi fie nie godzi fpużczác/ ná moje włáfne vczynki: áni w cále we wżyftkim/ áni po części w cząftce ktorey: [...] A iákoż mi fie będzie godziło/ fpużczác ná Chrifufá/ ábo ná iego vczynki lub też záługi/ ták w cále iáko y po części? *CzechRozm* 209v (4); Bo ieftefmy tego y lámí poczęści świadomi/ y dochodzi też to nas y z inąd że fie przez was ledwie nie wżyftko w Vrzędzie wálzým bárzo niedbále dzieie *KarnNap* A2v; *SkarJedn* 56; Niewiáftá/ powiáda [*Jadam*]/ ktorás mi dał zá towárzyfzá/ dałá mi y iadłem. poczęści fię wymawia/ poczęści fię też wyznawa. *SkarŻyw* 262 (4); *StryjKron* 395; choćiaz błędy niektore iuż czyście widzą y po części fię nimi brzydzą *CzechEp* 9 (8); gdyż z łáłki miłego Bogá/ fłowá Apofstolfkie/ náłzey Polfzche po części należą: Noc przeminęłá/ dzień fię przybliżył [*Rom* 13/2]. [...] Ewánielium Páná Chrifufowe w náłzey Polfzche záswitnęło/ ftkutki fwoie okázuiąc *NiemObr* 16 (8); *PudlFr* 73; *ActReg* 126; *Phil* L; Bo poft 40. dni lám Pan poftem fwym poświęćić raczył/ ktorego zgołá nie záchowác/ świętokrádztwo ieft/ á po części go zgwałćić/ grzech ieft. *WujNT* 16; fpodziewam fię że támtędy idąc vyżrzę was: y támtę od was odpráwádzon [!] będę/ gdy fię pierwey fpołeczności wálzey poczęści nálycę. *WujNT Rom* 15/24 (8); Ale té zwyczáie ftároświetckie, iuż poczęści vftály. *SarnStat* 548; fą to dwá iákoby przeciwné Státuty poczęści. *SarnStat* 845 (8).

»po części« = *nie od razu w całości, stopniowo; partibus Vulg* (2): po części fádząc/ zoftáwiales [*Boże*] miefce pokućie *Leop Sap* 12/10 (2).

»po części« = *dotykając tylko spraw najważniejszych, krótko, pokrótce* (1): Capitulatim – Poczęfzczy, od rządu do rządu *Calep* 163b.

»po części« = *częściowy, niezupełny, niedoskonały* (1): Ale gdy przyidzie co ieft dofkonálego/ tedy to co ieft po części [*quod ex parte est*] zniŹczye. *WujNT* 1.*Cor* 13/10.

»po części« = *z osobna* (1): może być káždemu po części dokumentem tá wrzáwá/ [...] iáko tho ieft fzkodliwy ogień káždey RzeczypoŹpolitey *Phil* O2.

»po niemałej części« = *w znacznej części* (2): y czego vspokoienie Rptey takze bezpieczeñstwo iey pod ten czas potrzebowało poniemáley części iest postanowione *ActReg* 133; *LatHar* +6.

»po wielkiej (większej) części« = *przeważnie, głównie; w znacznym, większym stopniu, w znacznej mierze; plurimum JanStat (57): OrzRozm H4; RejZwierc 233v; między tymi nietylko żadnego łporu o wierze niemálfz/ ále y iedne Ceremonie po wielkiej części łą v wżyfłtkich záchowane WujJud 132v; CzechRozm 85v (4); SkarJedn 384; Oczko 11v; SkarŻyw 357; Iż oná rzecz póspolita zakonna/ była po więtfzey części/ z łtrony nabożeńftwá y łłżby Bożey/ cíelefna [...]. A rzecz póspolita Ewánielicka/ ábo nowego przymierza/ po więtfzey części duchowna. CzechEp 367 (5); CzechEpPORz *4v; NiemObr 8 (2); Powiedziałem cí pierwey/ iż po wielkiej części/ przelożonem w Polfcze odíeta íełft władza GórnRozm D2; y po wielkiej części rycerłkie rzemiełło zniłczećby mułíáło GórnRozm H2v (4); KochWrJan 17; ActReg 107; Ktore to práwá potrzebá po wielkiej części wynálázłá y wprowázdíłá. Phil D3; Ale gđżeby íe íełcze kto Céłárzá Tureckíego y mocy íego bał/ ztąd/ iż woylko íego po więtfzéz części z Turków łámych zebráné baczy: táki mądrze wprowadzíe rzeczy vpátruie OrzJan 34 (2); LatHar kt (18); HEbreowie bylíe nie wżyłscy Zydowie/ ále tylko oni/ ktorzy rodem byli z Iudłkíey zímíe/ y tám po wielkiej części mífzłkáli. WujNT 751; Ale potym po wielkiej części y na Podkomorze, na Woylkíe o przeíázdy píeczka íełft wložona SarnStat 516 (4); GrabPospR Nv; Lękay íe tego Bołkíego wyroku/ ożíęble/ rołpułtne/ á kácerłtwámi rozlícznemi po wielkiej części pomázáne Krzełcíáńftwo. PowodPr 12; Skąd przednie Fámílie w Polfcze powłtály/ y tytułámi zacnymi ozdóbíone zołtály/ y w máíetnołcí podporę wielkú brály? Po wielkiej części z Duchowíeńftwá? PowodPr 20 (4); VotSzl C; CiekPotr 14.*

»po kęsu« = *stopniowo, nie od razu (2): aby się nam to nie przydało, co meobacznemu gospodarzowi się przydawa, który mając sklep mocny, mięszszy, dopuści nań kapać, tak, że się po kęsu rysuje, aż wszytek razem upadnie. DiarDop 108; RejAp 170.*

»po trosze« = *trochę, nieco, w pewnym (zwykle niewielkim) stopniu; modice Calep (37): FalZioł [*7]; A tak íuż obacz potrołfe Czos pomogú one grołfe. Czos íe tu fbíeral Łakómíe RejKup c5v; RejWiz 184; RejFig Dd6; Bo íe tu dziwno wżytko/ rázem pomíełzáłó/ A niemálfz nic potrołfe/ wżytkíego niemáłó. RejZwierc 57 (6); Putidiusculus, Nieyáko czuchnący/ przítecháyący po trołfe. Mqcz 333c (2); bo wídzę że íię íuż gotuíá Ná woynę cí Rycerze [...]. Ale íię w nich leníftwá po trołfe zázadza Prot B4v (2); Bo ácz przed tym potrołfe íe táíl íáko wáż pod trawú/ ále od tego czáfu práwíe íe odkrył RejAp 170v (2); RejPos A3 (2); RejZwierc 2v (9); CzechRozm 169; znam íię też do tego/ żem íię íey [teologii księdza Powodowskíego] nie náuczyl/ ání íey vmíem. Swíádomem íey potrołfe/ wíem też kęs o niey: ále íey niehcę CzechEp 66 (3); CzechEpPORz **2v; ActReg 171; Evilesco – Potrołfe mnú gardzú. Calep 377a (2); RybGęłł B3v; Bog míę íey [Wenus] vchowál: lecz przedzíe O íey wżyłtkích przefłkokách łlyłzáłem potrołfe. CiekPotr 53.*

»po trosze« = *stopniowo; successive BartBydę; paulatim Vulę; gradatim Mqcz; pauxillatim Calep (25): BartBydę 249; GlabGad E8v; Day ze namíłe [lege: na mszę] ze trzy grołfe A zbyway złęgo po trołfe. RejKup n2; Bo y to ná dołkonáłęgo míłtrzá zależy/ nye włlyłtkyego rázem vczyć: Ale po trołfe KromRozm II f2 (2); GroicPorzRej C3v; Leop Gen 8 arg (2); RejZwierc 117; Gradatim assequi honores, Po łtopniách dołtápíe dołtóynołcí/ To yełft potrołfe co dáley to wíęcey nie wżlíłtko zárázem. Mqcz 147d; RejAp 116v; Náđ to íełcze/ bęđzíe mogł zníenagłá/ á po throłfe wpprávowác páná w dobrotlíwołć GórnDworz Ee7; RejPos 285; RejZwierc 6v (5); BielSpr 55 (2); przedzíe on potrołfe*

iáko śnieg táie/ y w rychle dá Pan Bog do końcá s ftáie [!] *CzechRozm* 255v (2); A kiedy sye iuż práwie dofyć zítało Pánfkiemu gniewu/ potrofze śpadáło Wielkiégo morzá: áż zá czáfem śkáły Z wody wyźrzáły. *KochPieś* 32; *Calep* 764a; *SkarKaz* 484b.

»po trosze« = *nie wszystko naraz, kolejno* (2): *Pedetentim et gradatim fere idem, minutatim et gradatim interrogare, Po trofze á yedno po drugim pytać. Mącz* 147d (2).

»po trosze« = *na krotko, na krótki czas* (1): A lámi teź po trofze gdzie kędy możemy/ Zápřážmy fie w to iárzmo śnádniey záorzemy. *RejZwierc* 253.

c. *W wyrażeniach przyimkowych mówiących o częstoci występowania danego stanu rzeczy* (2) :

»po części« = *niekiedy, czasem* (1): A y łamem po części bywał thego świádkiem. Iżby tymi przypadki ták fie świát záwiefzáł *RejWiz* 127v.

»po trosze« = *od czasu do czasu, niekiedy* (1): Gory fie zákurzyły/ nád nimi śzumiáło/ Zrzadká przebłyfkawáiąc iuż po trofze grzmiáło. *RejWiz* 125v.

d. *W wyrażeniu przyimkowym o znaczeniach: głupstwa, niedorzeczności; rzeczy zmyślane*: »trzy, [dwie] po trzy« [tylko w A] (3) : vftánye/ zmyli/ śplecye/ thák iż gdy co będye mowił/ yákoby trzy po trzy báyał. *GliczKsiąż* K7; *Nectere aliud ex alio, Iednę rzecz z drugiey plieść Plieść trzy po trzy rozmáycie bywa mowiono. Mącz* 244a; *CzechEp* 362; [Nie z łáfkąbyś odśzedł od Krolá: gdybyś plotł dwie potrzy *HerbNauka* b3v (*Linde*)].

[Uwaga: Suma użyć w poszczególnych znaczeniach jest większa od ogólnej liczby przykładów, gdyż PO może się łączyć równocześnie z kilkoma wyrazami należącymi do różnych znaczeń.]

Cf **POBLIZ, POBLIZU, POBOK, PODŁUŻ, POGOTOW, POGOTOWI, POGOTOWIE, POGOTOWIU, POJUTRO, POJUTRZE, POKĄD, POKI, POKIEJ, POKIŻ, PONIŻEJ, POPRZEK, POPRZEKI, POPRZEKO, POPORZĄD, PORZĄD, POSPOŁU, POTYM, POWOLI, POWYSZEJ, POZA**

MFr